A

1271

II

BIBLIOTHECA ACADEMIAE SCIENTIARVM HVNGARICAE
MDCCCXXVI
1971
FOTO
P. M.-NÉ

MTA KÖNYVTÁRA
KÉZIRATTÁR
AKADÉMIAI LEVÉLTÁR

Kéziratok. 1863

53 f.

1863:

8.—100.

(34 obl.)

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

8
1863

A' magyar képző művészeti társulattól
134 l.t.sz.

Tekintetes
Szalay László úrnak, mint a t. cz. magyar tud. akademia titkárának tisztelettel

Helybeny.

8. sz.

Vettem januar. 7. én 1863.

A' magyar képző művészeti társulattól
226 l.t.sz.

8
1863

Tekintetes Szalay László úrnak,
a' t. cz. magyar tud. academia
titkárának, tisztelettel

Midőn, a' magy. képz: művészeti társulat XLVI^ik ülésében hozott azon határozatát, mely az LII^ik ülés 12^ik pontjában ujolag fel vólt emlitve, szószerint: „hogy a' nemzeti közintézeteknek, a' társulat minden kiadványai megküldessenek," legnagyobb örömmel teljesiteni óhajtottam vólna; ezen kedves kötelességtől azon körülmények vontak el, melynél fogva egy felsőbb rendelet minden nyomdatulajdonosnak kötelességévé tette, mint más úgy egyletünk kiadványait is több megnevezett helyekre kézbesitem. Ki is midőn ezt a' tekintetes úrral tudatni szerencsés vólnék, bátor vagyok egyszersmind figyelmeztetni, hogy a' társulat 1861^ik évre kiadott két albumlapja szövegével együtt, mely a t. magyar tudományos akademia részére megküldetni határoztatott, Kozma Vazul nyomdájába tétetett le.

Ezekután maradok tisztelettel

Telepy Károly m.p.
titkár

Kelt Pesten Jan 6^án 1863.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

10

1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

10. 63.

Vesz januar. 8-án 1863.

Nagyon Tisztelt Akademiai Titkár Ur!

Ahidön Anya Országunk Jó Várossán többször keresztül Utazva - egyszer se valószerents ém személyesen tisztelni - Nagyra betsült, és tisztelt ismeretségébe jönni - Általam az Országos Nemzeti Museumunknak ajándékoroll egy régi Magyar szövegü, és folyó iratos feliráti tégla könek - Museumi Igazgató Kubinyi Ágoston ő Méltoságának történt ált adása alkalmával, telt igéretem folytán utolagoson kivántam, azon ritka régiségi feliratróli értekezésemet, - az idő rövidségé hez Mérten, - egybe gyüjtöll tudományos adatcimból

adataimbol egy be szerkesztetten-rövid érte
kezletemet-á Tisztelt Akademiai Archaeologiai
Osztály bírottmánya-vagy á Közelebbi Napokban
tartandó Akademiai Közgyülésen leendő fel
olvastatás, és elő terjesztés végett bé Nyújtani.

Ki különben Magamat Meg különböztetett
ismerettségébe, és szives hajlamába ajánlottan
Maradtam

Dévan 1863ban
Januar ho 2ai

tisztelettel elkötelezettje
Kéméndi Váradi Ádám
több Külföldi Archaeologiai, és
más hazai tudományos tórsulatok
tagja. –

13. sz.

Titoknoki körlevél köverkezetében.

Vettem januar. 10-én 1863.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

Az Akademia nyelvtudományi Osztályának
1863 jan. 12 diki nagy gyülési Értekezletéhez!

Sámuel-dijra Imre Sándor „Karinczy nyelvujitása"-t (Szépir. Figy. 1861. II-ki. 2–10 sz.) vélem méltatandónak. Indokúl elég leggen alkalmi bíráloira (Akad. Emlékk. Karinczy évszár. ünn. 73–5 l) hivatkozni.

Tagúl Szemere Miklós mint — Kedves szesélyü költészete mellett — avatott müitéle nevét bátorkodom ajánlólag fölemliteni.

Sparcribányi jutalomra kitüzendő" nyelvtudományi föladatúl ohajtom a t. Osztály nagybecsü figyelmét ilyforma kérdéstételre tisztelettel hivni föl:

„Nyelvünk hasonlitási terén megnyiltak a sorompók: aromban itt mind inten:
„sitást mind extensiót érdekléleg keresse vagyunk tájékozva. Smart érdekléleg:
„lényegi a különbség az illető" nyelvek egybevágási mélységének fokozata
„körül, arar egyfelöl törsek másfelöl csak gyökök hasonlitásba vonni
„kellési sürgetők között; — valamint lényegiek a hangtani functiók kü:
„rüli eltérések is, hol egyebek közt vétkes köröngés hinájában gárolunk.
„Emert érdekléleg: mig magának az Osztálynak kebelében bevallott bajnokit
„szemléljük a hasonlitás Sémi (Ballagi), ismét Árja (Mátyás) kör
„felé irányzásának, addig mások az Ural-altaji körhöz tartózkodni
„látván egyedül szabatosnak, e tért vagy egészben felölelve (Hunfalvy),
„vagy osztott munkával (Fábián, Budenz stb.) mérlik; — sőt nem hiányzott
„tekintélyes tünemény, mely szerint a tudós külföld szine előtt nyel:
„vünk jogos hasonlitásának korlátai egész Japánig (— ugyanekkor
„a hangtani ruganyosságéi határtalanig —) terjesztettek ki (Boller), —
„mely eljárás illetéktes és tájékozói tiszte hivatott Közlönyeink által,
„láthatárunk tisztaságának tetemes hátrányára, maiglan birálat alá
„nem vétetett."

„Kivántatik tehát, hogy az eddigi nyelvhasonlitási elvek és el:
„járások vonassanak tüzetes méltánylásba, s kiderittessék meg jövőre
„a külön irányok egyeresztései, illetőleg — ha szigoru igazságszolgáltatás ugy
„követelvén — okadatolt visszautasitásai mellett mind bel- mind külszer
„tekintetéből biztos vezérelvek határozott föllállitása, — és pedig akként,
„hogy az elmélet jellemző példák alkalmazása által gyakorlati térre is
„átsegittessék."

Mély tisztelettel
Jbányán jan. 6. 1863.

Lugossy József
nyt. oszt. r. t.

13/1863.

1866.

A nyelvtudományi Osztály javaslata
a Marczibányi jutalom
ügyében.

A Marczibányi-féle 40 db. jutalomra a
következő kérdés kitűzését ajánlja:

„A darvaskék első példákban, mily tanító befolyással voltak nyelvünkre az idegen nyelvek, a nyelvujítás kezdete óta.“

B. Kemény Zsigmond
Toldy Ferencz
Szarvas Gábor
Arany János
Fábián Gábor
Nagy Károly
Ballagi Mór

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPESTI
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

16/a-b
1863

16a)

A nyelv és széptudományi Osztály
jóváhagyása
A Sámuel-díj ügyében.

A Sámuelféle 15 ött. arany az ügyrend szerint minden évben Kiadandó lévén, miután 1862-ik évben nagygyülés nem volt, azért az Osztály jelen leg ezen jutalomnak az elmaradt 1861 és lefolyt 1862-ik évre is Kiadatását indítványozza, mire nézve az Igazgató-tanács beleegyezése a nagygyülés által lesz kikérendő.

Ezen indítványa következtében megjutalmazandóknak ajánlja 1861-ben méhy és termékeny vizsgálata tekintetéből Fogarassy János ételtekéről a szemléty vagyokról és azok változásairól, mely az akadémiai Értesítőben jelent meg. — 1862-ben Budenz József „Ugor-Szláv közlemények és tanulmányok" czimü a nyelvtudományi Közleményekben kijött értekezését, mint a mely egy roko nyelv alkatának felderítése által a magyar nyelvészet több pontjait világot vet, egyszersmind pedig mint első" munka e nemben, az ehezopai nyelvtudományt szerencséven gyarapítják.

B. Szemere Zsigmond
Tolnay Ferencz
Fábián Gábor
Arany János
Kunfalvy Pál.
Nagy Sándor
Bulla Mór.

Vettem január 14-én 1863.

K. k.

90. 910 sz.

Csomó

Az illető hatóságok útján időközben nyilvánossá
becsatolt – a' magyar országi tanintézetekre
vonatkozó statistikai adatokat magokban
foglaló ezen magy. kir. helytartó tanácsi iktató
hivatalában 71.221. 78.920. 79.110. 81.227. 87.236. 88636.
90.390-és 90.910 számmal bejegyzett jelentések
az azokhoz csatolt táblás kimutatásokkal
együtt hivatkozással az innen m.é. Novem-
ber 5-röl 74.492 sz: a: kelt közleményre a'
magyar tudomány Akadémia Elnökségének
kívánt használat végett folytatólag átté-
tetnek. Kelt Budán 1863 Január 1-jén.

Pesten

A tekintetes magyar tudományos Akadémia Elnök-
ségének

27

C

Vm jan. 12. 862

17/863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
... 8
... UTCA 2.

Á magy: kir: helytartótanácstól
90.910 szám

Á tekintetes magyar tudományos Aka-
démia Elnökségének

OFEN

hivttól Pesten

18. fr.

Vettem január 18-án 1863.

Magyarország királyi helytartójától.

763. fr.
ex.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. ARADÉMIA-UTCA 2.

Méltóságos
Gróf Dessewffy Emil Urnak,
mint a magyar tudom. Academia Elnökének

Székhelyi Majláth György és Lonovics József cs. kir. belső titkos tanácsosoknak, és Marczibányi Antalnak a magyar tud. Academia igazgató tanácsa tagjaivá lett elválasztását ezennel megerősítem.

Miről Méltóságodat f. hó 16án kelt beadványa folytán értesítem szerencsém van.

Budán, Január 16án 1863.

Gróf Dessewffy mpria

18/1863

20. k.

Vesszon január 25-án 1863.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA
BUDAPEST
V. ARADI MÁLTÓRA U.

Tekintetes Titoknok Ur!

Ide mellékelve van szerencsém székfoglaló értekezésemet a tek. Akademiának bekülden.

A nagyon lassan készülő fordítás befejezését utolajra fogom hozzá fogtam.

Nagyon óhajtanám hogy értekezésemet Kirovatban — mint az egyedüli felolvasása olyha nem vesne egy ülésből idömet többet igénybe — Thamm Károly egyetemi nyomdász ur t. barátom olvasná fel!

Végre bátor vagyok ez alkalommal gém alá-

Irtak arra kérése iránt a Tekintetes Titoknok

Ur, hogy van ez, hogy az akademiai nyomtat-

ványokból, a bizottságot közlemény közül

kivéven a nyelvtudományiakat, melyeket, bár legke-

vesbé szakomba vágók, rendesen kapom, holott a

többiekből, különösen az ezen forosan érdekli

20
1863

21. ℔.

— Vettem jan. 18/863.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA U. CA. 2.

Tekintetes akad. Titkársáy!

∴ hatív Ide mellékelt két újabb értekezletemet melyek egyike „A madár-szárny erőrzete" czím alatt megkezdett munkálatom 3dik folytatását, másika pedig a „középfeszítéses víz-szivattyú" elméletét foglalja magában, bátorkodom azon kéréssel átküldeni, miszerint azokat az Akad. mathem. Osztályhoz további rendelkezhetés végett utalni ne terhelteljék.

Ide mellékelt t. Győry S. úrhoz czímzett levelet ugyanannak kézbesíttetni kérem. Különös tisztelettel maradván

Kelt Kecskeméten 1863 8/1.

alázatos kötelese
Mártha Lajos

math. és természettudományi osztalynaktól eddig semmit sem kaptam, pedig a természettudományiak első még 1861ben megjelent kötetének tetemes részét az én értekezésem képezi.

Ki egyébbiránt legmélyebb tisztelettem biztosítása mellett vagyok

a Tekintetes Titoknok urnak

Bártfán 1863 id. Jan. 8 kán

alázatos szolgája

Chyzer Kornélszer

városi főorvos és

a. l. t.

21

1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

22
1863

578. Szám

Ő Csász. és apost. Kir. Felsége magyar Kir. Helytartótanácsának nevében: A' cs. k. magyar tudományos Akademiának Pesten. Az 1862ik December 22röli negyvenedik kis ülési f. é. Januar hó 1ről 1. szám alatt felterjesztett jegyzőkönyv azon megjegyzés mellett, hogy a jkvi 377. számu az archaeologiai bizottságra, és a' 396. sz. a. Nagykároly féle csillagdára vonatkozó pontok iránt a' megindi-tandó, és illetőleg megindított tárgyalások eredménye annak idejében az Akademiával közöltetni fog; — további észrevétel nélkül mellékletben visszajuttatik.

Kelt Budán a' magyar Kir. Helytartótanácstól 1863ik évi Januar hó 7én.

Kirchenfeld

Jonesko Dömes

1 db.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Magyar Kir. Helytartótanácstól

578. Szám

Ő Csász. és apost. Kir. Felsége magyar Kir. Helytartótanácsának nevében: A' cs. kir. magyar tudományos Akademiának Pesten

Kivázalosan.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST

28. 1/3.

vettem januar 25. én 1863.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

128
1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Tekintetes Titoknok Úr!

A' hölgy-díjakra pályázott, s elvetett munkák körül egy az enyém. – A' Bölcseleti Erkölcstanra „ösmerd meg tenmagadat" jelige alatt én pályáztam.

Azon gondolattal küldöttem föl ama czekély munkát, hogyha – bár a' kitűzött jutalomtól el is ejtetem, de – a' birálatot hatmonra fordítani akarom, és tudom, ez által is meglesek jutalmazva. – Minderideig azomban a' lapokban hijába várom e' birálatot, s a' mint látszik, már nem is fog az kiadatni: Szabadjon ennélfogva alázatosan kérnem Tettes Úra Lágadat, nieltoztassék czekély munkálatomra adott birálattal, mint szinte t. biráim ne veivel megösmertetni.

Végül bátor vagyok kérni, nieltoztassék velem

velem tudatni, minö bironjitékol mellett nehe-
tem át förstebb neverett dolgozatomat?

Alázatos bérésem után. – maradtam
Öszinte tiszteletel

a' Tekintetes Tiszteknek Úrnak
Szentes Jann. 21. 1863.

alázatos kolgája
Csukás Benjamin
gymn. ig. tanár

A tekintetes
Magyar Tudományos Académiához

37
1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

27. b.

Febr. 1. én 1863.

Tekintetes Magyar tudományos Academia!

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

A 41ik kis ülési jegyzőkönyv 384 sz. a. kivonata velem közöltetvén, tudósittattam, hogy Lenkeynek az Academia irattárában kiadatlanul heverő munkája használata iránt, én magamat az elhunyt iró örölösével tegyem érintkezésbe.

Nyomozásaim szerint Lenkey eredeti munkája Pelsőczön Szentpétery Sámuel ref. lelkész, és gömöri ref. esperes ur birtokába van, ő azt irója iránti kegyeletből, és többekkel együtt jó pénzért vette meg az örökösöktől, s mivel attól, mint kedves siremléktől megválni nem akar, a munka ottani leiratása pedig terhes, egy itt s. alatt másolatban csatolt még 1861 kun 22ről kelt levelében oda utalt, hogy a tudós társaságnál csalhatlanul meglevő eredetit – itt kezem ügyében lévén tekintsem meg, és használjam fel. –

E levele alapján, melynek eredetét is mellékelhetem, s hogy az valóságosan Szentpéteri Samuel úr irása Ngos Szalay Zsigmond úr lir. tablai birővel erősithetem, ki maga figyelmeztetett, hogy Szentpéteri Samuelhez fordítljak – kérem Lenkey pályadijat nyert kéziratát

„Helynevek magyarázója" mintának
kapcsolatul kiadatni.
Pest Pesten 1863 Boldogasszonyhava
31én

Mély tisztelettel

alázatos szolgája.

id. Reisz Károly Sándor
mk

Másolat.

Pelsőcz 1861 Junius 22én. Tekintetes Úr! A mikép tisztességgel ajánlottam meg Lenkey helynevek magyarázójánál le másolhatásait, és akkor most is a legtisztább tisztességgel állom: oly határozottan kinyilatkoztatom, hogy a nálam lévő tisztes lesesi Érdemi mintás levélből kinem adom. Tépés a tudom társaságnál valahahamis „megtekintem és felhasználni, így a határ pénzszerű jun lett valami kiterjedés ösvényeget keresni, s azzan legigazságosabb dolog is az, hogy a Tudom társaság előre törekvő tudósainak jól megfizetett gyűjteményének gyámolítsa, ellent tevén minden tekintetbe. Tisztelettel a Magyar Tudományosság szent ügyének. –

És ha – mit elhiszem lehetlen – a jól megfizetett, skizzonyosan bentmaradt minden vagy talán elveszett, vagy ott hozzá „kérés" nem volna: ha más ő másolatni nem akar – azon egyetlen két maradjon ő előtte, hogy ha kiválmenyen egy vagy más ok miatt talán gömörbe tőnál: alakítsa meg magát fegány lakamhoz, és tekintse meg a tisztiratot, forgassa és megtegyen egész nyugodtsággal, megtekintés végett gyökösödve, hogy minden tépnek, és az adott könyvet meinyek kötés igen tennészetes nehézségi mellett is egy nálam szám hiányát: tudják e Tudomány pesztő magyar fiú. Hanem, mikor az emberről jobbra halra elhordtak már valahogy könnyen egy jó rakás könyves, mit mégis, lehet venni: nem tudálható a fogadást megkötelező „fülesét, hogy bevés, kiváló kipótolhatlan Érdemi tisztiratot, mely ráadásul még tisztes tisztelet, és jó pénzen adott kinek – egy könnyen nyugan tisztből kinem adna.

Ezen áldja meg őnt bőséges tisztelem és jas szeretettel a tőn fiak „rában, melynek kitörlésén jó magam is tanúja vagyok.

Kentpéteri Lamuel
pelsőczi ref. lelkész.

kívülről: Tekintetes id. Reisz Károly Sándor kir. táblai fogalmazó
Ő nagyságának Pest Belváros Városház utca Pest kán. –

38. h.

Vetrem febr. 1. én 1863.

K. K. OBERSTE
RECHNUNGS-CONTROLLS-
BEHÖRDE.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

18/Stat.

Wien am 12. Jänner 1863.

An k. k. Direction für administrative Statistik

Betreff die, als Fortsetzung der amtlichen statistischen Tabellen-Werke, herauszugebenden Jahrbücher.

Beiliegend beehre ich mich das statistische Jahrbuch Heft V und VII des dritten Landes mit der Bitte zu übersenden, dass Mittheilungen über den Inhalt der Statistik Heft ____ des ____ Jahrganges.

Genehmigung

38/1863

An
die löbliche ungarische Akademie
der Wissenschaften

in Pest.

42. 63.

Veszem febr. 6.án 1863.

Magyarország kir. helytartójától.

22110.

eln.

Szándékolván, Magyarország történeti művelőinek kiadását 1863. évre eszközölni, a tekintetes titkári hivatalt felkérem, hogy a m. tudományos academiának úgy az alattavaló közregekről, a mellékletben mondottak szerint készített javadalmazást - kimutatását minélebb bekülditeni ne terhelltessék. -

Budán febr 4én 1863.

Helytartó Magyarország meghagyásából

Reviczky Sámuel

mk. helyt. titkár

A' magy. tudományos Academia t. titkári hivatalának

Pesten.

Az 1863iki tiszti névtárt érdeklőleg.

Minden önálló hatóság személyzeti létszám előadásánál kimutatandó:

1. Hibátlan hivatali megnevezése az illető hatóságnak vagy hivatalnak.
2. Megnevezése a helynek, hol a hatóság székel; – Pest-Budán nem csak az utcza lesz megnevezendő, hanem a háznak, melybe a hivatal elszállásoltatott száma is.
3. A közvetlenül feljebb hatóság
4. A hivatalnokok és szolgák számösszeg kimutatása, – az egyének rendszeresített száma, – az egyes szolgálati kathegoriákban.

Ezután a hatóságok egyéni létszám kimutatása következik, mellyben a legmagasabb kathegoriától – lefelé minden hivatalnok – szigorúan hivatal rangja szerint egyénenkint megnevezendő.

Ha valamelly hivatali állomás üresedésben van, az – az illető szolgálati állomás és rangfokozatnál ezen kivétellel jelelendő: „a hely üresedésben van". –

E' mellett a külön személyeket érdeklő adatok következő sorrendben utánjegyzendők:

a.) A' hivatalnok szolgálati állás minősége, az őt illető hivatalos czím szerint (: elnök, tanácsos, titoknok, s. a. t.:) mint felülirata a' következő megjeleléseknek:

b.) Neve a' hivatalnoknak, pontosan a' szerint, – miként azt az illető maga írni szokta, – teljes kiírásával;

a.a. a' családnévnek,

b.b. a' nemesi fokozatnak,

c.c. (: p. o. gróf, báró s. a. t.) és az előnévnek (: Praedicátum :)

d.d. más egyébb a' névkiegészitéséhez tartozó adalékokkal.

c.) A' személyes méltóságok megjelelése (: p. o. v. b. tit. tanácsos; – kamarás; jogtudor s. a. t. :); –
rendjelek és kitüntetések, (: p. o. érdem pénzek, tiszteletbeli polgárság, rend s. a. t. :)

d.) Megnevezése a' főnöki vagy bizottmánytagsági állomásnak is valamelly nyilványos intézetnél, tudományos, művészeti, vagy humánitási egyletnél s. a. t.

e.) Ha valamellyik hivatalnok rendes hivatali állomásán kívül, más nyilvános ügyvezetéssel is megbizatott (: p. o. valamelly állandó bizottmány tagsággal :) – akkor az ezen megfelelő megjegyzéssel: „egyúttal N. N. jelelendő". –

f.) Azon hivatalnokoknál, kik Buda-Pesten laknak, lakhelyeik is kiteendők.

Ezen adatok, de különösen a' család nevek 's a' nevek egyébb adalékai, legkissebb kételyt sem támasztó – pontossággal, tisztasággal 's olvashatósággal lesznek leirandók.

A' hivatalnokok létszámhoz szorosan véve – nem tartozó segédszemélyzet és hivatali szolgák; nem egyenkint és egyenkint, hanem csak collective cathegoriák szerint jelelendők meg. –

Ha valamelly hatóságnál a' szokott segédhivatalnokon kívül még rendkívüli alosztályok, állandó bizottmányok 's más effélék is találtatnak, azok közvetlenül a' főhatóság után jegyzendők, 's a' személyzet, melyet foglalkodhatnak, névszerint, vonatkozással egyébb foglalkozásaira lesz megnevezendő.

Ad 42/1863

C 42
1863

Az 1863 febr. 9-ki ülés Jrományai.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST

c. külső levelező tagokúl.

1. á Nyelvtudományi osztályba:
Benfey Tivadart,

2. á Történettudományi osztályba:
Grote Arthurt,
Báró Prokesch-Osten Antalt,
Süphi bey-t /: á török állam levéltár igazgatóját :/

3. á Természettudományi osztályba:
Spencer F. Bairdet,
Cassin Jánost,
Dana Jakabot,
Agassiz Lajost,
Atkinson M. A-t. elválasztván, ezen választások általam ezennel megerősíttetnek.

Budán Február 4-én 1863

Gróf Sálffy Mórisz
ezen

47
1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

47. p.

1623 fr
ekv:

Vettem febr. 8-án 1863.

Magyar ország királyi helytartójától

Méltóságos Gróf Dessewffy Emil úrnak
a' magyar tud: Academia elnökének

Pesten

Méltóságod f.é. Január 20-án kelt beadványa sze-
rint a' magyar tudományos academia folyó évi
Január hó 13án tartatott nagygyülésében:
1. rendes tagul a Philosophiai osztályba Gregussi
Ágostot
2. levelező tagokul:
1. a' Nyelv- és Széptudományi osztályba:
Madách Imrét,
Szemere Miklóst,
Lévay Józsefet.
2. a' Törvénytudományi osztályba:
Hoffmann Pált
Hallos Lajost
3. a' Történetudományi osztályba:
Hornyik Jánost.
4. a' Mathematikai osztályba:
Asboth Lajost,
Csányi Dánielt.
5. a Természettudományi osztályba:
Halász Gézát, Hollosy Justiniánt,
Hazslinszky Frigyest, Preisz Mórt,
Jendrassek Jenőt, Markusovszky Lajost,
Duka Tivadart.

J.

48. l. Vettem febr. 9-én 1863. Gyöngyös Febr. 4-én 1863. Ofalvy

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Tekintetes Titoknok Úr!

Az alólirt – fogi Polgárakból kivalt Dejér egyh: Elöljárói a' Tekintetes Városok részéről Kivesdalára, részint a' Zenek Latin nyelvére Kivesdalára, részint Ellenzéki magyarositására Kivesdalára, egy magyar Ellenzéki igenyelen tollam alatt Orvos-Tudósnak magyar Allegoriája, s' Jeles Naggyai; egy Tekintetes Városi Tanácsnak a Pol= "Kadétt" iras Kompenek magyar fordítója.

Mellyek kiadása halladommal oltsék által
a' Polgárságnak Honpolgárjainak: a Tudo
Nemzeti Akademiának egenyel Tagjainak, ételom, és
Tekintetes N. Titoknok Urnak hogy ajánlott dolgozatom mellett
ha a Nemzeti Tudósai Egyen Kivül fordítja mellett
Kahnidlásáért Landsberger Kivesdeanek.
Kiválóbb Tisztelettel

Tekintetes Titoknok Urnak

alázatos Szolgája
Ofalvy Károly - György Mp
Egri fő-megyebeli nagygadmanak
Notár.

Megkülönböztetett tisztelettel vagyok

Tekintetes Titoknok Urnak

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

1.

A. Külső levelező tagokul

1. a' Nyelvtudományi osztályba:

Benfey Tivadart,

2. a' Történettudományi osztályba:

Grote Arthurt,

Báró Prokesch-Osten Antalt,

Süpfle bey t. l. a' török állam levéltára igazgatóját:/

3. a' Természettudományi osztályba:

Spencer F. Bairdet,

Cassin Jánost,

Dana Jakabot,

Agassiz Lajost,

Atkinson M. A. t. elválasztván,

ezen választásokat államilag ezennel megerősítik.

Pesten Február 4én 1863

Gróf Széchenyi István

47
1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST V. AKADÉMIA UTCA 2.

50/1863

50. k.

Vetz febr. 9. 1863.

Magyarország kir. helytartójától.

1.453 sz
eln.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST V. AKADÉMIA UTCA 2.

Annak idejében érdekkel olvastam az időszaki lapokban azon előleges jelentést, melylyet hazánk három tudósa, Kubinyi ferencz, Ipolyi Arnold és Henszlmann Imre mult évi törökországi műutazásokról közzétett.

Értesültem ezen jelentésből, miszerint ezen utazás egyik főczélját az egykori hires budai orsz. könyvtár maradványainak, felkeresése, 's megtekintése képezé, valamint hogy a nevezett férfiat, daczára a kezökben volt ajánlólevelének, mint nem különben a Konstantinápolyban létező osztrák cs. kir. internuncius, és több más befolyásos egyének közreműködésének és szolgálatkészségének e részben kitüzött czélukat csak igen kis mértékben érheték el, minthogy az összes könyvtárt megtekinteniök nem lehetett, hanem annak csak nehány, ámbár igen érdekes darabját kaphatták szemök elé, a mellyek mindazonáltal kétségtelen tanuságot tesznek arról, hogy a mondott könyvtár legalább nagyrészben, és pedig a török császári udvari titkos könyvtárban fenn van.

Nem kivánok ugyan ezen legközelebb csak az olvasó közönség számára irt jelentésnek oly fontosságot tulajdonitani, hogy annak alapján, - mielőtt azt a tud. academiától

Méltóságos Gróf Dessewffy Emil úrnak, a m. tud. academia Elnökének

Pesten.

hiteles alakban megkapnám, – a kérdéses könyvtár érdemében hivatalos tárgyalásokat nyissak.

Minthogy azonban abból, valamint az Akademia egyébb tárgyalásaiból azon meggyőződést szereztem, miszerint a budai országos könyvtár fölkeresését és visszaszerzését a tisztelt Academia már régebb időtől fogva tervezi, s fennebb említett tagjait mult évi kiküldetésök alkalmával egyébb tudományos czélok mellett az e körüli nyomozásokkal is megbizta, minthogy továbbá én az academia ezen hazafias szándéka eránt nemcsak teljes elismeréssel viseltetem, de annak megvalósitását, s a kivitel lehetősitését buzgón óhajtom s hatáskörömhöz képest egész készséggel elömozditani, s ekként hazánk történelmi kincseinek, mint meg annyi nemzeti erehlyéknek visszaszerzéséhez tehetségem szerint hozzá járulni kedves feladatomnak tartom: ennélfogva hazafias bizodalommal felkérem Méltóságodat, mint a tud. academia Elnökét, miszerint ezen tudományos társulatnak a mondott könyvtár felkeresése, vagy visszaszerzése tárgyában tett eddigi lépéseiről, azok sikeréről, s a fennforgó nehézségekről a további szükséges intézkedések megtétele czéljából hozzám kimerisö előterjesztést tenni, s ha szükségesnek vélné, – e végből alkalmilag velem személyesen is szólani méltóztassék, előre is kijelentvén, hogy én ezen hazafias vállalatot, mely a m. k. udv. főkorlátnoks úr Ő Nagyméltósága részéről is a legmelegebb részvéttel üdvözöltetett, ha a körülmények úgy kivánnák, legfelsőbb helyen is ajánlani, s valamint a külügyministerium úgy a fényes porta követének közreműködését is maga útján igénybe venni kész vagyok.

Fogadja Méltóságod különözö tiszteletem őszinte kifejezését.

Budán február 6án 1863.

Gróf Pálffy Mórics
abb

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. ARADÉMIA UTCA 2.

550
1863

53/3.

Veszprém febr. 10-én 1863.

Szarvasi Károly úr földrajzi műszóra
figyelmeztető s tekintetében hasonlóképen
különösen ajánlható módjára tekintettel, ha nem
ben most mutat, miként kell eljárnunk, hogy e téren
célt érjünk. Ő nyugat s minden német műszót
kömnyen összekötésű rendben chronologiai rendben
adja mind azon kifejezésekre, melyekre azon fő magy
részében kormány tettek, utólagos adván a magyar
meg Debreceni Naromsét. Így járván el a műsz
alkotásában nem lépünk annak kívül, a mit tu
domány irodalmunkban olly gyakran tapasztal
hatni, hogy ti. fiatalok egy része, hol nemcsak
alkotásra jó szók már léteznek az irodalomban.
A hol a lényeg — fők felhordója nem jó,
nak látta Sz. úr, hogy nyakas alkotásban, föképségén
minden nyelvnek magunk fellemében nyerte.
Ezekül fogva az Szarvasi úr dolgozatát a l.
adtam mélóznak valónak.
Veszprém Febr. 9-én 1863

Balleg Mór

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. ARADSZKY

56. b.

Vessem febr. 13. án 1863.

Vájárhely. 26 Jan. 1863.

Méltóságos Báró úr!

Méjjen tisztelt akademiai Alelnök úr.

Mint az akademia igénytelen tagja, egy munkámat vagyok bátor nagyságodnak kezéhez küldeni, Népszerü Filosofia sat czím alatt, igyekezvén magam is az emberi tudomány még be nem végzett és soha be sem végezhető nagy épületére néhány fövény szemet, vagy téglát fel vinni.

Minthogy annak kiadására nékem semmi módom nincsen, oly pártfogóra pedig, ki azt maga költségén kiadatná, a mai pénz szük- és gonosz napokban nem találtam, de az előfizetés bajos, kétes és gyenús útjáni kiadhatásba sem biztam, azt oly czélból küldém fel nagyságodhoz, hogy, az akademia elébe terjesztvén és biztos szak-birák által meg vizsgáltatván, ha méltónak találtatand, kiadatását, az akademia költségén, kiesszüöltetni méltóztassék.

Törekedtem tisztén és mindenektől érthető nyelven irni, hogy

56
1863

Méltóságos Báró Ötvés József úrnak, a m. t. t. nagy érdemü Alelnökének, ő nagyságának alázatos tisztelettel.

Buda-Pesten.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST V. AKADÉMIA-UTCA 2.

hogy figyelmet és méltatást érdemeljek, de ha a magyar nyelvnek, az akademia által, magasb tökélyre emett, irályát mindenekben el nem értem, szolgáljon mentségül az én 73 éves korom, melyben, meg most, terhes hivateli foglalkozásim közttij, tudományosan munkálni meg nem szüntem.

Ha oly szerencsés lennék, hogy ohajtásom és reményem teljesülne: akkor sok éjnapi munkám és fáradságom gazdagon potolva volna; de ellenkező esetben, bízom, hogy munkám el nem vesz. —

Alkalmatlanságomért, bocsánatot kérve, személve, kérem a Mindenhatót, hogy nagyságodat, mint hazénk, nemzetünk, tudományos, erkölcsi és polgári mivelődésének buzgó és erényes elömozdítóját, sokáig bóldogul éltesse — ; a hi nagszerü kegyességébe ajánlott, tökéletes tiszteletteel öröklök

Nagyságodnak

alázatos szolgája
Péterfi Károly
Mvásárhelyi V. ref. pap.

65
1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA

65. b.

Vessem febr. 18-án 1863.

Nagyházy 10/2 863.

Tekintetes Akademia!

Fogadja tőlem – a mullévben megjelent 3 megkül-dött Magyar posta Utsebkönyvem függelékét – harafini tiftelelem kiséretében.

Melyatán van szerencsém maradni

a Tekintetes Akademiának

alázatos szolgája

Gurmandérek

79. b.

Vettem febr. 28. 1863.

5980 sz:

A' bibornok-herczeg primástól, és a' nyitrai püspöktöl ujolag beérkezett, s az elemi tanodákra és tanitóképezdékre vonatkozó statistikai adatokat illető felterjesztések az azokhoz csatott táblás kimutatasokkal együtt, az Akademia Elnökségének vonatkozva a' f. hó 1én 90910 sz: a. kelt intézvényre használat végett áttételnek. Kelt Budán a' magyar királyi helytartótanácstól 1863 évi Januar hó 30án.

Csomag

Kirinafelsó

A' magyar tudományos Akademia Elnökségének

Pesten

79
1863

5980 sz.

A' magyar kir: helytartótanácstól

A' magyar tudományos Akademia Elnökségének

Pesten

Kivatalosan

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST V. AKADÉMIA-UTCA 2.

3 fl 5

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Az 1863 márczia 30
-án tartott (nyolv. és fejend. s
5/12 ei) ülés egyszőkönyvének
érömányai.

80
1863

80/3. Carl Grill
vorm. H. Geibel
Sortiments- und Verlags-Buchhandlung.
PEST,
Christoph-Platz No. 4.
Gewähltes Lager d. neuesten in- u. ausländ. Literatur.
Ausschliessliches Dépôt
für Ungarn,
aller Landkarten und Pläne des k. k. Militär-
geogr. Institutes in Wien.

Vettem mart. 9. én 1863.
Pest 3/3 863

Nagyságos Toldy úr!

Birly István úrnak meg-
bizásából, bátor vagyok egy példányt, a
Rotterdámtól Pestig való Csolnak utjából,
a magyar tudományos akademia könyv-
tárának küldeni
maradván

mejtisztelettel
Grill Károly
előbb
~~Geibel~~ könyvkereskedése

83. 63.

9. én 1863.

10247 Gr.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

83
1863

10247 Gr.

A magyar tudom: Akademiának
Pesten

A magyar Kir: Helytartótanácstól

Pesti Frigyes magyar akademiai tag azért esedezvén, hogy nekie á hazai helynevek gyüjtésében hatósági tamogatás nyujtassék, á folyamodvány közlése mellett fölhivatik a Akademia, miszerint á kérvényező által czélbavett vállalat czélszerüsége és szükségessége iránt ide á folyamodvány visszaküldése mellett véleményét nyilvánitani sziveskedjék. Kelt Budán á magyar királyi helytartótanácstól 1863 évi február hó 9én.

[illegible]

Apekarnik

A magyar tudom: Akademiának
Pesten

Nagymélt[illegible] Magyar Kir. Helytartó Tanács!

Méltóztatott a Nmélt. M. Kir. Helytartó
Tanács, f. évi febr. 9. 10247. sz. alatt
költ k. iratta mellett Petry Ferenczes
ur folyamodását a magyar helynevek
ügyében a végre a M. Akademiával
közölni, miszerint ez, a folyamodó által
célba vett vállalat czélszerüsége és szükséges-
sége iránt, nyilatkozzék.

A helyrajzi (topographiai)

A helynevek gyüjtésének kivánatos,
sőt nagy fontossága régóta ismertetett tárgyát
képezi a régiségbúvárok által; a régi geographia épen úgy beván
a régi történelem egyik látó szemének, mikép
az új történet sem érthető földrajz nélkül; mi sőt a helyrajzra, helyismeretre is
a nyelvtudományban vegre nagy tekintet
annyi becses adatot, monumentalis documentumot,
őrizvén meg abból: mi szerint az akademia hálás
czélu buzgóságával ajánlhatja és ugy
ez a Nmélt. M. Kir. Helytartói Tanács
kellő pártfogásába.

Hogy azonban ez tervezet kellő kézben
járásnak óhajtott siker legyen, szükséges
lenne az akademia, hogy mikénti a kivitelre
egy ~~előzőleg~~ illető szakértőt, vagy bizottmányt
kiküldeni végett, megkeresnék akon kormány-
organumokat, hogy ezek végre a M. Helytartó
Tanács által megbízandók lehessenek.

Mikénti jóhatása alatt stb.

A Nmélt. M. Kir. Helytartó Tanácsnak
Pest, — — — 1863.

alázatos hívője
(Ehrick aláírása)

80. 2.

Tekintetes Titoknok Ur!

Az esvén tudtunkra, hogy a Tkts Akademia müvei fel
ges példányaibol, hajlandó volna, az olyanoz
olvaso egyleteket is mint a minö a mienk re
siteni; annak megemlitése mellett, hogy o
só egyletünk a már elörehaladt oskolai évb
jövedelme nagy részét, irodalmi s tudomány
müvek beszerzésére kiadta, bátorkodunk a
Titoknak urat felkérni, méltoztasson az en
tett nagybecsü ajándok-müvekböli részesül
tésünkre körbenjárónk lenni, ha teljesül
nek reményeink. Mennyiség és minöség tek
tetében méltoztasson csak sajat bölcsesé
szerint határozni, sa netán további tu
dókre minket felhivni. Teljes tiszteletü
lésén

A Tkts Titoknok Urnak
Kolozsvárt Martius 8 863

Az unitarium collegium olvaso
egylete megbizásából

alázatos szolg
Szeredai Sándor m
Elnök.
Gelei Kálmán
jegyző

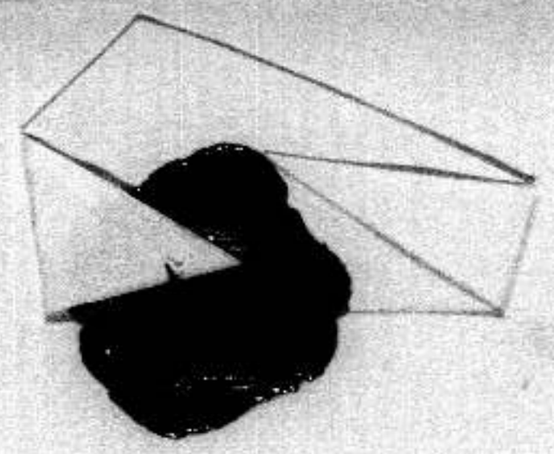

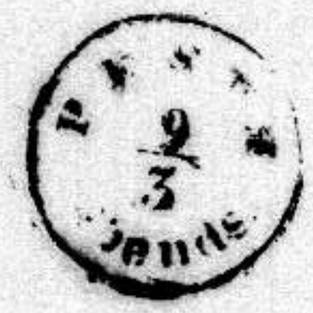

86
1863

Magyar tudos társasági Titoknok Tekintetes
Szalai László urnak teljes tisztelettel

Pesten

89-4.

Vorgem. marz 13 Ln 1

Hochloebliche Koen: ung: Akademie der
Wissenschaften, in Pest!

Ich nehme mir die Freiheit, Einer Hochloeblichen K: ung: Akade„
mie meinen jüngsten Aufsatz "Die Flora des Kronlandes Ober„
Oestereichs" freundlichst zu übermachen, mit der Bitte, dieses klein
Werkchen wohlwollend aufzunehmen.

In demselben sind alle bisher bekannten, und aufgefundenen
Pflanzen Oberoestreichs aufgeführt, um dadurch einen Ueberblick,
über die Flora dieses Kronlandes zu haben.

Moege die Hochloebliche Koen: ung: Akademie, dasselbe zu„
gleich als einen Beweis, meiner tiefsten Hochachtung, und
Verehrung genehmigen, in der ich die Ehre habe, mich zu zeich„
nen, als.

Einer Hochloeblichen Koen: ung: Akademie der
Wissenschaften

Steyr in Oberöstereich
den 9t Merz. 1863.

Ergebenster Diener
Christian Brittinger
Apotheker.

79. 1a.

Vettem febr. 28. 1863.

5980 sz:

A' bibornok-herczeg primástól, és a' nyitrai püspöktöl ujolag beérkezett, 's az elemi tanodákra és tanitóképezdékre vonatkozó statistikai adatokat illető felterjesztések az azokhoz csatott táblás kimutatasokkal együtt, az Akademia Elnökségének vonatkozva a' f. hó 1én 90910 sz: a. kelt intézvényre használat végett áttételnek. Kelt Budán a' magyar királyi helytartótanácstól 1863 évi Januar hó 30án.

Kirinafetai

A' magyar tudományos Akademia Elnökségének

Pesten

Cromag

79
1863

A' magyar kir: helytartótanácstól

5980 sz.

A' magyar tudományos Akademia Elnökségének

Pesten

Kivatalosan

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST V. AKADÉMIA-UTCA 2.

3 fl 5

83. b.

Vetten ~~febr.~~ martius 9. én 1863.

10247 sz.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Pesti Trigyes magyar akademiai tag azért esedezvén, hogy nekie á hazai helynevek gyüjtésében hatósági tamogatás nyujtassék, á folyamodvány közlése mellett fölhivatik a Akademia, miszerint á kérvényező által czélbavett vállalat czélszerüsége és szükségessége iránt ide á folyamodvány visszaküldése mellett véleményét nyilvánitani sziveskedjék. Kelt Budán á magyar királyi helytartótanácstól 1863 évi február hó 9én.

[illegible]

Apekonis

A magyar tudom: Akademiának
Pesten

83
1863

10247 sz.

A magyar tudom: Akademiának
hivatalosan
Pesten

A magyar kir: Helytartótanácstól

Az 1863 márczius 30
-án tartott (nyelv- és fejlem s
51/201) ülés egyszőlöngyvének
irományai.

80
1863

Vettem mart. 9. én 1863.
Pest 7/3 863

80/3. **Carl Grill**
vorm. H. Geibel
Sortiments- und Verlags-Buchhandlung.
PEST,
Christoph-Platz No. 4.
Gewähltes Lager d. neuesten in- u. ausländ. Literatur.
Ausschliessliches Dépôt
für Ungarn,
aller Landkarten und Pläne des k. k. Militär-
geogr. Institutes in Wien.

Nagyságos Toldy úr!

Birly István úrnak meg-
bizásából, bátor vagyok egy példányt, a
Rotterdámtól Pestig való Csolnak utjából,
a magyar tudományos akademia könyv-
tárának küldeni
maradván

mejtisztelettel
Grill Károly
elöbb
~~Geibel~~ könyvkereskedése

Nagyméltóságú Magyar Kir. Helytartó Tanács!

Méltóztatott a Nmélt. M. Kir. Helytartó Tanács, f. évi febr. 9. 10247. sz. alatt közli k. iratra nézve Pesty Frigyes úr folyamodását a magyar helynevek a régibbre a Akademiával egybehozása végre, mi szerint ez, a folyamodó által célba vett vállalat célszerűsége és szükséges. sége iránt, nyilatkozzék.

A helynevek (topographiai)

A helynevek gyűjtésének kívánatos volta régi elismertetett tárgya és egyik sürgetőnk óhaja; a régi geographiának épen úgy kívánatos az új történetre nem érthető fontosak nélkül; mint a helyrajzra, helytörténetre is szükséges egyaránt a régre a nyelvkészletben is annyi becses adatot, nemzetünk documentumait őrzi még ezek: miszerint az akademia teljes buzgósággal ajánlhatja és ajánlja ez a Nmélt. M. Kir. Helytartó Tanács kegyes pártfogásába.

Hogy azonban az ország ügyei körében járásnak óhajtott siker legyen, szükséges lenni az akademiának, hogy tisztán a történet elvétől, mely kizárólag egy nemzetiségi történet végett, megkülönböztessék azon országgyarapodásoknak, melyek e végre a Nmélt. Helytartó Tanács által megbízandók lesznek.

Mikor jóhatása iránt míly tisztelettel maradtam

a Nmélt. M. Kir. Helytartó Tanácsnak

Pest, — — — 1863.

alázatos híve
(Ehrik aláírása)

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA UTCA 2.

86. fa.

Vettem márt. 10. 1863.

Tekintetes Titoknok Ur!

Az egyén tudtunkra, hogy a Tkés Akademia müvei feleleges példányaiból, hajlandó volna, az olyanszerü olvaso egyleteket is mint a minő a mienk részesiteni; annak megemlitése mellett, hogy olvasó egyletünk a már előrehaladt oskolai évben jövedelme nagy részét, irodalmi s tudományos müvek beszerzésére kiadta, bátorkodunk a Tkés Titoknok urat felkérni, méltortasson az emlitett nagybecsü ajándok müvekből részesülhetésünkre körbenjárónk lenni. Ha teljesülnének reményeink, mennyiség és minőség tekintetében méltortasson csak saját bölcseségére szerint határozni, sa netán további teendőkre minket felhivni. Teljes tisztelettel

A Tkés Titoknok Urnak
Kolozsvárt Martius 8 863

Az unitarium collegium olvaso egylete megbizásából

aláirásra volgai:
Szeredai Sándor mk
Elnök.
Geleji Kálmán
jegyző

88/1863

Magyar tudos társasági Titoknok Tekintetes
Szalai Sándó urnak teljes tisztelettel

Pesten

89-4.

Vertem marck 13 ten 18

Hochloebliche Koen: ung: Akademie der
Wissenschaften, in Pest!

Ich nehme mir die Freiheit, Einer Hochloeblichen K: ung: Akade„
mie meinen jüngsten Aufsatz "Die Flora des Kronlandes Ober„
Oestereichs" freundlichst zu übermachen, mit der Bitte, dieses kleine
Werkchen wohlwollend aufzunehmen.

In demselben sind alle bisher bekannten, und aufgefundenen
Pflanzen Obereestreichs aufgeführt, um dadurch einen Ueberblick,
über die Flora dieses Kronlandes zu haben.

Moege die Hochloebliche Koen: ung: Akademie, dasselbe zu„
gleich als einen Beweiss, meiner tiefsten Hochachtung, und
Verehrung genehmigen, in der ich die Ehre habe, mich zu zeich„
nen, als.

Einer Hochloeblichen Koen: ung: Akademie der
Wissenschaften

Steyr in Oberösterreich
den 9t Merz. 1863.

Ergebenster Diener
Christian Brittinger
Apotheker.

89

1863

90. k.
1863. II

Vettem marc. 13. 1863.

M. Vásárhelyről

Tekintetes Tisztelt Ur!

Tisztelt Hazafi!

Folyó évi február 12-ikéről a Magyar Tudomá-
nyos Akademia nevében tett azon felszólítá-
sának, hogy Ajtózai Cserének főiskolánk könyv-
tárában őrzött Kis Logikáját, — lemásolás vagy
ha szükségesnek találtatnék, kinyomatás végett —
közölnők a Magyar Tud. Akadémiával:

Tanáricarunk a legszivesb készséggel ki-
ván eleget tenni. Hogy a mű tartalmával és
becsével a Tekintetes Akadémia megismer-
kedhessék, a kivánt Logikát másoltatni
kezdettük; de ezt teljes lűséggel kivánván
eszközölni, a másoltatás kissé lassan halad.
Logis azonban, mig a másolat egészen el-
készülne, kivánnuk a Tekintetes Tisztelt
Urat értesiteni affelől, hogy ha a feltüntendő
másolat nyomán a Magyar Tudományos Aka-
demia a mű kinyomatását elrendelné: az
eredeti nyomtatvány egyetlen példányát is a
Tekintetes Akadémia rendelkezése alá bo-
csátjuk s előleges értesités után, azonnal
Pestre küldjük.

Csak hirlapi hiányos közlésekből érte-
sült Tanáricarunk, hogy a Tekintetes Aka-
démia, egyik közelebbi gyülésén „a magyar

sáz

3

sárhelyi könyvtár számára" kiadványait megküldetni
határozta. Városunkban két nagy könyvtár van:
a Teleki-Kanczellárféle és Főiskolánké; mint-
hogy magán uton mindkettőnk tett lépéseket a
kiadványok megnyerhetésére, – ha az emlitett
határozat nem ránk vonatkoznék: kérjük a
Tekintetes Titoknok Urat, méltoztassék a Ma-
gyar Tudományos Akadémiának számos közin-
tézeteinkkel éreztetett ezen kegyességét, Főis-
kolánk számára is kieszközölni.

Mély tisztelettel maradván

a Tekintetes Titoknok Urnak

A marosvásárhelyi evref. Fő-
tanoda Tanárikarának
1863 Febr. 22-én
~~tartott~~ gyüléséből

alázatos szolgái:
Szabó Sámuel
tanvezető tanár

Úrr György
jegyző

90
1863

1863
mart. 23.
Promenyi

1863.- II. Tgy.
78 - D.

MAROS VÁSÁRHELY 10 3

A marosvásárhelyi evref. Főtanoda
Igazgatóságától

Magyar - Tudományos - Akadémiai Tiszteknek, Tekintetes Szalay
László Úrnak.
Hoból. Pesten

PEST II 15/3 1863 Früh

94. b.

Pesten márc. 15-én 1863.

19705 Sz.

Méltóságos Gróf Úr!

A' Tisztviselő Segélyezési Egyesületnek, a' magy. Tud. Akadémiához intézett, s folyó évi Február hó 11-én 202 Sz. a. kelt átiratával ide érkezett levele Méltóságodnak, annak kézhezvételéről szóló elismervény bekérdezése mellett, alá ide zárva, ezennel megküldetik. Budán 18ső évi Március hó 1-ső napján.

Pulszky Ferenc,

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁR
V. ARANY JÁNOS UTCA 2.

Gróf Desewffy Emil
magy. kir. tudom. akadémiai Elnök Úr
Ő Méltóságának
Pesten.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

94
1863

1

Am kir. Helytartótanácstól

17.705 szám

Gróf Desecoffy Emil
magy. kir. tudom. akademiai Elnök Úr
Ő Méltóságának

Hivból

Pesten

OFF. 14/5

k. k. Consulat
zu Trapezunt
№ 202.

Indem ich den Empfang der mir mit dem 28. Dezember v. J. durch Vermittlung des Hauses Alléon & frères in Constantinopel zugekommenen geschätzten Zuschrift vom 21. November v. J. bestätige, gebe ich mir die Ehre, die Löbliche Akademie der Wissenschaften in Kenntniß zu setzen, daß ich bisher zögerte, dem in Verwahrung des genannten Hauses befindlichen, für Herrn Armin Vambery bestimmten Lohnung pr. 43 Pfd Kais. österr. Dukt. und 2 f 20 x. anheim zu stellen, da die finanziellen Verhältnisse so beschaffen sind, daß mir keine Mittel zu Geldsendungen nach Persien zu Gebote stehen. Auch in diesem Augenblicke weiß ich nicht, ob und wie ich im Stande sein werde, sogleich

An
Die Hochverehrte
ungarische Akademie der
Wissenschaften
in
Pesth

chen Betrag in Hrn Vamberys Hände gelangen zu lassen. Da ich jedoch von diesem Letztern gestern einen Brief erhielt, ich ihm sogleich antwortete und mich mit ihm auch hinsichtlich der obigen Summe in's Einvernehmen setzte, so finde ich mich veranlaßt, um sowohl Hrn Vambery, als auch der Hochverehrten ung. Akademie der Wissenschaften einen Beweis meiner Dienstfertigkeit zu geben, das k. k. Consulat zu Constantinopel unter Einem zu ersuchen, das in Rede stehende Geld gegen meine Quittung zu erheben und mir dasselbe zuzusenden.

Das Haus Alléon benachrichtigt mich, daß es den Geldgroup zu meiner Disposition bereit halte, jedoch gegen Abzug der Spesen, die es mir jedoch nicht bekannt gibt. Auch verlangt es

es von mir Quittung in duplo.

Aus dem Verangelassenen beliebe die löbliche Akademie der Wissenschaften zu ersehen, mit welchem Umständen es verbunden ist, wenn Geld für Hrn Vambery durch Stametz und Alléon anher gelangen soll.

Das beste wäre es wohl, wenn die hochverehrte Akademie der Wissenschaften einen andern kürzern, ämtlichen Weg allenfalls durch die k. k. Statthalterei oder durch das hohe k. k. Ministerium des Aeußern fände. Mir scheint dieß zur Vermeidung von Schreibereien, wie es diesmal der Fall ist, überdieß auch, um Auslagen zu ersparen, sehr nothwendig.

Beiliegende 2 Briefe wurden mir von Hrn Vambery zur Weiterbeförderung anempfehlen.

Trapezunt d. 10. Februar 1863

Der k. k. Konsul

L. Hagorich

Kivonat á Nyelvtudományi Bizottság Jegyzőkönyvébül.

2. Felolvasá Fogarasi János ~~[illegible]~~ bizottsági tag, indítványát á Magyar Szótár ügyében, mellyben azt óhajtja, hogy szólíttassék fel mindenki, hogy á Nagyszótárt illető bármelly észrevételét irásba tegye, s azt á nyelvtudományi bizottság jegyzőjéhez, Stunfalvy Pálhoz, küldje, ~~[illegible]~~ miszerint á nevezett bizottság annak idejében kellő hasznát vehesse.

/. Á bizottság magaevá teszi az indítványt /. s általadja az akademiának azon kéréssel, hogy azt á titoknoki hivatal által hírlapok utján közretétesse, s á Nagyszótár boritékára is nyomattassa. Á bizottság ezen kívül á Nyelvtudományi Közleményekben is kifogja nyomatni.

Pest 1863. Mat. 7

Jegyzette s kiadta

Stunfalvy Pál
Nyelvtudományi bizottság
Jegyzője.

P. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

96
1863

Fogarasi r. t. urak

Magyar Nyelvtudományi Bizottság tett

Indítványait

a'

Nyelvtudományi Bizottság a' tárgy intézkedés végett ajánlja

a'

Magyar Akadémiának

ss

97. h.

Verz. mart. 15. 1863.

Tekintetes Akadémia!

Erdély bérc- és völgyein alig van egy talpalatnyi tér, mely fölött az 1848ik és 49ik évek viharja elavuló, morló nyomokat ne hagyott volna, de alig lehet ne találni pontot, mely romboló ágának következ- ményeit több fájdalommal hordozná mint éppen a' Kolozsi ev. ref. Jó"-tanoda. Az iskola egykor gazdag könyvtárának emlékeztető maradványa vino; mucsony, oly vegyen gyarapulásnak indulk i más nagy becsü" gyüjteményei vandal kezek által a' le égett város hamvadó üszkei köz veszettek i az utcák sarába hagyodva lettek egyénet áldozatává. A' jelig van iskola még is vonte ezer növendéket könyvtelen ölelni anyai kebléve, i e' nagy romjaiból- mintán iskolánk létezése 927 - még is vannak ezer lélek vás és tövével o' nem zet neveben szollani fájnak. Szellemi haladásunk emelkedésünk attól függ, mennyire képesek iskolá- láink megfoldogitani a' fejlödésben ismeretvágy jas kebelt, i ez megint az által feltételtetik, mennyire felelnek meg a' rendelkezésünkre álló esz közök a' tudomány mindenkori követelményei- nek; ezen erkölcs minél tejedtebb mér- ben megvetésére kell tehát fordítnunk minden igyek

97
1863

igyekezésünket. Az iskola sok tekintetben meg
rongált jövedelmei mellett, folytonosan növeke-
dő követelményei a' köz oktatás és nevelés fej-
lődésinek lehetetlenné teszik, hogy az eddig, csak
is a' leg szükségesebbekre szorított, s' egyesek buz-
gosága által gyarapitott könyvtárunk számára
meg szerezhessük azon nagybecsü szellemi termé-
nyeket, melyekkel a' Magyar Akadémia nemzeti
fejlődésünket gazdagitotta. – Midőn tehát e' tekin-
tetben vigaszt nyujtó örömmel értesült ezen
Előljáróság arról, hogy a' Tekintetes Akadémia
eddig nyomtatásban meg jelent összes kiadvá-
nyaival több iskolákat megajándékozni kegyes
volt, nem mulaszthattuk iskolánk s' az abban
eszközölt köz oktatás és nevelés érdekében azon kérés-
sel járulni, mesterént hasonló kegyességben – a' jelen
viszonyai mellett támogatást méltán igényelhető –
Nagy Ilyedi ev. ref. Jó-Tanoda is részesitessék. –

Az egyhoz gazdag tenyészetü, de le viharzott nem-
zeti tér, a' nemzet nagyjától várja leg közelebről,
az ujtenyészet szépen üdülő életének, az áldást
horó sugárt!

Mély tisztelettel öröklünk a'

Tekintetes Akadémiának

alázatos polgái

ff. Kemény István
oskolai fő Gondnok

A' Nagy Ilyedi ev. ref. Jó-Tanodának
1863. Febr. 1ei tartott gyü-
léséből.

Gyarmathi Sámuel sk.
Tanár
és Előljárósági jegyző

98. b.

Vettem mart. 15. 1863.

Kegyelmes úr!

Egy minden emberrel véle született Hazafiui
kötelesség telyesithetése az, mi kényszerit magas
figyelmét nehány pillanatra bérnem.

A' magyar Tud. Academiának mind ez ideig
én semmit sem adhattam, mert tsak a' fejemben
volt vagyonom, az jedig Hazánkban semmi
miután itt az ész is tsak pénzel ész; most azomban
már midőn körülményeim számüzendnek Hazámból,
hogy Hazám szellemének tartozásomat lerovjam
az Academia Háza számára egy diszmü kiál-
litását, mely régebben egészen moisnak volt
szánva – megkezdem, s' ehhez a' tudomány ta-
jogatodzásainak, mikről nékem tántorithatlan
nézetem nints, – alapitmányára volna mulhatlan
szükségem; okos ember ismeröseim jedig nin-
tsenek, a' tan könyvek pedig részletes fölvi-
lágositást ~~pedig~~ nem adnak, sajátvéleményemet
pedig nem köthetem a' világ nyakába; más
közvetitőt nem találhatván kénytelen vagyok
Kegyelmességét fölkérni méltoztatna az
academia illető osztálya által kipotoltatni tu-
datlanságomat.

A' készitendő mü tulajdonképen egy óra,
a' föld és hold naphozi viszonylataiban,

végtelen mozdonyom által mozgatva.

A' kérdés, melyre kimerítő feleletet volnék bátor kérni, a' következő:

1., Az Ecliptica mely pontján át a' nap?

2., Az Ecliptica hossza?

3., A' föld a' nappal vizerányos állásban vagy fel körrel fut körül?

E' három kérdés az, melynek határozott tudása nélkül végleges átdolgozást nem tehetek; azért bátor vagyok, ismerve kegyelmessége Hazafiui szent buzgalmát, alázatos kérésemmel terhelni kegyelmességét.

Midőn ismétlőleg bátor vagyok kérésem megnem tagadásáért alázatosan kérni kegyelmességét, bátor vagyok egyszersmind e' művem nyilvánosságra nem hozását legalább míg a' végleges átdolgozáson át nem estem.

Egyedül Hazafiui kötelesség érzetemnek rovni vétkül kérelmem terhét, kérve

maradok

alázatos polgája

Gáljó Sefjk

gazda és gépész

Kegyelmes úr

Pest 17/12 862

Béla utsza 7/k.

98

1863

100. b.

Vett mart. 16. 1863.

16321 sz.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Az egri érseki főegyházmegyei tanoda felügyelőtől, a' bécsi gör. nem egyes. egyházmegyei szentszéktől, továbbá Csongrád megye közönségétől és Zala megye tisztiszékétől, ujólag beérkezett, a' r. k. elemi fő és altanodákra és tanító képezdékre, a' gör. n. egyes. népiskolákra és az izraelita tanintézetekre vonatkozó statistikai adatokat illető fölterjesztések, az azokhoz csatolt kimutatásokkal együtt, az akademiai Elnökségnek f. évi Január hó 27én 5980 sz. alatt kelt intézvény kapcsában használat végett átküldetnek. Kelt Budán 1863 évi Márczius hó 4én

Csomag.

[illegible]

A magyar tudomány Akademiai Elnökségnek

Pesten

1100
1863

V. AKADÉMIA-UTCA 2.

A. m. Kir. Helytartótanácstól

16321 sz.

A magyar Tudomány Akademiai
Elnökségnek.

Ahól

Pesten

1012

73 f.

1863:

107—208.

(46 dd.)

107
1863

Hivatalosan

Pesten

A magyar tudományos Akadémiának

18.907 sz.

A magy: kir: helytartótanácstól

1863 márc. 30.

Rg gyűlj. jegyzők.

Vromány

B. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST V. AKADÉMIA-UTCA 2.

107. b.

Vettem martius 20-án 1863.

B. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

18.907 sz:

A Tekésházy Mihályféle alapitvány ő császári s apostoli Királyi Felsége múltévi Szentgyörgyhó 14-én kelt legfelsőbb határozványával legkegyelmesebben jováhagyatván, annak életbeléptetésére nézve az Akademiának 1861-ik évi Julius hó 6-án tett javaslata azon hozzáadással lett egyúttal elfogadva, hogy ha jutalomra érdemes könyv az Akademia véleménye szerint nem találkoznék ezen kir: főkormányszéknek jogában álljon, illyes munkák beküldésére az Akademia útján pályázatot hirdettetni, valamint hatalmában is álland azon esetre, ha az alapitvány jövedelmei időfolytán jelentékenyen növekednének az illető fölöslegnek hováfordittatása iránt á javaslatban kitüzött elvek megtartása mellett intézkedni.

Az ennek folytán kiállitott alapitványi levélnek egyik párja az akademiának mellékletben megörzés végett azon fölhivással adatik ki, hogy ezentúl minden évben á fölszólitás megujitását be nem várva jóval á tanév befejezte előtt á jutalom könyvekül alkalmas munkák lajstromát ide bemutatni szivesskedjek, az ezen folyó iskolai évre rendelkezhető 400 ftnak

A magyar tudományos Akademiának

Pesten

az Akadémia kezéhez számadás terhe mellett leendö utalványozása, ezen lajstromnak átvizsgáltatása után fogván eszközöltetni.

Tölhivatik továbbá az Akadémia, hogy minden ötödik évben, elsö izben tehát 1867ben á jutalmazásra érdemesnek talált nyelvészeti munka iránt javallatot tegyen.

Á jutalom könyvek kiosztását ezen Királyi Helytartótanács már á folyó tanévben megkezdeni kivánván, á fenn érintett lajstrom é folyó évre lehetö legrövidebb idö alatt beváratik. – Kelt Budán á magyar Királyi Helytartó tanácstól 1868 év Márczius hó 14én.

[signature]

[signature]

18,907. sz.

Tekésházy Mihály

alapitványlevele.

18,907 sz.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA UTCA 2.

Alapitványi levél. Miután a Tekésházy Mihály egykoron tokaji kinestári uradalmi ügyvéd 1845ik évi Május hó 18-án készített végrendeletének 7-dik szakaszában hátrahagyandó összes vagyonáról akként rendelkezett, hogy az a hagyományok kiegészitése után pénzzé fordittatván tőkésitessék, és kamatjai addig, még testvérei életben lesznek, ezeknek kiadassanak, azok elhalta után pedig a magyar nyelv terjesztésére fordittassanak, a kivitteli mód meghatározását a magyar miniszteriumra bizván, melyet egyszersmind fölkért, hogy ezen alapitvány tőkéjének biztositására nézve, mennyiben ahoz testvérei is csak haszonélvezeti jogot tarthatnak, mindjárt bekövetkezendő halála után a szükséges intézkedéseket megtegye, és egyszersmind annak mikénti kezelte tése iránt rendelkezzék, minek következtében a magyar Miniszterium Tekésházy Mihálynak 1848ik évi Május hó 19-én bekövetkezett halála után a végrendelet végrehajtása által beküldött 6000 pfo rintot az akkoron fenállott Közalapitványi pénztárban kezeltetni rendelé.

Miután továbbá Tekésházy Mihálynak utolsó nővére is már 1855-ben meghalván, az alapitvány életbe léptetését többé miveni akadályozza, ennélfogva Tekésházy Mihály alapitványáról az alapitó levél ezennel kiállitatván, az alapitó szándékának teljesitésül az ez iránt meghallgatott magyar tudományos Akademiának 1861ik évi Julius hó 6-án actott vélet

ménye alapján, és Ő csaszári s apostoli kirá-
lyi Felségének 1862-ik évi Szentgyörgy hó 14-én
kelt s ugyan azon hó 24-én 6320 sz. a. kiadott
kegyes udvari rendelvénynyel a m. kir. Helytar-
tó tanácsesal közlött legfelsőbb jóváhagyó ha-
tározványával egyezőleg az alapitvány mivolta és
kezelésére nézve, következők állapittatnak meg:
1ör Az Alapitó szándéka ugy lévén legczélsze-
rübben valósítható, ha az azon nagy és kis gymna-
siumokban a magyar nyelv és irodalom tanulmá-
nyozásának serkentésére fordittatik, melyekben
a magyar nyelv a lefolyt időben kötelezett tan-
tárgy nem volt, vagy tannyelvül nem használ-
tatott, – s ha továbbá legalább részben a magyar
nyelv és irodalom ismertetésére szolgáló bár-
mely hazai nyelven a magyaron kivül irott
iskolai, olvasó, kézi, és tankönyvek jutalmazá-
sára fordittatván, ekként a taneszközök előállitásá-
ra is buzditó hatás gyakoroltatik.

a) a rendelkezhető évi jövedelemből egy száz fo-
rint kamatozásra fog félretétetni, és minden ötö-
dik évben az ekként összegyült ötszáz forint ju-
talmúl azon nem magyar munkának fog a-
datni, mely a fenérintett és nyomtatásban
megjelent tan, olvasó, és kézi könyvek között
mind tudományos alaposság, mind gyakorlati
alkalmasság tekintetéből a legbecsesebbnek
itéltetik, az így félretett évenkénti száz fo-
rint kamatai az alaptőkéhez lesznek csato-
landók.

b, Az alapitványnak rendelkezhető évi
jövedelmének többi része alkalmatos, négy

becs

becs (ár) fokozatu jutalom könyvek vételére fog fordittatni,
melyek az emlitett Gymnasiumok között a magyar
nyelvet és irodalmat tanuló ifjuságnak aránya szerint
akként, hogy nagy gymnasiumok első és másod be-
csü (árú) jutalom könyvekben, kis gymnasiumok
pedig harmad és negyed becsü (árú) jutalom köny-
vekben részeltessenek, kiosztandók, – és a magyar-
nyelvtanár s az igazgató közös itélete szerint
mindegyik gymnasiumban a két legfelsőbb osztály-
beli legmunkásabb ifjaknak az év végén, és pedig
a főgymnasiumbeli legfelsőbb osztályban az é-
rettségi vizsgák tartása alkalmával – különben
pedig nyilvános vizsgában a m. kir. Helytartó
tanács nevében átadandók lesznek.

2. Minden évben a magyar tud. Akade-
mia a kiosztandó jutalom könyvek lajstromát a m.
kir. Hlyttó tanácshoz felfogja terjeszteni, melynek
megvizsgáltatása után a részeltetendő gymnasiu-
mok évről évre kijelöltetni, a szükséges pénzösz-
szeg utalványoztatni, és a könyvek szétküldése
eszközöltetni fog.

3. Minden ötödik évben fog a m. tud. Akade-
mia a jutalmazásra érdemesnek itélt tan, kézi
vagy olvasó könyv iránt a magyar kir. Hlyttó ta-
nácshoz javaslatot tenni.

4. Ha jutalomra érdemes könyv a m. tud.
Akademia véleménye szerint nem találhoznék,
jogában álland a m. k. Hlyttó tanácsnak ilyes
könyvekre a m. tud. Akademia utján pályázatot
hirdettetni.

5. Ha az alapitványnak rendelkezhető évi
jövedelmei időfolytán jelentékenyen felnöveked-
nének a m. kir. Hlyttó tanács az 1ő pontban a

alatt

alatt meghatározott jutalomdíj mennyiségét nagyobbítani fogja, vagy több munkát fog jutalomban részesíteni.

6. Az alapitvány-tőke vagyona mely az említett 6000 pftnak beszolgáltatása óta folytonosan a volt alapitványi pénztárnál, jelenleg pedig a budai cs. k. országos főpénztárnál kezeltetik, ezen 6000 pft kamatjainak, alapitó testvéreinek halálaótai folytonos tőkésítése következtében az 1862-iki közigazgatási év végével tizenkét ezer nyolczszáz harminczöt (12835 ft.) o. értékü ftra felszaporodott, mely összegből jelenleg Székesfehérvár szabad királyi városánál . . 6300 ft –

Dörflinger hitves társalnál . 200 ft –

a veszprémi püspöknél . 1400 ft –

van gyümölcsözőleg elhelyezve, a budai takarékpénztárba betéve 1806 ft –

pedig egy földtehermentesitési kötelezvényben fektetve . . 3129 ft –

Összesen fentebbi 12,835 ft

melynek egy évi kamatjövedelme hétszáz hat ft 75 krra tehető.

Ezen tőke vagyon valamint eddig, úgy ezután is Fekésházy alapitvány czime, és a m. k. Helytartó tanács közvetlen felügyelete alatt fog az országos főpénzbárban, a közalapitványokra nézve fönálló általános szabályok szerint mint önálló külön alapitvány kezeltetni.

Minek örök emlékezetére jelen alapitványi levél két példányban kiállitatván, ezen példányok egyike a M. tud. Akademiának megőrzés végett megküldetik, a másik pedig ezen m. királyi Helytartó tanács levéltárában letétetik. Kelt Budán 1863. év mart. 14én

Priviszer István (K. H.)

108.a) 1/3.

Vessem mars. 20-án 1863.

Liste des ouvrages envoyés à l'Académie des Sciences de Hongrie, par Mr Ph. Vander Maelen, de Bruxelles.

1° Dictionnaire de la province d'Anvers, 1 vol. in-8°
2° " " Flandre occidle 1 vol. in-8°
3° " " " orientle 1 vol. in-8°
4° " " Hainaut, 1 vol. in-8°
5° " " Liége, 1 vol. in-8°
6° " " Limbourg, 1 vol. in-8°
7° " " Luxembourg, 1 vol. in-8°
8° " " Namur, 1 vol. in-8°
9° " des hommes de lettres de Belgique, 1 vol. in-8°

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

Bruxelles, 2 décembre 1862.

108.b) 1/2.

Vess mars. 20 án 1863.

Liste des cartes envoyées à l'Académie des Sciences de Hongrie par Mr Ph. Vander Maelen

1° Carte de la Belgique 1 à 300.000 1 feuille
2° Carte de la Province d'Anvers. 1 "
3° " " " Brabant 1 "
4° " " " Flandre occidle 1 "
5° " " " " orientle 1 "
6° " " " Hainaut 1 "
7° " " " Liége 1 "
8° " " " Limbourg 1 "
9° " " " Luxembourg 1 "
10° " " " Namur 1 "
11° Plan de Bruxelles et environs, 7 feuilles
12° Carte des bassins houillers de Belgique. 2 feuilles
13° Carte des Chemins de fer de l'Europe Centrale. 1 fe
14° Notice. Catalogue et prospectus

Pour Mr Paul de Balogh, à Pesth

1° Carte des chemins de fer de l'Europe centrale. 1 fe
2° Plan de la ville de Bruxelles. 1 flle

Bruxelles, 2 décembre 1862.

109. 1/5
52. 1863.

vesz mars. 22. 1863.

109
1863

Tisztelt Akadémiai Igazgatóság!

A' Magyar tudományos Akademia működéséröli tudositásokból
örömmel értesülvén tanodánk Elöljárósága á felöl, hogy
á tisztelt Akadémiai Igazgatóság által honunk több tan-
-intézetei á magyar tudományos Akadémia kiadványai-
-ból ingyen részesittettek: telyes tisztelettel 's bizalom-
-mal folyamodunk á tisztelt Akadémiai Igazgatóság-
-hoz, hogy tanodánkat - mely hazánk é végvidékén
három század olta, bár folytonosan szegénységgel küzd-
-ve, nem áldás nélkül működik, 's melynek könyvtára
-annak gyarapitására szükséges minden pénzalap
hijányában - egyes buzgó hazafiak kegyes adományai-
-ból növekedett 5-6 ezer darabra - á Magyar tudo-
-mányos Akadémia eddigi, 's ezutáni ki adványai
egy egy példányából részeltetni meg határozni ke-
-gyeskedjék. —

Tisztelettel maradván á

Tisztelt Akadémiai Igazgatóság

á Zilahi ev. ref. tanodá Elöljá-
-rósági gyüléséből. Martius 10én
1863 ban

alázatos szolgai
Lőrinczi Lajos
Algondnok

Török István tanár
jegyző.

52. 1863.
A' Magyar tudományos Akadémia tisztelt
Igazgatóságának. —
Pesten
Hobol.

[illegible] ev. ref. tanoda Gondnoki gyüléséből.

114
1863

A magyar kir: Helytartótanácstól.
20,448. sz:

A magyar tudományos akademiának.
Hivatalosan.
Pesten.

PEST 23/3 H

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

114. 1/3

Vesz márt. 24. én 1863.

20,448. sz:

V. AKAD... UTCA 2.

A létesitendö „magyar tanférfiak társulatának" alapszabályi tervezete ezen magyar tudományos akademiával mind maga á kitüzendö czél, mind az annak foganatositására szolgálandó eszközök, s általában az egyes határozatok feletti becses véleményének mielöbbi nyilvánitása végett mellékletben visszavárólag közöltetik. Kelt Budán á magyar kir. Helytartótanácstól 1863. évi Martius hó 17-én

Szilvestedai

Kárffy Titüs

Á magyar tudományos akademiának
Pesten.

117

1863

117. 13.

Vettem mart. 26. 1863.

B. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Coast Survey Office
Washington D.C.
November 11. 1862.

Count Emil Deseuffy,
Prest. Royal Academy of Sciences.
Pesth
Hungary.

Sir,

By direction of Prof A. D. Bache, Superintendent, I forward to you a collection of the principal charts published by this Office – as shown upon the inclosed list – as also a set of the reports of the Coast Survey for the years 1851 to 1860, both inclusive.

Yours respectfully
J. E. Hilgard
Assist in chge of Office

Maps and Charts for
Count Emil Dersoffy
President of the Royal Acad. of Sciences
Pesth -
Hungary

Care of J. Rankin Esq
421 - 13, Street
Washington, DC

Boston Harbor
New York Harbor
Portland Harbor
Long Island Sound (3 charts)
Lynn Harbor
Richmond Island Harbor
General Coast Chart No. 3
Delaware and Chesapeake Bays
York River - 2 charts
Hampton Roads
Atlantic Coast - Cape Hatteras to Cape Florida
Coast Chart No. 68 - Florida Keys
Key West Harbor
Mobile Bay
Entrance to Pensacola Bay
San Diego Bay
Entrance to San Francisco Bay
San Francisco City
Cape Flattery and Neah Harbor
Western Coast Rivers. 3 charts

(over)

Washington Sound
Entrance to Columbia River
Port Gamble
Report of Commissioners of 20 on the Coast Survey

118
1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2

118. 1/3.

Vettem marc. 26. án 1863.

Magyarország kir. helytartójától.

3702.

eln.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2

Méltóságos Gróf Desewffy Emil Úrnak,
a magyar tudományos academia elnökének
Pesten.

Harmadik Béla Magyarország királya és neje Komnén Anna hamvai a nemzeti Museumból a budavári főtemplom sírboltjába áthelyeztetvén, koporsóik fölé új síriratok fognak tétetni.

Ez alkalommal f. hó 26án délelőtti 10. órakor Herczeg Bibornok Primás ő Eminentiája rendel, kezéséből a budavári főegyházban ünnepélyes gyászmise fog tartatni.—

Miről Méltóságodat ezennel értesítem.....

Budán Márczius 22án 1863.

Helytartó Ő Nagyméltósága nevében.

[signature]

123. sz.

Vettem mart. 28. 1863.

23131 szám.

A győri tankerület főigazgatójától beérkezett a szombathelyi egyház megyében létező fő's elemi tanodákra, és tanító képezdékre vonatkozó statisztikai kimutatásokat illető fölterjesztés az ahhoz csatolt tablás kimutatásokkal együtt az Akademia Elnökségéhez folyó év Mártius hó 4én 16321 sz. alatt kelt itteni intézvény kapcsában használat végett áttétetik. Kelt Budán 1863 évi Mártius hó 22kén

Osomag

[illegible]

A
Magyar tudományos Akadémia Elnökségnek
Pesten.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA UTCA 2.

123
1863

23131 szám.

A m. k. Helytartótanácstól

Magyar tudományos Akadémia Elnökségnek
hivatalból

Pesten

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA UTCA 2.

124
1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Dagegen bin ich davon weit entfernt, naturgetreue und gewissenhafte Genauigkeit abgerechnet, auf die technische Ausstattung stolz zu sein. Wegen Menge des leichtverweslichen daher schnell aufzuarbeitenden Stoffes, mußte ich gar oft auf die dem Auge gefällige Detailausarbeitung verzichten und manche über 30 Jahre alte Abbildung erlitt im Laufe der Zeit durch wiederholtes Aufkleben und Abnehmen arge Mißhandlungen, in deren Folge sie natürlich am Ende mehr oder weniger unscheinbar wurde.

Daß ich deutsch schreibe, ist eben kein Zeichen daß ich ungarisch nicht vollkommen verstehe, aber so mächtig bin ich der Sprache doch nicht, um in derselben ein wissenschaftliches Werk solchen Umfanges schreiben zu können. Bei einer allenfalls nöthigen Übersetzung ins Ungarische würde ich dagegen allerdings fähig sein, jede mögliche irrige Auffassung meines Textes zu beseitigen.

Indem ich Euer Hochgeboren bitte, meine Wünsche der löblichen Akademie vorzutragen und vorwortlich zu unterstützen, verbleibe ich mit besonderer Verehrung

Euer Hochgeboren

Vinkovce am 18 Februar 1863.

ergebenster Diener

Stephan Schulzer von Müggenburg
Hauptmann im Ruhestande.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

für die Klassenschaft genannt wurden, dann ist bekannte Tracht, und von neuem Mykologen Verstand aufzufrischen, dass die in den fünf monatlichen Versammlungen aufgeführten Lungen-Saison-Klassen-Pilze fürmöglich zu ihrer richtigen Bestimmung nothwendig untersucht werden müssen, wenn auf Gebrauch, oder nicht zu verwundern ist, dann wir Mannigfaltigkeit genügt bei weitem nicht zur Untersuchung des ganzen Schwammreichs, selbst wenn es ausschließlich dazu gewidmet wäre, den Kenntn, welchen Fall kann ja eintritt, und die älteren Einsichtsvollen Kenntn dasselb fürtans bei Zusammenstellungen nothwendig aufklären müssten, klassificirten nach dem äußeren Ansehen der Pilze, was oft genug nicht einmal den Pilz selbst trifft, der ihren äußeren sichtigen Merkmalen nicht zu gehorchen scheinen, sie somit oder innern Bau gar nicht, oder wenigstens nicht genügend untersuchen kennten. Mir scheint es also nur, dem Schwämmen so wenig wie meinen Zeit widmen zu können.

Alle Pilze, bei denen kein Ring gefunden ist, sind also nicht zu suchen, da ich sie in irgends anderen völlig übereinstimmend beschrieben antreff.

Meine Arbeit liegt ich in ganzen nun so weit klar bei, da die Schwämme Umgegend meines Skizzen bisher noch eine Terra incognita waren, und da – speziell ich als Mitglied der k. k. zool. zisch-botanischen Gesellschaft zu Wien beauftragt kann – das ganze ganze Bestreben zugewendig kennen andern Thätigen Schwammforschen besitzt. Diese Lungen übersuchst so halten auf, dass sich die ersten wichtige Literaten dieses Aufsuchens als nur auf drei Namen beschränkt: Trattinnick /: Wien :/ und Krombholz /: Prag :/, welche nun eine Anzahl gute davon Schwämme behandelten, denn der übrigens begnügt, aber eben so kurzsichtig und schulterfrauig, dass nicht durchgehend analytisch Corda /: Prag :/.

124. 1/2.

Vevey mars. 28. án 1863.

Hochgeborener Graf!

Von 32 Jahren bezeuge ich eine besondere Neigung, bloss innerem Drange folgend, mich mit älteren Mykologen, Schwämme abzubilden und zu beschreiben. Alle Zeit, welche dienstpflichten zu meinem diskretive Einsten, widmete ich ausschließlich dieser Beschäftigung. – Die Villa Schwammreichen Bildern übte auf mich einen so eigenthümlichen Zauber, dass ich dem Gemüth, welches sie mir bot, einbedingt jedem andern vorzog.

Trotz der mir stets kurz bemessenen Zeit und meinen im Bezug auf Bücher und Instrumente sehr beschränkten Hilfsmittel, entstand im Laufe der Jahre ein ansehnliches Material, welches ich endlich in übersichtlicher, mäßig umfangreicher Weise einen guten Mikroskop und den nothwendigsten Reagenzien in eine systematische Zusammenstellung Stoff ordnete, dann ich dem einstweiligen Titel gab:

„Schwämme und Pilze in Umgegend genannt dann Bruntz und Klassenin."

Gegenwärtig arbeite ich, hoffentlich bis zum Tode, an der Ergänzung, welche, ihrer Eintheilung nach, die fast integrirenden, beim allenfallsigen Druck sehr leicht in denselben aufzunehmenden Theil bildet.

Da ich bei dem zweiten Übersichtlichen ansehnen Spezialreichthum an verschiedenen Schwammgebilden, zu deren Bestimmung mein kleines Mikroskop bedurft, früher vielmehr mit diesen zu thun hatte, so leidet mein Stoff – bei all seinem Reichthum – doch daran, dass kleinere, nur durch die sorgfältigste mikroskopische Untersuchung richtig bestimmbare Pilze darin schwer vertreten sind.

Diesem Übelstande wird durch die Ergänzung gründlich abgeholfen.

Der Stoff enthält mit 780 Colioseiten die Beschreibung von 1163 abgebildeten Schwammarten, die Ergänzung bis zum jetzigen Tage 150, also zusammen 1313 Species. – Ein Zweifel kann, dem in diesem Zweige kein wenig mir bekannter mehr kommt!

Es ist ganz natürlich, dass dennoch nicht blos viele Zwischenformen,

und wenige Vollständigkeit, sondern uns nicht wenig, zuweilen für die Bestimmung sogar wünschenswerthes Material beschaffen muss. Um den Kenner wegen der Klarheit und Ergänzung nun ja nicht genöthigt sein, gerade meine Podaxon bisher nur in Afrika und Ostindien und meine Ascospermum Platani ist die vollständigste und schönste, seine der Desmazières ursprünglich, aber erst in neuester Zeit durch Berkeley und Broome bei Entdeckung des Sporoschisma bestätigten Arten der Existenz retten, im Innern Kenner neugierig machen.

Nichts ist in meinem Werke, was einer Compilation ähnlich sähe. Keine einzige Abbildung ist irgend woher entlehnt, sondern alles nach eigenen Funden beschrieben und mit eigener Hand gezeichnet. Es ist ein mehrere und noch dazu naturaliendürftige Arbeit, welche, ohne mit kurzen Naturbeobachtungen vom meinem Thätigkeit zum Beispiele des östlichen und südlichen Europa nebst dem benachbarten Asien mehr als 20 Jahre umgewinnen, während der Last auf Mangel fällt. Es ist keine Anstrengung, sondern das Vergnügen der Forschungen einer wissenschaftlich-freien Mannes, welchen vieljährigen eifrigen Studium ins Buch den Natur lassen, auf eigene Füssen gehen lassen.

Und meine Stark bei weitem den kleinsten Theil der ungünstigen Schwierigkeiten entfällt, ist offenbar, dass einige Verhältnisse und fürtan Mangel an Mitteln zum Reisen, hindern es nicht zu, die Schätze der nadelholzreichen Gebirgstäler zu finden, und nördlichen Regionen und Zugänglichkeit zu fördern, was ich in so mehr tief bedauere, da meine jetzigen Verhältnisse mir die Hoffnung nicht gestatten, das Versäumte nachzuholen, so schwierig ist es mich im Interesse der Wissenschaft – insbesondere in Rücksicht auf meine Material – wünsche, dass ebenso in den Mittelregionen gebornen, botanischen Reisenden, in deren Reisegang meine Thätigkeit fiele, wo ich den günstigsten und schönsten Theil meiner Laufbahn, wo ich die Gattin fand und wo meine Kinder zur Welt kamen, als mein eigentliches Vaterland.

Gegenwärtig befinde ich mich in Umständen, die mir in den schönsten Jahreszeit ganz andere Arbeit gebieten, als Beschreiben zu meinen Schriften, und mir den Winter, nebst Sonn- und Feiertagen sind mir hinzu genug, womit noch das Gartenpflegen an den Abgrund grenzen ist.

Nach dieser Darstellung wenden Sie Hochgeborner meinen Gesuch zwei Stücke natürlich finden: erstens meine noch übrige Lebenszeit – Regenen zu diesem Zwecke benützend – den Abschluss der Stark zu widmen und zweitens meinen Kindern durch die, wenn auch nur mässig billige Anwendung so vielen angewendeten Mühe, etwas zu hinterlassen.

Sagen ich mich deshalb nochmals wende, halte ich es für gerechtfertigt Pflicht, meine gesammte, bisherige sowohl als zukünftige ununterbrochene Arbeit unserem löblichen Akademie der Wissenschaften vorzulegen.

Selbst noch fast zu Kommen und das ganze genauer zu übersehen, fasst es mir an Mittel, deshalb unterbreite ich gegen möglichst baldigen Rückschluss, bloss einen Termin und den Mitte des Stammes nebst den zwei nächsten hinzuzuschätzen, so wie sie sind, zur Einsicht und Beurtheilung. Da viel Verbesserungen vorkommen, ist mir wichtig, dass die wiederholte Untersuchung abweichende oder neue skulptura zeige, oder dass sich durch Entfernung meiner Exsiccaten klärten.

Lassen mich ungünstige finanzielle Verhältnisse in den letzten Jahren, beim Arbeiten an der Ergänzung, den Kreis meines Lehrgebietes sehr eng beschränkten, so kann dieses dennoch kein Nachtheil

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA UTCA 2.

126
1863

126. k. Vettem mart. 28. án 1863.

Eperies den 18ten Jänner 1863.

Hochgeborner Herr Graf!

Gegenwärtiges Schreiben würde ich zwar in ungarischer Sprache an Ew. Hochgeboren abgefaßt haben, da mir indessen das deutsche Idiom geläufiger ist, bin ich so frei mich desselben zu bedienen. Mit dem heutigen Kaschauer Frühtrain habe ich einen beinahe in Lebensgröße in schwarzer Manier ausgeführten Carton, die Auferstehung vorstellend, an Ew. Hochgeboren übersendet, und mache es mir zur angenehmen Pflicht denselben der Löbl. Landes-academie zu verehren. Dieser nicht bloß entworfene, sondern auch ausgeführte Carton mit der Hauptfigur des Heilandes, wie er mit der Siegesfahne aus dem Grabe emporschwebt, wurde von dem vor mehreren Jahren in Eperies verstorbenen Maler Herrn Joh. Rombauer verfertigt. Das Original desselben wurde von ihm für die Gräflich Bobrenskische Familie in Rußland in Oehl ausgeführt und zwar zu deren großer Zufriedenheit. Den ästhetischen Werth dieses Bildes überlasse ich dem Scharfsinn des Kenners zu beurtheilen, mit der einzigen Bemerkung, daß die Sachen des Herrn Rombauer auf eine mittlere Entfernung berechnet sind, wodurch das plastische [illegible] bedeutend hervortritt. Beschränke mich nur noch darauf einige Notizen über die Persönlichkeit dieses ausgezeichneten Malers beizufügen — Wenn Herr Rombauer weniger bekannt wurde als sein berühmter Landsmann der Landschaftsmaler

130/1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST V. AKADÉMIA UTCA 2.

Tekintetes

Szalay László urnak, mint a magyar tud. Academia érdemteljes Titkárának, teljes tisztelettel

Pesten

130. /z.

vetem mart. 31. 1863.

Tekintetes Titkár Úr!

A kecskeméti reform. Főtanoda alulirott Igazgatósága, — több tanintézetnek előző, sikeres példájától bátoritva — tisztelettel és bizalommal keresi meg Tekintetes uraságodat, mint a Magyar Tudományos Academia érdemteljes titkárát: kegyeskedjék a t. Magyar Academia Tekintetes Igazgatóságától, Főtanodánk könyvtára számára az Academia által kiadott művek fölösleges nyomatványaiból példányokat eszközölni.

A városunktól is annyira tisztelt és ténylegesen pártolt Academia Tekintetes Igazgatóságába és t. Uraságod jóindulatába helyezett, mély bizalom kijelentése után kitünő tisztelettel maradtunk

Kecskemét, Martius 28. 1863

A kecskeméti reform. Főtanoda tanári kara 's jelesül annak jelen igazgatója:

Ligeshy Istvánné

137. k. Vessem april 7én 1863.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

137
1863

Tekénteses Magyar Tudo-
-mányos-Academia Elnöksége-
-nek
Pesten

157. szám
862. folg.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Tekéntetes
Magyar Tudományos-Academia Elnöksegének!
Pesten

Meszten Vas Megye Vépi Főszolgabirói Bi-
-rói Járása helységében tavali esztendőben elholtt
Nemes Légrády József közbirrokos á Tekénteses
M. Tudományos Academiának 200. o. e. forinsor
hagyományozván, – 'as Végrendeler kivona-
-tát tudomás, és további intézkedhetés véger
ide /. mellékelve hivasalbát van szerencsém
megküldeni.

Kéltt. Szombathelyen April hó 4én 1863ik
Esztben.

Vajda József
Főszolgabiró.

139. B. Vienna april 9ten 1863.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

139
1863

Der ergebenst Gefertigte hat das Schreiben vom 12. Febr. d. J., durch Vermittlung des k. k. Ministeriums des Äußeren, zu empfangen die Ehre gehabt, durch welches das Präsidium der hochlöblichen Königl. Ungarischen Akademie der Wissenschaften geruhte, demselben die unerwartete u. erfreuliche Mittheilung seiner am 13. Jänner erfolgten Erwählung zum auswärtigen correspondirenden Mitgliede zu machen u. zugleich das Diplom zu übersenden.

Ich erkenne in dieser Auszeichnung die freundliche Wirksamkeit meiner nunmehrigen Herrn Collegen, deren gelehrte Bildung, wissenschaftlichen Eifer u. wohlwollende Gesinnung ich während eines leider nur kurzen Aufenthaltes in hiesiger Hauptstadt hochschätzen zu lernen in der angenehmen Lage war. Ich wünsche aufrichtig der empfangenen Auszeichnung mich würdig zu bezeigen u. thatsächlich den Dank an Tag legen zu können, den ich der hochlöblichen Akademie in diesen ergebensten Zeilen ausspreche.

Konstantinopel 27. März 1863

Anton Freiherr v. Prokesch-Osten

An das verehrliche Präsidium der Königl. Ungarischen Akademie der Wissenschaften

in Pest.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

140
1863

V. ö. Jegyzők. 1863.
29. ülés 315. pont.

140. k.

Vesz apr. 13. án 1863.

Anna, aprillis 9 dikén 1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Tekintetes tudos Académia!

Több tarsam, talán igazságosan tette gyakran azon szemrehányást, hogy nem törekedem vaskohászati és bányászati – habár szükkörü – tudományomat, mint a hazafias kötelesség kivánná! a honi tudományok oltárára letenni! –

Az émitett kötelességérzet nem sokára oly mérben kezde réám serkentően hatni, hogy a vaskohászatról szólló munkámnak összeirásához fogtam.

De mielött ily fontos tárgy véghez vitele és közzétételéről komolyan gondolkodhatnám kivánatos dolognak tartom előbb itélet-tehetségü szakértőkkel érintkezésbe bocsájtkozni. Nagyon félre eső lakhelyem miatt a haza szakértőivel nem társalkodhatom; sőt a magyar nyelv (: münyelv :) hirtelen haladását sem követhetem, habár ez utolsóra számos különféle eszköz állana rendelkezésre, ha.... csak almérnök nem volnék! –

Ezeket előre bocsájtva, remélem hogy a nagy tekintetü tudos Académia megbocsát, ha az emlitett munkámnak első iveit, kegyes birálat végett, alázatos kérésemmel ide mellékelve átküldöm.

Ha ezekből munkámnak jóságára méltóztatik következtetni, bizalomal és bátorsággal fogok folytatásán dolgozni; ellenkező eset-

ben

pedig az írói osztályban anélkül is elegendő nyelv-
és papir-rontók számát, munkám megszüntetésével alábbszállitni.

Lehet hogy különféle általam alkalmazott
műszavak helyett sokkal jobbak is léteznek ott,
hol — — eszmecserében alapittathattak; de ezek alig
ha teszik ki velét a műnek mivel a szak fejlede-
zésével hazánkban, mindig javithatók.

Az illető eredményt alásan kikérve, magam
a nagytekintetű Tudós társaság kegyelmébe ajánl-
va maradok mély tisztelettel

A tekintetes Tudós Académia

tisztelő alázatos szolgája

Kerpelý K. A.

Kerpelý K. Antal
vaskohászati almérnök

Oravitza
melett.

Aninán
Bánát

VEREIN
für
siebenbürgische
LANDESKUNDE.

Z. 181 ex 1862

Der ~~Schriftführer~~ Herr G. Ungarischen Buchhandlung in

Hermannstadt

in

Pest

benachrichtigt sich der Gefertigte zur Fortsetzung und in Erwiderung des Vereinsschreiben-Zuschrift mit der Benachrichtigung, daß die Bestätigung des Empfanges an den Verein sowohl Pränumeranten Beiträge über den Jahresbeitrag desselben endlich ist, zu übersenden:

Archiv des Vereins für siebenb. Landeskunde

N. Folge V Band 2. 3 Heft. - 1 Jahresbericht für 1861

1 Verhandlungen in Mühlbach 1861 etc. von J. K. Schuller,

1 Gedichte in Siebenbürg. - Sächsischer Mundart von M. Bielz

3 Jahrgänge des Gymnasium A. L. in Hermannstadt, Leschkirch

und Mühlbach. —

Hermannstadt am 25ten Januar 1863

Ergebenst

Schuller

Sekret: Vereinspräsentür.

145. b.

Vetten apr. 16. 1863.

Augsburg, den 16. März 1863

Der Ausschuss

des

historischen Vereins im Regierungs-Bezirke Schwaben und Neuburg

an

Ks. Kts.
Magyar Tudományos Akadémia
Pesth.

Die ergebenst unterzeichneten Vorstände beehren sich den 27 u. 28t. Jahres-Bericht des Vereins für 18 61/62 zu übersenden und den Verein fernerem Wohlwollen bestens zu empfehlen.

Mit ausgezeichneter Hochachtung.

Der I. Vorstand:

Freiherr von Lerchenfeld.

Der II. Vorstand:

Dr. F. J. von Allioli.

Der Secretär:

Greiff.

142. b.

Vertr. ap. 13. 1863.

142

1863

3,

147

1863

149. b.

Vetlem apr. 19. én 1863.

Die hydrographische Anstalt der k. k. Marine hat die Ehre

der königl. ungarischen

Academie der Wissenschaften

in Pesth

beifolgend ein Exemplar der „Mittheilungen der hydrographischen Anstalt", I. Band, 2. Heft (nautisch-physicalischer Theil des Reisewerkes S. M. Fregatte Novara, II. Abtheilung),

zu übersenden.

Triest, April 1863.

Dr. F. Schaub,
Director.

Man ersucht um gefällige Bestätigung des Empfanges.

Aus der k. k. Hof- und Staatsdruckerei zu Wien.

150. h.

Vettem apr. 18.án 1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

Méltóságos Gróf

Mélyen tisztelt akademiai Elnök ur!

Méltóságod becses levelére, melyben a M. Tud. Akademia természettudományi osztályában levelező tagul választatásomat velem tudatni méltóztatott, egész tisztelettel válaszolva szerencsém van bejelenteni, miként a székfoglaló értekezést rövid időre megtartandom, s egyébként is ezen érdemem fölötti kitüntetéssel lekötelezve érzem magamat, hogy az irodalomnak több időt szentelve csekély tehetségem szerint szaki munkáktok által a tudomány érdekeit s az Akademia kitüzött czéljait előmozdítani törekedjem.

Vajha törekvéseimet legalább annyi siker koronázná hogy a most tán méltán kételkedő is megnyödözödhessék, miszerint lennem a tisztelt Akademia nem épen haszontalan tagot fogadott kebelébe.

Magamat a Méltóságos Elnök ur s a tisztelt Akademia kegyébe ajánlva mély tisztelettel maradok

Pest 1863 martius 31én

alázatos szolgája

Halász Gecia

150/1863

151. h.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPESTI
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Veszprém apr. 19. én 1863.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

151
1863

Tekintetes Úr!

Páth Mór pesti könyvkereskedő úr az általam kiadott Vassa történelmi évkönyvét, melynek összes tiszta jövedelme a magyar tudományos akademiae, birományába vette át.

Most van szerencsém tekintetes urral tudatni azt, hogy a kérdéses évkönyvből Páth urnál körülbelől 300. példány megmaradt. Ezeknek átvétele végett tisztelettel jelentem, méltóztassék a megmaradt példányokat a nevezett könyvkereskedő úrtól mielőbb elvitetni, és azokat a magyar tudományos akademia rendeltkezése alá bocsátani. —

Páth úr azt igérte meg, hogy mihelyest ötöle

a példányok elvitetnek, ő rögtön velem számol.
Én is, mihelyest a pártoló hazafiak velem szá=
molnak, végszámodásomat felterjesztem a tekin=
tetes Akademiának.

Arra, hány példány vétetett át Ráth Mór
úrtól, a választ elvárván, mély tisztelettel maradok

Kossán april hó 17én 1863.

Tekintetes Úrnak

alázatos szolgája
Tulkó Jozsef

152/1863

23744 sz.

A m. k. Helytartótanácstól

A magyar tudományos Akademia Elnökségének

Pesten

hivatalosan

152. sz.

Vesz apr. 19.én 1863.

23744 sz.

A nagyváradi lat: szert: és á beszterczebányai rom: kath: püspököktől ujolag beérkezett, az elemi tanodákra és tanitó képezdékre vonatkozó statistikai adatokat illető fölterjesztések az azokhoz csatolt táblás kimutatasokkal együtt az Akademia Elnökségének folyó évi Márczius hó 23án 23131 szám alatt kelt intézvény kapcsában használat végett áttétetnek. Kelt Budán 1863 évi Aprilis hó 13án.

Szemag

Szemerfeszi

A magyar tudományos Akademia Elnökségének

Pesten.

154

1863

154. b.

Vesem Aprilis 20.án 1863.

Hochgeehrteste Herrn!

Erst am gestrigen Tage erhielt ich das Diplom und die beigeschlossene briefliche Anzeige, durch welche mir officiell mitgetheilt wurde, dass die hohe Akademie der Wissenschaften mir die Ehre erwiesen hat, mich in ihrer Sitzung vom 13ten Januar l. J. zu ihrem auswärtigen correspondirenden Mitgliede zu erwählen.

Tief bewegt es mich einer solchen Auszeichnung grade von der Akademie derjenigen Nazion gewürdigt zu werden, welche im Gebiete der Sprachwissenschaft so bedeutende Männer aufzuweisen hat: einen Samuel Gyarmathi, welcher der erste war, der denjenigen Weg sprachwissenschaftlicher Forschung einschlug, welcher jetzt als der einzig richtige anerkannt ist: einen Csoma de Körösi, welcher mit der Ihrer Nazion vorzugsweise eignen Vereinigung der glühendsten Liebe für Vaterland und Wissenschaft, im aufopfernden Streben nach einem, nur durch einen zu frühen Tod entrückten, Ziele

der erste war, welcher die Sprache und Literatur Tibet's erschloss; endlich Männer der Jetztzeit, deren Namen die Zukunft mit derselben Verehrung nennen wird, wie die Gegenwart ihre Vorgänger. Durch Ihre ehrenvolle Wahl sich in einer innigeren Verbindung mit diesen und allen den geistigen Zierden einer so hochherzigen Nazion fühlen zu dürfen, ist ein Lohn der Wahl der mühevollen und doch so beseligenden Arbeiten werth ist, in welchen die gebildeten Nazionen jetzt miteinander wetteifern.

So nehmen Sie denn, hochgeehrteste Herrn! meinen tiefgefühlten Dank für die hohe Ehre, deren Sie mich durch Aufnahme in Ihre Mitte gewürdigt haben, zugleich aber auch die Versicherung, dass es stets mein eifrigstes Bestreben sein wird, der Auszeichnung, welche Sie mir haben angedeihen lassen, durch gewissenhaften Gebrauch der mir verliehenen Kräfte, mich immer mehr würdig zu machen und zu erhalten.

Ehrfurchtsvoll verharre ich, mit ausgezeichneter Hochachtung,

Ihrer hohen Akademie

ganz ergebenster

Göttingen den 17ten April 1863.

Theodor Benfey

155
1863

155. 1/3.

Vettem apr. 20.án 1863.

Mélyen tisztelt Akademia!

B. Kemény Zsigmondnak még 1851-ik évben nyilvánitott („még egy szó a forradalom után" 139 l.) eme szavai: „Hibás lépés volt politikai czélokért sejtegetni, azon másképp nem érdektelen historiai curiosumot, miszerint a valóságos Horvátország, mellyről Corpus Juristunkban annyi szó van, rég óta török birtokká lön, és a mostani attól csak nevet kölcsönzött; – ismeretesek valának előttem, midőn „A kapcsolt-Részek C: (roatie és Slavonia) történelmi-s jog viszonyai Magyarországhoz" czim alatt sajtó alatt létező könyvem irásához szükségelt egyes adatok gyűjtését megkezdém; – s ugyanakkor már elhatároztam volt magamban: könyvem megjelenése esetére, a különben igen tisztelt irónak, irányomba netalán ismétlendő itéletét, ama békes nyugalommal fogadni, mellyet a – ha bár nem egyszer önmegtagadással is – teljesitett polgári kötelesség felől megnyugtató öntudat, egyedül képes juttatni hazafi kebleinknek, mindennél drágább pályabérül!

Mélyen tisztelt Akademia! ha irodalmunk egén tündöklő tagjaid díszes körébe felvételre érdemesitéd igénytelen parányiságomat: hivatottnak érzem magamat eme kérdést támasztani:

Nem kötelességszerű feladatunk-e a tudományosság minden egyes ágaiban, tehát a jog történelemében is, a nélkül hogy alapszabályaink kizárta politikai czélok vitatásába borsáskoznánk – ama kertész gyanánt eljárni, ki a művelete alá jutott földnek mindazon növényeit gondosan kürtogatja, mellyek az elvetett jó mag farjadékainak tenyészetét gátolnák avagy el is fojtanák?

Nem kötelességünk-e kimondani a tudomány döntő szavát bár mi tekintély, maga a törvényhozásnak, történelmünk tényeit megtagadó, tévnézete ellenében is?

/.

Önök emlékezni fognak ama jogtörténelmünk terén, már egy évszázadot túlhaladó idő óta, csupán hibás névcseréből, megtámadott hazánk területi épsége iránt, folytatott küzdelmekre, végül még is azt eredményezőkre: mi ként a hazánk érdekei irányában oly igen gyéren rokonszenvet tanusitó bécsi sajtó is – 1836 évben – oda nyilatkozni kényszerült: miszerint „Es ist unmöglich zu bestreiten, was mit mathematischer Gewissheit ans Licht gestellt wurde. . . . Wen dies nicht überführt, der steht zu tief, um durch Gründe überführt zu werden."

Értem: ama – tudósainknak ideje korán emelt figyelmeztető felszólamlásai daczára is – iskoláinkban s kormányszékeinken épen úgy, mint maga törvényhozásunk körében is, elterjedett közjogi botlást: melly már egy évszázadnál tovább Szlavoniának nevezteti velünk azt, mi Magyarország, és Croátiának ami Szlavonia.

A téves névcsere, hazánk integritása ellenében irányzott jogigényeket – időteltével az államhatalom által is érvényesitettek – eredményeze!

Legújabb korunkban is történt – és pedig tekintély által – nyilatkozat „a három egyesült királyság territoriumához tartozónak" elismerő azt, mit csak 27 év előtt hozott törvény is hazánkhoz tartozónak jelentett ki.

Lehet: hogy ez eljárás talán azok előtt, kik a „politikát az exigentiák tudományának" értelmezik, helyeslést talál.

Sőt! ha a törvényhozás mondandja ki azt, mindnyájan hódolandunk az állam érdeke igy kivánta elhatározásnak, talán új egyezkedési alapúl ama társ nemzettel, melly a hazánkkali nyolcz évszázadot túlhaladó szoros szövetségben együtt élt sok jó és rosz napokat, együtt ontva vért, együtt osztva dicsőséget, és együtt türve a megaláztatást! mert hiszen

„Egy szivet rejt horvát s magyar kebel.
S az egyességtől a ki fosztja őt:
Az sírba dönt múltat jelent s jövőt!"

De nekünk mélyen tisztelt Akademia! kiknek – ismétlem: alapszabályainkhoz hiven, politikai czélokkal foglalkoznunk nem lehet: a jogtörténelem szeplőtlen tiszta igazságait feláldozni szinte nem szabad.

S ez az! mélyen tisztelt Akademia! mi könyvem irására ösztönt ébreszte keblemben, elmondani ebben a történelem tényeit, hűn s leplezetlenül! s ekként megtéve mivel a jogtörténelem igazságának tartozánk! emeljen vagy sújtson aztán a nádként ingadékony közvélemény: Themistoklessel kiáltandunk fel ellenében „Üss, csak hallgass meg!"

És a midőn igénytelenségemben, talán megfutott földi pályám hattyú-dalát képezendő könyvemet, a mélyen tisztelt Akademiának hódolatteljesen ajánlva, közrebocsátani bátorkodom: teszem ezt tanújeleül azon legmélyett tiszteletnek, melylyel irányában viseltetni soha sem szünök. Pozsonban April 18-án 1863.

Balugyay Ivanyi
nyug: kir: tanácsos s magyar tud:
akademiai lev: tag.

156 b

Vetve apr. 20-án 1863.

Vélemény

Pregetz Mór'éz a kad. t. lag. ülésben terjesztett, Mól-
czer ur Szegedi'ásvány vizének vegyhontása felett.)

Ezen ásvány vizek vegyhontása a legnagyobb szorgalom-
mal és lángy avatottsággal vitetett végbe, a
mód szerek, melyek részint az egyes alkatrészek
nek egymástóli elválasztására, részint azoknak
mennyileges meghatározására használtattak biz-
tosak, lehet a vegyelen szoros ígényeinek kötelezően
megfelelők, és az ellenőrködési kísérletek ez
elegendő" számmal és pontossággal megtétetnek.

Mind ezeknél fogva alólirt e munkálatot
érdemesnek tartja arra, miszerint az Akademia
„Értesitőjébe" felvétessék.

Budán April 20dikán 863.

Vendrich Károly

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V AKADEMIA-UTCA 2.

156
1863

159/2.

Vessem apr. 25. 1863.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA UTCA 2.

159
1863

An das wohllöbliche Secretariat
der Magyar Tudományos Akademia
in Pesth.

Hochgeehrter Herr!

Ich erlaube mir, Sie hiermit ganz ergebenst zu ersuchen, uns für die Bereicherung der ungrischen Literatur alle von der Magyar Tudományos Akademia bis jetzt veröffentlichten Schriften geneigtest zu verehren. Indem ich Sie dafür von unserer Seite des verbindlichsten Dankes versichere, habe ich die Ehre, mit der größten Hochachtung zu verharren

Ew. Hochwohlgeboren
ergebenster Diener

Dresden, den 21.
April 1863.

Hofrath D. Gustav Klemm
Königl. Oberbibliothekar.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA UTCA 2.

160. 4.

Vegy 3 gyr. 27/1863.

160

1863

Tekintetes Akademia!

Mélóztatott a Jtk. Akademia f. évi febr. 6. tartott ülésétől ~~a Történelmi és Archeologiai~~ Bizottmánytól a M.Ak. Helytartó Elnöke k. levelét a Corvina ügyében arra meghagyással a Történelmi és Archeologiai Bizottmányokhoz átteendi, miszerint a szerzett ügyben a bírnak felterjesztése mielőtt ~~szükségesnek~~ szék.

A Tört. Bizottmánynak az alulírott Archeol. Bizottmány arról tudósítást adá együl 21. tartott ülésében, miszerint a tavalli ~~múlt~~ évben Konstantinápolyban járt ~~utazó~~ társainak nyilatkozásaikban alapíthatván csak ~~véleményt~~, kik a Tört. Bizottmánytagok nem tagjai: e megbízást egésen az Arch. Bizottmány által gondolja teljesítendőnek: az utóbbi e tárgyat ~~az előbbi~~ tanácskozásába vetten, s. ~~ennek~~ jelentését a mult hóban 28. Bánú jegyzőkönyvi pont értelmében felterjesztés alkalmával ~~felterjesztés~~ alatti kíséretével közlendőnek.

Pest, április 26. 1863.

A M. Jud. Akademia Archeologiai Bizottmánya.

Nagyméltóságú Elnök G.k. Ak

Nagyméltóságú Elnök ~~Helytartósági~~ Helytartósági Alelnök!

A Magyar Tudományos Akademia
élénk örömmel s mély kegyelettel vette
~~folyó~~ Excellentiádnak f. évi febr.
hó 6. 1453 sz. alatt kelt hozzám
intézett leggyr. levelét, azon telies
tisztelete és hazafiúi kötelességek
mellyel a Corvinának Konstantinápolyban
feltalált maradványai ügyére felszólítni
méltóztatott, s ~~a történelmi~~ Bizottmányában Elnök kívánságát a tárgyalásra a Történelmi
nagyrészben a tárgyalás eredményét Excellentiádnak felterjeszteni.

Az Akademia ~~a magyar~~ Archeologiai
Bizottmányának ~~XIII.~~ ülésében meghallgatván ~~a~~ tudósítását
az általa bízatásnak küldöttei is e tárgyról,
ohajtását abban foglalta meg, miszerint kifülre
minden előtt kifülben egy minél teljesb
és pontosb leírásnak minden okra kiterjed
codexeknek, melyek a Corvina maradványaiul
feltalálhatók. E végre annál fontosabb volna
egy a literaria historiában, s különösen a középkori
bibliographiában avatott egy vagy több férfiak
kiküldetése, s ezeknek a kényelmes hozzáférés és kutatás
a dolgozhatás engedtetnek kinyerése, mennyivel
hihetőbb, utazóink elutasításából is, hogy az olasz
a budai könyvtár alkotmányi Konstantinápolyban
nem pusztán külön vállalva, hanem együtt arrestáltak is
vegyétve, ~~tartatnak~~; s mert másfelül a Corvina
codexei nem mind irattak különösen Mátyás kir.
pártára, s így nem bírnak mind az ~~olvasóközönség~~ kinek által érdemesek

ismere saját kabinetjával, jövőben a
királyi képviselő neve aggott része
e könyvtárnak a Byzantiaktól a törökök által
kivonúlta görög kódexek által kibővített megmutatott
e Olaszhonban s másutt összevásárolt,
gyakran sokkal régibb, belsi és görög,
más felül Olasz, Ellenpéldányok tartv..
magyarokkal is, egybeszerzett latin és más
nyelvű, codexekből állt, melyek a Mátyás
király jelvényeit vagy nem, vagy csak
sirlik, e ha a királyi kötés vagy
csak töredékei nem mutatják
egyben a budai könyvtárhoz tartozottakat,
csak ... combinációk útján
határoztathatnak meg Corvinafele egyéni
birtokuk.

Hasonlót

Ily „Catalogue raisonné“ kisebb
volna minden esetre az első, nélkülözhetetlen
lépés; mely, ha felsőbb szervezés közbejárás
útján sikerülne, csak akkor lehetne, annak alapján,
a második readlő teendők iránt határozott
javaslatot adni, különösen az iránt: mely
codexek volnának vagy későbbi kiadásokkal
összevetendők és versáris kifogalmasan
kijegyzendők, vagy épen kivarandók. Fekete kihelő kötés
lehetne-e kötés, hogy minden kétsége illető, vagy
magyar nyelvű codexek is
maradtak Konstanz idejében, mert épen
csak voltak, ennélfogva okokból, legkevésbé

(összes, az egyes
tudományország érdekében,)

tárgyai ezen főoltárának, melyeket
e kir. könyvtár egész 1541-ig összevedett, 4 gyakran
mely időtől, azaz Budának török kézre
kerülésétől fogva alig a törökök által más
pajzsán őrizteték.

E célok elérése tetemes, és oly áldozatokat, kiknek sőt oly áldozatok
kockáztatására terén fel, melyek az
akademiának alapja nincsen, s melyek csak fejedelmi vagy
országos erőből állnak ki: az akademia könyvtára
vala ezen fenn óhajtásait kebelébe fejezni.
Most azonban annál nagyobb bizalommal
fejezi ki Nagyméltóságod előtt, mennyiben
örvendetes volt tiszteletteljes iratának
által megtenni; s kifejezi azon kész némi
reményét is: mert felfogva Nagyméltóságod, Előadó,
s felfogva a vall. m. kir. ndv. főcancellár úr
által, tán Ő Cs. K. Ap. Felsége
érdekultjére is számot tarthat: nem pusztán
bátorsággal hogy — ha ez ügy hatalmas lépését
sikerrel koronáztatnék — Kivívóját gróf
hervadhatatlan dicsőséggel vezérré tenné.

Megjegyzi azonban hogy az óhajtott
siker esetében az Akademia a vállalkozási
tudományos erők kiállítására
mellett még tiszteletteljes maradtam

Nagyméltóságodnak

Pest, április 27. 1863.

alázatos szolgája

Ha ez esetben azon Catalogue raisonné kisebb
s a második kijegyzése egyidejűleg történnék, úgy t. i. hogy annak kétségtelen
kétségtelen hasznára mutatkozván az akademiának kijegyzendő újabb okleveles
ez folytatás foglaltkozhatnék azután a második vagy összevetendők minden megbízás végett,
másolás és összevetés czélra a kijegyzendők felügyelése mellett, az akademia által
pedig kiadandó egyének által folytatás folytatva: ezután a kijegyzőjenkhez; a többiek a fennebbiek
(végre) szerződésben.

Ezek előterjesztése után a nagyméltóságos

161. k.

V. ap. 27. 1863.

161/1863

Tekintetes Akademia

A Tekintetes Akademia által a vigyt levén kiküldve, hogy az akad. könyvtár szakrendszeres felállítását czélozó javaslatot készítsenek, mely szerint az akademiai könyvtár az épülő akad. palotában fel fogna állíttatni: alulirottak, mint a kiküldött bizottság tagjai, következőkben terjesztik elé alázatos véleményöket, illetőleg javaslatukat.

Az alulirottak, kiküldetésök feladatát csak ugy fogták fel helyesen, hogy először az akad. könyvtár alkotó részeit vették tekintetbe, s csak azután mentek által a szakrendszer vitatásához és megállapításához.

Az akad. könyvtár két nagy részből áll, ugymint a Gróf Teleky József, Ádám, Sámuel, és László alapitványából, mely az 1827: 12. czikkelyében 30,000 kre van becsülve, — s a szorosan vett akademiai részből. A Telekifele rész szaporodik folyvást azon könyvek által is, melyeket az Akademia ugyanezek nehai gr. Teleky József külön alapitványa jövedelméből évenként veszen; szaporodott egyszer mindenkorra az emlitett gr. József magán könyvtárának azon részével, melyet végrendelete értelmében az Akademia általavett. Az összes Telekifele rész most külön van felállitva, mennyiben a jelenlegi viszonyok megengedik; könyveire a szokott akademiai bélyegzőn kivül, melyen ez áll: „Magyar akademia könyvtára", még egy külön bélyegző üttetik, melyen ez olvasható: „Gróf Telekiek alapitványa".

Az akad. könyvtárnak bár milyen rendezése előtt két dolog iránt kell határozni. Első dolog az: Mindig

/.

162. k.

Pest aug. 28. 1863.

Méltóságos Elnök Ur!

J. Szalay Károly akademiai Titkár ur tiszteletes tudtából értesülvén, hogy a bekebelezett Batthyány, Eszterházy gyüjtemények alatti egyesek a Tekintetes Akademia által rendezendő könyvraktárban nemzetközi összehasonlitás végett, a szokott könyvekkel elhelyeztetnek, és ezen gyüjtemények mindenkor elválasztandók, az örvendetes értesités után bátor leszek kérni Méltóságodat, hogy a Tekintetes Akademiának ezen gyüjtemények megvizsgálása végett egy tudós könyvtárnokot kiküldeni méltóztassék.

Fogadja Méltóságod országos kitünő tiszteletem nyilvánitása mellett

maradok

nemes jellemé, és haratini pá-
lyája iránti hódoló tisztele-
tünk nyilvánítását. – Kecs-
kemét. Martius 30. 863.

A R. Cath. Egyhár-
közönség nevében:
Horváth Dömé
Egyházgondnok.

162
1863

161. b.

V. apr. 27/1863.

161/1863

Tekintetes Akademia

A Tekintetes Akademia által a végett lévén kiküldve, hogy az akad. könyvtár szakrendszeres felállítását czélozó javaslatot készítsenek, mely szerint az akademiai könyvtár az épülő akad. palotában fel fogna állíttatni: alúlírottak mint a kiküldött bizottság tagjai, következőkben terjesztik elé alázatos véleményöket, illetőleg javaslatukat.

Az alúlírottak, kiküldetésök feladatát csak ugy foghatták fel helyesen, hogy először az akad. könyvtár alkotó részeit vették tekintetbe, s csak azután mentek által a szakrendszer vitatásához és megállapitásához.

Az akad. könyvtár két nagy részből áll, úgymint a Gróf Teleky József, Ádám, Sámuel, és László atyafiak alapítványából, mely az 1827: 12. czikkelyében 30,000 kötetre van becsülve, — s a szorosan vett akademiai részből. A Telekiféle rész szaporodik folyvást azon könyvek által is, melyeket az Akademia ugyanesak néhai gr. Teleky József külön alapítványa jövedelméből évenkint veszen; szaporodott egyszer mindenkorra az emlitett gr. József magán könyvtárának azon részével, melyet végrendelete értelmében az Akademia általvett. Ez összes Telekiféle rész most külön van felállítva, mennyiben a jelen helyi viszonyok megengedik; könyveire a szokott akademiai bélyegein kivül, melyen ez áll: „Magyar akademia könyvtára", még egy külön bélyeg ütteti, melyen ez olvasható: „Gróf Telekiek alapítványa".

Az akad. könyvtárnak bár milyen rendezése előtt két elv iránt kell határozni. Első elv az: Mindig

/.

kell-e a Telekiféle osztályt külön felállítva is tartani? Másik elv meg az: Kell-e a hungaricumokat is külön felállítani, a szót azon értelemben véven, melyben az a Széchenyi, vagy Nemzeti muzeum könyvtárában van elfogadva, mely szerint nemcsak a magyar nyelven vagy magyarországi szerző által bármily nyelven írt könyvek, hanem akárki által s akármely nyelven irottak is, ha egészben bármiképp Magyarországot illetik, a hungaricumok közé számíttatnak? Mind a két elvet együtt fogadván el, az akademiai könyvtár szakrendszeres fölállítását lehetetlenné tesszük. Ugyanis az első elv szerint, a Telekiféle osztályt külön, a szorosan vett akademiai osztályt is külön kellene fölállítani; s minthogy a tudományok összesége, mely a könyvtárban képviselve van, legalább is huszonöt fő szakot, meg számos al szakot teszen szükségessé, a két osztály együtt vagy 50 fő szakra, s legalább 100 al szakra fogna elosztani. Ámde a másik elv szerint a hungaricumokat, tekintet nélkül a könyvek tudományos szakára, csupán azért mert valamiképp Magyarországot illetik az 50 fő szakból és vagy 100 al szakból megint ki kellene szedni, s azokból a lehető legtarkább vegyületet alkotni. A mit tehát az első elv tökéletlenül építene, azt a másik elv tövig lerontaná: igaz tehát, hogy a két elvnek együttes alkalmazása lehetetlenné teszi a könyvtár szakszerinti rendezését.

A kiküldött bizottság azt véleményezi tehát, hogy az első elvet t. i. a Telekiféle osztály kitüntetésének elvét azáltal lehetne kielégíteni, hogy 1-ör, a Telekiosztályt tevő könyvek, mint addig is, úgy örökké a kettős bélyeggel bélyegeztessenek meg; 2, a könyvtári lajstromokban annak mindenik könyve mellé tétessék ki, hogy a Teleki osztályba való; 3, a kinyomatandó katalogusban a Telekiféle könyvek czímei külön is, és együtt is nyomattassanak ki. Ezek által bármikor is az ezen osztályt tevő könyvek kiszedése lehetségessé válik. Az Akademiához illőnek és méltányosnak tartaná a Bizottság e mellett, hogy a könyvtár bejárásánál kitünő helyre illesztendő márvány táblán egy alkalmas fölíras tüntesse ki azt, hogy az akademiai könyvtár első alapját a Teleki család fölebb említett nagy telkű adománya vetette meg. Örökítve volna így az Akademia hálája, és a szép tett az utódoknak is mindig szemei előtt állana. A mi már a másik elvet illeti, azt is csak az egyes szakokon belül javasolja alkalmazni a kiküldött Bizottság, a mint az a szakok előszámlálásánál ki fog tetszeni. Ha a nevezett két elv iránt így méltóztatik határozni a Tekintetes Akademia, az akademiai könyvtár fölállítása lehetőleg szakrendszer szerint fog történhetni.

A könyvtár szakrendszeres fölállítására menvén által a Bizottság, következő szakokat javasol, melyekbe a könyveket osztályozni kellene, úgymint:

I. Szak. Könyvészet és általános irodalom történet.

II. Szak. Akademiák és Tudományos Társulatok

/.

körleményei és folyóiratai.
III. Szak. Incunabulumok.
IV „ Nyelvtudomány legtágabb értelemben.
a, Classicai philologia.
α, görög.
β, római vagy latin.
γ, írók. görög és latin classicus írók.
b, Magyar nyelvtudomány.
α, Magyar írók.
c, Német nyelvtudomány és írók.
d, Francziá nyelvtudomány és írók.
e, Angol nyelvtudomány és írók.
f, Olasz nyelvtudomány és írók.
stb.
.
.
.
x, Keleti nyelvtudomány és írók.
y, Altaji nyelvtudomány és írók.
stb.
V. Szak. Mythologia, mondák és mesék. Ez az osz, tály érinti kerik a IV. osztály al osztályaival, s azért sok könyvnek száme a IV. és V. osztályban fog előfor, dulni.
VI. Szak. Magyar történelem.
VII „ Történelem általában, a magyart ki, véve. Ez osztály is annyi al szakra fog oszlani, a hány féle specialis Történelem képviselve lesz a könyvtárban
VIII. Szak. Történelmi segédtudományok.
a, Okleveltan
b, pecsét-tan
c, időszámlálás-tana

/.

d, historiai hermeneutica s.a.t. sat.
IX. Biographiák, orationes funebres salb.
X. Föld- és nép-isme.
1, Földirat
a, Magyar
b, Nem-magyar.
2, Néprat (ethnographia).
3, Utazások.
4, Statistica.
XI. Szak. Philosophia tágas értelemben.
1, Magyar
2, Nem-magyar.
XII. „ Jogi- és állami tudományok.
1, Magyar jog és állami tudományok.
2, Magyarországgyülési irmányok.
3, Nem-magyar jog és állami tudományok.
XIII. „ Természeti tudományok.
1, Természetrajz.
a, Magyar
b, Nem-magyar
2, Vegytan
a, Magyar b, Nem-magyar.
3, Természettan (physica)
a, Magyar b, Nem-magyar.
XIV. „ Orvosi tudományok tágabb értelemben.
1, Magyar
2, Nem-magyar, a szükséges al osztá, lyokkal
XV. „ Mathematika és annak alkalmazása.
1, Mechanika
2, Architectura
3, Nautica.

/.

4, Astronomia

5, Hadituudományok satb.

XVI. Szak. Gazdaság és ipar.

XVII. „ 1, Művészetek.

a, Magyar b, Nem magyar.

XVIII. „ Theologia és Egyház.

a, Bibliai tudományok satb.

b, Szorosan vett Theologia satb.

XIX. „ Iskola és nevelés.

a, Ifjúsági iratok

b, Szorosan vett iskolai könyvek

c, Tanítási eszközök, mennyiben más tudományos szakba nem valók.

XX. „ Encyclopaedíai könyvek.

XXI. „ Archaeologia, Numismatica satb. mennyi, ben a történelmi segédtudományok közé nem tartoznak.

XXII. „ Vegyes nyságok, és folyóiratok.

1, Magyarok

2, Németek

3, Francziák satb.

XXIII. „ Miscellaneák, Curiosumok.

XXIV. „ Kézirattár, melynek megint saját al osztályai lesznek.

Ezek volnának a szakosztályok, és al osztályaik,

/.

melyek szerint fel kellene állítani az akademiai Könyvtárt, s melyeket a Könyvmutatandó Katalogusokkal is ki kell tüntetni.

Toldy Ferencz
könyvt. őr

Hunfalvy Pál,
mint bizottsági
előadó.

161
1863

Az akademiai könyvtár szakrendszeres felállitása iránti

Javaslata

a'

kiküldött bizottságnak

173/a.

Vessem május 5. 1863.

Tekintetes Ur!

Ismerem ugyan a t. akademia azon határozatát, miszerint pályárott művek csak az akademia épületében tisztárhatók le, de miután én pusztai lakos vagyok s ismeröseim sincsenek Pesten; tehát T. akad. titkár Ur, hor vagyok bátor folyamodni, s föl kérni: kegyeskedném a t. akadémiánál kierkörölni, hogy ezévi Pelely-jutalomra pályárott II. ha, jos. S. felvonásos s jeligés szomoru,

173
1863

S. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST V. AKADÉMIA UTCA 2.

176. sz.

Vettem május 9. 1863.

A Hajdukerület főkapitányjától

1614/863

Méltóságos Akademiai Elnökség!

Tekintetes Akademia!

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Életem egyik főfeladatául tüzvén ki az életerős és hazafias érzelmű hajdúnép beléletében duló bajok és visszálkodások megszüntetésére hatni és közre munkálni, e czélból már 1847ben egy a Hajdukerület rendezésére vonatkozó röpiratot intéztem: „Szózat a Hajdukerület ügyében," czím alatt az országgyüléshez; minthogy pedig a közbejött idő változások megakadályozlák, hogy ezen munkának egy példányát a magyar tudományos akademia könyvtárába juttathassam: ezen mulasztást azon tiszteletteljes kéréf mellett vagyok bátor utólagosan helyrehozni, hogy az ide csatolt egy példányt az akademia könyvtára részére elfogadni méltóztasék.

Fogadja a Méltóságos Elnökség és a Tekintetes Akademia hazafiui üdvözletem és megkülömböztetett tiszteletem őszinte kijelentését.

Kelt H. Böszörményben 1863 május 3.

A Méltóságos Akademiai Elnökségnek
és a Tekintetes Akademianak

alázatos szolgája:

Villye Gábornak
főkapitány

176
1863.

jótékomat letisztázás véget
nehány hétre kihaphassam.

Kérésemet megújítva
maradtam J. Urnak

alázatos szolgája

Szerdahelyi Dr.

Szionda
utol. p. Battonya

177. lt.

Veszprém május 9.én 1863.

1255/863.

A Hajdúkerület főkapitányától

Méltóságos akademiai Elnökség!

Tekintetes Akademia!

Az idvégtelen törvénykezési szabályok és felsőbb rendeletek, de az újabb korszegényei és mulhatlanul követelvén, mindenkinek a közigazgatási és törvénykezési ügykezelő gyorsítása, szabadosodása és egyöntetűsége tekintetéből a hajdúvárosok mint helyhatóságok részére a törvényes, törvényes gyakorlat és felsőbb rendelet alapjaira egy oly munkálat adassék a-mennyiben, részletesítve és dolgaik kezébe, mely kivánatosan el, járásaikat szabályozza: hadóság kormányzási kötelessé, gennek tartatnak ezen szükségelt kézi könyvet, sza, bály rendelet, ezim alatt összeállítani és kiadni, melynek egy példányát ezen tisztelettel jelen kérjelem, szerencsém a Méltóságos akademiai Elnökségének meg, küldeni, hogy azt a magyar tudományos akademia könyvtárába juttatni méltóztassék.

Fogadja a Méltóságos akademiai Elnökség ha, zafiúi üdvözletem őszinte kijelentését

Kelt V. Kőrösmezőben 1863 április 28

a Méltóságos akademiai Elnökségnek

és a Tekintetes Akademiának

alázatos szolgája.

Silye János

főkapitány

177/1863

folytattam – és most is sinte minden órámat elfogó terhes papi hivatalt kell vinnem, lenni fognának még egyéb kiadandó vizsgálatvégzett, vizsgálat végrendelő munkáim és dolgozataim is, mint név szerint, az ujabb ideli Zsinatok Hitszónája, Logika stb. Quod si vita suppeditet. — Est quadam providentia, si non datur ultra. —

Ellátelyt időm s módom lesz, szándékomon Pestre felmenni hogy, mint ismeretlen tag, magamat a tisztelt Akademiai előljáróságnak és tagjainak jelenlegitsem. —

Alkalmatlanságomért bocsánatot kérek ajánlomat. —

Szekélységemet, munkáimmal nagyszerü kegyességébe ajánlva, mellj tisztelettel örökös

Nagyságodnak

alázatos Szolgája

Pap Péter Pál Károly

Mvásárh. II. ref. pap.

Mvásárhelg. 6 Maj. 1863

178

1863

178. lv.

Pesten május 11. én 1863.

Nagyon tisztelt méltóságos Báró és m. akadémiai Alelnök úr!

Bátor voltam Népszerű Filosofiám felküldése után, Filosofia historiám 2dik részét is —, melynek első részét még régebben adtam vala ki, a mint ezt a hesonlag kiadott Alapfilosofiámmal, a tisztelt Akademiának, még akkor megküldeni szerencsés voltam — ezennel nagyságod kegyes kezeibe felküldeni, oly czélból, hogy ez, ha méltónak itéltetnd és az Akademia körül menyei engedtetnik, annak költségén világgeleiebejöhessen, mint hogy nékem magamnak, kijaspadalom alatt, a lázongó Oláhok által, csak nem minden vagyonomból ki pusztittattam, és könyveimben, melyeket ivói munkásságomra használtam, igen tetemes kárt valtottam — és tíz gyermeket neveltem —, kik nekem egy részét még ma is gondozni kell —, annak kiadására, teljesleg semmi módom nincsen és e rosztemi gonosz és pénztelen napokban, az előfizetési költség Kényes útjáni kiadhatásba is semmi bizalmamat nem helyezhetem —

Hogy ha idióm lesz és erőm engedendi, mert már 74ik évemet töltöm — 48 éve, hogy köz szolgálatban vagyok —, mely időből 19 egész évig a marosárhelyi főiskolában fő. tanitói hivatalt

folyt.

A' Nyelvtudomány ~~Osztály~~ Bizottsága folyó Május 2kán tartott ülésének Jegyző-könyve.

1. Felolvastatók az Akademia 1863 81 pont alatti végzése, melly által fogva a N. M. Helytartótanácznak folyó évi Martiustó 11-kén, 18,904 sz. a. kelt intézvénye a' Fekésházy alapitvány másolatjával együtt, vélemény adás végett, a' Nyelvtudomány ~~Osztály~~ Bizottsághoz téletik által; továbbá felolvastatának az emlitett N. M. Helytartótanácsi intézmény, s az innen Ő Felsége által is megerősitett Fekésházy féle alapitványlevél.

2. A' Fekésházy-alapitvány levél értelmében évenként 400 forint erejéig jutalom-koszorúkat kellvén a N. M. Helytartó tanács által kijelelendő Magyarországi fő- és al-gymnasiumok tanitványai közöl kiosztani — melly kiosztás a' folyó iskolai és végleg legelőször fog ~~foganatosittatni~~ —; azután minden ötöd évben egy, ez alapitványban meghatározott mi-nőségü ~~czélra~~ s Magyarországon megjelent könyvet 500 forinttal ~~illetőleg~~ kellvén ~~ajándékozni~~, s minden ez az Akademia ajánlására fogván történni; a' bizottság az Akademia ez iránti teendőjére nézve a' következőkben terjeszti elő alázatos véleményét:

179
1863

1.) Az eljárásban fentartandó s minden bizonnyal igen kivánatos következetesség végett azt ajánlja a' bizottság a' T. Akademiának, hogy a' részben való teendőjét, ~~előkészités~~ javaslattételével végezte, egy minden korosztályra nézve ~~egyenlő~~ egyenlő számu tagokból álló bizottsághoz utasitsa; ~~mint~~ a' nyelvtudományi ~~osztály~~ bizottság ~~ezen~~ (megát ajánlja is, ha

ha a' L. Akademian e' tekintetbe vala
peranczolai méltóztatik.

2. E' folyó istolai évre pedig, minthogy
bíetős e' dolog, a' birtokság néhány fog-
jai, úgymint Toldy Ferencz, Budenz
József és Arany János által ajánlkoz-
nak a' jutalomképen kiosztandó köny-
vek lajstromát elkészíteni, hogy ez
a' Május 11-kén tartandó akademiai
ülésben elő lehessen terjeszteni.

"jövő" törlendő

---

3. Végre a' Tekésházy alapítvány ötö-
dének előmozdítására nézve igen kész-
nosnak találja a' birtokság, ha az
~~1867-ben~~ L. Akademia ez ide vo-
lékelt a' közönségnek szánt ~~felhívá-~~
figyelmeztetést a' Tekésházy alapítvány él-
tal ~~legelőször 1867-ben~~ megje-
lalmczandó könyvekre nézve közzé
tenné, a' melyből többi közt az illető
közönség ezt is megfogja tudni, hogy
az 500 forintnyi jutalom legelő-
ször 1868-ban fog kiosztatni.

Arany László úrnak

Pauler Tivadar.

A /

Nagyméltóságu Magyar Királyi Helytartótanács által a Magyar Tud. Akademiához leküldött Magyar tanférfiak társulata alapszabályaira tett véleményes jelentése az e végre kiküldött akademiai bizottságnak.

181

1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST V. AKADÉMIA-UTCA 2.

181. k.

Vettem május 13. 1863.

Tekintetes tud. Akademia!

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST V. AKADÉMIA-UTCA 2.

A Nagyméltóságu Magy. Kir. Helytartótanács 20.448 szám alatt kelt intézményénél fogva „A magyar tanférfiak társulatának alapszabályait, oly végből küldte le, hogy a Tekintetes Akademia mind a kitüzendő czél, mind az annak foganatosítására polgálandó eszközök s általában egyes határozatok felette véleményét nyilvánitaná.– Alólirottak, mint e tárgyban véleményadásra kiküldött bizottság, véleményünket következőkben vagyunk szerencsések előterjeszteni.

I. A magyar tanférfiak társulatának azon czélját, mely szerint a betegség, halálozás vagy egyéb sulyos csapások által látogatott társulati tagot vagy annak családját anyagilag felsegélleni ohajtják, mi részünkről, mint a humanitas egyik legszebb törekvését annál inkább helyesnek és üdvösnek tartjuk, mivel ezen czél elérésére egyéb czélszerü intézkedések mellett a társulati tagok felsegélése mellett, a magyar tanügyi irodalmat is tudományos és czélszerü tankönyvek kiadása által kivánja gyarapitani.–

II. A társulat alapszabályai egyes határozataira azomban következő észrevételeink vannak:

1. A II. fejezet 1§-ban ez van: Tagja lehet a társulatnak minden a magyarkorona alattvalói közül oly tanférfi, de tudós, iró és művész is vallás külömbség nélkül, ki egy tag ajánlatára stb. stb. Ezt a stylaris tekintetből igy ohajtanók kiigazitani: Tagja lehet a társulatnak a magyarkorona alattvalói közül minden tanférfi, azonkivül minden tudós, iró és művész is vallás külömbség nélkül ki egy tag ajánlatára stb. stb.

2. A II. fejezet 8. §.ban, a 3 §-ra hivatkozás mellé,– miután a §.§-ok pámai minden fejezetben előlkezdődnek,– kitaendő: az I fejezet 3. §.a.–

3. A VI. fejezet 1§ban e szók helyett: „kik csak hanyagság vagy hüttlenség esetében mozdithatók el" véleményünk szerint e szók teendők: „kik csak fontos okoknál fogva mozdithatók el" mivel az emlitett hüttlenség és hanyagságon kivül az elmozdithatásra még más okok is polgáltathatnak alkalmat.–

Továbbá ugyan ezen fejezet 2. §.a végén ez van irva: „a titkár nem bir pavazati joggal".– Mi ugyan a titkárt a pavazati jogtól megfosztani egyáltalában nem kivánjuk; de ha a társulatnak erre előttünk ismeretlen okai vólnának, ohajtanók legalább ki mondatni, hogy hol és mi körülmények között nem bir a titkár pavazattal.–

4. a. A VII. fejezet czime: A társulat működése.– A

VII.

VIII.dik fejezete pedig ez: A pénztár kezelése. Miután azonban mind a két fejezet a társulat működését foglalja magában; architectonicai tekintetből így kellene nézetünk szerint megigazitani: VII. fejezet. A társulat működése.

A, Vagyona gyarapitására polgárjogi eszközök, s ez alatt előforditandók mind azok, a melyek most a VII fejezetben sőt itt ott a VIII. fejezetben is vannak.

B.) A pénztár kezelése s ez alatt jőnek a mostani 9. §. ok meg ide illenek, azután a mostani IX. fejezet átalakulna VIII.dik fejezetté.-

b.) A VII fejezet 1§.ból ezen pót: „melyeknek kiadására joga van nem lehet" mint feleslegest kihagyandót.-

Ugyanezen e fejezet 3. §. „Az elfogadott müvet a társulat szerződés nyján minden időre magáévá teszi" Azirói törvényes jelentőségében tartása tekintetéből, e pótlást oda kivánnók módosittatni, hogy a társulat az irót müve anyagi haszna elvezetésétől ne foszthassa meg örökre, hanem valamint az első, úgy minden ujabb kiadásnál is illő tiszteletdijban részesitsék.

c.) A VIII fejezet 2. §.ban felhozott jövedelmi forrásból közül kimaradt a tankönyvek kiadásából várandó jövedelem, tehát ez is beirandó.

Ugyanezen e fejezet 6.ik 7. § aiban az I fejezet 2 §-nak b. pontjára hivatkozás mellett arról van szó, hogy midőn valamely tag a társulat pénztárából kölcsönt okoz, mely formák szerint kell a kölcsönt kérőnek elismerési kilet illet a kölcsönkérés joga, holott az I. fejezet 2.§. b. pontjában a kölcsönvétel ejtetik, sőt még maga a költsön szó sem fordul elő, a határozat ott, jegyzéséről illetőleg gyámolitásáról szól.- Ezen tévedést tehát vagy úgy kell kigazitani, hogy a VIII. fejezet 6. és 7. §.§ban a kölcsönpő helyett segélyt vagy gyámolitást kell irni, vagy, ha a társulat tagjain, a segélyezés mellett még kölcsönnel is kiván segiteni, az I. fejezet 2.§.a b.) pontja után c. pontot is tevén, ez alatt a pont alatt a kölcsönzés is hozza határozatba.-

6.- A IX. fejezet végén: A társulattal való levelezés bérmentesen történik, világosság kedvéért igy irandó: A társulattal való levelezés bérmentesitendő levelek által történik.

Mely jelentéseink mellett állandó tisztelet

vagyunk. Pesten Május 12én 1863

A Tekintetes tud. Akademiának

alázatos polgárai.

Jankovich Miklós
rend. tag

Szepesi Imre lev. tag

Gönczy Pál

182
1863

182. b.

Vettem május 13. án 1863.

Hochtitelirten Edlen Gesellschaft der Hohen-
-schaften in Pesth! — . —

Fünfkirchen am 11t May 863

Sie haben Kund gemacht, wen ein Gelehrter sich trifft
der Jehez ist dem Talmud auf Deitsch zu über-
setzen, dahero nehme ich mir die Freyheit es
zu Unternehmen; beyliegend finden Sie
zwey Proschire, selbe ich auch Bitte unter Cen-
-sur zu geben; Übrigens wollen Sie g[illegible]
-ligst das Nothwendigste zu übermach. Ihr E[illegible]
-geb;

Mos Klein

[illegible] Post-Restant

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA
V. AKADÉMIA UTCA 2.

An der

Hoch Edlen Gelehrten Gesellschaft

3½ L:

80 xr

in

Pesth

FÜNFKIRCHEN 11/5

PESTH 15 FEUR

184. /2.

Vetten, május 13. án 1863.

A nagyérdemü és tekintetes. Magyar Tudományos
Akadémiának Pesten.

Van szerencsénk az első magyar izraelita
naptár és évkönyvnek általunk ez idén kiadott második
évfolyamát a nagyérdemü magyar tudományos Társaságnak
ezennel átküldeni.

Reméljük, hogy működésünk ez igénytelen
jele által a tekintetes Akadémia az általunk követett irányról
meggyőződést szerzend és a tettes Akadémia iránti tiszteletünk
e nyilatkozata szives fogadtatásban részesülend.

Hidön tehát a tekintetes Akadémiát kódola.
tos érzelmünkről újolag biztositanánk, maradunk

A nagyérdemü és tekintetes magyar tudományos Akadémiának

Pesten, 1863. év április 29én teljes tisztelettel

Az. Izraelita Magyar Egylet".

J. Rosenberg József
elnök

Rosenberg Mór
titkár.

184
1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

185

1863

185 sz. Vettem május 13. 1863.

Tekintetes Magyar Akadémiai Titkárkr!

A Magyar Nagy Lótár Szerkesztőinek
Vas szorgalma, s nyelvünk családosi-
tása, és lógicai fejlesztése feletti mély
bávárlataiknak elötüntetése engemet
ý újabb buzgóságra gerjesztett ahoz bár-
mi csekély fövény hemmel járulni.
Különösen serkente erre a Tudományos
Társaság általános rezsvétre felhívó
f. én Jan. 26ki ülésének határozata.
Ennek következtében újabb hógyújte-
ményemet VIIIés XIIIk. számokban ezennel
felküldvén, annak a Szerkesztők általi
feltaszváltatás végett a Magyar Akadémi-
ához i áttételit tisztelettel kérem

Önnek

változhatlan tisztelője
id. Mándy Péter

Latmár 19 april.
1863

186 k.

Veszprém május 14. én 1862.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2

Tekintetes Tiszti Ur!

Ha a tudományos Akademia czéljainak nem ellentétesek bár
ezt vagyok kérni Tekintetes Tiszti Urat, kinyilatkoztatni
ezen itt közlött iratot, mely egy önmagára erőmű leiro
dat tartozzon, a Tekintetes Akademiához beadás végett ide
illető helyekre átadni ele elszállítás végett, mert ezen elmélkedés kidolgozott önmagában való
és minthogy meg kívánta mindet szemközt tanúsítani nyomaték
ni egyszersmind ellenvetését a jóváhagyását nyilvánítani
dani kegyeskedjék, mert egyenesebb czélzásom s anyagi
kegyességem által a kiadást tovább nem folytathatom,
mivelem mint a valóságos i minden kiadásnál
kívánt tárgyat kiván. Kezemhez egy példányt, de ő
kegyetlen a gyenge a kiadás érdekében nem kívánt
a pénzbeni kiadásból a nélkül mégis egyenesen
lesz. Szívesen a Tekintetes Tiszti Ur Szerencsés kíván
nós kegyelmébe, mert a jóakaró előtt szerencsés
a kegyes a szeretetre.

Ha a Tekintetes Tiszti Ur részes lenni ezzel
engem magánylevélben párbeszéd tudósítani a legna
gyobb készséggel vagyok. Tekintetes Tiszti Urnak

a

Tekintetes Tiszti Urnak

Csokonya, Május 6án 863.

Somogy m.

u.p. Babócsa.

alázatos szolgája

Horváthy István

ny

jegyző

186
1863

187 / 1863

187. sz.

Vettem május 14. 1863.

33,063. szám.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST V. AKADÉMIA-UTCA 2.

A folyó évi Szentgyörgyhó 16án 6001. sz. a. kelt k. udvari rendelet szerint ő császári s apostoli királyi Felsége, s. é. April 9én kelt legmagasabb határozatával ezen m. k. Helytartótanácsnak a nagykárolyféle (: bicskei :) csillagászati eszközök és könyveknek, magyarországi tanintézetek közti felosztása iránt tett javaslatát némely módosításokkal legkegyelmesebben jóváhagyni méltoztatott, jelesen: hogy a műszerek bemálházási és elszállítási költségei annak idejében a telek és épületek eladási árából fedeztessenek és így a részesülendő intézetek az ő Felsége legmagasabb kegyelméből s az ajándékozó Nagy Károly szándékából a Dományul nyert tárgyakat rövidség és penzbeli áldozatok nélkül kaphassák meg, – továbbá, hogy a könyvek közül a csillagászatiak az épitendő országos csillagda számára föntartatván a többiek az egyetemi könyvtárnak csak annyiban engedtessenek át, a mennyiben ez még nem volna az illető munkák birtokában, ellenkező esetben pedig az ily fölös példányokban a budai József műegyetem részesítessék, végre hogy az épületek és telek eladásából befolyandó s a költségek levonása után fönmaradandó összeg az épitendő országos csillagda számára tartassék fen, s illetőleg az e tekintetben már is folyamatban lévő tárgyalások befejezéséig

/.

A
magyar tudományos Academiának
Pesten.

A magy. kir. Helytartótanácstól

30,063 szám.

A magyar tudományos Academiának

kiválatosan

Pesten

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Kapp. 1863. (20 szill.)
237. pont

e czélra tökesítessék, minthogy ez a nagylelkü ado-
mányozó szándékának leginkább megfelel.

Az ezen legfelsöbb elhatározás folytán a müszerek
tettleges kiosztása körül szükségelt intézkedések fo-
ganatosítása végett, - ezen királyi fökormányszék
részéről kebelbeli tiloknok Somossy Lajos küldervén ki,
egyszersmind oda utasítatott; - hogy a fentebb érin-
tett müszerek közül a magyar tudományos Acade-
miának jutandók átadására nézve - az Academia
részéről kijelelendö megbizottal - eleve értekezzék, és
az átadást annak idejében eszközölje.

Ezekről a magyar tudományos Academia elö-
leges tudomás és alkalmazkodás végett azon felhi-
vással értesítetik, hogy a kebeléből kiküldendö megbi-
zott nevét az említett tiloknokkal mielöbb közölje.

Kelt Budán a magyar királyi Helytartótanácstól
1863 május hó 8ª.

[illegible]

Balás Mihály

188-/2.

Vettem május 14-én 1863.

DIRECTION
VERSEGHY

1; 381

An

das löbliche Secretariat der ungarischen Academie

der Wissenschaften

in Pest

Wir beehren uns beiliegend das Protocoll über die am 30. April 1863 abgehaltene siebenten ordentlichen Generalversammlung der Aktionäre der Theissbahn sammt Geschäfts-, Bauf- und Rechnungen für das Jahr 1862 zu übersenden.

Wien am 8. Mai 1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

188
1863

190. la.

Verrem május 16. án 1863.

ACADÉMIE ROYALE
DES
Sciences
À AMSTERDAM.

Amsterdam ce 23 Octobre 1862

N°. 94.

L'Académie Royale des Sciences à Amsterdam m'a chargé de vous faire parvenir, pour l'auguste Académie des Sciences de Hongrie à Pest un exemplaire de Verhandelingen (Afd. Letterk.) D^e I. 4° Verhandelingen (Afd. Natuurkunde) D^e IX. 4° Verslagen en Mededeelingen (Afd. Natuurk) D^e XIV. 8° — — (— Letterk) D^e VI. 8° Jaarboek 1861 8° que elle vient de publier.

J'ose réclamer de votre complaisance un avis de réception, et je vous prie de me croire avec les Sentiments les plus distingués.

W. Vrolik

Secrétaire Général de l'Académie Royale d'Amsterdam.

A Mr Ladislav S. Szalay
Secrétaire de l'Académie des Sciences de Hongrie
à Pest.

190
1863

197. fr.

Veszprém május 21. 1863.

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Méltóságos Gróf! —
a magyar academia elnöke! —

A magyar Academiának egyik érdemdús tagja Tolcy Tóldy Ferencz úr, engem alolirottat az 1860ik nyárban, nem ugyan hivatalosan de mégis arra sólliitott-fel; hogy Vörösmarty halhatatlan "Szózatára," szerkezzek az esmért dal-helyébe, méltóbb, és egyházi Hymnus formában a nagyszerü Költeménynek illöbb Zenét; mivel az esmért dal, nem csak hogy rhythmusra és mélódiára nézve nem; — de különösen Hymnus nevezet alatt éppen sem feleltre-meg a zenészeti igényeknek. —

Ezen felszólliitást általjában érdemem feletti kitüntetés, nek tekintve; megkiséreltem; csekély tehetségeim szerint annak, lehető leg jobban feleltni-meg; s miután leg szigorubb és leg kényesebb zene, authoritásaink jóváhagyását e müvemmel elnyertem volna; bátorkodom a "Szózat" ot egyházi Hymnusra szerkesve, Méltóságodnak a Magyar Academia reszére tisztelet-tel bemutatni! —

Ki egyébiránt becses jóvoltába ajánlott maradok

Méltóságodnak

alázatos szolgája
Gróf Festetics Leo

Pesten Január 10én
1863.

197
1863

199/z.

Vett május 22. 1863.

A s. a. újhelyi kir. irr. elemi mintafőtanoda igazgatóságától.

Újhelyben

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁR
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Tekintetes magyar tudományos Akademia!

Az újhelyi kir. irr. mintafőtanoda a magas kormány által alapittatott és nagyrészt az országos irr. iskolai alapitványból tartatik fen ugyan, de az iskolai könyvtár alapitása és gyarapitása az illető hitközség kötelessége levén, az 1862/3-ik isk. év, s illetőleg azon időtől fogva, melyben ezen főtanodánál a magyar nyelv oktatási nyelvül használtatik, könyvtárunk az intézet jelenlegi szükségeinek meg nem felel, annak hézagait azonban az érdekeltek anyagi helyzetének nem kedvező volta miatt teljesen betölteni nem lehet; minélfogva bátorkodik az igazgatóság a tekintetes magyar tudományos Akademiát illő tisztelettel felkérni, miszerint a helybeli mintafőtanodát kegyesen pártfogolni és azon körmiveléssi intézetek sorába felvétetni méltóztassék, melyek a tekintetes Akademia kiadványaiban nagylelkűleg részesittetnek.

Fogadja a tekintetes Akademia mély tiszteletem nyilvánitását.

U. a. Újhelyben 1863. május 20-kán.

Weinberger Gyula
igazgató

199
1863

208
1863

Tekintetes
Szalay László Urnak, a Magyar T.
Akadémia Titkárának
Pesten

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2

208. 1/3 b.
36 – 1863
M. O.

Vezem május 31. 1863.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2

Tekintetes Titoknok Ur!

Tisztelt Hazafi!

Idezárva küldi Tanárikarunk a Magyar Tudományos Akadémia számára Apáczai Logikácskájának eredeti példányát s az erről vett pontos másolatot: használat és illetőleg megtartás végett.

Igyekeztünk ez alkalommal a könyvtárainkban találhatott adatokat is fölkeresni; főleg azokat, melyek a Logikácska történetére vonatkoznak.

Kiemeljük ezek közül, hogy: az első tulajdonosnak kivakart nevét helyreállitva „Sum Ladislai Kabos m.p. 1662"-nek találtuk; valamint azt is, hogy a kéz alatti Logikácskának ezen egyetlen ismert példánya 1750-65-ig jutott főtanodánk birtokába. – Továbbá megtaláltuk könyvtárunkban Apáczainak három könyvét s azokon saját kéziratát; egyiket 1655 julius 26-n ajándékozza Gyula-Fejérvárt Gelei Istvánnak, a másikon Apáczai testvérének, Tamásnak, 1660-ban rájegyzett sajáthezű neve is olvasható.

A részletesebb adatok – ha szükségesek lennének – Csengeri Antal urhoz vannak letéve.

A Magyar T. Akadémia mindenkori működéseire áldást és sikert kivánva, öröklünk

a Tekintetes Titoknok Urnak

alázatos szolgái
Szabó Sámuel
tanvezető tanár

A m. vásárhelyi ev. ref. Főtanoda
1863. Majus 15-én tartott tanári
gyüléséből

Urr György
jegyzi

69 f.

1863:

210—310.

(40 db.)

210. h.

Vesem május 31.én 1863.

Tekintetes, Tiszta Sár tér.!

E hó 8-dikán Kelt ama nagybecsü levele, melyben intézetünk számára a „Magyar tud. academia" Kiadványai utalványozva vannak, a Közelebbi napokban tartott iskolai ünnélyben fölolvasva, a legelismerőbb örömérzet szállta meg ennek minden egyes tagjait, s nekem ebbeli értesítését Közelebbi gemmé intézetünk nevében Köszönettel mondani.

Midőn akár e megtiszteltetéshez illendőleg megfogadáshoz hiven, a nagybecsü adományra a Magyar tud. academia Selkes Igazgatóságának a Tekintetes tér mint Közbenjáró irányában a legmelegebb hálánkat s igaz Köszönetünket nyilvánítjuk; mély tisztelettel maradunk

Tekintetes Tiszta sárnak
Kecskemét maj. 24. 1863

Selöszeretett szolgái:
a reform. fő iskolai tanárai.
s igazgatója
Szigethy Istvan sk

210
1863

Ma-

Nous prions de renvoyer cette feuille signée pour servir de reçu à l' Académie hongroise.

Liste des livres

envoyés dans ..... paquet sous le No ..... par

Ferdinand Eggenberger

libraire à Pest

à L'Établissement Géographique (Ph. Vander Maelen) de Bruxelles.

I. De la part de l'Académie hongroise.

1.) Magyar László Délafrikai utazásai.
2.) " " " levelei.
3.) Statisztikai Közlemények. I. II. III. IV. 1.
4.) Archaeologiai Közlemények. I. II. III. 1. 2. 3.
5.) Ipolyi: a középkori Emlékszerü Épitészet. (Évk. X. 8.)
6.) " a deáknonosszori román basilika. (Évk. X. 3.)
7.) Math. és Természettud. Közlemények.
8.) Természettudom. Pályamunkák. I. II. III. IV.
9.) Szabó J. Egy conviens. emlékedés. (Évk. X. 6.)
10.) Margó: a puhányok izomrostjai. (Évk. X. 4.
11.) " az izomideget végződéseiről (Évk. X. 4.
12.) Érdy: De tabulis cerratis.
13.) " Régészeti Közlemények (Évk. IX. 1.
14.) Gegő: a moldvai magyar telepedről.

Recu les Volumes ci-dessus
Bruxelles le 17 Mai 1863
Ph. Vander Maelen

212
1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA
V. AKADÉMIA-UTCA 9.

212. b.

Vettem május 31. 1863.

EXPOSITION DE 1841.
RÉCOMPENSE NATIONALE
1841
MÉDAILLE D'OR.

Établissement Géographique
DE
BRUXELLES
Fondé par
PR. VANDERMAELEN,

1re Division. N°966

On est prié de rappeler dans la réponse la date, la division et le numéro de la présente.

1 ANNEXE.

reçu

Echanges.

L'Établissement Géographique propose à toutes les Sociétés savantes, aux Auteurs et aux Personnes qui s'intéressent aux progrès des Sciences d'échanger les objets suivants contre des produits ou des doubles des Collections de l'Etabl.t Géographique.

1°. Les Ouvrages scientifiques ainsi que les Mémoires et les Bulletins des Sociétés savantes, les Publications des Gouvernements et des Villes.

2°. Les Produits des trois règnes de la Nature.

3°. Les Médailles et les Monnaies.

On s'empressera de faire parvenir le Catalogue et les conditions aux personnes qui en feront la demande. Les Ouvrages que l'Etablissement offre principalement en échange sont marqués d'un astérisque au Catalogue.

Bruxelles, le 19 Mai 1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 9.

Le Fondateur de l'Établissement Géographique
à Monsieur Ladislas Szalay, Secrétaire de
l'Académie des Sciences de Hongrie
Pesth.

Monsieur,

J'ai d'abord fort bien reçu votre lettre du 24 avril dernier et peu après votre envoi dont la composition s'est trouvée conforme à la liste y jointe.

J'ai beaucoup de remercîments à vous faire au sujet des intéressantes publications dont l'Académie a bien voulu enrichir la Bibliothèque de mon Établissement. Je saisis cette occasion, Monsieur, pour vous exprimer mon désir de continuer nos relations si bien établies dans l'intérêt de la propagation de la Science qui doit une partie de ses progrès à l'usage si heureusement établi des échanges réciproques des publications scientifiques.

J'espère avoir sous peu le

plaisir de vous envoyer celles de mes Cartes qui sont sur le point d'être achevées.

Veuillez, je vous prie, Monsieur, agréer l'assurance de mes sentiments distingués et tout dévoués. Ph. Vanderhaeghen

213. k.

Vettem június 1. én 1863.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Tekintetes Tudományos Akademia!

A tekintetes tudományos Akademia ügyrendében elhatározván, hogy a Magyar és Erdélyországi Fögymnasiumokat és Főiskolákat kiadványaibol egy tisztelettpéldánynyal kegyeskedik megajándékozni, miután a nagykőrösi helv. hitv. Lyceum a fögymnasiumok illetőleg főiskolák köré tartozik: bátorkodunk mély tisztelettel kérni a tek. Akademiát hogy az ügyrend értelmében főiskolánkat kiadványai egy példányával megajándékozni kegyeskedjék.

Mely kéréshüale a tekintetes Akademia szíves pártfogásába ajánlva maradunk a tekintetes Akademia

Kész szolgái
a nagykőrösi helv. hitv. Lyceum
Iskolai széke nevében
filólaiosa
~~lyceum~~ isk. szék elnöke
és
szilágyi Sándory
igazgató tanár

213
1863

217. k.

Vettem június 1. én 1863.

No. 56
St. C. C.

Das Präsidium der k. k. statistischen Central-Commission übersendet im Anschlusse ein Exemplar des Heftes 9 des III. Bandes und der Hefte 2. 3 und 8 des IV. Bandes neuer Folge der Tafeln zur Statistik der österreichischen Monarchie.

Wien am 26. April 1863.

Czoernig

An
die königl. ungarische Akademie
der Wissenschaften in

Pest

219. k.

Grünert Kültagtól

Vessem június 3. án 1863.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
AKADÉMIA-UTCA 2.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
AKADÉMIA-UTCA 2.

219
1863

Hochwohlgeborner
Hochzuverehrender Herr!

Euer Hochwohlgeboren danke ich eben so gehorsamst als verbindlichst für die gütige Uebersendung des über meine Wahl zum correspondirenden Mitgliede der hohen Ungarischen Akademie der Wissenschaften sprechenden Diplomes. Ich kann Ihnen nicht genug versichern und aussprechen, wie sehr ich durch diese Wahl zum Mitgliede einer der ersten und verdientesten Akademieen der Wissenschaften und die mir dadurch gewordene Anerkennung meiner geringen wissenschaftlichen Leistungen

er

erfreut worden bin, wie sehr ich die
mir dadurch zu Theil gewordene große
Ehre zu würdigen und zu erkennen weiß.
So viel irgend in meinen Kräften
steht, werde ich den Zwecken der Akademie
zu dienen mich bestreben, und kann Sie
schließlich nur bitten, Hochderselben
in meinem Namen meinen ganz
gehorsamsten und innigsten Dank für
mir erwiesene große Ehre gütigst
aussprechen zu wollen.

Mit der größten Hochachtung
und Ergebenheit beehre ich mich zu sein
Euer Hochwohlgeboren

ganz gehorsamster Diener
Joh. Aug. Grunert
Corresp. Mitglied der
Hohen Ungar. Akademie
der Wissenschaften.

Greifswald
den 31sten Mai 1863.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPES
V AKADÉMIA-UTCA 2.

223
1863

223. 1/3

Vessem júniut 3. án 1863.

VEREIN
für
Nassauische Alterthumskunde
& Geschichtsforschung.

Wiesbaden, den 4 Mai 1863.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
V AKADÉMIA-UTCA 2.

An die „Magyar Tudományos Académia
Pest

Indem wir für die Übersendung der in dem anliegenden Verzeichniß genannten Bücher unsern verbindlichsten Dank aussprechen, erlauben wir uns einige unsere neuesten Vereinsschriften als Gegengabe einzusenden und fügen die Bitte hinzu im Interesse der Wissenschaft den eingeleiteten Schriftenaustausch auch in der Folge unterhalten zu wollen

Mit vorzüglicher Hochachtung

ergebenst

Dr. jur. Schalk
Vereinssecretär.

Kérjük e lapot aláiratva vételi elismervényül a Magyar tudományos Akademiának visszaküldeni.

A könyvek jegyzéke,

melyek ..... csomagban ..... szám alatt

.....

pesti könyvkereskedő által küldettek

A .....

I. A magyar tudományos Akadémia részéről.

Wir bitten dieses Blatt unterfertigt als Bestätigung des Empfanges der „Magyar tudományos Akadémia" zurückzusenden.

Verzeichniss der Bücher,

welche in 1 Packet mit ..... Zahl durch

Ferd. Eggenberger akad.

Buchhändler in Pest abgesendet wurden

An den Verein für nassauische Alterthumskunde in Nassau

I. Von Seite der „Magyar tudományos Akadémia."

Érdy J. De tabulis ceratis.
" " A Boszna és Szerb régi érmek.
" " Regisegtani közlemények
Ipolyi A. A deakmonostori román basilika.
" " A középkori emlékszerü épitészet Magyarországon.
Archaeologiai közlemények I. II. III. (elsőfüzet).

Képatlasz az Archaeologiai Közlemények II. Kötetéhez.

Den Empfang vorstehender Schriften bescheinigt für den Verein für Nassauische Alterthumskunde und Geschichtforschung

Dr. jur. Schalk
Secretär

Wiesbaden, Sept. 1862.

Vettem június 5. én 1863

D. a J. Kr.!

Méltóságos Báró s M. T. Akademiai Másod-Elnök Úr!
Tekintetes M. Tudós Társaság!!

A mit, anyagi képtelensége miatt, intézetünk eddig oly érzékenyen nélkülözött, ugyanazt, mélyen tisztelt Méltóságodnak hathatós közvetítése és a Tek. Tud. Társaságnak nagylelkü kegyessége következtében, innentúl már birja, úgy esvén hivatalosan értésünkre, hogy a tisztelettel nevezett Társaság mindennemü nyomtatványainak egy-egy ajándékpéldányával könyvtárunkat megörvendeztetni nem csak elhatározta, hanem azokat t. cz. Eggenberger Ferdinánd úrnál mindenkorra utalványozta is. Fogadja azért Méltóságod szintén mint a Tek. Tud. Akademia intézetünk, illetőleg az erdélyi róm. kath. status nevében ezennel nyilvánított forró, legforróbb köszönetünket s abbeli igéretszavunkat, hogy, hálatartozásunk érzetében, mitsem hagyunk mozdítlanúl, a mi által a Tek. Tud. Akademiának bármi tekintetben is hasznos szolgálatot remélünk tehetni.

Ismételve őszinte köszönetünket, egész tisztelettel vaggunk a

Méltóságos Báró s M. T. Akademiai Másod-Elnök Úrnak.
Tekintetes M. Tudós Társaságnak

Kolosvártt, jun. 2. 1863.

elkötelezett szolgái

Matusik Neg. János
róm. kat. lyc. könyvtárör.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST V. AKADÉMIA-UTCA 2.

224
1863

a 228-dik számhoz.
1863

228
~~95~~
1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Die königlich böhmische Gesellschaft der Wissenschaften hat die ihr von Ihnen gütigst übersandte Schriften:

1, Évkönyvek etc. Pest. I-VIII. — 2, IX. X. 1.3.-5. — 3 Értösitö Nyelv. I. 1-4. — 4, Monumenta historica Hungariae I-VII. — 5, Történelmi Tár 1.-8. — 6, Magyar Levelestár. — 7, Archaeolog. közlem. — 8, Erdy Viaszos lapok. — 9 Statistikai közlem I. 1.2. II. 1. etc.

empfangen, und dem unterzeichneten Secretär aufgetragen, Ihnen ihren verbindlichsten Dank für diese Mittheilung auszusprechen.

Prag, am 15. April 1863.

Dr. W. R. Weitenweber
beständiger Secretär.

Druck bei Kath. Gerzabek in Prag 1861.

228. 1a.

Vrtem június 11.én 1863.

Nro. 99.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST.
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Der Gefertigte beehrt sich hiemit im Namen und Auftrage der königl.
böhmischen Gesellschaft der Wissenschaften, *Ihnen beifolgend die soeben erschienenen*

1, Abhandlungen etc. Prag 1863. V. Folge 12. Band
2 Sitzungsberichte etc. Jahrg. 1862. 1. und 2. Sem.

zu übersenden. Indem er zugleich um Fortsetzung des freundlichen literärischen Verkehrs ersucht, zeichnet er sich

Hochachtungsvoll

Prag, *am* 10. April 1863.

Dr. W. R. Weitenweber
beständ. Secretär der Gesellschaft.

An die k. k. ungarische gelehrte Gesellschaft
in Pesth.

Gerzabek'sche Buchdruckerei (K. Seyfried.) Prag 1862.

232. h.

Vesztem július 13-án 1863.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Tekintetes Elnökség!

Azon megtisztelő bizalomnak, melyben a tek. Akademia szerény egyletünket részesíté, midőn a magyarországi hitsorsosinkra vonatkozó statistikai adatok gyűjtésével, 1861. év április hó 11-én kelt becses levelével, éppen ezt bízá meg, - egyletünk minden tőle kitelhető úton módon megfelelni igyekodott.

Ha azonban az azon megtisztelő megbízás óta folytonos igyekezetünk eredményeként eddigelé csak a tisztelettel idemellékelt 23 hazai hitközségre s fiókjaira vonatkozó, pontosan összeállított statistikai adatokat mutathatjuk be a tekes Akademiának, az azon nehézségekben gyökeredzik, mikkel a statistikai adatok gyűjtése egyáltalában jár.

Mindazáltal hiszszük, sőt meg is vagyunk róla győződve, hogy további lelkiismeretes és erélyes fáradozása,

S.

ink – különösen a viszonyok kedvezőbbre fordultával – sikerdúsabbak lesznek; egyúttal azon kecsegtető reményünknek adván kifejezést, hogy rövid időn ismét szerencsénk leend a testes Akademianak több rendbeli statistikai adatokat előterjeszthetni, maradunk

hazafiui tisztelettel

A magyar tudományos Akademia tekintetes Elnökségének.

Pest, 1863. év junius hó 11én

kész köteles szolgái

Az „Izraelita Magyar Egylet".

S. Kónay Sinek
elnök

Décsey Zsigmond
titkár

233. sz.

Vettem junius 14án 1863.

39758 sz.

Á déli Áustraliában fekvö Victoria nevü telepitvény fölött
./. megjelent munkának egy példánya ./. alatt ide csatolva
a tudóstarsasági könyvtár számára ezennel megküldetik.
Kelt Budán a magyar Királyi helytartótanácstól 1863évi
Junius hó 8án

[illegible]

Ribáry Sándor

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2

A magyar tudós társaság Elnökségének
Pesten.

233
1863

39758 sz. A. m. k. Helytartótanácstól

A magyar tudós társaság Elnökségének
hivetelesen
Pesten

17

237. h.

Vesszem junius 18-án 1863.

43045 sz.

Torontál Vármegye Főispáni helytartójától beérkezett, s az izraelita fő és alelemi tanodákra vonatkozó statistikai adatokat illető táblás kimutatás az akademia elnökségnek - f. évi Január hó 27-én 5950 szám alatt kelt itteni intézmény kapcsában használat végett ezennel átküldetik. - Kelt Budán 1863 évi Junius hó 10-én.

Pinnecsetai

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

A magyar tudományos akademia elnökségé-
nek. -

Pesten

237
1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

43045 sz.

A magyar tudományos akademia elnökségének.

Pesten

Jelből

Helytartótanácstól

1788 számhoz
a 86d.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Sor szám	Egyházi és Közigazgatási megye	Város vagy Község neve	Képezde fi- vagy leány növendékek számára a tanulók száma	Főelemi fi- vagy leány vagy vegyes tanoda vagy Reál is. Reállal Karolva, vagy e nélkül ezen tanodák úgy osztályai száma és tannyelve	Alelemi fi- vagy leány vagy vegyes tanodák ezekhez úgy osztályai száma és tannyelve	Kézi munka is Rola leányok számára	Tanoda ipar vagy Keresk. delmi tanuló számára	Közönséges vasár napi is Kola	Tanképes gyermekek száma a férfi és nőnemnél Külön	Tettleg tanodába járó fiuk és leányok száma Külön	Tanítók és Tanítónők száma és fizetése	Al vagy jegyző tanítók vagy tanítónők száma és fizetése	Van é a tanodának saját vagy csak bérlett épülete	Észrevétel
1	N: Bes. Kereki Rabinatus Torontál megye	Nagy Bes. Kerek város	fi- és leány növendékek számára 106 tanulók	három osztályu fi, és három osztályu leány tanoda Tan nyelv német	—	Kötni varni kimenni	—	a Keres Kedelmi inasok számára egy vasárnapi is Kola	66 fi. és 40 leány tanuló	106	három tanító egyenként 300 fr. évi fizetéssel egy tanitónő 420 frnyi.	—	saját épület	
2	Adai Rabinatus Torontál megye	Török Becse város	fi is leány növendékek számára 20 tanulóval	—	vegyes tanoda Kétosztályu Tan nyelv magyar német kéber	—	—	—	15 fiu és 5 leány	20	egy 300 ftal o.é.	—	bérlet épülete van.	
3	N Kikindai Rabinatus Torontál megye	Becskerek mezővá ros	fi is leány növendékek számára 54 tanulóval	—	vegyes tanoda egy osztályal Tanulnak rajta magyar nimet kéber	Kézi munka is Kola leány számára	—	—	30 fi is 24 Leány tanuló	50	egy tanító 400 frt évi fizetéssel egy Kézi munka tanitónő 100 ftal o.é.	egy tanitó segéd 150 ftal	bérlet épület	
4	Ugyan az	Csenej Község	fi is leány növendékek számára	—	vegyes tanoda	—	—	—	12 fiu és három leány tanuló	15	egy tanító 360 frt évi fizetményel szabad lakással	—	bérlet épület	
5	Ugyan az	Banát Komlos Községe	magán Kola fi is leány növendékek számára 7 tanulókkal	—	—	—	—	—	4 férfi és 3 leány	7	egy tanító évi fizetése 200 frt o.é	—	n. a.	

Kelt Nagy Becskereken 863-ik évi Május hó 10-én

Torontál megye Iskolai Helytartója:

Kézzel adatott Marinovics

239
1863

239. fz.

Vettem június 18. 1863.
3

Kivonat

A magyar tud. Akademia Archaeologiai Bi„
zottságának üléséből Junius 2. 1863.

Kubinyi Ágoston Ő Méltósága elnöklete alatt
jelenvolt tagok: Erdy, Kubinyi Ferencz,
Römer, Toldy, Wenczel, Ipolyi titkár.

Pásztory hazánkfiának Shi„
lippopolisból az Akademiához
intézett tudositása, melyben régi
magyar pénzek ottani leletéről és
tesit és más régiségek megszerzésé„
re ajánlkozik az Akademiától vé„
leményadásul az archaeologiai
bizottsághoz áttétetvén,

A méltóságos elnök fogja a bi„
zottság vélemenyét az Akademia
előtt azon értelemben tolmácsolni,
hogy a rajzban közlött érmek Albert
király és Bátori Zsigmond fejedelem
ismeretes aranypénzei, melyek a
hazai gyüjteményekben fölös szám„
mal léteznek, de az Akademia a tu„
dosító hazafi figyelmét köszöni és
közleményeit jövőre is kikéri.

Kelt m. fenebb. Ipolyi m. k. titkár.

hassam az arany pénz darabokat: mindazon által, hogy ezen szerintem Magyar Muzeumunkra érdekes pénz darabokat megszerezhesseni, vettem azon bátorságot, felszóllítani á Magyar Akademiát, misszerint venné vizsgálat alá az ide mellékelt ábrákat; ha szerintök érdemeseknek tartja á pénzdarabokat megszerezni, szíveskedjék azt nekem alolírtnak tudtomra adni, úgy szinte megírni az árt, mit érettök lehet adni.

Továbbá ha tán régi görög vagy római ezüst vagy arany pénzdarabokra van szüksége Muzeumunknak, itt Philippopolisban különbfélék kaphatók, nem különben á régi görög világból hátramaradott gyürü kövek á régi nagy görög férfiak kimetszett arczképeikkel pél. Hipocratessival 's á t.

Örülni fogok, ha illy szolgálatokkal is ~~lek~~ le róhatom kötelességem édes hazám irányában, mellynek dicsőségéért és jóvoltáért több csatatéren farkasszemet néztem az ellennel, mellyek részletes leírásait a „Honvédek konyve" számára átküldöttem egész azon keserü perczig, midőn tán – mitől á Magyarok Istenek mentsen meg – utoljára láthattam édes hazám határát! és szenvedek idegen vad országban annyi évek óta azon reményben, hogy tán mégegyszer szívhatom táplaló levegőjét á bilincsekből felszabadult édes hazának.

Remélve, misszerint jelen soraim nem tévesztik czéljukat, és nemsokára örvendhetek nyerve á mélyen tisztelt Elnök úr egy rövid válaszát, maradván

Tisztelt Elnök úrnak

egész hódolattal alázatos szolgája

Pászthory Endre

a 239. számhoz

vettem június 18. 1863.

Philippopolis April 28án 1863

Mélyen tisztelt Elnök úr!

Megbocsájt ezen egyszerü felszóllításomért, magyar lapok hijával lévén nem tudhatom, nem ismerhetem érdemeihez illő czimét, annyival kevésbé érdemdús nevét, ez azonban hiszem megbocsájtható egy messze essö és honáért sokat szenvedö egyénnek.

Nincs szándékom itt sebzett és vérzö szivem fájdalmait elsorolni azt elegendőkép tolmácsolják naplóim hasábjai, mellyek, ohajtanám, misszerint magyar kezekbe juthatnának; de félek, hogy az irigy sátum kiragadandja majd birtokomból é nekem olly drága kincset is.

Hogy kedves hazámról – mellyért annyi évek óta szenvedek (milly nehéz! de még is édes nekem é szenvedés!) – meg nem feledkezhettem soha, azt csekély á magyar hazai lapokban – különösen Vahot „Napkelet" ében – megjelent közléseimmel kivántam bebizonyítani, mellyek hogy nem gyakoriabbak, annak is á kegyetlen sors az oka ismét.

A' Magyar Akademia
Nagy érdemü Elnökének

Pesten.

De felhagyok a' részletekkel, nehogy Dn itélletem miszerint magam magasztalni óhajtsam.

Áttérek arra, mellyet tollat vagadtatott velem, és ez a' következő".

Személyem jelentékenysége mellett is birhatom Ph. Philippopolisi előbbkelő" (akarok barátságát, ennek nyomán volt szerencsém egy pár magyar aranypénzdarabra akadhatni a' sok Romai és Görög régiségek közt.

Itt van szerencsém 1. és 2. alatt ábrázolni az arany pénzek alakját a' felirásokkal együtt, mellyek rajtok olvashatók.

Az 1. alatt ábrázolt aranypénzdarab, hogy meggyőződésem kívüli dolog, az arcz felöli részén a Rex szó nyiltan olvasható; az S. előli irást imcsekély búvárkodásom után „Sanctus Uladislaus" nak akarom kimüvelhet hogy ezalakban; az emberi ábra Sz. István koronáját, kéz. pálcáját és az arany almát mutatja be; ennyi az A ábrával.

Mi a B-t illeti; azon is a F-től kezdve az olvasást ezt gyanitom: „Uladislaus (vagy lán csak Ladislaus) Dei gratia Rex Ungariae". Továbbá a B ábrázaton részében kivüli a' magyar czimer részlete t. i: a' négy fő folyó; de hol rendesen a (Ⓐ) kettős keresztet foglalkozást a' magyar czimerben) ezen pénzdarabon (miután jegyzém irva az ábrában) egy oroszlány van metszve ez alatt pedig egy rekesztő" vonal közt egy fejü tax van. Ez számot én nem birtam kipuhatolni, a' kirakat dereka irányában két betü (K O) van, lehet ez

rejti az ez számot.

A 2. alatt ábrázolt pénzdarab szinte magyar, itt a C. ismét előmutat egy koronázott emberi alakot, de a' rézi vilégi pánczélos öltözetben, amaban a' kéz. pálcza, korona és arany alma ismét a' k. István arcképére mutatnak, itt az ész világosan olvasható 1580, de a' nevet kinem puhatolhattam, a' fötől kezdve ezen betük következők „ m o n a e. Ezzel ez régi az utána következő betüi kinem vehető, ez után jő D: G: ennyi C. rül. —

Mi a D-t illeti: ott a' Szüz mária képe a' kisded Krisztussal van kimetszve elégnét alakban, a' körülirat tökéletesen olvasható 2. r. „patrona ungariae" a' felirat kezdete és végénél egy szinte közép tájain egy van, mit ez kinem puhatolhattam.

Mind a' két ábrán az üres kör a' pénzdarabok nagyságát ábrázolja. Nehértségre egyenként felülmulják valamivel a' körmöczi aranyat.

A' pénzdarabok nekem megtetszettek, de az öreg görög kereskedő, kinek birtokában vannak, nagy kéréssel kiszódik megválni tőlük — nagy barátja a' régiségeknek —, azonban szavát adta, ha hogy megakarna tőlük válni, mállamon kivül az ajándékot nem adja.

Engem a' tovább nem rukázva fel annyi lehetséggel, mipsenut a' czekély beláthatásom pertinti érdekességeket magamnak megszerezhessem, úgy nem érzek magamban annyi anyagi erőt, mipsenut kivált

1. arany pénz.

2. arany pénz.

240. k.

Veszem június 18. 1863.

Méltóságos Gróf Úr!

Imént hó 28án Szigain időzött nagybecsü fel-
szólításainak, mikeppen buldogiát Atyám
s Nagybátyámnak általam Magyar tud.
Academiának alapitott Könyvtár
állhatóbbá tétele s elrendezése iránt, mint az
alapitók egyik örökösének nyilatkozzam,
vettem gyermeki tisztelettel — mellyben is, ki kö-
telességemnek ismerem, ezen nemes
szándékot pártolólag pártfogásomba venni,
ajánlom, az illető Academiai Választmány
kinevezett bizottsága az academiai könyvtár
állításának ügyében —

Minthogy tehát ezen Választmány az
alapitók, De Kulcsárvölgyi Nagybátyám
Sz. Kelebi Józsefnek az academiai emléke
zetben, mint testamentomi végrendelkezőnek
igazolásával, mindazonáltal legkisebb
igényt nem tett, sőt ellenkezőleg az ő
nevében Kelebi Józsefnek és Könyvtárának állhatóbbá tétele iránt, mint végrendelkező
hagyományosnak, ugy Kelebi Józsefnek
mint az illető Választmánynak is Kelebi
József könyvtárának állhatóbbá tétele iránt
hagyományozott összegeket, ezen Választmány
által, az illető Kelebi József könyvtárának
állhatóbbá tétele végett, kiadatni kéri —

is osztályozása érint javasolt, én azt öcsém
neviben is egész terjedelemben elfogadom
mert tisztán meggyőződésem az, miszerint
az alapítók a könyvtár minél nagyobb
mértékben lehető hasznavehetőségét,
míg pedig a magyar Academia minél
keresebb kiadása igénybe vitele mellett,
viselik főleg szemök előtt, a midőn
adományokat az Academiának
törvényszerűleg felajánlák.

Minél fogva tisztelettel kérem fel
Miltoságodat, miszerint a javasolt
nod szerint, miltoztatnik az eldödeim
által alapított könyvtárt az épülő
palotában elhelyheztetni.

Mely nyilatkozatom's kérésem
ismétlése mellett, állandó tisztelettel
maradvám Gyömrön Junius 4én 1863.

Miltoságodnak
alázatos szolgája
Teleki Sándor

240
1863

241. b.

Vestem junius 19. én 1863.

Wohllöbliche Academie der Wissenschaften!

Der Gefertigte nimt sich die Freiheit, eine hochgeehrte Academie ergebenst zu bitten, dass auf Kosten der Wiener Anstalt folgende Ankündigung in das betreffend wichtigste Pester Blatt deutsch und ungarisch eingeschaltet werde:

„Die Wiener zoolog: Acclimatisations Gesellschaft fordert
„Jedermann auf, im Interesse der Acclimatisation Trappen
„und Edelreiher lebend einzufangen, und hievon den Gefertig-
„ten zur weiteren Veranlassung brieflich verständigen zu wollen.
„Geschenke von solchen Thieren, wie auch von anderem Wasser-
„Geflügel, mit welchem das herrliche Ungarland überreich ge-
„segnet ist, werden dankbarst entgegen genommen, und soll
„auch der Name des Spenders an den resp: Kaefigen
„im zoologischen Garten anerkennend veröffentlichet werden."

„Alexander Ussner
„Director des zoolog: Acclimatis: Instituts
„Wien 588 Gundlhof
und
im Thiergarten am Schüttel
(Prater)

241
1863

242. b.
152-1863
CKJ.

Vettem junius 20. 1863.

Tekintetes Akademia!

Kolozsvári Collegiumunk Igazgatosága által értesülvén egyházi Tanácsunk arrol: hogy a Tekintetes Akademia, ezen Tanintézetünk számára, mindennemü akademiai ngomtatványt utalványozni kegyeskedett; ezen értesülés következtében, kedves kötelességének ismeri, a Tekintetes Akademia elött, a nevelés ügye elömozditására tett ezen nagy becsü utalványozásáért, szives köszönetét kifejezni.

Mély tisztelettel lévén

A Tekintetes Akademiának

242
1863

152-1863
CKJ.

Az Unitariusok egyházi Tanácsától.

A Tekintetes Magyar Tudományos Akadémiához-mély tisztelettel.

Pesten.

Autthal

246. k.

Vettem junius 22. én 1863.

Méltóságos Elnök Úr!

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST V. AKADÉMIA UTCA 2.

A régiségek gyüjteményéhez helybéli községünk Birájanak Pap István hét éves leánykája Julianna ezen pénz nemet játék körben á legelőn lévő földet kiásó gödrögben fel találta, mútán ezen pénznek régiségét gyanitjuk, bátorkodom alázatos tisztelettel á gyüjteménynek, beküldeni:

Mély tisztelettel maradunk Pivnicán 1863 éri Juniushó 15én

Méltóságos Elnök Úrnak

alázatos szolgáji

Borovszky Pál hiteles jegyző.

Papp István Biró

246
1863

247. k.

Vettem junius 22
1863.

Tekintetes Szakosztály!

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST V. AKADÉMIA UTCA 2.

Az Akademiához f. é. Mártius végén kéziratban egy gombászati munka küldetett be „Schwämme und Pilze in Ungarn, sammt dem Banate und Slavonien", szerzője Schulze István (von Müggenburg) nyugalmazott kapitány; levele f. e. Febr. 18. kelt Vinkovczén. A kézirat 780 folio oldalt tölt be s összesen 1313 gombafaj leírását adja, melyben semmi compilatio, hanem minden eredetileg van általa rajzolva. Ezen honi munkát, 32 évi rendszeres fáradozás gyümölcsét a szerző értékiteni akarja, s mi előtt máshova fordulna, kötelességének ismeri ugy a mint van, söt még a pótlékul hozzá jövő s Magyarországban bellebb nyerendő kiegészitéssel, a M. tudományos Akademiának felajánlani.

Az Elnökségher czimzett levél a munkával együtt a szakosztály által a math. s természettud. állandó bizottsághoz tétetett át véleményadás végett, s ez szakférfiaknak ~~által~~ részletesen áttekintésen végett kiadván, szerencsésnek érzi magát véleményét a következőkben foglalva előterjeszteni.

1. Schulze ur neve a tudományos működés e terén jelesen ismeretes számos aprobb ~~de~~ önbecsü értekezés által; de hogy ily kiterjedésben dolgozik s ily sikert bír felmutatni munkájában, meglepő. A benyujtott munka bizonyos tekintetben irodalmi tüneménynek mondható. — Ennél fogva

2. a bizottság melegen ajánlja, hogy kézből ki ne bocsátassék, mert nemcsak az összes tudomány számára kiható forrás-munka ez, hanem, mi ~~megbecsülhetlen~~ éppen Akademiánk szempontjából megbecsülhetlen, egészen honi fajok ollyatén feldolgozása, hogy általa úgy a magyarhoni, mint az összes mykologiai irodalom gyarapodnék tetemesen; s így még akkor sem kellene elszalasztani ha megszerzése áldozatba is kerülne!

3.

3. Mivel azonban szerző nem említi a feltételeket, melyek mellett átengedné, czek előbb tőle volnának megtudandók.

4. Ha egyszer czek utján kölcsönös beleegyezés folytán a mű az Akademia birtokába jött, a bizottság kötelességének fogja ismerni annak további fejlesztését oda irányozni, hogy becsben csak nyerjen, minek foganatosítására egy ily alapra fektetett munkánál csak egyesített erők hivatvák.

5. Ezzel együtt van szerencsénk a levelet s a munkát visszajuttatni.

A Tekintetes Szakosztály

Pest Junius 22 1863.

alázatos szolgái

dr Szabó József
bizottsági előadó

A bizottság 1863 Junius 3án tartott rendes havi ülésének határozata nyomán.

247
1863

248. sz.

Vettem június 23. án 1863.

38700 sz.

Az angol királyi világkiállitási bizottmány a londoni ipar s mükiállitási hivatalos kimutatásokból nagyobb számú példány mennyiséget bocsátván a kereskedelmi ministerium rendekezése alá, ezekből egy egy példány a könyvtár ..... számára ./. alatt ide csatolva megküldetik. – Kelt Budán a magyar kir. Helytartótanácstól 1863 évi junius hó 2án

V./.

[illegible]

Ribáry Sándor

A magyar tudós társaság elnökségének

Pesten.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

248

48 03

38703 fám.

A m. H. Helytartótanácstól

A magyar tudós társaság elnökségé-
nek.

Pesten

kiratalaban

1 ✠ 6

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Tekintetes magyar tudós Társaság!

A' képző művészetek felvirágoztatására hazánkban, azon igyekezettel alakúlván társúlatunk, hogy a' művészetre nézve oly intézetté legyen, milyen a' tudós társaság az irodalomra nézve, s nemzeti művelődésünk tovább fejlesztésében a' tudós társaság nyomdokain rokon tényezőként járjon.

E szándékának **öntudata** arra bátoritja társúlatunkat, hogy szivélyesen felkérje a' tisztelt tudós társaságot, fogadja társúlatunknak feléje nyujtott kezét nyájasan, s bocsátkozzék minden alkalommal érintkezésbe társúlatunkkal, hogy ezt országos tekintélyével pártolván, erkölcsileg nyerjünk s erősbülhessünk általa.

S most, midőn műcsarnokunkat, társúlatunk tagjainak műveiből, s igy tisztán a' honi művészet termékeiből első izben már megnyitottuk, bátorságot veszünk a' Tek: tudós társaság irántunk

/.

feltett hajlamába vetett bizodalomból felkérni, hogy é' művcsarnokunkat egy küldöttsége által meglátogatni s magának arról, - már csak azért is, - jelentést tétetni méltóztassék, hogy ezzel a' közfigyelem és részvét, ha arra érdemesnek találtatik komoly igyekezetünk, nagyobb mérvben ébresztessék fel iránttunk.

Mély tisztelettel kelt magyar képző művészeti társulatunknak 1863-ik évi Junius 15-én Pesten tartott igazgató választmányi üléséből.

Havránszki Pál
igazgató elnök

Érkezen pk junius 25 és 30. 1863.

250
1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST V. AKADÉMIA-UTCA 2.

A' magyar képző müvészeti társálattól.

A' Tekintetes magyar tudós
társaságnak
teljes tisztelettel

Helyben.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST V. AKADÉMIA-UTCA 2.

252. h.

Vesztem június 30. 1863.

Vélemény

Petrefi Károly ily czimü munkájáról: Nejszerü Philosophia, vagy philosophiai vizsgálódás az emberről és emberi társaságról; annak lakhelyéről, a földről; a szerü és lelki világról.

Szerző czen munkáját a végből küldötte be a tek. Akademiához, hogy ez azt saját költségén közre bocsássa. Ezen szándéka nem szenvedő kétség, hogy irodalmunk az ilyféle tanulmány és szakszerü elmemüveknek jelenleg nagy szükében van; véleményadó megis szerző kivánságának teljesitését különösen különösen kéri mind kényszeren ellenezni. Ő egyik ok a kiadás végett beadott munkák megbiralásakor szemmel tartandó szabályokra, a másik egy olyan forma vonatkozik, mely a tek. Akademia által kiadandó munkáknál, a nemzeti élet belső viszonyainak tekintetéből, mindenkor nagyfontossagu.

Petrefi Nejszerü Philosophiája, sem tanulmányi sem nyelvezetei illetőleg, nem felel meg az emlitett szabályokban kifejezett követelményeknek. Tanulmánya folyószerü és hézagos, nyelvezete szabálytalan és pongyola.

Tanulmányi egy bevezetés nyitja meg, melyben a philosophia lényege, eredete és fejlődése ragoztatnak.

Szerző a philosophia lényegéről és annak közelebbi meghatározásáról sem oly világosan sem oly szabatosan nem szól a hogyan arról, az általa szándékolt elmagyarázás kivitelére végett, szólania kellene volna. A philosophia, még akkor is ha népszerüen van előadva, oly tudomány, mely az ismeretek országában szinenagy, mint az élet viszonyai között kalauznak tekintendő. Ugyennek tekinti ő a kiadás tárgyai közül kalauznak tekintendő. Ugyennek tekinti ő a kiadás alatti munka szerzője is; sőt nejszerü előadásával azt akarja elérni, hogy ő a philosophiai ügyben, ugyennek tekintessék. Ehhezképest azonban, hogy a sokaság a philosophiai ilyféle tudománynak tekintse, ha sajátalagos természetét még az sem határozza ki, mint ráfogyilag, ki az azt megillető előnyösségnek megismertetésén fáradoz.

Szerző fölfogásai a körüvele áthatás nem ajánlják; de, elfoglalt álláspontjánál fogva, nem is ajánlhatja. Álláspontját az abstractus rationalismus, vagy határozottabban szólva, az intellectualismus szó fejezi ki. Hogy az ezen álláspontról szerkeszett philosophia sohasem lehet mese az egyoldalusságtól, mindenki gondolhatja. És ez azon pont, melyből szerzőnek, mint azzal intellectualistának, valamennyi fejtegetése könnyen megmagyarázható.

Szerző megismeri, hogy „a philosophiai, lelkünk szükségé" lenni, oly tulajdonokat igényel, melyek nem mindennapiak; és mégis, midőn a philosophiai ragyakkal vizsgálólag foglalkozik, annyira megy az önkénykedő érzelem mindennapias tulajdonaihoz való ragaszkodásban: hogy gondolatainak szalai között minden más található, csak valódi philosophiai nem. Innen az egyoldalu nézetek gyönyör és éles bizonyosága, mely, főleg a katholicismusra vonatkozó fejtegetéseinél, még az illendőségnek ész-szerüre és paranccsolta határain is tul lép. Ki valódilag philosophál, vagyis a ki az igazságot egyedül az igazságért vizsgálja és becsüli, nem szokott, mert nem képes, ily módon beszélni. Vagy talán szerző a gyülölségre forrató és átkozó kandalázást tartja oly philosophálásnak, mely „lelkünk szükségé"?—

A philosophia eredetéről mondottak szemléletes irányra mutatnak, de az állásponti egyoldalusága miatt, kellő mélység és tapintatos tanui nélkül szükölködnek.

A philosophia fejlődése sincs e munkában ugy fejtegetve, a hogyan az a philosophiai világosság, ráfogyatottság és céltudatosság szükségli. Hát volt annak egyének elősorolásával bibelődni, kik a philosophiának valódi haladásán hajszálnyit sem lendítettek. Ét philosophián belül nem a philosophiát neve és neme, hanem a tanulom, a fogalmak egymáshoz való viszonylása teszi azt, a miről a valódi haladás függ. Azt miatt, hogy egyikét a nők is philosophálnak, a philosophia

ának nejszeszüsége sem hajtott gondolatabb indúlkat.

A munka első részében több szakasz fordul elő: Jézus a test-és lélekből álló emberr. Hagyom megegyülnének az észszerüek, ha az itt előadottakat egyenkint akarnók vizsgálni. A sok jó és alapos jaiknál fogva is elfogadható mellett e részben is sok a fölületes, meg a téves irányu nézet. Minden más előtt észre vehető, hogy szerző, mint ellenszenvvel viseltetik az iránt, a mit a philosophiában mysticismusnak szokunk nevezni, pedig azok, a miket az ezzel, meg a szemlélésről itt-ott tévesztve mond, okúl szolgálhatnak volna neki, arra, hogy az ismeret mivoltába egykissé mélyebben bepillantson. Ha ez lett volna, megnyüvődhetett volna azzal, hogy a mysticismus a philosophiai ismeret határai között oly fejlésfok, melyet az intellectualismusnak szélmalomharczai nem fognak soha tönkre tenni, lányitani. Akármely oldalról vegyük a dolgot, nemcsak a szorosan tudományos, hanem a nejszebb munkák iróiról is méltán követelhetni: hogy az emberi szellem mivoltának tényleges viszonyai ne legyenek előttök szerző incognitája.

Jelölő az e munka első részében is, hogy szerző a philosophián belül keveset nyomó tárgyakkal igen sokat vesződik. Azokról ellenben, melyek mind ott mind az életben nagy fontossággal még mit sem szóltak föl mélyebben, a mi még eddig nálunk mondva volt. A szabadság, halhatatlanság, az ember végczélja és kötelessége ennek végső alappa, tovább az isten eszméje, létezése és a világhoz való viszonya, meg a világ többi lényosztályai fölé emelt, önczudatos emberének mélysége olyféle tárgyak, melyeknek irányában a philosophia az itt fölhozottaknál sokkal mélyebbeket és alaposabbakat is képes már fölmutatni. Szerző néhány foladatnak tüzetesebi oldalai igen kedvesi és előzetesen fontossággal fesztegeti; de nem kellett volna felednie, hogy a philosophiában a részletesebi oldal is csak úgy válik a többinek kiegészitő oldalává: ha az igazság fölismeretését fokainak és irányainak világos megértésével által előmozditja. Hasonlóan nem tüzetnek, a történetileg fölmerült események fölemlitése zavart okon inkább mint eligazodást.

A vallásról, különösen a gyanússág- zsidóság- keresztény- meg a muhamedanismusról szóló czikkelyek tartalomban gazdagok; de alig hihető, hogy az, a ki csak a nejszebb munkák olvasási kedvéri az itt adottak elolvasása után magát nyugodt állapotban találhassa. A nejszebb munkákban az elyféle tárgyakról vagy ne szóljunk, vagy ha szólunk, ugy szóljunk, hogy az olvasó az olvasmányban mind az értelemnek mind a kedélynek számára mindenképen mélyenyothasó rajtalékot lelyen.

Sokat sem lehet mind helyeselni, a mikor szerző a kötelesség, vallási tárgyak, ujra, mesterségek és a tudomány irányában előtörő egyoldalu tulajdonsága az önkényből folyó reflexiónak tárgynak mivolta, sem az előzánerott nézetek egymáshoz való viszonylása nem teszi lehetővé. Miből gyanithatni, hogy szerző bármily emberanyagból tanulhatnék, csak a higgadt körültekintésre gyakorló iránkban nem. Pedig ha valahol a világon, bizonyára a nejszebb philosophiában kell avval a higgadt körültekintéssel találkoznunk.

A munka második része a föld és az emberi nemet exedrának tárgyalása után különösen e kérdéssel foglalkodik: jöhetne-e az emberi szellem bekövetkezése nélkül nem lehet kivánatos megfejteni. Hiányzik a tökélyesedhetési fogalmának, mint a kivánt megfejtés egyik alapjának, minden oldalu, tiszta elörünemerése: hiányosnia kellett tehát azon teljességnek is, melyet a kérdésnek mind belső mind külső fontossága szükségel.

A harmadik része a testi világról, különösen pedig a világ exedrájáról és czéljáról értekezik. Itt sem találkozunk az ugyanezen ok miatt szükségelt teljességgel.

A negyedik része a lelkek világáról, különösen a lélekről, mennyországról, pokolról és a jövő életről. Oly tárgyak, melyeknél a tiszta ohjectiv fölfogás nélkül nem lehet az igazságnak módjára ejteni.

Mik után minden részrehajlás nélkül kimondhatjuk: hogy
szerző e munkájának tartalmával a philosophiának legkisebb szolgálatot sem
tett. Sokkal előbb van már a philosophia, hogysem az, a mit az intellectualis-
mus egyoldalusága nyujt, a dologhoz ezért kielégítőleg. Célunk azon mun-
kák sorába tartozhatnék, melyek ürmi egyenegnek; ámde mivel az ilegyenegség
nálunk is csak úgy lehet igazán hasznossá, ha valamennyi szempontból be-
lyeselhető lóckatni, hogy e munkát a magyar philosophia előmenetelét okajtó
sem mondhatja kifogás felett állónak.

Nyelvezete miatt sem lehet ajánlani. Hogy lássuk,
mintha szerző az ikes igékre, meg a határozott és határozatlan formák-
za vonatkozó szabályokat nem tartaná fontosaknak. Előadása sem olyan,
minő az igazán felfogott népszerűség követel.

Van ezeken felül még egy pont, mely miatt e mun-
kát csak korlátozni lehet.

A tek. Akadémiának magasztos czélja és ennek
gyüjt jáó hivatása hozza más ugy magával: hogy akkor, midőn va-
lamely munkának kiadásával az igazság érdekében felelj, mindazt ma-
gától távol tartsa, a mi a hazafiak szellemi közösségén csorbát ejthetne. Ig-
lyen a többi között a vallási különbségből eredt gyülölködés, mely, nézve-
inek korlátoltsága miatt, mindent más lát, csak azt nem,
hogy önmaga részrészen jár.

A kérdéses munka tele van olyféle gyülöl-
séget lehelő kifakadásokkal, melyek világosan mutatják, hogy a kathe-
tizmusról fogalma sincs. Megragad minden alkalmat, hogy azt ki-
gúnyolja és gyülöletté tegye. Úgy látszik, mintha munkája egyedüli czélja
azt tenni volna, hogy protestansnyiró éjjeli kedvetlenségének ürmet nyithasson.
És ki tenné ezt? Egy oly egyén, ki philosophusnak akar tartatni. És
hol teszi ezt? Egy oly munkában, melynek czime: „Nyissuk Philo-
sophia"!

Mindezek következtében Véleményadó a tek. Aka-
demia méltósága ellen vétene, ha e munkát az ő" körében kia-
dandók közé sorozná.

Kolozsvár 1863. Jun. 29.

Horváth Gyula
r. tag

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V AKADÉMIA-UTCA 2.

1863. július 6
ülési Irományai

252

1863

Keppeldorfer 1863.
(26. ülés) 287. pont.

utolsó közgyűlés határozana.

42. E szabályak modositásának jogát a Takarékpénztár önmagának tartja fen, s választmánya által gyakoroltatja.

Kiadva Szalaü. [illegible] [illegible]

Vázsam: [illegible]
Igazgató.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

A hazai Első Pesti Takarékpénztár által létesitetett „Fáy András" nevét viselő alapitvány Szabályai

1. A magyarországi takarékpénztárak, különösen pedig a Pesti első hazai Takarékpénztár alkotója: „Fáy András" nevének emlékére s e téreni érdemei kegyeletes elismérése-ül „Fáy András" nevét viselendő 20,000 ftos örökös alapitvány létesittetik, s ezen tőke összeg, az 1862 évi januar 1-től kezdve, az évenkénti takarékpénztári tisztahaszonnak kétszártolja s ennek 5% kamatai által fog kiegészitettni, mely 20,000 ftnyi alapitványi tőke s ennek 5% kamatai, valamint e kamatok időköti kamatai, a hazai első Pesti takarékpénztár által – és minden más vagyonától elkülönitve kezelendő.

2. Ezen alaptőke kamatai – szépirodalmi és szépművészeti munkák egyedüli kivételével, –

a, magyar nyelven irt oly szaktudományos munkák megjutalmazására forditandók, melyek az illető szaktudómány europai szinvonalát emelik, vagy legalább annak szinvonalát fölérvén, a hazai tudományosságnak hasznos szolgálatot teszenek.

b, oly hazai fölfedezések s találmányok megjutalmazására forditandók: melyek a szaktudományok valamely ágában tételnek s a külföld figyelmét is magokra vonni képesek.

3. E jutalmat absolut becsű munkák, találmányok s fölfedezések nyerhetik meg; népszerű nyelv a munka előnyeül szolgál; a jutalmazásra már kijelölt munka, a szerző által legalább 1000 példányban kinyomatandó s a munka megvétele a közönség részére lehetővé tetendő: ellenesetben a jutalom kinem adatik. Technicai fölfedezések s találmányok csak azon esetben nyerhetnek jutalmat, ha a fölfedező vagy föltaláló kizáró szabadalom

252/a
1863

által jutalmazva nincs. A jutalmazandó fölfedezés vagy talál-
mány tehát – közhasználat végett – minden részleteiben közhir-
ré leendő. Forditott munkák e jutalom tárgyai nem le-
hetnek. A jutalmazott munka a szerző tulajdona marad,
ki a munkának három nyomtatott példányát a takarék-
pénztári könyvtár számára díjtalanul átadni köteles. A
jutalom összege csupán ezen átadás után lesz fölvehető.

4. A jutalmazás vagy meghatározott tárgyú pályázat
kitűzése folytán vagy három egymásutáni év folyama alatt
nyomtatásban megjelenendő és a jelen szabályzat minden
föltételeinek megfelelő művekre vagy fölmerülendő föl-
fedezésekre s találmányokra nézve foganatositandó.

5. A jutalom 3000 ftnál sem több sem kevesebb nem
lehet s fölnem osztható. Az alapitványi tőke kamatai-
nak időközi kamatai: az alaptőkének 20,000 ftig leendő
kiegészitéseig, ennek javára –, azután pedig a pályazat
s birálat költségei fedezésére forditandók.

6. Ha a kiirt jutalom bármely okból kinemadatik,
ez esetben a jutalom összege kamatoztatandó mindaddig,
mig a jutalmazás esete e szabályok értelmében elválland.
Ha ugyanazon pályázatnak első – és ennek kétszer ismételv
meghosszabbitandó határidejére, jutalomra képes pályamű
nem találtatnék, ez esetben ugyan azon jutalom, vala-
mely más a 4ik pontban foglalt kérdések egyikére tűzen-
dő ki.

7. Azon kérdés elhatározását, vajjon a jutalom, a
4ik pontban foglalt tárgynak melyikére és a pályakérdés
a szaktodományok melyik ágában tűzessék ki, a Taka-
rékpénztár esetről esetre kizárólag önmagának tartja
fen s választmánya által gyakoroltatja.

8. A 7ik pontbeli korlátozás mellett a pályakérdések
kitűzése, a pályázatok kiirása, a pályaművek átvétele, a
megbirálás és a jutalom odaitélésének joga a Magyar
Tudományos akademiára ruháztatik, mely a jutalom
odaitélését maga vagy belátása szerint szakértők
meghivása mellett alakitandó bizottmánya által titkos
szavazattal, indokolt határozatban eszközlendi, pályá-
zokat a pályabiróságból kizárván.

9. Pályazat esetében, a munkák jeligével ellátva,
idegen kézzel irva, lapjai számozva, bekötve, a szerző
nevét tartalmazó lepecsételt s a jeligével ellátott levél
kiséretében nyujtandók be.

10. Mig az első pontbeli takarékpénztári tisztahaszon-
nak kétszázalékából s ennek kamataiból a 20,000 ftnyi
alaptőke kiegészitve nem leend, ezen alaptőkéből s kama-
taiból jutalom kinemadathatik. Hogy azonban az alap-
tőke kiegészitéseig is, a Takarékpénztár itt kifejezett
szándékának sikerét lássa: minden harmadik évben
egy 1500 ftos jutalom kiirandó, s ezen 1500 ftnyi jutal-
mat a Takarékpénztár időszakonként azon öszlet-
ből fogja utalványozni, melyet évenként jótékony s köz-
hasznú czélokra szán. Az első 1500 ftos jutalom 1866
ik évre kiirandó. S e jutalomdij is a jelen szabályzat
szerint kezelendő. Ezen 1500 ftos jutalom, az alap-
tőkének 20,000 ftra leendő kiegészitésekor megszűnik.

11. Ha a magyar Tudományos Akademia,
ezen alapitványt kezelni – bármi okból – gátolva
lenne, ez esetben a 8ik pontbeli jogok a hazai
első Pesti Takarékpénztárra visszaszállanak.
A hazai első Pesti Takarékpénztár megszűnése
vagy feloszlása esetében, a 7ik s esetleg a 8ik tovább-
ba a 12ik pontbeli jogokról a Takarékpénztári

utolsó közgyülés határozand.

12. E szabályak modositásának jogát a Takarékpénztár önmagának tartja fen, s választmánya által gyakoroltatja.

Kiadta Skalaü [illegible] Jegyzőkönyvtár

Hiszem: [illegible]
Igazgató.

252. b.

Vettem június 30. 1865.

Tekintetes Akademia!

A hazai első takarékpénztár részvényesei közelebb mult 862.ik évi közgyülésükben kegyeletes elismeréseül azon érdemeknek mellyeket Fáy András köztiszteletben álló hazánkfia ezen általa Pest Megye Közgyülésén az 1839ik évi Augustus hóban indítványozott s már azon évi December 30án ugyancsak az Ő tevékeny buzgalma folytán Pest Megye pártfogása alatt megis alakult intézet felállitása körül magának szerzett, — egy Fáy András név alatt kezelendő örökalapitvány létesitésére 20,000 ft tőkét ajánlottak fel melly az évi tiszta haszonnak 2 száztolijából fog kiegészitetni.

Azon tekintetből azomban hogy ezen intézkedésnek sikerét mind az alapitó egylet, mind az azzal megtisztelt férfiú á csak hosszas idő után bekövetkező kiegészités előtt már élvezhesse, úgy intézkedett egyszersmind á folyó évi April 11.én megállapitott szabálypontokban á Közgyülés, hogy az ezen alapitványból dijazandó szaktudományos munkákra á jutalomkérdések kitüzése már á 866.ik évre megkezdetvén, s azután pedig három évenként folytattatván, annak költségeit á teljes kiegészitésig az alapitó intézet rendszeres kiadásai között saját pénztárából fedezze.

Ezek előrebocsátása mellett az emlitett alapitványnak Közgyülésileg megállapitott szabály pontjai olly hazafias kérelemmel küldetnek meg ezennel f. alatt á Tekintetes Akademiának, hogy az alapitó egylet által á pálya kérdések kitüzésére, megbirálására, s á jutalom odaitélésére vonatkozó 7.ik és 8.ik pontban rája ruházott megbizást elfogadni s annak

s annak elkövetkezendő idejében azerint eljárni mélzóztassék.

Kelt a' pesti takarékpénztár Választmányának
1863ik évi Junius hó 29. napján tartott
ülésében

Lajos Imre
Igazgató.

252/a
1863

263. h.

Vetlem junius 30. 1863.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2

Tekintetes

M. Akadémiai Titoknok Úr!

Hód Mező Vásárhelyi Kelv: Városunk Gyakás körülményünk helybeli főiskolánk igazgatóságának — Tekintetes Akadémiai Titoknok úrnál nyert értesítés folytán — legtöbbeknek abban körülménye felől, jelentéséről való szerencséje vagyok; miszerint a Tek: M. Tudományos Akadémia főiskolánkat — minden nemű akadémiai nyomatványokban részesítse, azokat részint igazgatóságunk tagjai közt nyomtatványok darabjaikban elosztandó szükséges mennyiségben.

A Tekintetes Akadémiának

mindenkor

miának mint szellemi emelkedésünk
egyik legnevezetesebb tényezőjének, s
nemzeti míveltségünk gyúpontjának
ezen magas figyelme által nyújtott —
fontos, s előttünk annyira nagybecsű a-
dománya — melybe részesülni tanintéze-
tünknek szerencséje van — előttünk an-
nyival inkáb sokszoros értékkel bír aján-
dék, minél inkáb érezzük becsét ama nagy-
horderejű szellemi erkölcsi nyereménynek, me-
lyet ezáltal tanintézetünk é Nemzeti-
intézetünktől — mely míg egyfelől a nem-
zeti nyelv, s ezáltal képriselt nemzeti-
ségnek leghatályosb gyámola, föltétele,
s az irodalom felvirágoztatásának, a ta-
lába a közmivelődés nyomós s irányadó
befolyású vezetője; — úgy más felől nem-
csak jelen, s jövő szellemi életünk, de
multról reánk szállott legbecsesb kin-
csünk is — adott ily fontos akmányok-
ban nyerend.

Midőn tehát Hódmező Vá-
sárhelyi Helv: Hitv: Egyháztestületünk
a Tekintetes M. Tudományos Akade-
miának

miának főiskolánk iránt tanúsí-
tott eme magas figyelme, s ily nemes-
sen fényes adomány azásban nyilatko-
zó szivességéért legőszintébb köszönetét
s háláját kifejezni kedves kötelés-
ségének ismeri; Tekintetes Akademi-
ai Titoknok urat egyszersmind a
legszivélyesebben fölkéri mifenn —
Egyháztestületünk ezen legbensőbb
hálaérzet szülte köszönetét a Tekin-
tetes Akademiának tudomására jut-
tatni méltóztassék.

Mély tisztelettünk ismételt
kifejezése mellett maradtunk Hód-
Mező Vásárhelyen 1863 Június 23:

A H. M. Vásárhelyi Helv:
Hitv: Egyháztkötség, s an-
nak nevében.

Tóth Ferencz mb.
reform. Lelkipásztor

Dús Józsefmk
gondnok

Kristóláj Jsm
Egyházi jegyző

[illegible] MAGYAR
[illegible] AKADÉMIA

1863.
Julius 27.
Ulé,
Romanyai

263

1863

265. h.

Vetsem június 30. 1863.

. . . 44500. . szám.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁR
V. ARADI MÁRTÍROK UTCA 2.

Ő császári és apostoli királyi Felsége magyar királyi helytartóta, nácsának nevében: A pesti magyar tudom. akadémiának. A Jeke[illegible]házy Mihályféle alapitvány ez évi jövedelmeiből vásárlandó jutalom könyvek jegyzéke mely az Akadémiának f. é. Junius hó 1jén 234 fsz. a. kelt jelentésével ide bemutattatott, azon módositással fogadtatik el, hogy az a, ié's 3 alatt kijelölt „Bajza, világtörténelme, Hajdankor." és „Flor. váth M. magyarország történelme. Uj dolgozat." kihagyatván, ellenben a következő jelen, és jutalomra al. kalmas müvek felvétetni határoztattak, és pedig

a történeti szakból

Czuczor Gergely: „Washington"-je

és a classica literaturából

Sebők Árkád „Virgil Cercis"-e Szabó István „Ilias, és Odyssea"-ja és Czuczor Gergely „Cornelius Nepos"-a.

Midőn az országos es. kir. pénztár egyuttal oda utasittatnék, hogy a' Jekcsházy Mihályféle alapitványi alapban e f. évben jutalmi könyvek vásárlására ren. delkezésre álló 400ftot az Akadémia pénztárnokának elnöki leg láttamozott bélyegtelen nyugta iránt, s számadás terhe mellett kiszolgáltassa, fölhivatik az Akadémia, hogy miután a' jutalom könyvekre az alapitó levél értelmében igényt tartó felgymná, siumi osztályok, a' harmadikb igényt tartó algymná,

j.

C.

siumi osztályokhoz vagy állanak mint 24 a 38hoz, á VII-is és VIII-is gymnásiumi osztályoknak juttatandó első és másodbecsü jutalom könyvekből egy harmad résszel kevesebb számu példányokat vétessen mint a III-is és IV-is gymnásiumi osztályokat megillető harmad és negyedbecsü jutalom könyvekből.

Mivel egyébiránt az iskolai év vége immár közeleg, az érettségi vizsgák ideje pedig, mely alatt á felgymnásiumi legfelsőbb osztályban á jutalom könyvek kiosztandók, már á jövő hónap kezdetével beálland, felkéretik az Akademia, hogy á megigazitott jegyzékben kijelölt munkákat lehető gyorsasággal megvásaroltatván, és beköttetvén, legfelljebb Julius hó 10-is napjáig, ide beküldeni ne terheltessék, hogy á kiosztás á már kijelölve lévő gymnásiumok között még á folyó tanér vége előtt eszközöltethessék. Ha a könyvek diszes bekötése netán hosszabb időt igényelne, és f. é. Julius 10éig minden bizonnyal várható nem volna, ez esetben, azok inkább kötetlen állapotban lesznek ide beküldendők, hogysem á meghatározott időbeni kiosztás lehetősége veszélyeztetnék.

Végre megérinteni kivánta ezen magyar kir. helytartótanács, miszerint á kinevezett akadémiai küldöttség feladatai közé a megszerzendő könyveknek a fel és algymnásiumok közötti felosztása nem tartozhatik, minthogy a f. é. Márczius 14-én 18907 sz. a. kelt intézvény szerint, az alapitó levél az akadémiának 1861-is évi Julius hó 6-án tett s legfelsőbb helyütt helybenhagyott javallata alapján lévén kiállitva, és az alapitvány életbeléptetése is ezen javallat alapján megengedve, miután ebben az Akademia egyedül arra vállalkozott, hogy á könyveket ha kivántatnék megvásárlandja, és á bekötötteket ide átküldendi, — ezen magyar kir. helytartótanács az Akadémiát á jutalomkönyveknek kiosztás végett ide leendő beküldésétől fel nem mentheti, különben is a részeltetendő gymnásiumok kijelölése ezen kir. főkormányszéknek fenntartva lévén.

A bekötött, vagy körülményekhez képest bekötetlen jutalomkönyvek átküldése alkalmával elváratik a folyóvá tett 400 ftnyi előlegről szóló, s kellőkép okmányolt számadás is.—

Kelt Budán a magyar kir. helytartótanácstól 1863 évi Junius hó 21-én

Apdamic

Spritzer Tetai

Kifizettetett
1863. Julius 8-án
Sebi

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

265

1863

A m. k. helytartótanácstól

44500. szám

Ő császári és apostoli királyi Felsége magyar királyi helytartótanácsának nevében: A magyar tudományos Akademiának

Pesten.

hivatalosan

270. b.

Vettem július 2-án 1863.

Tekintetes Akademia!

„A vegyelemek paránysulyáról" czimü értekezés, melyben Than Károly a paránysuly elméletének megalapítására s további fejlesztésére vonatkozó adatokat rendszeres és világos előadással fejtegeti, és azoknak figyelemre méltó alaposságuknál fogva a paránysulyoknak a vegysulyok helyetti használatát előnyösbnek bizonyitja be, a tud. Akademia Értesitőjének valódi díszére szolgáland.

Pesten Julius 1én 1863

Jedlik Ányos sk.
egyetemi tanár, s a m. tud. Akademia r. tagja.

F. e. nov. 23-án kinyilatkoztatta, hogy az Évkönyvekben megjelenésre is méltónak itéli. SZ

271
1863

Ad

Inclytam Academiam
Hungaricam

humillima petitio
Moysis Miskovits V.
(Suburb. Theres. plat. 2 Aethiop. No 48. Pest.)

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

tenore cujus pro gratiose resolvendo 6 fl. v. a. diurno honorario ex motivis intus expositis supplicat

Szeptb. 1863. 27. ülés
295. pont.

271. b.

Vettem június 2-án 1863.

Inclyta Academia Hungarica!

Ante biennium dignabatur Inclyta Academia opus „Magyar Palaeographia" intitulatum ex antiquis cumprimis labii hungarici codicibus congestum et in palaeogr. Ordinem cum indicatis fontibus per infrasertum redactum parato aere comparare.

Quo favore animatus, Modellum Cosmo-Organi universalis item Specialis labii hungarici, pro mox edendo in lucem publicam etymologico opere serviturum, Inclytae Academiae ea humillima cum petitione substernere praesumo: ut verificata substrati Objecti pro incremento domesticae literaturae evidente utilitate, infrascriptum, in excolendo hoc novi studii genere per plures annorum decades continuo desudantem, actu vero coarctatis ea de causa vitae mediis provisum, in continuanda, adq. ungvem et umbilicum perducenda nominati operis elucubratione, praeferenter vero in elaboranda etymographia labii hungarici, per decursum completi triennii diurno honorario 6 fl. val. aust. gratiose sublevare dignaretur.

Summo cum venerationis cultu perseverando

Inclytae Academiae Hungaricae

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

obsequentissimus servus

Moyses Miskovits Verolon

272. b.

vettem július 3. 1863.

Anthropological Society of London,
4, St. Martin's Place, W.C.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁR
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

26th. June 1863

Sir,

I am directed by the Council of the Anthropological Society of London to request that you will have the goodness to propose to the Hungarian Academy of Pesth a friendly exchange of publications with this Society.

It is the intention of the Society to publish a volume of Memoirs annually; as well as a quarterly Journal. The latter is at the present attached to the "Anthropological Review."

The first number of the Journal is already published, and a copy for the Hungarian Academy has been sent to the Austrian Legation in London, his Excellency the Austrian Ambassador having kindly undertaken to forward our publications to Pesth.

I have the honour to be,

Sir,

Your very obedient Servant

alfredhiggins

Honorary Foreign Secretary

The Secretary
Hungarian Academy
Pesth

Renan Kültag

Köszönőlevele

273
1863

273
1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

273. b. Vessem július 3. 1863.

Paris, 27 juin 1863.

Renan

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Monsieur le Président,

Une série de hasards et de malentendus a fait que je n'ai eu connaissance que tout récemment de l'honneur que m'a fait l'Académie madgyare en m'admettant au nombre de ses membres étrangers. C'est là un honneur auquel j'ai été sensible comme je devais l'être, surtout quand j'ai vu de quels noms illustres l'Académie se composait, soit dans les pays madgyars, soit dans le reste de l'Europe. Ceux des travaux de l'Académie qui étaient déjà venus à ma connaissance, bien que mon ignorance de la langue madgyare ne me permît d'en prendre qu'une connaissance bien superficielle, m'avaient également inspiré pour elle beaucoup d'estime. Veuillez, Monsieur le Président, transmettre à l'Académie mes remerciements pour l'honneur qu'elle m'a fait, et mes excuses pour le retard involontaire que j'ai mis à lui témoigner ma gratitude.

Agréez, Monsieur le Président, l'hommage du

A Monsieur le Président de l'Académie Madgyare.

profond respect avec lequel j'ai l'honneur
d'être

Votre très-humble et très-obéissant serviteur

E. Renan

294. k.

Philadelphia jul. 10. 1863.

American Philosophical Society

held at Philadelphia

for promoting useful Knowledge.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA UTCA 2

_____ 18__.

Sir.

I am instructed by the Society, to communicate to you their thanks, for

A math. I K. 1860 I to IV Szam.
A math. phal. I K.
Termeszet. I " III K 1857. 40. 44
Felsöbb I " füzet (Antal vallas)
Emlekk. (Mocsi Mihaly)
A felsöbb " füzet (Györy Sandor)
A honduras. (S. S.)
A. M. tudom. akad. IV Darab. (Mayr Tivadartol)

I have the honour to be, sir.
your very obedient servant.

J. Leidy.
Secretary of the
Am. Phil. Soc.
& Librarian.

To Hungarian Acad.
of
Pesth.

296. K.

Veszem július 13-án 1863.

Kivonat

A' Nyelvtudományi Bizottság Julius 4-kén tartott ülésének jegyzőkönyvéből.

1.

2. stb.

3. Toldy Ferencz elnöklő bizottsági tag Cserei „Lo: gikácskáját" azon indítvánnyal mutatá be, hogy kéressék meg Horváth Cyrill r. t. a' végett, hogy a' kiadandó „Logikácskája"-hoz rövid bölcseleti de kivált böl: cselet-történeti bevezetést készítsen, melly belátásához képest a' szükséges tudnivalókat, mellyek a' könyvecske tökéletes megértésére megkívántatnak, megában foglalná.

A' bizottság elfogadá az indít: ványt s föltéri a' Tek. Akademiát, méltóztatnék Horvath Cyrill r. tagját a' Logikácskához való rövid bevezetés készítésével meg: bízni.

4. Toldy Ferencz bemutatá Miskovits Mózes „Magyar Paleographiáját", s „Modellum Cosmo-Organi Universalis itemque Specialis Labii Hungarica" nevü képes munkáját, mellyet a' szerző az Akademiának kiadás végett küldött volt be.

A' bizottsági tagok bámulattal nézék meg a' Modellumon a' sok anyagi fáradságba került ás szépen kifestett, sőt nagyarányzott rajzolatt; szemügyre vevék a' Magyar Paleographiát is: de sajnálattal kénytelenek bevallani, hogy a' roppant munka a' nyelvtudományra nézve, sőt még a' hangok physiologiájára nézve is teljesen haszontalan; - minél fogva kiadás végetti ajánlásról szó sem lehet.

Jegyzete Stanfalvy Dál.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
GYŰJT.
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

296

1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
GYŰJT.
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

300
1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BIBLIOTHECA
V. AKADÉMIA U. CAIS.

1863. jul. 20. Ülés
Irományai

Kypr. 1863. (28. ülés)
304. p

300. sz.
Kivonat

Vettem jul. 14. 1863.

A magyar tudományos Akademia archaeologiai bizottságának ülése

1863: julius 7en.

~~Utazási költségül utalvá~~nyoztatik Ipolyi Arnoldnak szathmármegyei utjára, főleg a fekete-ardói ~~fr~~ frescók vizsgálására 100 ft, Henselmann Imrének a karcsai templom lerajzolására 100 ft. Römer Floriánnak szalai utja folytatására 100 ft;

Ezen összeg felvételére elnök ő méltósága keretik.

Ipolyi Arnold kanonoki székét az egri káptalannál elfoglalandó a bizottságnak, melynél keletkezte óta az előadói és szerkesztői tisztel viselé, eddigi bizalmát megköszönvén lelép; mire Elnök a bizomány ur ő méltósága a derék tudósnak, kitünő ügyszeretettel vitt fáradalmaiért köszönetet szavazván, megéljenezteteté; helyette pedig Römer Florián bizottsági tag előadóul és szerkesztőül közakarattal választatván, ezen választás az akademiának tisztelettel jelentetik.

Pesten. 1863: julius 8án.

303. b.

Vessem jul. 17. 1863.

4iiio. sz:

A történeti régiségek fentartása ügyében f:e: pünkösd hó 17én 7501. sz:a: kelt k: udvari rendelet értelmében a' conservatoroknak kormányilag leendő kineveztesése, valamint a' kitüzött czél elérésére megkivántató költségeknek az ooszagos alap által leendő viselése kimondatván, felhivatik a' czimzett Elnökség, hogy a' felöl mielöbb véleményesen nyilatkozni szivéskedjék: 1ör valjon a' conservatorok, kiknek állomásai csak tisztelet beliek leendnek mily helyekre, illetöleg területekre nézve lenniének felállitandók, és az illető helyeken kik lenniének nev, és állásuk szerint ebbeli megbizással, és tulajdon kép mily részletes utasittással ellátandók; megjegyeztetvén: hogy jelentéseiket egyenesen a' m: kir. Helytartotanácshoz fogják intézni, s melyek a' fenforgó körülményekhez képest a' czimzett Elnökséggel közlendők lésznek, 2or Az é czélra megkivántató költségek mily külön czimeken és mily mennyiségben lenniének évenként felvehetők. Budán 863 Julius 10ben

Stróbner Fetvér

A m: tudományos akademia Elnökségének

Pesten.

303

1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Kiiio. sz

A m: tudományos akademia Elnökségének

hivatalosan

Pesten.

A m: kir. Helytartotanácstól

Jegyzők. 1863. (28. ülés)

302. pont.

PÉS 15 7 Abends.

305. h.

vettem július 21. 1863.

53913. szám.

Délafrika Benguella kerületében tartózkodó Magyar László részére ezen akademia Elnökségének mult évi November hóban a cs. kir. külügyministeriumhoz intézett kérvénye folytán elküldött, állitólag 140 darab aranynyal terhelt csomagról szóló, s f. é. Juliushó 5-én 10836. sz. a. kelt udvari rendelet tartalma szerint, a Lissabonban székelő cs. kir. követség utján beérkezett kérbesitési vevény, az akademiai Elnökségnek mellékletben – további használat végett – kiadatik.

Kelt Budán 1863. évi Juliushó 15-én.

Szirilne Acsai

1 db.

A magyar királyi tudományos akademia Elnökségének

Pesten.

305
1863

53913. szám.

A magy. kir. Helytartótanácstól.

Kiadatott

A magyar királyi tudományos Akademia Elnökségének

Pesten

Kiadatott

Kiadatott (1863.)
29. ülés 312. pont

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

306. /2.

Vettem jul. 22. én 1863.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁR
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Der
Verwaltungs-Ausschuss des Ferdinandeums
zu Innsbruck

beehrt sich der löbl. Magyar tudományos Akadémia in Pest

Zuschrift III Folge 11. Hfs. vom Januar 1863

zu übersenden und bestätigt mit verbindlichstem Danke den richtigen Empfang der gütigst übersendeten Publikationen.

Mit der Bitte das Ferdinandeum auch fernerhin mit Ihren schätzbaren Publikationen gütigst zu beehren, erbietet sich der gefertigte Ausschuss mit Vergnügen auch die Einseitigen Beschl. den Ihnen angelegentlich zukommen zu lassen.

Hochachtungsvoll

Innsbruck 1 August 1863.

Der Verwaltungs-Ausschuss

306/1863

2. A. Ebene

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
V. AKAD.

308
1863

308-63

vessem julius 24. 1863.

54501. szám.

Ő császári és apostoli Királyi Felsége magyar Királyi helytartótanácsának nevében: A magy. Kir. Tudomány Egyetem Akademia Tanácsának. — A folyó évi Julius hó 9én 268. szám alatt kelt jelentéssel felküldött jutalomkönyvek átnézésénél kitünt, hogy az Akademia a folyó évi Junius hó 21én 44500. szám alatt kelt rendeletben kitett számarányt a különféle becsfokozatu könyvek között meg nem tartottami által a jutalomkönyveknek a tan ér végének közeledte miatt már igen sürgőssé vált elosztása nehezitve lön; kitünt továbbá, hogy az Akademia által bemutatott könyvjegyzék szerint ajánlt "Plutarch" és "népszerű csillagászat" czimű könyvek meg nem szereztettek, hogy végre az ./. alatti számlában kitett 116 könyv helyett csak 114 lett ide átszállitva, hiányzik tudniillik Arany János Toldi költöi beszélyéből egy példány és Tancsovics szláv szótárából hasonlóul egy példány, miknek ára 3 f 86 kr tészen.

Az Akademia tehát ezennel fölhivatik, hogy az érintett könyveket, vagy

./.

A m. k. helytartótanácsták
54501. szám
Ő császári és apostoli Királyi Felsége magyar Királyi helytartótanácsának nevében: A magy. Kir. Tudomány Egyetem Akademia Tanácsának.
Pesten
hivatalosan

22/1

1863
tisk. level.

309. /2.

Vessem július 26.án 1863.

Magyarország kir. helytartójától.

10.539 sz.
eln.

Méltóságos Gróf!

Méltóságodnak, mint a magyar tud. Akademia Elnökének f. é. April 27-én a Hollós Mátyás királyféle országos könyvtár maradványainak kinyomozhatása érdemében hozzám intézett becses előterjesztésére van szerencsém Méltóságodat értesíteni, miszerint m. kir. udv. főkanczellár úr ő Nagyméltósága az e részben szükségesnek mutatkozó kormány-engedélynek a tek. Akademia véleményéhez képesti kieszközlése végett a cs. kir. külügyminister ő Nagyméltóságát f. hó 17-én 11.657 sz. a. fölkérte legyen.

A kiküldendő tudosok segélyezése eránti tárgyalások ennélfogva majd csak ezen előleges engedélynek kieszközlése után fognak megindítathatni; melyre nézve fentartom magamnak Méltóságod e részbeni nagybecsű véleményét annak idejében kikérni.

Fogadja Méltóságod különöző tiszteletem kifejezését.

Budán Julius 21-én 1863.

309
1863

Gróf Sálffy Mórisz
a. n.

Méltóságos Gróf Dessewffy Emil úrnak, mint a magyar tud. Akademia Elnökének

Pesten.

310. /3.

Vessem július 26-án 1863.

Tisztelt Akademia!

Alulirott bizottmánynak a tanférfiak társulatának alapszabályai iránt f. é. május 12-iki a többi ügyiratokkal ide visszazárt jelentése, annak, azon hó 18-án 239. sz. a. kelt kisgyülési végzés folytán, ismét oly utasítással adatott ki: „Hogy az alapszabályok egyes pontjainak részletes birálatát és stylaris javitásait, mint a melyek nem az akademia föladatai, mellőzvén, csupán az egyesület czélja és annak foganatosítására választott eszközök iránt terjeszsze elő általában véleményét."

Alulirott bizottmány, mely első jelentésében a nm. kir. helytartótanácsnak f. é. marcz. 17. 20.448 sz. a. kelt és vele miheztartásul és irányadásul közlött az egyes határozatok fölötti véleményes jelentést szorgalmazó intézményét vette zsinórmértékül, jelenleg, a Tisztelt Akademia fönebb érintett utasításához képest a társulat czéljai és azok foganatosítására választott eszközök körüli általános véleményezésre szoritkozván, azt következőkben foglalja egybe.

I. A társaság közvetlen czéljai az alapszabályok 2. és 3. §§-ai szerint a magyar tanügyi irodalom előmozdításában czélszerü tankönyvek kiadása által, és a sulyos sorscsapások következtében rögtöni anyagi fölsegélést szükségelő tagjainak gyámolitásában, közvetett czélja a tagok halála esetén özvegyeik vagy egyéb örököseik segélyezésében a halottat illető jutalék kifizetése által, állanak.

E czélok mind müvelődési, mind emberiségi szempontból a legdicséretesebbek közé tartoznak, és foganatosításuk megkisérlése annál nagyobb elismerésre érdemes, minél kivánatosabb, hogy a nemzet müveltségi állapotára döntő befolyásu tanügy minél több és jelesebb kézi könyvek kiadása által lehetőleg előmozdíttassék, és minél szükségesebb gyakran az élet gondjaival

küzdő tanférfiaknak gyors és eredményes gyámolítása.

És habár e kettős, egymástól különböző czélnak u„ gyanazonegy társulat általi foganatosítása kevésbbé al„ kalmatosnak, sőt azok elsője, más módokon, tudomá„ nyos intézetek, társulatok, könyváruscok által, az érdek„ lettekre nézve is előnyösebben és sikeresebben eszközöl„ hetőnek, másodika más egyletek nyugpénzintézetekhezi csatlakozás utján könnyebben elérhetőnek látszanék, a„ lulirott bizottmány sem a czélok egyesítésében, sem az érintett körülményekben nem találja elegendő„ okát annak, hogy a társulat üdvös voltát kétségbe vonja, nem a különböző„ czélok egyesítésében, mert a tankönyv„ vek kiadása, miután a tagok munkái elsőbbséggel bi„ randanak, és az ebből eredő„ nyereménynek része se„ gélyezésökre fordítandó, egyszersmind a segélyezés si„ keresebb foganatosítását lehetségesiti; nem az utóbbi„ akban, mivel a versenyt e téren is üdvösnek tartja, to„ vábbá e társulat kivalo figyelme bizonyos kör szükség„ leteire irányulván, azok kielégítésére másoknál bel„ terjesebb crőt fejthetend ki; végre mivel a közönös gyá„ molitásra törekvő„ társadalmi működésének gyarapo„ dását, kiterjedését és fejlődését egyáltalán üdvösnek, minden tekintetben kivánatosnak véli.

II. A társulati czélok foganatosítására alkalmazandó eszközökről az alapszabályok VII. és VIII. fejezete intézkedik.

Azok közé tudományos és különösen tankönyvek „minden időre„ való megszerzése és közreboesátása, a tagok havi befizetései, évkönyvek, albumok, iskolai naptárak kiadásai, más irodalmi vállalatok, nyilvános népszerü felolvasások utáni jövedelmei tartoznak.

A havi befizetések 10 % alapjának takarékpénz„ tárba tétetik le, melynek, ha ezer forintra nig, éventkinti kamatai tanárözvegyek nyugdijaira fordítandók, a töb„ bi jövedelmek hasonlag takarékpénztárba oly módon te„ endők, hogy előforduló alkalommal tüstént a társulat czéljaira fordíttathassanak és pedig a tagilletmények 40% könyvkiadásra, 50% segélyezésre, egyéb jövedelmei mind két czélra egyenlő„ részekben alkalmarandók.

Azon felül a társulat ereje gyarapodásával, tagjainak befizetésök arányához mért kölesönöket is nyujt; melyek ti„ zenkét havi részletben megtérítendők.

Mindezen intézkedéseket alulirott bizottmány annál czélszerüebbeknek látja, mivel a szellemi érdekek előmozdi„ tása az anyagi segélyezéssel karöltve jár, mind kettejére egy„ arant gond és figyelem fordíttatik; egyedül azon szabályt, melynél fogva a társulat által kiadandó munkák meg„ szerzése„ minden időre„ történendőnek mondatik (VII. fej. 3. §.), kevésbbé tartja alkalomszerünek; általa a társu„ lat hatása és működése kelletinél szükebb körre szoritat„ nék, mivel előrelátólag kevesebb számu irók leendenek hajlandók becsesebb müveik örökös eladására, mig másrészt a szerző igényeinek fentartása munkája későbbi kiadásaira, az irói törekvés felébresztése, élénkitése, tehát általános irodal„ mi érdekek tekintetéből is előnyösebbnek mutatkozik, mit főleg oly társulatnál, mely főladványai közé a tanügy komoly előmozditását számitja, figyelembe veendőnek tar„ tunk.

Végül a társulati czélok sikeres foganatosításának egyik fő„ föltétele, a társulat czélszerü szervezése, melyet az alapszabályokban kellőleg megállapitva és kifejtve ta„ láluk, azon tapasztalati igazságnál fogva mindazonáltal, hogy a társulatok felvirágzása, üdvös hatályos működése nagyrészt azon bizalomtól függ, melylyel a társulat tagjai, annak tisztjei, ügykezelői iránt viseltetnek, a titkár és pénz„ tárnokok választása és változtatására nézve a társaság„ nak tágasb szabadságkört tulajdonitandónak vélnénk, mint az alapszabályokban történik, melyek szerint az említett tisztviselők„ csak hanyagság vagy hütlenség ese„ tében mozdithatók el.„ (VI. fej. 1. §.)

kik egyébiránt

Kik egyébiránt állandó tisztelettel vagyunk

A Tisztelt Akademiának

Pest Sz. Jakabhó 21. 1863.

alázatos szolgái:

Paulet Sivadarj
rendes tag.

Szepesi Imrefi levelező tag

Gönczy Pál [illegible] l. tag.

310

1863

°A

Tekintetes Tudományos Akademia

hoz

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
V. AKADÉMIA-UTCA

Birodalmányi jelentés a tanerőkiak választatának alaprendszabályai ügyében.

58 f.

1863:

315—465

(40 db.)

455. b.
465. b.
54 fl.

Vettem nov. 25. 1863

Tekintetes M. Tud. Akademia!

Midőn a tisztelettel alulirt az ide csatolt lajstromban j. elősorolt akademiai Könyvek. nek K. a Kir. József műegyetem részére lett átvételéről ezennel jelentést tesz, szabad. ságot vesz magának a műegyetem tanári testület nevében, a Tek. Akademia nagy becsü adományozóit, a legmélyebb tisztelet Kifejezése mellett Köszönetet mondani.

Budán 1863-ki November 23án

Storek József
a Kir. József műegyetem
igazgatója.

j.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPESTI
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

A Budai Müegyetem által
átvett akademiai Könyvek lajstroma.

Év Könyvek X. 5–14 db.
Történelmi Tar XI. XII.
Mathem, és Természettudom. Közlemények II.
Nyelvtudom. Közlemények I. II.
Archæologiai Közlemények II. (atlaszszal) III. 1. 2. 3.
Statistikai Közlemények II. 2. III. 1.
Értesítő (Nyelvtudományi) II. 1–3.
" (Philos sut) II. III. 1–3
" (Mathem) II. III IV. 1.
Monumenta hist. Diplomataria VIII. IX.
" " Scriptores XV.
Magyar-Török történeti emlékek I. II.
Erdély érmei
Vámbéry Abuska
Vas Iskolázás az Árpádok alatt.
Kiss Károly strategia elvei I. II. III.
Kazinczy és Kora 1. 2.

465
1863

Istoczek József
müegyetemi igazgató

455. Lz.

Vestem nov. 16. 1863

463. Lz.

Vestem nov. 26. 1863.

Méltóságos Gróf!
Akademiai Elnök Úr!

Folyó év Junius holnapjában bátor voltam Méltóságod magas figyelmébe ily crimü könyvecskémet ajánlani "Mint lehetne Pestet jobb levegővel és jobb kutakkal ellátni?" és a többi, ajánlani, és alássan kérni, hogy azt a Mathematicai és Ter„ mészettüdományi Szakosztályok által megbiráltatni méltoztatnék

Minthogy mindeddig sem„ mi Választ sem nyertem, újra is alára„ tossan kérem Méltóságodat, hogy tervemet birálat alá vétetni kegyeskedjen, annyival is inkább vagyok bátor ezért esedezni, mert azt már is több Szakosztályi tag Országos

hasznának

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST V. AKADÉMIA UTCA

463
1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

és a Tudományos Akademia magas birálatára érdemesnek nyilványitotta.

Mély tisztelettel maradván Nagy Becskereken 1863ik év November 19én

Méltóságos Gróf Elnök Úrnak

aláratos szolgája
Poroszkay Ignácz
Torontál Megye t. főmérnöke

Nyitrány 1863. 395. pont.
(37. ülés)

455. b.

Vessem nov. 26. 1863.

Tekintetes Magyar Akadémiai Titkár Úr!

A Nagy Magyar Lótár kiegészítése végett ujból összeszedett némely kimarad, vagy föltrasználtrató szavaknak X-ik és illetőleg XV-ik kiadományát ezennel fölterjeszteni szerentsés vagyok. — Cselély egyénységemnek szerentsijét oda számítom, miként a jó Gondviselés ezt tennem megengedte 80-ik évem belépte küszöbén, mely jelen hó 7-ik napjára esik. — Érzeni e korban, hogy a közjóra még valami — bár parányi — lendületet tehettünk — önző ugyan, de kellemes elégedést nyújt a már már kibbadozó erőnek.

Megemlítem, miként az összetett újabb öntetű havak leginkább Classicus szerzőinkre irodalmi müveiknek gyümölcsei, melyek közt a Tengéslehnek ismertetendők további felsőbb birálat tárgyai lehetnek. Egyébiránt

Eme Nagy Lótárnak már eddig is oly becset tulajdonítok, miként nehem született magyarnak szemérem mel kell elismernem, anyanyelvünbe mely Loknak esméretni kívül vagyok: a honnan én meltányosnak tartanám — annak tanulmanyozását (mint hajdan a latin Cellariusét) az iskolákba behozni. Valamint más részről nagy vigaszomra szolgál abból édes magyar nyelvünknek hinte páratlan gazdagságát fölismerhetni. Végül

Jelen munkálatomban a netalán közbejöhetett ismétlésekre nézve (melyekre kezdetleges vizsatekintés reám nézve már nehéz és untató működés lehetne) elnézést kérek.

Állandó tisztelettel vagyok Latmár 2-ik Nov. 1863.

Önnek

tisztelő szolgája
id. Mándy Péter

455
1863

Jegyzők. 1863. (37. ülés)
396. pont.

450. b

Vettem nov. 16. 1863

A magyar tudományos Akademia archaeologiai és nyelvészeti bizottságainak 1863. November 12én tartott vegyes ülésének Jegyzőkönyve.

Kubinyi Ágoston Ő Méltósága elnöklete alatt jelen voltak: Fogarassy János, Erdy János, Arany János, Kubinyi ferenc, Ihenfalvy Pál, Wenczel Gusztáv, Mátray Gábor, Henszlmann Imre, Budenz József, Arányi Lajos, Römerflóris b. tt.

1. Felolvastatott az arch. bizottságnak f. én Octob. 23án tartott ülésének a Konstantinájolyban létező Corvina ügyében a magyar tudományos Akademiához felterjesztett előtervének kivonata; és az erre a m. tud. akademia jegyzőkönyvének 354 pontja alatti észrevétele, mely így hangzik: „a küldöttségi tagok közt, kiket a bizottság javaslatba hozott, egy philolog sem levén, e jelentés az archaeologiai bizottsághoz oly utasítással küldetik vissza, hogy a nevezett bizottság a nyelvészeti bizottsággal értekezve e hiányt pótolja." Erre

2. Wenczel Gusztáv szivélyesen megköszöni azon megtisztelteteset, melynél fogva a Konstantinájolyba menendő küldöttséghez tagul ajánltatott, indokul felhozván azt, hogy a magyar kir. egyetemnél felmerült bokros teendői itthon maradásat szükségessé teszik; a bizottmány ezen leköszönést őszinte sajnálattal veszi.

3. Ajánltatik, hogy határozottan visszalépett Toldy ferencz Ő Nagysága, kinek bibliographiai, nyelvtudományi- és történelmi kitünő ismeretei a küldöttségben majd nélkülözhetlenek, megkéressék, miszerint e fontos vállalatban részt venni szivesedjék; ezen ajánlat a bizottmányban meleg pártolásra talált.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST V. AKADÉMIA-UTCA 2.

4. Dr Pulszky József akademiai altörvénytárnok tagtársunak felszólíttatni, hogy görög és török nyelvismeretének fogva a küldöttségben részt vegyen; készet nyilatkozott a bizottság bizalmának engedni; és a küldöttséghez csatlakozni.

5. Célszerűnek találja a bizottság, hogy Konstantinápolyban lakó Szilágyi Dániel kezdeményezési, ki az első kutatás alkalmával nyelv- és helyismeretének fogva tagtársainak oly kitűnő szolgálatot tett, további eljövetele és a nemzeti ügyben közreműködésére levél által felszólíttassék; ezen indítványt a bizottság Önök ur ő Méltóságának kifejezetteljesen ajánlja.

6. Az utazási és 2 hónapra terjedő kerületi költség egy személyre tétetvén előleges számítás szerint . . . 2500 francot

7. Felemlítetett, hogy az igazgató Tanács is, tekintetbe vevén azt, hogy ily kedvező alkalom és közalkalmatosság kéz alatt sok tekintetben igen nagy fontosságú ügyre nézve is tenni előnyöket, kéréséjét ezen utazási költség, ha mindjárt nem áldozatba is Körösi József és társainak támogatására.

8. A jegyzőkönyv hitelesítésére megkéretett

Kubinyi Ágoston, Hunfalvy Pál és Henszlmann Imre t. t. urak

Kubinyi Ágoston
bizottmány elnöke.
Hunfalvy Pál,
bizottsági tag.
Henszlmann Imre

Pest 1863 Aug 13án

Jegyezte Römer Flóris k.

450
1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPESTI
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Tekintetes Akademia!

A n. m. m. kir. Helytartó Tanácsnak f. 1863. julius 29-én
~~A3~~ 44,899 sz. alatt kelt s ~~A5~~ alatti kapcsolatával egyjütt vissza,
5 db mellékelt k. Intézvénye folytán, melyben sz. k. Pozsony városában felállíttatni szándékolt "Jogtudományi Egylet" szükségessége, czélszerűsége, és életképessége" ugyszinten a felterjesztett „Alapszabály-tervezet" iránti nézetei előadására a tekint. Akademia felszólíttatott, alulirtak f. é. october hónap 12-én tartott akademiai ülésből $\frac{333}{1863}$ sz. a. véleményadással bizatván meg: ez értemdemeni véleményünket hivatalos tisztelettel, egyszersmind készséges őszinteséggel következőkben van szerencsénk előterjeszteni:

Ha már minden valódi tudomány-barát, egyénileges szinletlen örömérzettel szokott üdvözleni mindoly vállalatot, vagy csak kezdeményezést is, mely a tudomány érdekében történvén, bármi csekély, de jóltevő világával a setétség homályát bár holis részben is oszlatni indul: a tisztelt Akademia — mint magától, — s épen csak — Tudományos Társaság részéről kétségtelenül senki egyebet, és semmit jogosabban nem várhat, mintsem hogy a Tudományok s felvilágosodás tarlóján mutatkozó bármi csekély — de nemes czélnak ápolását ön feladatai közé számítsa. Igy tekintvén a kérdésben forgó Jogtudományi egylet eszméjét, ezt, mint eszmét, a tisztelt Akademia figyelmébe, pártolásába, sőt valósulása esetére tőle kiszelhető küldemények általi gyámolitásába ajánlani annál kevésbé tartózkodunk, mivelhogy az indítványozók személyisége, az általuk felállíttatni szándékolt Egylet czéljának nemessége, és végre alapszabályaikat s egész működésüket átlengő szellem, azon kellemes érzemény táplálására jogosít bennünket, miszerint hittel higgyük, hogy ezen tervezett Egylet, mind a mellett hogy szabályai közé a magyar nyelvnek közlönyül használandását föl nem vette, a tudományosság mivelésén kivül a magyar literatura virágzásáról is előmozditandja; s különben is a magyar királyok koronázási városában alakulandóan, ennek alapitói, ezen magától-is igy értendő érdemben még különös intézkedni kihagyhatónak csak fölöslegesnek tartották.

Mi azonban ezen nemes eszmének az időben megtételét

sítését, s jelesen a felállítatni kívánt Egyletnek szükséges-, czélszerű, és életrevalósága iránt, a legelől tisztelt k. Intézvényben föltett kérdéseket illeti: sajnálólag kénytelenek alulírtak, mint a practicai élet oskolájában tapasztalva okultak egész nyiltszivűséggel megvallani, hogy ha szintén sz. k. Pozsony városa és vidékének számos lakói értelmisége előttök nem egészen ismeretlenis, mindazáltal sokkal, igen sokkal csekélyebb ez érdembeni saját ismeretük, hogy sem arra – s csak arra – alapítólag, teljes elhatározottsággal és megnyugvással indokolható „igennel" máris felelhetnének. Ugyanis

a czélzott Egylet felállításának szükségére nézve távolról sincs ugyan szándékában alulírtaknak azon ürügynél fogva, mintha épen e tisztelt Akademiának már meg levén az ország sőt a külföld jogászai előttis nyitva álló Törvénytudományi osztálya, ugyan e czélra nézve más és külön társaságnak felállítása szükségtelen volna. Továbbá, hogy ha már ilyes Egylet felállítása szükségeltetnékis, az az ország központján, s annak fővárosában – igen sok tekintetből, s jelesen a segéd- és kútforrások itten számosabb voltánál fogva, sokkal inkább volna indokolva, a kérdéses Egylet ellen gáncsoskodva fellépni. – És ezt már csak azon egyszerű oknál fogva sem volnánk képesek tenni, mivelhogy önámítás nélkül senki mégcsak nemis álmodhatik oly botorságról mintha az Akademia köre, minden jogászi capacitások befogadására elég tág volna, annál inkább ~~ezt~~, mintha azok máris benne foglaltatnának; a míveltség pedig helyhez tapadt nemis levén: a tudomány érdekében bárhol emelkedő társulat – sőt a szükebb körben tán még inkább – már előreis – szükségtelennek épen nem mondathatik. Hanem a mire megnyugtató választ magoknak adni alulírtak nem tudnak, abból áll, hogy ezen Egylet inkább ama vidékbeli jogászok egyesületének, hogysem országosnak indulván, bír-e ezen vidék oly contingenssel törvénytudósok tekintetében, hogy ezeknek számos voltánál fogva, helybeli, és külön Jogászati Egyletnek kebelükben leendő felállítása szellemi szükségeik közé tartozzék? Továbbá

az Egylet czéljául a jogtudomány mivelése tüzetvén ki, ennek elérhetése, vagyis a czélszerűség tekintetébenis, épen a fentebb érdeklett bővebb statisticai adatok hiánya alulírtakat kétségben tartja, azirántis: valljon a helybeli körülmények nem olyasok-e, hogy azok között a jog- és államtudományok mivelése a szóbeszédbeli sikamlós – mindenesetre felületesb – ut és mód helyett, jól átgondolt, combinált, s a mesteri kezet a kitörlésekben kitüntető – irott és nyomtatott jogászati értekezések, bírálatok, és fejtegetések, s ezeknek épen a tisztelt Egylet közremunkálása és segélyzése mellett kiadandó folyóirat, vagyis Jogászati Közlönyben a nagy-

nagy közönséggeli tudatása, és ennek egyleti közköltségeni fenntartása által nem volna-e biztosabban eszközölhető, mint a különbenis inkább a hallgatóságra számító szóbeli ügyvédkedés (plaidoyer) és parlamentarismus terén használható, a tudományos vitatásnál pedig, mint a mely ~~tudomány~~ logicai szabatos fejlesztést kíván, sikeretlen elhangzó szóbeli inkább társalgás hogysem alapos előadások utján? És végre

A czélzott „Egylet életrevalósága csupán a jövendőbeli részvét, s helyes és okos ügykezeléstől, mint szintén a biztos tenyészethez megkívántató légkörtől függvén: ezen még ismeretlen factorok után biztos következtetést a küldöttség magának nem formálhat.

Mindezekre nézve tehát a kezességet csupán az alapítók személyességében s kétségkivül eléggé combinált jó szándékában keresik és találják alulírtak.

Az Egylet másod czélja, u. m. a szükölködő tagok – illetőleg ezek örökösei – segélyzése, oly magasztos, s mind ott, hol jó akarat és közszellem honol, oly könnyen és jótékonyan eszközölhető, hogy ahhoz – noha ez iránti szabályok nemis közölvék – mást, mint a felállítás ohajtásának kifejezését, alulírtak mondani sem kívánnak.

A közlött szabályok pedig a tisztelt Akademiát csupán tudományos tekintetben illetvén, és semmi másban nem, e mellett azokat mint a vállalkozott s ezután vállalkozó tagokat illető pacta-conventákat tekintvén, bővebb taglalásokba bocsátkozni nem kívánunk. Mint jogászok azonban kénytelenek vagyunk megjegyezni, hogy a 7-d §-ban érdeklett választott biróságra nézve, mivel az egylet sem összesen, sem egyes tagjai által maga magának bírája nem lehet, világosan kiteendő lenne, hogy az Egylet részéről választandó birák, általa, illetőleg elnöksége által a társulati tagok körén kivülről kell hogy választassanak, a 9-k §-ban az érdemetlen tagok kizárására nézve tervezett büntető eljárás helyett pedig az erkölcstelen tagra nézve a közmegvetést maga után vonó közvélemény általi sújtatás czélszerűbbnek s magában is elegendőnek látszik, a minthogy ilyes saját ügyébeni magán biráskodás más mivelt társulatoknál sem igen szokott előre alapszabályilag kiköttetni.

Egyébiránt vannak vállalatok, és még szellemiekis, melyek már kezdetkor, mint valamely halva született gyermek tünvén fel, élhetetlenségüket előre is meg lehet határozni. Kimondjuk, hogy mi a tervezett Egyletet azok közé már eleve nem számíthatjuk. És

Vannak ismét vállalatok, melyek mint a kis csirá-

1863

rában mutatkozó tölgyfa, csakugy jósoltatják ki a nem ugyan elbízott, de a jövendőben mégis bizakodó jó akaratu szemlélővel is a biztató jövendőt. Ilyennek szeretik tekinteni alulírtak a kérdés alatti vállalatot. És mint ilyenhez, a tudományos férfiak elegendő közremüködését, és ezek munkáira isten áldását kivánván: nincs alapos ok reá, miért hogy ezen magában véve jó s nemes czélzatu, és semmiféle magánérdeket nem veszélyeztető Egylet megalakítása által át ne adassék tán különbenis magában rövid, tán s reménylhetőleg hosszú, áldástenyésztőleg szép — mindenesetre előre meghatározhatlan saját jövőjének?

Egyébiránt nagy tisztelettel maradunk á T. Academiának

Pesten november 9 ikén 1863

alázatos szolgái

Zsoldos Ignácz.

Paulen Sivadarh

Tóth Lőrincz

rendes tagok.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

447. 13.

448. nov. 16/1863.

448
1863

Idenség

A' pozonyi Dogtudományi Egyler tárgyában.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

447. 13.

Vesz nov. 15. 1863.

837.91 szám

Ő Császári és Apostoli Királyi Felsége magyar királyi helytartótanácsának nevében:

4 db

A magy. tudományos Akadémiának Pesten. A jövedéki kihágások tárgyában még 1835ik évi jul. 11én kibocsátott büntető törvénynek magyar, rutkán szerb és román nyelv-en szerkesztett kiadásából egy példány kizárólag müszótani érdekőknél fogva a tudományos akadémia könyvtára számára mellékletben átküldetik.

Kelt Budán a magy. kir. Helytartó Tanácstól 1863 évi novbr 7én

Pinnmu Ádván

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Somossy Lajos

447
1863

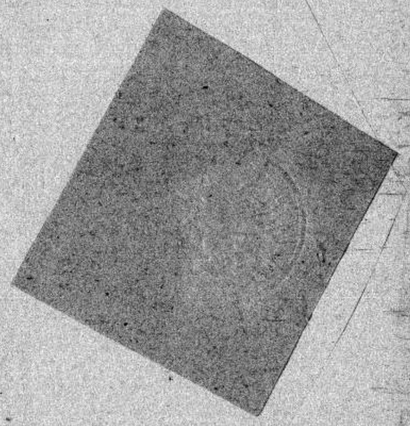

Nemes. kegyetlen
Belügyi Felügyelő
Ő Nagyságának
Kegyelmes Urának
Kegyelmes Uram!

445. h.

Pest nov. 14. 1863.

Siki József emeknegyei baracskházai birtokos Nagyajtai Cseger Mihály „Vera Historia Transilvaniæ" művét, kéziratban, keményköttésben a Magyar Tud. Akademia könyvtárának ajánlván, vonakszerencsénk azt ezennel átküldeni az ajándékozó azon kérelével, hogy adományát kegyesen elfogadni méltóztassanak.

Pest, nov. 14-én 863

a. Pesti Napló szerkesztősége.

4. L. 1860. f. 863

443. Sz.

Vétetett Nov. 13. 1863.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA

Nagon tisztelt Magyar Tudós Társaság!

Mellényi László ur, – ki már hosszas ideje, hogy Erdélyből Debreczenbe költözött, helyzetén – többek közt még Debreczenhez való szoktatása végett is – mint a' kis a' Magyar Tudós Társaság kiadói mai – tudósai – sok kiadásra váró a' Magyar Tudós Társaság irántt tartozó kötelezettségét fogva, 'sat. a' kinek a' Társaság tőle hosszasan várt „academia" titkaiba szeletkedni, és Mellényi László ur ezekkel a' academia mélységéből illő" ismeretségbe lépni, és Mellényi ur jelenleg nekem 220. o. ö. forintokkal.

Mert ő sem akarta, hogy a' Társaság irántt semmi kötelezettségben, a' hol jelenleg is van.

„Az academia mélységéből illő" ismeretségben a' nagon tisztelt academiai mélységes Társaság az általam ide adott kötelezettségbe lett

445. h.

Vett nov. 14. 1863.

ezen alázatos folyamodványomba Merényi László úrért á ki tett 220 o.e. Jozintokot le küldeni, vagy pedig engemet tájékozásul az Menkző eserbeis értesíteni.

St. Udvarhely 863. Novemb. 7én

Olajas Joseff
St. Udvarhelyi polgár.

Sz. 1860/863

Nagy tiszteletü Magyar Judos Társaság!

Merényi László úr, ki várasunkba magát á nagy tiszteletü Magyar Académia által leküldött egyénnek adta ki – á Székelynép multja, – és jelene ki aknázása véget nállam szállásolt – és élelmezett öszesen 13 hónapokig – és mais hónapontként mind öszre 20. o. e. Jozintok Leegyezése mellett. Es én á nagy tiszteletü Magyar Judos Társaság iránt tanusitott tisztelet alapján á Merényi úr irányáda meg tettem mindent. S teszek maigis. De miutám Merényi úr fizetni nem tud-én pedig ezen /. jegy alatt ide zárt hivatalos bizonyitvány ki mutatásából ki tettzőleg üzletenről lemondani kénsetve kissebb szerü élelmezéshez kellett hogy magamot fenterthassam nyulni-tovább Merényi urat nem várhatom, az ő nyilatkozatánál fogva reményem csakis á Magyar Académiától függ – kire öis Leegyezésünk alkalmával hitelét fektette: azért

Szokott tisztelettel kérem föl á nagy tiszteletü Magyar Judos Társaságot méltóztasson Merényi László úrért az edeligi 235. fer. 27. kr o.e. hiteles számla összeget nekem leküldeni, vagy

ad 443/1863

nov. 14. 16

pedig visszaválasszával engemet további lépéseim
megtétele véget fölvilágosítani parantsolni.

Sz. Udvarhely 863 december 4én

Böszb Olajos Joseff

Sz. 1860/863

Hivatalos Bizonyítvány.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA V. AKADÉMIA

Arrol, hogy Sz. udvarhelyvárosi id. Olajos Joseff
ki tulajdonképen szigárló mesterséget folyta-
tott egyén volt, de ő jelenl körülmény eknél
fogva nekiis – mint csak nem minden
mesterség üzőnek üzlete meg akadt kén-
telen volt nőjére támaszkodni, ki család
ja fentarthatását kis sebbszerű vendég-
lő nyitásal határozta meg tartani. és ezen
közbecső körülmény alapján üzletét nem foly-
tarhatva maigis kénytelen rendes vendégélelem
kiadással tartani fenmagát.

Kelt Sz. Udvarhelyen 863 december 4én

Ő Kassai F. János
Id. Tanácsos és Fő Biró Helyettes.

Bonyhay Ignácz
vár. Ann.

A'

Magyar Tisztelett Magyar Tudos
Társasághoz

Pesten

Lenyujtott Kervénnye

Sz. udvarhelyi id: Olajos Josefnek
Pesti Merényi László
eken

230. f. 27. kr. lipca
tanczás pénzöszeg
rörbesztése tányába

egyszeltányba.

látta Mihálkantalyi
ügyvéd

31. kr.

Venem oct. 30. 1863.

76763 Szám.

443
1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

431. k.

Vesem oct. 30. 1863.

76763 Szám.

Dümmler
435. b.

Vessem november 5-én 1863.

Der Ungarischen Akademie
der Wissenschaften
Pest

habe ich die Ehre im Namen und Auftrage der Königlich-Preufsischen Akademie der Wissenschaften

1 Monatsbericht 1862

zu geneigter Aufnahme mit der Versicherung meiner ausgezeichneten Hochachtung ganz ergebenst zu übersenden.

Zugleich bescheinigt die Akademie dankend den Empfang von

MAGYARTUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V AKADÉMIA-UTCA 2.

Berlin den 24/3 1863.

Der vorsitzende Sekretar
der Königl. Preufsischen Akademie der Wissenschaften
Ehrenberg

435/1863

431. b.

Vessem oct. 30. 1863.

76763 Szám.

439. b.
57 Sz. A kir. m. természettudományi társulatt.

Vessem nov. 9. 1863.

435 b.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Tekintetes titkár úr!

Cenoner A. úr Bécsben a természettudományi társulat részére való küldemények közt a „magyar tudomány. akadémia" részére küldötte:

Memorie dell' I. R. Istituto Veneto volume undecimo
Atti dell' I. R. Istituto Veneto. Tomo ottavo, serie terza. Dispensa prima — nona.

Mit ezennel átadni szerencsés vagyok.

Tisztelettel

Balogh Kálmán
a kir. m. tudományi társulat
első titkára.

439
1863

431. b.

Vessem oct. 30. 1863.

76783 Szám.

Méltóságos Gróf Úr!

Klein Mihály Komárom megye főorvosának folyó évi September 30án Komarom városában észlelt földrengés iránti jelentése Méltóságodnak, netáni szives használat végett ide mellékelve átküldeni szerencséltetem. — Kelt Budán 1863. évi October 22én.

A királyi Helytartó Úr ő Nagyméltósága nevében

Pirimus Tetoi

63

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Gróf Dessewffy Emil a magyar tudományos Academia Elnök Úr!
ő Méltóságának

Pesten.

411
1863

Bérmentve

Vasvári Kovács Ferencnek

mint a „**Lelencház**" cimű munka szerzőjének.

. . . . frt.

PESTEN,
Duna utca, 1. sz. a. 1. emelet 4. ajtó.

431
1863

Jegyzőkönyv 1863.
(26. ülés.) 380. pont

A m. k. Helytartótanácstól

76753 Szám.

Gróf Dessewffy Emil
á magyar tudományos academia Elnök úr
ő Méltóságának

Pesten.

Hivatalos

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V AKADÉMIA UTCA 2.

29/10

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPESTI
V AKADÉMIA-UTCA 2.

431
1863

PEST 29 10 FELV.

Ajánlat.

a' magyar tudományos Akademia Elnök ür[ének]

Folyó Hó 29-kén kelt

Nagyságos Akademiai Elnök Ur!

Tisztelettel

Pesten.

29/10

Jegyzőkönyv 1863.
(26. ülés.) 380. pont

12. 7. A' Magyar Tudós Társaságnak! Igaz tisztelettel:

Vasvári Kovács Ferenc mk.

ÜDV A HONRA!

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Tekintetes Academia!

Szerencsémnek tartom a Tek. Academiát „Lelenceház“ cimü munkámnak ide mellékelt példányával annálinkább is megtisztelhetni, minthogy meggyőződésem szerént a Tek. Academia is, mint a Magyar-Nemzet erkölcsi haladásának egyik hazafias tényezője: bizonyosan érdekelve leend s igy részt is fog venni ama nélkülözhetlentül szükségessé vált mozzanatban, mely a hazai „Lelencügyben,“ mint a humanitás igényében, jelenleg az egész országra kiterjeszkedendö iránynyal fölmerült.

Azért erkölcsi kötelességemet hiszem teljesítni, midön a Tek. Academiát ezen munkának kegyes pártfogolására és terjesztésére im egész hazafias bizalommal annál inkább is felkérem; mivel e munka által nemcsak az eszme terjed, de egyszersmind ennek megtestesitése is a kimutatott leggyakorlatibb úton sikeresíthetövé leend. —

A tiszta jövedelemnek kétharmada pedig szintén az intézet alaptőkéjéhez és pedig az előfizetők névsorával fog adatni; mivégett a névsor, valamint az egyházi, ugy a világi rend minden hatósága s rétegéből már az első kötet elején is a nyilvánosság elé bocsájtatott; a másodikban pedig annál is inkább folytattatni fog, hogy igy: míg egyrészről az ellenörzésre (Pest városa kapitányi hivatala által is) a legcélszerübb alkalom fölhasználtatnék; addig egyszersmind a mai kornak ama nagylelkü egyesei is a nyilvánosság elé hozattassanak, akik az intézet iránti jó akaratuknak s áldozatkészségüknek jelét s emlékét az előfizetés, illetőleg a mü és eszme terjesztése, következőleg az ügy előleges fölkarolása által már is megörökitik. —

Fogadja azért im a Tek. Academia is e müvet egyedül úgy, mint a humanitás iránt eddig tanusitott nemes hivatottságára vonatkozó hazafias kötelességem s megtisztelő figyelmemnek (nem pedig mint a szerénytelen tolakodásnak) méltó jelét. S engedje a Tek. Academia remélnem, hogy egyedül a közjó iránti buzgalmánál fogva, szives és nagyobb megrendelésével annálinkább is minélelőbb, azaz f. okt. végeig találkozhatni szerencsém leend; minthogy a munka 2. kötete már sajtó alatt van; s igy a megrendelő névsornak kiegészitése is szükségeltetnék. —

Hazafias tisztelettel maradván:

A Tekintetes Academiának!

Pesten, 1863-diki Oktober 19-én.

kész szolgája

Vasvári Kovács Ferenc,

okl. nevelő, orvos s jogtudó
mint a „Lelencügy“ bizottmányi tagja
s a „Lelenchá z“ szerzője.
(Duna-utca, 1. sz. a. 1. emelet 4. ajtó.)

411
1863

Nyomatott Vedlauer F.-nél Pesten, (szerkesztő-utca [illegible] sz. a. megyeház mellett.)

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPESI
V AKADÉMIA-UTCA 2.

431
1863

Ajánlatos

a' magyar Tudós Társaságnak

Pesten.

Pesth Szám. Egyetemi Könyvtár 1863.
(26. nikl.) 380. pont

17. ~ A' Magyar Tudós Társaságnak! Igaz tisztelettel:
Vasvári Kovács Ferenc

ÜDV A HONRA!

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Tekintetes Academia!

Szerencsémnek tartom a Tek. Academiát „Lelenczház“ cimü munkámnak ide mellékelt példányával annálinkább is megtisztelhetni, minthogy meggyőződésem szerént a Tek. Academia is, mint a Magyar-Nemzet erkölcsi haladásának egyik hazafias tényezője: bizonyosan érdekelve leend s igy részt is fog venni ama nélkülözhetlenül szükségessé vált mozzanatban, mely a hazai „Lelenczügyben,“ mint a humanitás igényében, jelenleg az egész országra kiterjeszkedendő iránynyal fölmerült.

Azért erkölcsi kötelességemet hiszem teljesitni, midőn a Tek. Academiát ezen munkának kegyes pártfogolására és terjesztésére im egész hazafias bizalommal annál inkább is felkérem; mivel e munka által nemcsak az eszme terjed, de egyszersmind ennek megtestesitése is a kimutatott leggyakorlatibb úton sikeresithetővé leend. —

A tiszta jövedelemnek kétharmada pedig szintén az intézet alaptőkéjéhez és pedig az előfizetők névsorával fog adatni; mivégett a névsor, valamint az egyházi, ugy a világi rend minden hatósága s rétegéből már az első kötet elején is a nyilvánosság elé bocsájtatott; a másodikban pedig annál is inkább folytattatni fog, hogy igy: míg egyrészről az ellenőrzésre (Pest városa kapitányi hivatala által is) a legcélszerübb alkalom fölhasználtatnék; addig egyszersmind a mai kornak ama nagylelkü egyesei is a nyilvánosság elé hozattassanak, akik az intézet iránti jó akaratuknak s áldozatkészségüknek jelét s emlékét az előfizetés, illetőleg a mü és eszme terjesztése, következőleg az ügy előleges fölkarolása által már is megörökitik. —

Fogadja azért im a Tek. Academia is e müvet egyedül úgy, mint a humanitás iránt eddig tanusitott nemes hivatottságára vonatkozó hazafias kötelességem s megtisztelő figyelmemnek (nem pedig mint a szerénytelen tolakodásnak) méltó jelét. S engedje a Tek. Academia remélnem, hogy egyedül a közjó iránti buzgalmánál fogva, szives és nagyobb megrendelésével annálinkább is minélelőbb, azaz f. okt. végeig találkozhatni szerencsém leend; minthogy a munka 2. kötete már sajtó alatt van; s igy a megrendelő névsornak kiegészitése is szükségeltetnék. —

Hazafias tisztelettel maradván:

A Tekintetes Academiának!

Pesten, 1863-diki Oktober 19-én.

kész szolgája

Vasvári Kovács Ferenc,
okl. nevelő, orvos s jogtudó
mint a „Lelenczügy“ bizottmányi tagja
s „Lelenczház“ szerzője.
(Duna-utcza, 1. sz. a. 1. emelet 4. ajtó.)

411
1863

Nyomatott Vedlényi F.-nél Pesten, (szabadsajtó-utcza, Hirschler-ház, 2. sz. a magyarház mellett.)

1863.

A Pesten állitandó országos lelencház.

Társadalmi életünk láthatárán a viszonyok ezeralaku szörnye vérfonalkint huzódik keresztül, s annak tulajdonain az ember életen, könyör nélkül gyakorolja kegyetlen pusztitásait.

Forditsuk figyelmünket az emberi élet bölcsőjére, és a mintegy rendszerrel üzött csecsemő-embergyilkosság szomoru képét látjuk előttünk feltünni.

Nem czélunk itt az elhulló ártatlan csecsemő áldozatok pusztító okaira kiereszkedni, de ezen áldozatoknak életmegmentését s hasznositását kereszténvi s polgári kötelességeink, valamint a közös emberi jogok tisztelete egyiránt megkövetelik tőlünk.

Tettünk-e s mit arra nézve, hogy a sors mostoha csapásai közt, vagy a világot vakságba burkoló előitéletek vastag kérgei alatt napvilágot látó emberéletek a véletlen szeszélye alól megszabadittassanak, vagy a gyakori kényszerült gyilkos kezek közül kivétessenek, s a társadalomnak megmentessenek? erről beszéljenek magok a tények.

Minél később fogunk bizonyos felismert társadalmi bajok orvoslásához, annál követelőbbek lesznek a szükségek, annál fontosabbak a teendők sorozatai.

Ha városainkban palotákat, közhelyeken és sirmezőkön emlékszobrokat, százezerekbe kerülő hideg kőfaragványok s hasznavehetlen ércöntvényeket emelünk egyesek dicsőitésére, mennyivel inkább kötelességünkben áll társadalmunk kórbajainak orvoslatára áldozatot hozni.

Egy nemesszivü emberbarát Sándor István 1816-ban 10 ezer forintot tett le lelencház, azaz oly intézet alapjául, melyben a beadott gyermekek közös ápolás és alapnevelés által a polgári társaságnak hasznos tagjaivá képeztessenek, mely összeg a m. kir. helytartótanács kezelése alatt ez ideig 40 ezer forintra szaporodott.

Az szóta lefolyt félszázad alatt, a mindinkább szomorubb alakot öltő bajok orvoslása körül mi sem történt több.

Pest városhatósága csupán szegény és lelencgyermekek egy részének megmentésére többet költ évenkint 10 ezer forintnál, ámde a minden nevelés nélkül vadon felnőtt, s már 5—6 éves korban szabadszárnyra kelt, a nagyvilágba kitaszitott vadoncból, miután a szemeten fetrengés és koldulás mellett a dologtalanságot is megszokta, mi válhatik egyéb, mint ostora ama polgári társadalomnak, mely elég kegyetlen volt őt magától eltaszitani, törvénytelenség által a szégyenbélyeget rásütni. — S mit szóljunk a meg sem mentettek nagy számáról? . . .

Minthogy tehát e nagy mérvben meglevő társadalmi kórbaj, az emberéleten már a pólyánál elkövetett barbár erőszak orvoslatára egyesek jóakarata, vagy községek pusztán esetlegekre szoritott kész — de minden további rendszer nélkül gyakorlott áldozata épen nem elegendő, szükséges, hogy mint egyéb nyereményes, s egyeseknek hasznot nyujtó iparvállalat körül, ugy a társadalomnak és emberiségnek megmérhetlen előnyére szolgáló intézmény, a lelencház létesitése körül is, hovatöbben társasuljunk.

Istennek hála, ezen kérdés már megérett annyira, hogy mondhatni, miszerént vannak, kik magok között megállapodtak egy oly lelencház létesitésére vezető közreműködésben, mely lelenczház az előhaladt korigénynek, mely már nem csupán megmentést, hanem természetesen okszerü alapnevelést követel, megfeleljen, s az ily köznevelési rendszerek legjobbikának szinvonalára emelkedjék, szóval, mely ne csak megmentse a felvett minden sorsu gyermeket, de valóságos közalapnevelésben is részesitse.

A megegyezők felhivnak minden emberbarátot, anyagi és szellemi erejével, e humanisticus intézmény pártolásához járulni, annál is inkább, minthogy ez által, midőn erkölcsi kötelességeinket teljesitjük, egyszersmind óriási elharapódzott bajoktól mentjük meg társadalmunkat.

A csatlakozó s jelen aláirási ivre magokat bejegyző emberbarátok, vagy rendes, bizonyos évi tagsági dijjal összekötött társulati tagokká avatják magukat, kik aztán alapitó a rendes tagokra oszlanak, vagy e részbeni akadályoztatásuk esetére bizonyos, megerőltetésükön kivül történő adományokkal járulnak az alapitandó intézet pénzalapjához, hogy igy valáhára e rég hiányzó humanus intézmény, a közös emberiségi érdekek szempontjából hova előbb életbe léphessen.

Kelt **Pest**, május 4-én 1863.

Az alakitó ir. bizottmány

Az aláirók neve, pályája és lakása	Az aláirók neve, pályája és lakása.

Nyomatott Vedikár F. által Pesten [illegible] a magyarhon mellett.)

411

1863

Bérmentve

Vasvári Kovács Ferencnek

mint a „**Lelencház**" cimű munka szerzőjének.

. . . . frt.

PESTEN,

Duna utca, 1. sz. a. 1. emelet 4. ajtó.

409. k.

Vettem; oct. 18. 1863.

77.697. szám.

Á tatai járási szolgabirának komárom megye I. alispánja által f. évi September 29én 3965 sz. a. felterjesztett jelentése, mely szerint Gyermely község határában szántás közben e jelentésben körülményesen leirt, római faragott kövek találtattak a magyar tud. Academia elnökségének további intézkedés végett átküldetik. Kelt Budán 1863 Oktober hó 14én

Szilmer Tehoi.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Á magyar tudományos Academia
Elnökségének

Pesten

409
1863

B. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA
V. AKADÉMIA TÉR 2.

PEST 17 10 FEB

A magy. kiraly Helytartotanácstól
77.697. pám.

A
magyar tudományos Academia
Elnökségének

Ittből

Pestén

1/10

404. k.

Vettem oct. 16. 1863.

K.K. STATISTISCHE CENTRAL-COMMISSION

No 223

An

die königl. ungrische Akademie der Wissenschaften

in

Pest.

Das Praesidium der k. k. statistischen Central-Commission übersendet im Anschluße ein Exemplar der Hefte 1. 4 u. 5 des IV. Bandes neuer Folge der Tafeln zur Statistik der österreichischen Monarchie zur gefälligen Gebrauchsnahme.

Wien am 6. October 1863.

Czoernig

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST V. AKADÉMIA

404
1863

403. k.

Vettem oct. 15-én 1863.

Méltóságos Elnök ur,
Tekintetes Akademia!

Mély tisztelettel ide mellékelt, „Horátz levelei" cimű fordítmányomat, mely főleg s különösen a tanuló ifjuság érdekében hozatott létre, — azon alázatos kérelemmel bátorkodom Méltóságod s a tekintetes Akademia elé terjeszteni, miszerént annak, ha ugyan birálatra érdemesittetvén, ezt szerencsésen kiállaná, — a tekintetes Akademia, saját költségén, szokott feltételek mellett, kiadását elvállalni méltóztassék.

Teljes tisztelettel

Pest, okt. 14. 1863.

Márki József tudor,
m. kir. egyetemi könyvtártiszt.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST V. AKADÉMIA-UTCA 2.

403
1863

A
tekintetes Akademi-
ához

Folyamodása

Márki Józsefnek, „Horátz levelei" cimü fordítmány kiadásának eszközléseért.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

400. 1/3.

Vesszem oct. 14. 1863.

Te tisztelet Könyvtárnok úr!

Bázor vagyok kisded kézi Könyvtáramból az ide mellékelt vicka beszü, közvetlen Hugo Grosius-tól eredő és saját kézi írásával ellátott régi nyomtatmányú könyvvel a T. M. Academiának azon kéréssel szolgálni hogy azt tisztelettem jelenül elfogadni méltóztassék.

Egyszersmind kivántam ezzel köszönetemet az eddig vélem köztött könyvekért is kijelenteni.

Pesten Octob. 2án 1863.

Alázatos szolgája
Tusztay Sándor
C. K. fő Bizt.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

400
1863

Vesszem oct. 13 1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

kiegészitő ajándékot méltóztassék elfogadni. –

Ehi nagy úri megyeibe zárt, legmélyebb tisztelettel maradok Acsán, Vácz mellett, 1863 dik év September 14 dén

Nagyméltóságú Gróf – academiai Elnök Urnak

alázatos szolgája
Elefant Mihály
ugyszt. Antr. ev. r. Lelkész

397
1863

400. lg. Vetten oct. 14. 1863.

397. lg. Vetten oct. 13. 1863.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

Nagymeltóságú Gróf
s academiai Elnök Úr.!

Hála az istenis gondviselésnek, hogy a magyar irodalom minden ágai, az emlékezés nemzeti kötelessége befolyása alatt a leg, örvendetesb virulásnak indultak, hogy nemzetünk kivánatai és általaink megbizásúl - nagyszerü hivatásának megfelel.

E' tekintetben a mi ajtatai hittestvéri evang egyházunk aránylag legkevesebbet tön; részint mivel hivei nagyobbára szlávok lévén, az iskolai élemi oktatás is nagyrészben e nyelven történik; részint, mert hiányában vagyunk oly kiadóknak, a kik nem tekintve az irodalom pártolása általi haszonra, a kik nem tekintve az irodalom pártolása általi haszonra, a kik nem tekintve az irodalom pártolása általi haszonra

388. k.

Veszem okt. 8.án 1863.

Tekintetes Titoknok Úr!

Ide mellékelve tisztelettel küldöm a m. tud. akadémia könyvtára részére a m. orvosok és természetvizsgálók VIII. nagygyülésének általam szerkesztett s a múlt hóban megjelent „történeti vázlatát és munkálatait.

Mély tisztelettel maradván

Pesten, 1863.ik október hó 7.-én

alázatos szolgája
Halán Jecsa v k

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPESTI
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

388
1863

374. k.

Veszem sept. 27. 1863.

3

386 k.

Veszem okt. 6.án 1863.

Különösen Tisztelt Úr!

Folyó évi [illegible] karának ugyébenjében hozzám intézett [illegible] tisztelettel nem tudok [illegible] hogy [illegible] tudtam [illegible] nem tudok [illegible] tisztelt [illegible] [illegible] [illegible]

Az utóbiakhoz tartoznak a szerint, mint
választó, mint választando tekintetéb-
ül, a választási-jog is, mert már
különös minőséget követel. A dik
természeti és álladalmi-jog 1811-
évben előadatott. Méltóztassék mind
ezek fent említett, a latin stylusra
nézve-is kitünő munkákat nem csak
az elnök Urakhoz, és ülésben [illegible]
a többe Akademia tagaknak, de más
kitünő férfiaknak is, mint Deák Fe-
rencz Urnak, s.a.t. szivessen közölni.
Ezeknek közlete után teljes tiszte-
lettel maradok. Eperjes Aug. 28 ér 1863

Különös Tisztelt Úr

alázatos szolgája

Steinhübel Károly.

386
1863

---

vettem sept. 27. 1863.
vett oct. 5. 1863.

385. h.

Kivonas.

K. K. Halas város Tanácsi jegyzőkönyvéből, 1863ik én Septem-
hó 5én tartott üléstől: jelenlévők: Orsai Vilnos főbiró
Pap Richard, Szeker Józef stb.

599/1863.

Elnök főbiró úr előterjeszti, hogy
e város levélsárában lésezik ó al-
tala a városnak ajándékozott még
1493ban nyomatott világtörténet
(: Weltgeschichte :) czimü régi kön-
ügy hiszi, kör ohajtással találko-
zik, ha indítványba tesszik, mi-
szerént e régi könyv a Magyar
Tudós társaság könyvtárának aján-
dékoztassék.

Városunk levélsárába lésező, még
1493ban nyomatott Világtörté-
net czimü könyv e tanácsi tes-
tüles részéről örök időkre a
Magyar tudós társaság könyv-
tárának ajándékoztatik; elszál-
lítással elnök főbiró úr bi-
zatván meg.

Kiadta:
Vári Szabó István
főjegyző

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-U. CZ. 2.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST V. AKADÉMIA-UTCA 2.

ad 385/1863

385/1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST V. AKADÉMIA-UTCA 2.

385. 63.

vett oct. 5. 1863.

Halas Oct. 2. 1863.

Különösen tisztelt Tekintetes Úr!

Igen megtisztelve éreztem magamat azon szerencse által, melybe a Tekintetes Úr f. évi jul. 27-kelt becses levele részesitett, alkalmat nyujtva nekem arra, hogy befolyásom által a magyar Académia könyvtárát gyarapithassam. Válaszolásomat eddig azért halasztottam, hogy az eredményről határozottan irhassak. Becses levele vételével azonnal beszéltem városi főbiró Orsai Vilmos barátommal az Altféle Liber Chronicorum átengedése végett, kinek is előterjesztésére a Városi Tanács azt a legnagyobb örömmel adta ajándékba a Magyar Academiának, s ezennel küldi is.

vettem sept. 27. 1863.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Talán nem lesz érdekelvelen é' régi könyvnek Hallasra mikéns lett jutására is magamnak. Még a' mult században telepedett meg Halason mint mészáros nürnbergi származású Karbin Lajos, vagy németesen Karbin Ludvig, fiai és ez erben elhalt unokájai a' kun asszpaliak Karbin Ludvig Ferenczek hivtál, ez utolsó Ludvig Ferenczről régi dicsekedett, hogy nagyapjától maradt reá egy régi képes nagy nemeskönyv, melyet hiven megőrzött, mig végre azt sok kérésre Orosi főbirónak, ez pedig a' városi levéltárnak ajándékozta, honnét az most a' Magyar Academia birtokába megy át.

Némileg piszkos küldöm é' régi könyvet nagyon állapotban, czélom volt azt adatokra is jól czimeznem belőlemi, de a' jelen sürü idők miatt ezt tennem nem sikerült

Bocsássa meg a' Tekintetes Ur, ha é' levelemet Tekintetes Urnak

levelem kéri alázatos kérelmemmel zárom be; egyik az, hogy én ez évi Aug. hónapban mult egy éve, hogy Czengery úrhoz a' járvaltuság történt alatti viszonyairól irt értekezésre adtam be, hi megigérte, hogy azt rendeltetése helyén a' magyar történelmi emlékekben ki fogja adatni; mindhogy pedig ez mind eddig meg nem jelent, tisztelettel felkérem a' Tekintetes Urat, hogy ha az értekezés arra méltó, annak e' történelmi emlékekben kiadatása eszközöltessék méltóztassék.

Második kérelmem pedig abból áll, hogy én már 4—5 év óta gyüjtöm a' járvaltuság történetére vonatkozó adatokat, ilyenek tudtommal a' magyar kamara levéltárában nagy számmal vannak, méltóztassék értesíteni, mi módon lehetne a' m. kamarai levéltárba bejutni.

Ki egyébiránt hazafiui tisztelettel vagyok

Tekintetes Urnak

alázatos szolgája

Gyárfás Istvánn

375. h.

Vetem sept. 28. 1863.

375
1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Tekintetes, Ur!

Azon szives készségért, melyet eddig a' T. M. tud. Academiai Könyvtárából Velem nélkülöz Könyvek közlésében, hálás vagyok köszönetem jeléül itt ide zárok néhá könyvet, Callenbachnál Várnai Cs. tárából 1ső czéderi kiadásában (ritkaság) ezen kéréssel a' T. Academia Könyvtárának ajándékozni, hogy arra méltó tiszteletes emlékül fogadtassa méltóztassék.

A Tek. úr.

Pesten Jul. 15. 863.

igaz tisztelője
Bartay Sándor
Cs. Kir. Jótékon.

374. h.

Vetem sept. 28. 1863.

374. b.

vettem sept. 27. 1863.

6915b szám

Ő Császári és Apostoli Királyi Felsége magyar királyi helytartótanácsának nevében:

A m. tud. akademia elnökségének. A London-ban székelő cs. k. követség által a cs. k. Külügyministe-riumhoz magán alkalmatossággal átküldött, a magyar tudós társasághoz czimzett statistikai tartalmu csomag f. é. augusztus 30-án 14544 sz. a. kelt kegyelmes udv. rendelet folytán a m. tud. akademia elnöksé-gének további használat végett ezennel atküldetik.

Kelt Budán a m. k. Helytartó-tanácstól 1863 évi septem-ber hó 15-én.

Réchy Ferenc

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Szerkuy Imván

314/1863

A TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA V. AKADÉMIA-UTCA 2.

A' m. k. helytartótanácstól

. 69156 szám

O császári és apostoli királyi Felsége magyar királyi helytartótanácsának nevében: A. m. tud. akademia elnökségének

hivatalosan . Pesten.

1—10.

372. b.

Vétetett kyr. 26. 1863.

56743 szám.

Ő Császári és Apostoli Királyi Felsége magyar királyi helytartótanácsának nevében:

A m. tud. akademia Elnökségének. — A Lemplén megyei izraelita tanodákról szóló kimutatás f. é. septemberhó 5-én 54348 sz. a. kelt intézmény kapcsában a m. tud. akademia Elnökségének használat végett ezennel átküldetik. —

V.

Kelt Budán a m. k. Helytartótanácstól 1863 évi septemberhó 16-án

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPESTI
V. AKADÉMIAI U. 2.

372
1863

M. TUD. ÉS MŰVÉSZETI AKADÉMIA
CSÉDAFEST
V AKADÉMIA-UTCA 2

5

A' m. k. helytartótanácstól

56743 szám

Ő császári és apostoli királyi Felsége magyar királyi helytartótanácsának nevében: A m. tud. akademia Elnökségének. —

hivatalosan Pesten

[stamp]

369
1863

M. TUDOMÁNYOS ... BUDAPEST V. AKADÉMIA

369. b.

Vettem sept. 25. 1863.

Méltóságos Gróf Elnök úr!

A tudományos Akademia által levelező tagúl választatásomat tisztelettel fogadom, s az elömbe terjesztett alapszabályok igényeinek – mennyire csekély erőm engedendi – megfelelni fő törekvésem leend.

Sokára halasztott válaszom mentségéül, habadjon Méltóságodban az Akademia Elnökén túl, az általam végéta tisztelt Gróf Desseoffy Emilhez is pár őszinte hót mondanom. – Úgy látszott nekem, hogy a lev. tagság, koromat illetőleg, rám nézve már késő vendég. Nem azt értem: miért nem jott előbb? csupán: hogy már késön jött. Ezen – ugy lehet hibásnézet, azon határozatra bírt, hogy a tudós társaság díszes kohorujába be ne lépjek; azonban ne zajt üssek valahom által, de – hallgassak határozatom jeléül. Ez utólsó módot hérényebbnek hivém az elsőnél. Gondolám magamban Ifflandként: (: ha jól emlékezem, a dévaj Heine, – Iffl. hájába adja a következő havakat:) „Én az irodalom hintéréről most már haza megyek pár barátim! – ne hölljátok erről! – nem fogja azt senki ehrevenni!" – – De ime, nehány barátom, s köztök rokonbátyám Fáj András, el nem fogadásomat, az akademiai testület

iranyában bántó tiszteletlenségnek tekintik. Nem osztom ugyan é véleményt, mert mi bántó van abban, ha ki ez vagy amaz hívatalt el nem fogadhatja? Bántó vól-na é á lyányos apára nézve, ha ifju leánya kezét, koros férfi nem találja elfogadhatónak? Koromhoz á levekező tagság - fiatal leány, - szerelmes vagyok ugyan bele félig meddig, de aggódom hogy ő nem lesz majd elégült á vén legényel! - Azonban, ne hogy, amiyi választattak közöst egy magam tegyek tán el nem fogadásommal kivételt, - meghajlok ezenkel az én tiszelt castigatoraim előtt, v ismérlem hogy á Nyelv és Réptudományi asztalyba lett kinevezteségemet, tiszteletel fogadom el.

Válaszomnak egyedül ismerőjök, barátok közöst szokásos nyílt hangjáért bocsánatot kérve, vagyok

Méltóságodnak

20. Aug 1863.

Mély tiszelője
Szemere Miklós.

368. h.

Pesten dec. 24. 1863.

3

69147 szám

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Mind a' régibb, mint az ujabb szabályrendeletek értelmében, ha valamely ~~belföldi~~ külföldi honpolgára valamely külföldi tudós társaság tagjául akár választás akár kinevezés útján akár egyéb módon felvétetnek, ehhez Ő cs. kir. Felsége kormányának előleges beleegyezése nem kívántatik, jelentik nyugtalan, az illető belföldi tag tartozik mindazonáltal ezen megválasztása, — vagy kinevezéséről a' kir. helytartósághoz jelentést tenni, mint, hogy különben az ilyen tagsági czímnek nyilvános használatától elforduló kérdések esetében arány. lagos büntetési terhe alatt eltiltatni fognak.

Miről is a' magyar tudományos academia Kellő tudomás, alkalmazás és közzététel végett ezennel értesíttetik. — Kelt Budán a' m. k. helytartósághoz 1863ik évi septem. hó 15én

Pékry ferencz

Lakner Antal

A' magyar tudományos Akademiának

Pesten.

367
1863

A'm. k. helytartó tanácstól

69147/ß.

A'magyar tudományos Aka-
demiának

htlosan

Pesten

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

365
1863

[illegible]

A' [illegible] [illegible] tárgyakat
[illegible] Akadémiai rendelkezése alá
bocsátanám [illegible] kegyednek [illegible]
karbenjárásaival [illegible] czélra kikér-
nem. Magamat [illegible] [illegible]
[illegible] ajánlva [illegible] kitüntetésemet
maradtam

Urasága[illegible]

legalázatosabb szolgája
Duka Sándor

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

365. b. Vettem sept. 21. 1863

Monghyr, a Ganges' partjan
Julius 15-ikén 1863

Tisztelt akadémiai Titoknok úr!

Van szerencsém [illegible]
[illegible] hogy két rendbeli kül-
demenyem [illegible] van Pest felé
ethnographicus és természettudomá-
nyi tárgyakat [illegible] India-ból. A buddhista [illegible]
[illegible] kívül, vagyon:
egy nagy ládában, [illegible] rend-
beli himalayai fűrány, [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

a'

a nemzeti Museumnak meg-
küldöttem, de van nehány új is,
különösen a Phasianus Wallichii
melyet csak most sikerült elöször
megszerezni, továbbá több rend-
béli repülő mókus, egy himalayai
rók, több lekaös és tingvi
rák, valamint két példány fü-
részhal, nehány asvány különösen
a gangesi mészkő (granulated
carbonate of Lime from the gangetic
valley:), nehány celt körép-
indiából, egy tigris bőre is
csontvára 11½ lábnyi, is a láda
fenekén

fenekén több buddhistica
szobor, ikeregik is at.
A második dáthismány
áll hat, emlös bőrből kitömésre,
sajnálom hogy tökéletesebb
példányokat vidő szerint
nem szerezhettem; t. i. két párducz,
egy hydna, egy indiai medve
(ursus labiatus), egy antilope
(antilope portax picta*) egy
fekete mókus Asszámból.
Az Ompeyféle györnyörű facsi-
mjok, a bengal Asiatic Society
rendes tagja ifj. Theobald William
úr

* a csontvárat is nem sokará elküldendemet

357. h.

Veszem Szeg. 17. 1863.

290 fr. / 1863. A szegedi Felgymnasium igazgatóságától.

Tekintetes Titkár Úr!

Alóluirott ezennel tisztelettel jelenem meg küldi a szegedi Felgymnasiummal a T. M. Akademia réjére pótló statistikai kivonatát. Kelt Szegeden sept. 2-kán 1863.

Somkeöy Ferenczy
gymn. igazgató.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPESTI
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

357 / 1863

356/3. Vettem September 17. 1863.

Tekintetes Magyar Akadémiai Titkár Ur!

Da cára csúzos megtamadtatásimnak olyhor kedvet találok a Nagy Magyar Szótár kiegészítési működésnek folytatására.

Ennek Eredménye az ide /. kapcsolt Lajstrom. Legyen szíves ezen VIII.t Küldeményt a Tekintetes Magyar Akadémiával szokott módon közölni; nyilatkoztatván, hogy én azon mélyen tisztelt Gazamentő Intézetnek ebbéli üdvös intézkedését habár ily cselhelységgel is elősegélleni meg nem fogyatkozok. – Tisztelettel

Szatmár 4.t Sept. 1863.

alázatos szolgája
id. Mándy Péter

356
1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST V. AKADÉMIA

350./3.

Vettem sept. 18. 1863.

3

ad. 36482.

Mult évben Londonban tartott nemzetközi ipartárlat meglátogatására a magy. kir. műegyetem kebeléből országos költségen kiküldött Dr. Hauk Gyula tanár által és tekintet ben szerzett tapasztalatokról beadott, – s nyomtatás alá bocsájtott jelentésnek egy példánya az elnökségnek saját könyvtára számára 1. alatt megküldetik. Kelt Budán 1863 évi Augusztus 29-én.

1 db /.

Péchy Ferenc

Szabó Szigmond

Tóth Imre

A magyar kir. Tudos társaság elnökségének

Pesten.

350
1863

Ad 36482.

A magy. kir. Helytartótanácstól

A

magyar Tudos társaság Elnökségének

Pesten,

Hltból

3

339. k.

62/1863.

Veszem sept. 18. 1863.

Tekintetes Titkár Ur!

Van szerencsém Tekintetes Uraságodnak a pécsi kath. főgymna-
siumba járt tanulóifjuságnak az 1863-iki tanév II-ik felére
/. vonatkozó „Érdemsorozatát" /. alatt aron aláiralos kerészel meg-
küldeni: méltóztassék azt a statistikai osztályhoz áttenni.

Ki egyébként teljes tisztelettel maradtam Pécsett 1863
augusz. 11-én

Tekintetes Uraságodnak

alázatos szolgája
Dr. Kajdi Ferenc,
főgymn. igazgató.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

339
1863

331. b.

2604 sz.

Veszem sept. 15. 1863.

Somogymegye Főispánjától.

Kaposvárott Julius hó 30-án 1863.

A tekintetes magyar Academia igaz. gatóságának.

Kényi Kezső" ezen megyei telekKönyvi Jövesető" által szerkesztett s kiadott „TelekKönyvi törvények magyarázata, és TelekKönyvi példánytár" czimü munkái ának egy egy példányát van szeren, 2 db. csém a magyar academia Könyvtára szám ára teljes tisztelettel megküldeni.

Mereg Károly
főispán

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

331
1863

Dök

324
1863

6

A m. k. helytartótanácstól

54.348. szám

A

magyar tudományos academia
Elnökségének

hivatalosan Pesten

1905 sz.
6.

Magyarország kir. Helytartójától

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA

Méltóságos Gróf úr!

A cs. k. Külügyministeriumnak m. k. udv. Főcancellár úr ő Nagyméltóságához f. hó 10-én 9153 sz. a. intézett átirata szerént a cs. kir. Követség közbenjárásának sikerült, — Fuad Pascha török nagy vezérnek azon előzékeny biztosítását kinyerhetni: mi szerint a magyar tudós Academia részéről — Konstantinápolyba küldendő szakférfiaknak az ottani császári Könyvtárakbai bejuthatását mi sem akadályozandja, sőt hogy e' részben a nevezett Pascha teljes készségére és pártolására számítani lehet.

A török nagy vezérnek ezen szives előzékenysége azonban egyelőre csak a Könyvtárak megtekintésére szorítkozván, a' Konstantinápolyi cs. k. ügynök megjegyzése szerint ez által a' magyar Academiának a Corvinféle Könyvtár

Méltóságos Gróf Dessewffy Emil Urnak.
A magyar tudós Academia Elnökének
Pesten.

visszaszerzése iránti ohajtását teljesültnek tekinteni nem lehet, a mennyiben ezen további kedvezmény kinyerése a felmerülendő körülményektől feltételeztetik, mellyeknek közrehatása mégmost meg nem biráltathatik.

Kétséget azonban nem szenved, hogy a fentebbi engedély a könyvtárakban kissebb nagyobb jegyzetek készithetését s igy a folytonosbb dolgozhatás szabadságát is mint ez Méltóságodnak f. é. April 27én hozzám intézett előterjesztésében kiemeltetett, — magában foglalja. —

A miről is, midőn Méltóságodat mint a m. t. Akademia Elnökét m. kir. udv. Főcancellár ő Nagyméltóságának f. hó 15én 13691 sz. a. kelt átirata folytán örvendetes tudomásul értesiteni siétnék, van szerencsém egyuttal m. hó 21én 10539 sz. a. kelt levelem kapcsában Méltóságodat felkérni, hogy az Academia által a mondott czélbol kiküldeni szándékolt szakférfiakról, utazásuk idejérül, s a részökre adandó anyagi ellátás terjeméről, valamint arrol is engem mielőbb értesiteni méltóztassék

hogy ezen ellátást mily mérvben képes az Academia sajátjából teljesiteni?

Fogadja Méltóságod különöző tiszteletem kifejezését

Budán Augustus 22én 1863.

Gróf Sálffy Mórics
atn

322. Ed. augustus 26án 1863.

322

1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPESTI
AKADÉMIA-UTCA 2.

Igenlő utam alól alá[illegible]

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

73

44899. sz.

Ő császári és apostoli királyi Felsége magyar királyi helytartótanácsának nével, ben: a magyar tudományos akadémiának Pesten. Az ide zárt tárgyalási iromány egy iz: kir: Pozsony városában felállítandó jogtudományi egylet iggyé, ben ezen magyar tudományos akademiával viszonyáról, azon felhivás mellett közöl, tetik, miszerint a tervezett vállalat szük végevége, czéloszerüsége, s életbeléptetése, va, lamint a bemutatott alapszabály-tervezet határozványai felett becses nézeteit nyilvánítani szivesked jék.

Kelt Budán a magyar kiráyi helytartótanácstól Julius 29-én 1863.

Pálmay Pétnok

Ribáry Károly

317. d'o. aug. 4en 1863

317
1863

A. d. 393
1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA UTCA 2.

A' Magyar Tudós Társaság Titkárjának.

Pesten.

Ö' császárságának a' Magyar Királyi Egyetemmel összeköttetésben lévő Tudós Társaságának Titkárához.

Kiadatik.

Ill. 889. sz.

Ö' császárságának a' Magyar Királyi Egyetemmel összeköttetésben lévő Tudós Társaságának Titkárához.

Kiadatik.

(P. H.)

Pesten.

6

315. b

Vesten, jul. 28. 1863.

Slavonsko znanstveno
Magjarske akademije zna-
nosti
u
Pešti

Podpisani se odbor ćasti poslati Slavonsku znanstvenu ~~Akademiju~~ jedan izlesak knjige što je je na svjetlo izdao na proslav-
ljenje tisućnice slavjanskih apoštolah sv. Cirila i Metoda.

Osvedneji odbor za proslavljenje tisućnice slavjanskih apoštolah.

U Zagrebu dne 10. srpnja 1863.

M. Ohmučević

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V AKADÉMIA-UTCA 2.

315
1863

J5

76 f.

1863:
467. — 580.
(40 Nr.)

467. k.

Vettem nov. 27. 1863.

Pesten 26/11 1863

Tekintetes Úr

Van szerencsém a dél-szláv tör.
ténészeti társaság részéről az Ar.
chiv VI és VII füzetét és Valentinelli
Supplementjét a magyar akademia
számára tisztelettel átküldeni.

Ki egyébiránt maradok tekin.
tetes Uraságodnak

szolgája

Lončarić Márk
Zágrábi nö vendék pap
alp. Körp papnöveldében.

467
1863

468. b.

Vettem nov. 28. 1863.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA UTCA 2.

Bírálat.

A tek. Akademia Hazslinszky Frigyes lev. t. északi magyarhon virányát tárgyaló kézi könyvét Alulirottnak megbizatott átolvasás és megbirálás végett átnemi. Ezen megbizásnak megfelelni igyekezvén, Alulirott a nevezett munkát négyig olvasván, velemenyét a következő sorokban adja

A birálatnál mindenekelőtt a szempontot kell tekintenem, melyből a szerző flórájának szerkezetéről kiindult s a czélt szem előtt tartani, melyet elérni törekedett.

Szerző kijelenti az előszóban, mikezben kézi könyvet kezdők számára irta, kiknek alkalmat nyujtani kivánt, alegrövidebb s legegyszerübb uton felső Magyarország benn előforduló 18-száz növényfajaik nevével megismerkedni. Ennek elérésére szerző a fajok jellemzését csak nihány szóban foglalja, Linné methodusa szerint, kinek a fajról határozottabb fogalma volt, mint nekünk. A szerző a jellemzést elegrövidebbre szabta, hogy a kezdő a fajok összehasonlitásánál a megkülönböztető jellegeket könnyebben észrevehesse. Szerző azon kivül még a magyar füvészeknek elébe csekély számára is tekintetel volt, kik vélemenye szerint mikor könyvetkeznek, hogy tudományos müveink ben annyiszor kisebb tért adjunk hasonértékü, hanyszor kisebb olvasó közönségünk más nemzetiségénél.

Ha szerző ezen indokait mélteinyalva nézzük elfogadni akarjuk, akkor velemenyem szerint elnek ismernünk, mikor szerint szerző a felvidéki virány birálgatásánál a legügyesebben járt el. A munka a nemek és fajok jellemzésére nézve kezik. A nemek meghatározásánál az analytikai módszer lön alkalmazva, minden rendszer mellőzésével. A kezdő számról számra vezettetik az illető nemek meg-

határozására eltérő jellegek ügyes összeállítása által. Szerző ebben nagy jártasságot és ügyességet tanusított.

A nem feltalálása után kezdő a fajnak kijuhatolására vezettetik, miknek leirását a munka második része adja. A fajok az osztrák füvészek által használt Unger-Endlicherféle rendszer szerint soroltatnak fel. Hogy mennyire igyekezett szerző a munka eme második részében legrövidebb lenni, legvilágosabban tünik ki abból, hogy a felvett 1887 fajok jellegése 30 ivre terjed, mig azoknak a munka végéhez csatolt puszta névjegyzéke 10½ ivet ád. Ezen jegyzékhez mellékelve van a családok és nemek névsora s a nemek magyar névjegyzéke, mikkel együtt alajstromok összesen 16 ivet tesznek, mig a nemek és fajok leirását tartalmazó rész nem több 35 ivnél.

Ezen sajátszerü eljárásnál szerző a legnagyobb avatottságot tanusitotta a fajok megkülönböztetésében s alúlirt azon véleményben van, miszerint a kezdő füvészek (némi ~~[illegible]~~ vezetés mellett sikeresen fogják a munkát használni s hogy a szóban lévő kézi könyv füvészi literatusánkban egy régóta sajnosan érzett nagy hézagot fog betöltemi s azért annak mielőbbi kinyomatása óhajtandó. Kelt Pesten November 24ikén 1863.

Dorner József

468
1863

A.
Tek. Magyar
Akademiának.

Dorner József lev. tag
bírálata Harslinszky Mass. akad.
lev. a' északi magyarhon vizeinek
tárgyaló fűnészeti kézikönyvéről.

Értesítő 1863. 389. pont.
(37. ülés)

469. k.

Veszprém nov. 25. 1863.

163.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Méltóságos Báró, Másod Elnök Ur!

E' napon elhúnyt Schmidt Adolf tudor, a' József Polytechnicum tanára, végrendeletében elrendelé, hogy legutolsó Munkájának egy példánya „das Bihar Gebirge" hagyományakép a' Magyar tudományos Academiának nyujtassék fel, és illy célból az ide j. mellékelt példány Méltóságodnak adassék által, kit Ő ettében annyira tisztelt.

A' midőn tisztelt elhunyt Barátom. nak ezen végrendelkezését ezennel kegyelettel teljesítenem, mély tiszteletem nyilatkozata mellett maradok

Méltóságodnak

Buda. November 20-án 1863.

alázatos szolgája
Rohonczy mpr.

M. Báró Eötvös József Urnak
a' Magyar tudományos Academia Másod Elnökének

469
1863

Ur 1863 Heft 30_2. Heft
Bronenyi 4

Zeitschrift. 1863. (37. Heft.) 299. pag.

473. k.

Veszem nov. 29. 1863.

1863.

89033/szám

470. k.

Veszem nov. 28. 1863.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA
V. AKADÉMIA UTCA 2.

Méltóságos Báró
Akadémiai elnök úr!

Múlt Februar 26-ki keltes
levele, melyhez a' hámomra chanté
Akademiai okleveél volt mellekelve
e Ho' 25-ki érkezett kezembe á'
Kelet-indiai birodalmi Kormány
tudósitása utján.

A midőn erdemem kivüli
ezen kitüntetésért mélyen erzett
hálámat fejemnek ki: engedje

Maximianak
Pesten

Ma 11 Dec 1863

válasszul becses levelére Méltó-
ságodat biztositanom arról, hogy
parányi tehetségeimet, á könül-
menyekhez képest, édes Hazánk
szolgálatának, életem végéig ki-
vánom szentelni.

Érzem, hogy á legjobb eset-
ben is, mind az a mit valaha
tehetendek hazai Tudományos
Intézeteink érdekében, enmagában
csakis csekélység fog lenni: de
vigasztal annak tudása, hogy
ha számos munkás bár csak

porszemeket is visz a hera
oltárára, idővel, az egyéni por-
szem is, egy óriási halomnak lend
alkatrésze.

Magamat különös kegyeibe
ajánlva, mély hódolattal maradtam
Monghyr, a Ganges' partján 1863
év Junius 28-

Méltóságodnak

legalázatosabb szolgája
Dr. Kor. Szvadány
orvostudor, angol királyi hadi
szegi Tábori orvos.

Jegyzőkönyv. 1863. (37. ülés) 399. pont.

Oszely 1863

ma[illegible] Akademiának
Pesten

5

470
1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Jegyzőkönyv. 1863.
(37. ülés 393. p.)

Jegyzőkönyv. 1863. (37. ülés) 399. pont.

473. sz.

Vettem nov. 29. 1863.

89033 szám

[illegible]

Obliger me by Conversing to the Academy my Sense of the obligations under which I am placed by the former which they have done me.

With strong sentiments of esteem for yourself personally, I remain

Sir

Your most obed.t servant

Algrate

To Baron Joseph d'Eötvös
Le Le

Calcutta 8 July 1863

A'
magyar tudományos Academiának
Pesten

5

471. sz.

Vessem nov. 28. 863.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST V. AKADÉMIA-UTCA 2.

471
1863

Sir

I am much flattered by the honour which the Academy of Sciences has conferred on me as an honorary Letter of 25th Feb. last. This letter with the Diploma which accompanied it I have just had the pleasure to receive from the hands of an Indian Government Shope, Sir, you will

Grote

Jegyzőkönyv. 1863. (37. ülés) 392. p.

Jegyzőkönyv. 1863. (37. ülés) 399. pont

473. sz.

Vessem nov. 29. 1863.

89033 szám

Királyi helytartó Úr Ő Nagyméltósága f. évi november 16án 15201 sz. a. kelt átirata szerint e' királyi kormányszéknek azon nézetét, hogy a' magyar tudományos academia által inditványba hozott „országos statistikai hivatal" ügye fontosságához képest előlegesen bizottmányi tárgyalás alá vólna bocsátandó, – részéről is osztván, e' bizottmány megalakitását helybenhagyta 's ahhoz elnökül Dr. Palló Sándor helytartótanácsi tanácsost; tagokul pedig a' helytartótanácsi részéről Dr. Jakab István, Dr. Hollán Adolf országos főorvos, Dr. Suhajda János és Csernyus Andor kebelbeli tanácsosokat; a' magyar tudományos Academia részéről Dr. Kantz Gyula egyetemi tanárt, Fényes Elek irót és Weninger Vincze kereskedelmi akademiai tanárt; végre a' magyar királyi egyetem részéről Dr. Ronek Sándor egyetemi tanárt kinevezni méltóztatott. –

Erről a' magyar tudományos Academia f. e. october hó 29én 343 sz. a. tett előterjesztésének előleges elintézéséül értesittetik. – Kelt Budán a' magyar királyi helytartótanácstól 1863ik évi november hó 24én

Szinkovics

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Rónay Amort

A' magyar tudományos Academiának Pesten

5

473
1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V AKADÉMIA-UTCA 2.

Ill. m. k. helytartótanácstól
89033/szám
A.
magyar tudományos Akademiának
Kiloson
Pesten

OFEN 28 11

Kpr. 1863. (37. üli)
385. pont

493. lg.

vettem dec. 20. 1863.

92467 sz.

482. lg.

Vettem dec. 10. 1863.

Lugos Decemb. 4én 1863.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V AKADÉMIA-UTCA 2.

Nagyságod

mélyen tisztelt Uram!

Folyó hó 14ről kelt tudosittását, a Hadvezérem, az Akademia könyvtárába történt letételéről, köszönettel vettem.

Jollehet annak idején Ráth Mór könyvkeres. Edésének meghagyam, hogy az 1848-49ki hadjáratot tárgyaló Emlékirataim egy példányát az Akademiának átszolgáltassa; nem lévén még-is meghagyásom telyesitéséről biztosittva, kérem Nagyságodot, munkám mellékelt Két kötetét ezen célra átvenni, és a könyvtárnoksághoz átadatni, ha méltoztatna.

Mély hodolattal maradtam

Nagyságod 482/1863 alázatos szolgája

Csak egy kötet, az I. volt idemellékelve.

Wóth Lajos

473

Kpr. 1863. (37. ülés)
385. pont

493. b.

vessem dec. 20. 1863.

92467 sz.

488. k.

vessem dec. 14. 1863.

Nézetem szerint Hajnik Imre úr értekezése Szécsi Mária-ról a tudományos kutatás szempontjából különös méltatást érdemel; miért is azt, mennyiben erről kérdés volna, kinyomatásra ajánlom.

14/12 863.

Wenzel Gusztáv

Csatlakozom e nézethez, s miután az Értesítő számára nyujtatott be az értekezés, az Értesítőben való kinyomtatását ajánlom.

15/XII 1863.

Szalay
r. t.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

488
1863

Zepprüf. 1863. (41. ülés.)
419. pont.

493. bz.

vessem dec. 20. 1863.

92467 sz.

A' Sopron megyei izraelita tanintézetekről szoló ujabbi kimutatás f. é. november hó 22én 63436 sz. a. kelt intézmény kapcsában az akademia elnökségnek mellékletben átküldetik. Budán 1863évi december 15én.

Primmetesvár

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

A' magyar tudományos akademia Elnökségének.
Pesten.

493
1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPESTI
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

OPRT
19
1.

Beérkezett 1863. Dec. 19.

Nagyt. Kir. Tudományos Egyetemhez

Pesten.

Kérvénylő Böhm Anna Stepkovits Rudolfné el. leni perét, mellyben felperesnő, az alperes Stepkovits Rudolfné általa a Stepkovits Károly özvegye ellen beperlett, 1858. Julius hó 8-ról 4500 ft. ról szóló Kötlevélnek általa lett alá. írását tagadván, ezen tartozás alól magát felmentetni kívánja, a perben hozott végrésznek értelmében kivátalon tisztelettel a végett van szerencsém a Nagyt. Kir. Egyetemet megkeresni, hogy a fentebb körülírt, és a perirathoz csatolt Kötlevél alatti Böhm Anna névaláírásnak a többi eredeti Annával alatti aláírásokkal mennyiben egyezése felől szakértői vélemény adni, és azt a perrel együtt megküldeni méltóztassék.

Kelt Szigeth város törvényszékének 1863. évi October 27-én tartott üléséből.

Böhm
Stepkovits Rudolfné
Török Anna
özvegye

/ 11. drb.

494
1863

Beérkezett 1863. Dec. 20.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPESTI
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

494. h.
1260.
1201.

Nagyt. Kir. Tudományos Egyetem!

Böhm Annának Stepkovits Rudolfné el. leni perét, mellyben felperesnő, az alperes Stepkovits Rudolfné általa a Stepkovits Károly özvegye ellen beperlett, 1858. Julius hó 8-ról 4500 ft. ról szóló Kötlevélnek általa lett alá. írását tagadván, ezen tartozás alól magát felmentetni kívánja, a perben hozott végrésznek értelmében kivátalon tisztelettel a végett van szerencsém a Nagyt. Kir. Egyetemet megkeresni, hogy a fentebb körülírt, és a perirathoz csatolt Kötlevél alatti Böhm Anna névaláírásnak a többi eredeti Annával alatti aláírásokkal mennyiben egyezése felől szakértői vélemény adni, és azt a perrel együtt megküldeni méltóztassék.

Kelt Szigeth város törvényszékének 1863. évi October 27-én tartott üléséből.

Böhm
Stepkovits Rudolfné
Török Anna
özvegye

/ 11. drb.

494
1863

Leppatényi 1863.
(41. ülés.) 417. prot.

515. k. Vettem dec. 30-án 1863.

506. k. Vettem dec. 24-én 1863.

505. k. Vettem, dec. 24-én 1863.

Das Bibliothekariat

der Koeniglich Bayerischen Akademie der Wissenschaften

an

Magyar Tudomanyos Akadémia

Pest.

Im Auftrage des Praesidiums der K. B. Akademie der Wissenschaften beehrt sich der ergebenst unterzeichnete Bibliothekar die Mittheilung zu machen, daß von der hiesigen Akademie der Wissenschaften die unten bezeichneten akademischen Druckschriften unter Heutigem abgesendet worden sind.

Mit vorzüglichster Hochachtung.

München, den 25 Juli 1863

Wiedmann

Abhandlungen der philos. philolog. Classe Vol. IX Abth. 3.
— math. physical. Classe Vol. IX Abth. 3
Martius, Wagner
Cornelius, Einheitsbestrebungen
Liebig, Rede 28 März 1863

gegen gef. Empfangsbestheinigung

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V AKADÉMIA-UTCA 2.

1863

505
1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Jegyzés. 1863. (41. szám)
426. pont

515. k.

Vettem dec. 30.-án 1863.

506. k.

Vettem dec. 24-én 1863.

Milyen tiszlelt tekintetes Ur!

A zürichi „magyar tanuló társaság" nagy nyelvujitónk Kazinczy Ferencz két eredeti levelének birtokába jutván, engem ezek elküldésével megbizott; vagyok tehát oly bátor Urasá-godnak ezeket átszolgálni avval a reménnyel, hogy az Akademia könyvtárában a nagy irohoz méltó helyet nyerendnek. —

Maradok

honfiui tisztelettel

Zürich, decem. 20. 1863.

L. Knezevich Victor
müegyetemi hallgató

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

1863

506
1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Kapsz. 1863. (41. ülés)
426. II. b) pont.

515. b.

Vettem dec. 30.-án 1863.

158. sz.

V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Tekintetes magyar tudományos Akademia!

Van szerencsém a szentferenczrendi, szüz Máriáról czimzett, 1864-dik évre kiadott, tartományi Névkönyvének egy példányát a Tekintetes Akademia könyvtára részére teljes készséggel megküldeni.

Egyébiránt teljes tisztelettel maradok a

Tekintetes Akademiának

alázatos szolgája
Pizy Czirjék, mk.
szferenczrendi tartományi főnök.

Pozsonyban, Dec. 29-én
1863.

515
1863

525
1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA UTCA 2.

Boné Ami

1863. 526 / 1863

Szbóth Lajos
a m. t. Akadémia t. Lajos

Vienne le 3 Mars 1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Monsieur le President!

J'ai été bien étonné d'apprendre que mon ami Mr le Prof. Nendtvich n'avoit pas communiqué ma lettre de remercimens écrite lors de l'Annonce de ma nomination comme correspondant de votre illustre corps. Bien des mois se passerent, il est vrai entre ma nomination & l'envoy de mon diplome, de manière que ma première lettre auroit du rester comme non avenue.

Veuillez donc, Monsieur le President, presenter à l'Academie hongroise les sentimens de ma vive reconnoissance & soyez certain que je ne negligerai aucune occasion pour faire connoître ses importans travaux à l'étranger, autant que me le permettent mes foibles-moyens. Quelques brochures de ma part vous seront aussi expédiées. Je Remercie bien l'Academie pour l'envoy de ses Comptes Rendus desséances.

Veuillez agréer, Monsieur le President, les sentimens de haute Considération de votre tout devoué Correspondant

Ami Boué

Boué

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Méltoságos Uram!

Midőn kegyes soraiért mély hálámat fejezném, igyekezni fogok szakomba vágó dolgozatok által, a mennyire csekély tehetségem és már már hanyatlásnak induló erőm azt megengedi, az Akademia czéljának előmozdittására közremüködni.

Kötelességemnek tartom Méltóságodnak bejelenteni, hogy az Akademia titkár Úr közbenjárása foljtán ezen hó 18kán fogom szék-foglaló beszédemet tartani.

Magas kegyibe ajánlva, mély hodolattal maradtam

Méltóságodnak

Lugos Majus 8kán 1863.

alázatos szolgája

Szbóth Lajos

a m. t. Akademia l. tagja

526
1863

Engedje meg tehát Méltóságod, hogy midőn a tekintetes Akadémiának, s Méltóságodnak szerény tehetségem iránti azon nemes bizalmukért, mely„ lyel ily szentügypárszolói díszes körükbe emelte„ tém, mély tisztelet érzetével rebegem köszönetemet: egyszersmind én is, reményemet, tiszta karaktui vá„ gyamat, és szilárd szándékomat, csekély erőmhöz„ képest, ama közmunkában részt venni, örömmel nyilvánithassam, és keblem egyik legkövb óhaj„ tásának adhassak ekként szavakat: Virágozzék örökké az ily Nemes Magyar Tudományos Aka„ démia!

Mély tisztelettel maradván

Méltóságodnak,

Debreczenben 1863-dik évi Marz 8-dikán,

alázatos szolgája:

Csányi Dánielmk

527
1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Méltóságos Gróf, Akadémiai Elnök ur!

Szerencsém volt Méltóságodnak mult február hó 13-dikáról kelt elnöki nagy becsü levele által arról értesülhetni, hogy igénytelen személyem a tekintetes Magyar Tudományos Akadémiának ez évi Januárhó folytán tartott Nagygyülésében a mathematikai szak osztályához levelező tagul megválasztatott.

E kitüntetést egyedül csak annak köszönhetem, hogy a tekintetes Akadémia, és Méltóságod a hazai, s nemzeti tudományosság szent ügyeért küzdő erkölcsi elemeket, végső parányaikban is éber figyelemmel kiséri, és elismerésében, s hazafias ügylendiső pártfogásában részeltetni tudja is, akarja is.

Ily felmagasult öntudatos akarat erkölcsi hatalma nemcsak kegyeletes s örök tiszteletét hóditja meg a jóknak, hanem felbuzdit, és irányit minden hivatott munkásságot, hazánk szellemi termő erőkben is gazdag talajának gondos mivelésére; hogy hozzon az kifogyhatlan lelki táplálékot a haza javára, s hervadatlan koszorukat az átalános szellemi világosság oltárára.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

528
1863

Sürgettetni kérem Emich Urat, hogy ajánlatban elvégse kezdje meg. Deszt

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPESTI
V. AKA[illegible]

Tekintetes Akademia,

Természettani földrajzom az 1863 jan. 12-dikén tartott akademiai nagygyülés IV (4) pontjában, díjazásra és kiadásra méltónak itéltetik, oly megjegyzéssel, hogy a szöveg némi rajzokkal és fametszetekkel világosittassék." Ezen határozat értelmében Emich Gusztáv urral, mint akademiai nyomdásszal, a hölgyes díjas munkák kiadójával a munkához mellékelendő rajzokra nézve a körülmenyes megállapodás megtörtént. Ehhez képest a megállapitott rajzok magyarázatát — a munkának sajtó alá bocsátása előtt — az illető helyekre beszőttem s a szöveget ezen rajzokhoz képest módositottam. A könyv, ekként módositva, már négy hónappa ki van nyomatva, minthogy azonban Emich Gusztáv úr a hozzá kivántató rajzokat még mindeddig meg nem szerezte, meg nem jelenhetett.

Tiszteletteljel kérem ennélfogva a tek. Akademiát, mély tóztassék intézkedni, hogy a fürkészett rajzok minél előbb megszerezzenek s a munka már is fokára elmaradt megjelenése hosszabb időre ne késleltessék.

Ki eddigi részvétét a tek. Akademiának mély tisztelettel vagyok

Pesten, 1863 okt. 24-dikén.

alázatos polgára
Greguss Gyula

Méltóságos Elnökség!

„Jog tényei" czimü, minap felolvasott szakfoglaló értekezésem voltaképp egy bevezető lévén a jogtanulmányba, melynek olvasó közönsége főleg a jogot tanuló ifjuság leend, s minthogy ez utóbbi azt, mikénti biztos tudomásom van, kevesen fogja alázattal csekélyem, miszerint nevezett értekezemnek nagyobb terjedelmü munkában is forgalomba hozni méltóztatnék.

Ennek költsége 20–30 ft lenne s az Akademia részére legalább 300–400 ftot jövedelmezne, minthogy én részemről a minden ivnyi után járó honorariumot 20 ftnyi tiszteletdijon tul mit sem igényelnék.

Egyuttal kijelentem, hogy értekezésem külön tenyomatbani kiadatása esetében abból 100 példányt tanitványaim nevében és részére megrendelendek.

Ha mindamellett a méltóságos Elnökség alázatos kérelmemnek helyt nem adna, csekélyem értekezésem kéziratát nekem visszaadatni, hogy külön kiadását magam eszközölhessem.

Ki mély tisztelettel vagyok

A méltóságos Elnökség

Pest, 1864-ki október 14-én.

alázatos polgája
F. Hoffmann Pál
jogtanár, akad. lev. tag

529
1863

A Magyar Tudományos
Akademia Méltóságos
Elnökségéhez

Pesten.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

Hoffmann Pál lev. tag
„jóg lénye" czimü szék-
foglaló értekezése külön
lenyomatbani kiadásáért
esedezik

Hoffmann levelező Tag ur
azt kéri, hogy ne csak az
Értesitőben, hanem külön
lenyomatban is terjesztül
székfoglaló értekezését —
mit ha meg nem nyerhetne,
értekezését vissza kéri, hogy
maga adhassa ki. Szokom-
lem lévén mit Hoffmann úr
kér, hogy széljön érhesse,
legjobb lesz értekezését
mielébbvisszaküldeni.

Deseldy

Méltóságos Báró Elnök Úr!

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

Azon reményben, hogy e könyvetskékben fejte-
getett tervemet magas figyelmére méltónak
találandja, bátor vagyok 20. példányt idezárni,
és honpolgári bizalommal kérni: hogy
az eszme terjesztése és ösmertetése végett,
Méltóságod Elnöklete alatt Gyülésttartó
Haránk tudóssai és természetvizsgálói
körött kiosztani méltoztasson.

Honfiúi mély tisztelettel
maradván Nagy Becskereken 1863ik év
September 27én

Méltóságodnak

alázatos szolgája
Poroszkay Ignácz
Torontál Megye Szabli főmérnöke

530
1863

Vélemény ily czimü munkáról:

„Népszerü philosophia, vagy philosophiai visszapillantás az emberről és emberi társaságról, annak lakhelyéről, a földről, a testi és lelki világról. Irta Petrovi Károly. 1860.“

A tisztelt szerző, mint láttuk, munkája czimében tartalmát is közelebbről megjelöli, elsorolván a négy részt, melyre azt osztotta.

Az első részben az emberről és emberi társaságról van szó. Hat első fakasza némi emberés lélektan, mely befejezéskégen az isten léte s a lélek halhatatlansága bizonyitását foglalja magában, s e hat fakasz, maga szerző szerint (97. §.), az összes philosophia magva, a többi már csak további kifejlődése. A VII. és VIII-dik fakasz a pogányságot, zsidóságot, keresztyénséget s muhamedánságot ismerteti s valahára hittani viszatekintésekből áll. A IX, X. és XI-ik fakasz az emberi társaság eredetével, a családdal, azután az állammal foglalkozik. A XII-ik ismét az egyházzal, mint vallástársasággal. A XIII-dikban egyiket nemzetgazdasági fogalommal találkozunk, a mennyiben szerző az ipar hatását adja elő a társaságra; nagyszerü a müvészet és tudomány ezen hatását is vázolja.

A második rész czime: „A földről.“ Itt elmondja szerző a különféle véleményeket a föld alakjáról, belsejéről, az emberi nem eredetéről, s azon eredményre jut, hogy a föld a müvelés által tökéletesedett, az emberek életkora sem fogyott, erkölcsiségök pedig épen javult. Befejezésül hymnust zeng a mindenségről.

A „Testi világ“ czimü harmadik része első fele csillagászat, második fele metaphysikai világtan; ez utóbbi föl a teremtésről is.

A negyedik rész, melynek czime „Lélek világa,“ eleinte a világtan folytatása, a mennyiben az égitestek lakosait tárgyalja, utóbb leginkább a jó és rossz lelkek meg a kisértetek léte fölött vizsgálódik, aztán a pokol és mennyország fogalmát állapitja meg erkölcsi tekintetben, s a jövő élet megfejtésével végződik.

Ime a 289 §-ból álló, terjedelmes munka tartalma. Látjuk, hogy mig a bölcselet több lényeges része hiányzik belőle, addig vannak benne olyan dolgok, melyek nem a bölcseletbe valók. Hiányzik például a logika részletesb tárgyalása s a metaphysika általános része; hiányzik jóformán az egész napjainkban gyakorlati bölcselet, az erkölcstan és

észjogtan; hiányzik a Pépéspet; hiányzik a Göleselet történelme, mely utóbbi pedig népszerű munkában legin-kább helyén volna. E hiányokat azonban kusában pótol-ják oly tárgyak, melyeket bőveletben, kivált népszerű bőveletben bizonyára nem keresnénk: így a csillagászatfeleg a föld belsejének vizsgálata, a nemzetgazdasági s államtudo-mányi réfletek, de főként a hittani vitatkozások.

Mennyiben van vagy nincs perzőnek igaza e val-lásbeli fejtegetésekben, annál kevésbbé vizsgálhatom, minthogy a hittudomány a m. t. akadémia munkálatai köréből alapszabályilag ki van rekesztve, a minől perzőnek, ki pintén az akadémia tagja, nem kellett volna elfeledkezni. Ekkor ovatolott volna eppen vallás-alakok, különösen a Kath. vallás intézményei egyenes megtámadásától is, mint ezt, hogy többet ne említsek, a 70, 98, 118 — 133, 141, 142, 162, 190, 191, 193, 193-dik §-okban teszi. Az effélé megtámadásokat eppen népszerű munkában kell nagyon kerülni. Népszerű munkánál oly olvasókat tartunk szemünk előtt, kik az általános műveltség valamivel fokán állanak s kiknek különösen szakműveltségök nincs. Ezek bevett hibás meggyőződéseit gyakran könnyű meg-ingatni, sőt sikerül ki is irtani; annál nehezebb azonban megakadályozni, hogy a hibás meggyőződé-sekkel együtt olyanok is meg ne ingjanak, melyek, kívánatos, hogy rendületlenül szilárdjanak; eppen legnehezebb pedig a kiképzett balvélemény helyén az igaz és jó felfogást meggyökereztetni. Magasabb műveltségűeknél is gyakran tapasztaljuk, hogy első hibás meggyőződéseikről képesek vagyunk lemondani, de a hiányt új, helyes meggyőző-désekkel nem tudják pótolni, s így a régi meg-győződés helyét nem foglalja el bizonyos új meggyő-ződés, csak meggyőződés hiánya, mely betöltetlen űr azután a hitetlen kétkedés, kétkedés és fásultság gyik főoka lesz. Mennyivel inkább tarthatunk ettől a kevésbbé műveltekné, kiknek a lelkökben támadt hiány pótlására sem elég erélyök, sem elegendő szellemi kincseik nincsenek. Bevett meggyőződések ellenében tehát, és kivált ha e meggyőződések a vallásos érzelem kifejlésére szolgálnak, igen czinján kell eljárni. Minél műveletlenebb valaki, annál dur-vább, annál érzékibb ingerekre van szüksége, hogy vallásos érzelmét kifejezze; s ha ölbetörjük az

idomokat, melyekben vallásos érzelme nyilatkozik, félő, hogy végkép megfosztják őt e nyilatkozhatás eszközeitől, félő tehát, hogy magát vallásos érzelmét fojtsák el. Már pedig mindenesetre üdvösebb, hogy a vallásos érzelem, bármi tökéletlen idomokban is, nyilatkozzék, mintsem hogy ép ne nyilatkozzék; s a legtökéletlenebb vallás még mindig jobb, mint bármi tökéletes vallástalanság. E tényleges vallásalakok nem egyebek, mint a vallásos érzelem nyilatkozásának nagyobb-kisebb tökélyű idomai: a bölcseletileg teljesen művelt ember nélkülök is vallásos maradhat, a mennyiben még tökéletesebb idomokhoz képes önállóan fölemelkedni; a kevésbbé művelt csak a tekintély adta idomok keretében őrzi meg vallását. Népszerű bölcseleti munkában tehát, mely természetesen a bölcseletileg kevésbbé műveltek-nek van szánva, egyes tényleges vallás-alakok megtámadása bizonyára helytelen.

De szerzők egyéb tekintetben is gyakran elfelejti, hogy népszerű munkát akar írni. A 82-ik §-ban például, az isten létét bebizonyítandó, az úgynevezett lénytani, világtani, természettani és történelmi érveket „közönségesen ismertekül" veszi és mellőzi. Aztán mily [illegible] népszerű módon, latin kifejezéseket, mint systema, organismus, sensatio, reflexio, reproductio, abstrahálni, fixa idea, in ultima analysi, salto mortale, jus moderaminis inculpatae tutelae, res in se et per se, sat.

Szerző egyébiránt magyarítja is az idegen kifejezéseket és műszókat, csakhogy többnyire rosszul. Ime néhány példa: genialitás nála nemtőiség (32. §), Eindruck nyomat (33. §), reflexio visszahajlás, Anlage alkat (39. §), schliessen zárni (következtetni helyett, 64. §), [illegible] segítségtelenség (gyámoltalanság helyett, 144. §), Gemeinwesen Közlényeg (159. §), absolutismus általánosság (167. §), Justizmord igazságölés (180. §), rationalista okosságász (186. §), Gewerbsfleiss szorgalom (194. §), wohlgefällig jól tetsző (203. §), der liebe Gott a kedves isten (204. §), Brennpunkt égető pont (238. §), muselman muzelférfi, sőt muzelnő is (288. §). Egész mondatokban még inkább kitűnik, hogy szerző [illegible] német nyomon jár s merő fából faragott, gyakran értelmetlenül, p. o. „az eset előtt jár a kerekység a (Abschnitt geht vor dem Fall, 171. §);—

532
1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V AKADÉMIA UTCA

szintén németes ez: „de ez így van már egyszer az ember világban" (aber das ist nun einmal so in der Menschenwelt, 204. 8). Az is hiba, hogy már általánosan elfogadott fogl lehető mászókat, még pedig szintén többnyire rosszakat vagy más értelműeket használ, így rendszer lehető alkotványt, elv lehető okfőt, tevékenység, munkáság, működés lehető nivelőséget, vágy lehető illetvényt, képzet, sőt képzeletet lehető is előterjesztést, hatás lehető hatóságot, ösmeret lehető ösményt, alany lehető tételményt, mondomány lehető hirdetményt, képesség lehető gyönyörencet, érzéki lehető érzeményit, érzékítés lehető érzeményítést, művészet lehető mesterséget, sat. Hogy substantiára a régi „állat"-ot használja, nem rosszalható, bár félreértés elkerülése végett használható a most szokásos „állag"-ot. Ezt meg épen helyeselni lehet, hogy a méltatlanúl elhanyagolt „okosság" szót újra föltelevenítí.

A nyelvről lévén szó, térjünk át szerző irályára. Ez kitűnő, és se nyelvtani alakok, se főfűkés tekintetében nem elég kabartos; az erdélyi szójárás is erősen megérzik rajta, a mi egyébiránt magában véve még nem volna hiba. Legnagyobb hiba itt az, hogy szerző mindent igen szélesen tárgyal, s a mit egy-két mondatban összefoglalhatna, gyakran számos §-ban nyujtja szét.

A mi szerzőnk bölcseleti szempontjáról illetői, a Kant tanítványa a burgó rationalista; nézetei többnyire helyesek és tiszták, okoskodásai biztosak és könnyen érthetők, úgy hogy mindeneket se képzelődtnek terhelhetjük őt népszerű bölcseleti munka megírására — a mi azonban azuttal nem sikerült.

A jelen munkát tehát — az előzőről kiáruljuk fogva — mottoni alelejában ki nem adhatónak ítélvén, ártalmatlanság végett a szerzőnek visszaküldeni indítványozom.

Pesten, április 26dikán 1863.

Greguss Ágost

Szeptember 1862. (26. ülés)
287. p.

Tekintetes Akademia!

nező gondolat a tér, melyben a fel különféle dolgok képzeljük, s nező gondolat az idő, melyben a különféle történetek lefolyatjuk. A terjedelem, a tartam fokféle; a tér, az idő csak egy. Minden terjedelem, minden tartam bizonyos határok közé van szorítva, van eleje és vége; tér és idő azonban határtalanok, sem elejük sem végük. A terjedelemről érzékileg is meggyőződöm, a történésről is számtalan tapasztalásom; de a tért és időt se érzékelem, se tapasztalásom nem forgó föl, csak értelmem. A tér és idő fogalmának tehát nincs tárgyilagos értéke; tér és idő csak gondolatban vannak, nem valósággal. Mintegy jellegzek, melyeknek az érzéki tárgyak csak tökéletlen másolatai.

Az „Elméleti fölértben" persze nem határoz különböztek tér meg terjedelem, idő meg tartam között, bátran használhatók azért a tér és idő szókkal, és mondhatjuk például, hogy a tér és idő benünk is vannak, meg a rajtunk kívüli tárgyakban is (9. l.), — a mit csak úgy lehet elfogadni, ha a rajtunk kívüli tárggyal tere és ideje alatt terjedelmüket és tartamukat értjük.

Még inkább jósúl persze a positivum és negativum fogalmaival. Mert ideértik azon állítást, hogy az emberi szellemben az idő positiv, a tér negativ alakban van meg. Ennek jelenti azon állítás, hogy [illegible] a külvilágot positiv térben s negativ időben létezik, a róla való gondolat viszont positiv időben s negativ térben van (12. l.). Ha ehhez hozzávesszük, a mit a 4. lapon olvasunk, hogy t. i. a positio egyik adatja a tér, a negatio az idő, következő oszlatlan egyenletekhez jutunk:

a) positiv tér = positiv positio = térbeli tér = állított állítás = kettős állítás = 2 plus;

b) negativ tér = negativ positio = időbeli tér = tagadott állítás = mínusplus = semmi;

c) positiv idő = positiv negatio = térbeli idő = állított tagadás = plusminus = semmi;

d) negativ idő = negativ negatio = időbeli idő = tagadott tagadás = állítás = 2 minus = 1 plus.

A 13. lapon a negativ tér egyenlőnek mondatván a positiv idővel, a negativ positiot egyenlőnek kell mondanunk a positiv negatioval, a tagadott állítást az állított tagadással. Ezáltal ábrák, megfogható tartalom nélkül.

Hasonló üresség fejlődnek azon állításból, hogy „a positivum igen egyjelentésű a reálével, a negativum pedig az ideálével, vagy jobban: a positio létiti a reált, a negatio az ideált" (4. l.). E szerint a tér valami reális, az idő valami ideális, a mozgás pedig, mint tér és idő egysége, valami reális és ideális együtt; vagyis tehát a negativ tér valami ideált reále, a positiv idő valami reális ideále, mindakettő semmi, de nem egyaránt, hanem amott mínusplustól, itt plusminustól alakult semmi. Ebből nem tanulunk semmit.

7 az időbeli tért a térbeli idővel,

Arcában

Vagy passzív tűrés csak a mennyiségtani pozitív és negatív fogalmat akarja érvényesíteni? Ezt sejteti az 5. lapon olvasható példa a felhajított s visszaeső kőről; ezt mutatja ezen állítása is: „Anyag és pellem oly viszonyban vannak egymáshoz, mint pozitiv a negativhoz, úgy azonban, hogy akármelyiket lehet positivnak venni, de akkor a másik mulhatlanul negativ, és megfordítva" (19. l.). Elkéj lehet pozitiv és negativ csak helyesen fogva ellentétes egymással; minőségileg egymással teljesen egy, akár egymással föl is cserélhető. Tér és idő tehát minőségileg mindegy. Milyen képtelenség!

prokrusteságyba

Az egység, elemzés s egyszerűség bárom[illegible] képletébe passzolunk minden fogalmat belekülönben, valyhor még ezeknél is csiszoltabb következésekre vezeti. Például: előre bocsátván, hogy testünk többen van, pellemünk csak időben, ebből azon azonegyre jut, hogy a lélekről, mint a mely testünk és pellemünk egysége, következőleg gondolatainkat is (mert hiszen a lélek csak gondolataink összege) térben is, időben is kell lenni. És azt, hogy térben is kell lenniök, többek közt azzal bizonyítja, hogy a tér elválhatatlan az időtől. E pedig a pellemnek, melyről azt mondja, hogy csak időben van, pusztán kellene térben is lenni. Gondolataink térbeliségét további még azzal bizonyítja, hogy álmunkban házakat, egész tájakat látunk, s hogy gondolataink határát gyarapodnak testünkre, így a földen elfoglalnak, stb. Tehát mint képzeletünk alkotásait, a mi téren van, képzeletünknek is térben kell lenni, s mint gondolatunk határát tett a téren kívül térre,

Descartes

a következő tételeket állítá föl: a) a fű lelke az ember (61. l.); b) az emberi nemzet lelkéhez tartoznak művészet, tudomány, irodalom, ipar, kereskedelem, földészet, gazdaság, közérzület, közakarat, közvélemény, közerkölcsiség, vallásosság, nemzetiség, hazafiság, közboldogság, közműveltség, stb (63. l.), s „az emberi nemzet lelke az egyes emberek lelkeiből alakul" (70. l.); végre c) a világ lelke — mint már tudjuk — az átalány (73. l.), mely „önállólag, egyéniség által az emberben láthatók feltűnni," de „megfelel, hogy az ember rendeltetése arra ráfutnak kívüli egyéni létre hivni" (74. l.).

E jámbor sejtelmet mellőzve, annyit megállapíthatunk, hogy passzónk az átalányt mivel még nem ruházza föl egyéni léttel, következetesen tehát az emberi lelket, mely nyugvar Ricsinyben, a mi az átalány nagyban, t. i. relativ átalány, pusztán nem ruházhatja föl vele. Ha mégis teszi, következetlenül teszi. Azért következetes akkor, midőn az emberi nemzet lelkét az egyes emberek lelkeiből alakultatja: itt megint a por, a halmaz képével találkozunk, s pantheistikus rendszerben csakis az helyes. Az ember lelke nem egyéb, mint gondolatok összege, az emberiség lelke pedig nem egyéb, mint az egyes emberlelkek összege: egy kisebb meg egy nagyobb összeg, s az egyik oly személytelen, mint a másik.

A halhatatlanság kérdését tárgyalva, passzónk előre is biztosít bennünket, hogy „az önkudat megsem-

sül a M. Akadémiai Értesítő természettudományi osztályának.

Arany

miséthetelen "(92.l.), a miből természetesen azt kell következtetnünk, hogy valóságos, azaz személyes halhatatlanságról van; de fájdalom, ez is oly pont, melyben valósmása ellentmondásba esik rendszere folyományaival. Más akadnak világos nyilatkozatai, melyek kétségtelenül tesznek, hogy a hirdette halhatatlanság személytelen, azaz semmis. A 101. lapon olvassuk, hogy "az ember lelke, mint isten képe, általában az emberi nemzet lelkébe, különösen pedig az egyes élő" emberekbe is, azoknak lelkébe is "száll vissza, hol az isten maga is lakozik;" a ez állítás a 102—3. lapon még határozottabban ismétlődik. A megoltak lelkei tehát, valamint maga az isten is, bennünk élőlben lakoznak. Vajjon tudunkre mi ezek valamit? Az igaz, hogy emlékezünk halottjainkra, gondolunk az istenre, azokhoz ez emlékezet, e gondolat a mi lelkünk tulajdona, s belőle még nem következik, hogy a kire emlékezünk, a kire gondolunk, az valósággal létezik is (még pedig bennünk), s még kevésbé következik, hogy azok az illetők ezt tudják is. Meganlékfaink távollevő élő kapcsolatról is, és bizony sokszor tudjuk, mijen nagyonabbra mi is jutunk-e mehet efelőlük; valamint viszont azt sem tudjuk, hogy valunk épen hol, mikor és kik emlékeznek meg. De hiszen tán fölösleges is aggodalmunk, hogy ez emlékezet halhatatlanság nélkül öntudatlanná semmisé. S ha az öntudatlanságról, semmiségről fokozhatjuk, azt mondanók, még öntudatlanabb, még semmibbet halhatatlanság az emberi nemzet lelkében feszünk az emberi nemzet lelkébe fáltul lelket népesíti. Folyóbb elmondtuk, mi az az emberi nemzet lelke.

15

A fenti e nyilatkozata egyébiránt azon tekintetben is jellemző, hogy az ember lelkét az istennel párvonalba helyezvén, az istennek is pontról oszlóka lelkét tulajdonúl bennünk, mint a megholtak lelkeinek. "Az ember lelke, mint isten képe... azok lelkébe száll, hol az isten maga is lakozik." "Itt már van következtetés; akkor a lélekre, istenre, mint öntudatos valamire, természetesen vége.

De hátha fenntünk az öntudat alatt nem is azt éli, a mit mi? ha fenntünk a mi öntudatunk nem is a mi öntudatunk? Erre látszik mutatni akárs többszöri kijelentése, hogy az ember lelkében valaki az "állatiság" jön öntudatra; "erre mutatja még világosabban azon mondásával, hogy "énünk, öntudatunk a világnak magáról tudata mibennünk" (107.l.). Az én, az öntudat tehát csak mintegy edénye, tartója egy más tudatnak; e tudat egy edényből a másikba önlik át s örökösen meg-megujúl, természetesen minthogy más meg más egyénekben — s ez a mi fenntünk halhatatlansági elmélete. "A mi lelkünk nem egyéb — nagyobb — mint az emberben öntudatra jött világosszeme; nagyobb a világ minden élő" emberben öntudatra jött és

seül a M. Akadémiai Értesítők természettudományi osztályának.

Kronban

így a lélek nem élhet keveretés idejéig a világról, vévén a világot példás értelemben" (107. l.). Ez már érthetőbb: ez az egyedül levő mindenség örökös folyása, mint a pantheismus tanítja, s (lelkünk benne), mint csepp a tengerben: megvan és még sincs meg.

IV.

A premlélődő dogmatismus — mondtuk — beveretés formákban — üres alakok, élettelen képletek előállítására, képzetek és fogalmak hiu játékára szállt, logikai következtetéssel helyett csak bizonyos gépies arányosságot teremt, melynek a valóság nem felel meg. Hogy képesek e tekintetben lemondva elkerülni a premlélődés hibáit, nyomról nyomra kell lelkünk mutatni; minthogy azonban a munka tüzetes kivitele ezúttal nem lehet föladatom, csupán két egyet példára kell szorítkoznom.

Szerző a lelket téri, időbeli és mozgási tekintetben kivánván tárgyalni, s ekkor képest elméleti lélektanát is téri, időbeli s mozgási lélektanra osztván (kolyas-é e fölosztás, mely nem vizsgálva): az első rész elején sokat foglalkozik a tér és idő, negativ és positivum fogalmaival.

„Tér és idő ellentétek levén — úgymond — egymástól elválhatlanok, s mind az anyagi, mind a szellemi tárgyakban mindkettőnek meg kell lenni" (10. l.). „De anyagi világban a tér positive, az idő negative van meg (de hát meg van ott, hogy nincs all?);

„A nap fölött a bujdosdat" (30. l.). „A bolygók a nap körül forognak, de a nap is forog a maga napja körül, ez ismét a magadé körül, és így tovább, míg végre az egész tervi világ egyetlen központ körül forog; ... így vagyunk mi emberek a mi szellemi napunkkal, az átalánnyal: azt hisszük, kivánságos felfogással, hogy ez a végetlen, elenkivül sincs nagyobb végetlen, honnét pedig ... igen sok relativ abszolutumokat kell megösmernünk, míg végre az abszolute végetlen Isten ösmeretéhez eljutunk" (34. l.).

Ez, mint látjuk, a pantheistikus emanatio elmélete. A világ az isten akaratából folyt ki, előbb a legmagasabb rendü lények, ezekből az alsóbbak fokozatosan. Egyik fok az a világ, a melyben mi és tagjai vagyunk, s valamint „az átalány nem egyéb, mint az isten egyik eszméje, úgy az ember az átalány egyik eszméje" (34. l.). Az átalány, a mi világunk, nemcsak isten, de az isten irányában csak kisisten, valamint mi az ő irányában kisvilág vagyunk. Ezen úgy mondhatjuk kivatkozásokra, hogy az isten a mi világunk irányában a nagyvilág. A mi világunk átalány, de csak relativ átalány, valamint csak relativ isten is; és midőn a fokozást (ama) hasonlat értelmében folytatjuk, melyet szerzőnk a bolygók és napok viszonyában fölhoz, hogy t. i. a bolygók egy-egy napból születnek s holdjaik irányában magok is relativ napok, míg a napok a magok fölötti napja irányában bolygók, a végtelen

sült a M. Akadémiai Értekezések Természettud. osztályának.

Szontag

magasságban eljutunk a minden relatív átalánynál magasb, az igazán végtelen, abszolut átalányhoz — s ez az isten. De mi ez az isten? Mintha egy minden átalány egy-egy világ s minden alája foglaltnak egysége, az isten fan egyéb minden alattavalónak egységénél, tehát valamennyi átalány átalánya, valamennyi világ világa, tehát pár, a mindenség.

III.

Vizsgáljuk meg most Spinoza lélektanát a praedestinatio tekintetében.

A mely három állomány (a világra nézve) (mint tényvilágot) ragadnak meg az emberben is: emberi test, emberi jellem, emberi lélek (mint tudat) (3. l.). Az emberi lélek tehát pontról átalány (35. l.), az emberi jellem és emberi tette eredménye, miként a világlélek a világjellem- és világanyagé. Az emberi anyag = a test; az emberi jellem = gondolható tehetségeink összege; az emberi lélek = gondolataink (13. l.); — mivel pedig gondolataink kétségkívül nem lehetnek egyéb, mint gondolható tehetségeink összegének eredménye, gondolható tehetségeink összege pedig (mint látjuk,) épen az emberi jellem, lelkünk tehát jellemünk eredménye; nyoma ha jellemünk eredménye, hogyan legyen mégis test és jellem egysége, mint a fenti három fogalomfonadékai következtetésében állítja? Azonban mellőzzük most ez ellenmondást, s csak tartsuk meg, hogy a lélek eredmény. „A lélek nem egyéb — olvassuk a 63. lapon — mint a jellem és test együttes munkásságának eredménye." Ime most még nagyobb ellenmondás következik, mert a fenti azt állítja, hogy „anyag és jellem a lélekből származnak s a lélekben eggyé lesznek" (20. l.); így tehát a lélek egyfelől eredménye, másfelől meg feltétele az anyagnak és jellemnek.

Melyiket fogadjuk el már igaznak: hogy eredménye? vagy hogy feltétele? mert valami nem lehet mega is, meg magának alkotója is, [illegible] lehet (valakinek) [illegible] egyszersmind. Halljuk tovább, tán felvilágosítást kapunk. A 15. lapon e nevezetes meghatározást olvassuk: „A lélek nem egyéb mint a gondolatok összege," s e meghatározással a munka folytán még többször találkozunk. Vizsgáljuk: nem a léleknek vannak gondolatai, hanem e gondolatok magok a lélek. A lélek nem egyéb mint a gondolatok összege. Ime szakasztott mása a Spinoza-féle lélekről, mint a mely „több elemből összetett eleme," vagyis „elemek összetétele," vegyülete nem lévy, csak merő rend, elemek együttlétének módja, sora, melyben valósága a benne található egyes elemekre nézve visszavisszatér s ez elemek nagyobb-kisebb számú számra változik. Spinoza hirdeti, hogy minél több elemből áll valamely lélek, annál inkább lesz halhatatlan; és szerzőnk is kimondja, hogy „minél több ismeretei, gondolatai vannak valakinek, annál nagyobb abban a lélek" (16. l.), s így persze a lélek gépileg, halmozódás útján növekszik. A lélek nem lévén egyéb gondolatok összegénél, természetes, hogy össze lehet azt tenni, vagy [illegible] feltenni, megfejteni, a nélkül hogy lényegéből veszítene, mert hiszen lényegét épen csak elemei, a gondolatok képezik.

[illegible] meg lehet

[illegible] sült a M. Akadémiai Értesítő természettudományi Közlemények orgánumának.

Szabad

Így tehát egy nagyobb lélekből válhatnak kettő is, mint az ásatárgyból, vitorlát két kisebb válhatnék egyé, azaz ~~képzetekből~~ hogy lehetne egy nyüzsgésünkből. Szerintünk nagyon szépen életet lehelni e gondolatgyüjteménybe s a lelket az öntudatra alapítja (15–6. l.) s középpontjának az ént mondja (33. l.); nehogy azonban legkisebb kétségünk is maradjon a lélek halmazati fölfogása iránt, az öntudatot — „az első és alapgondolatot" (16. l.) — egy áramlemben hozza föl az ismeretekkel és gondolatokkal (33. l.), azaz fentartja állítását, hogy a lélek nem egyéb a gondolatok összegénél. Összegnek természetesen nem lehet személyisége.

Szerzőnk azonban mégis személyiséget tulajdonít az összeglléknek. Kifejtvén, hogy az embernek három állománya van, n. m. az én vagy tudat, a nem-én vagy a lét, s e kettőnek egysége, a léttudat vagy öntudat, s hogy a jellem csak tünemónye a tudatnak, a test csak tünemónye a léknek, a lélek csak tünemónye az öntudatnak (55–6. l.): azon eredményre jut, hogy „a lélek lényege nem egyéb mint az öntudat, következőleg a lélek állománya is az öntudat" (56. l.), s a gondolkozó ön az emberben valóság az öntudat (57. l.). Ez eredményt elfogadhatnók, ha következtetésén össze nem illik a fentebb előforduló állításokkal; csak az a baj, hogy szerző, ki igen szeret játszani a fogalmakkal, maj így, maj amúgy fordítja értelmüket, s alig állapítja meg a lélek állagát az öntudatban, íme mindjárt a fölé, az emberi nemben meg a világ lelkéről kezd beszélni (58–74. l.)

fogva is csak némi töredékében fogható föl és nem foglalhat azon fülke keretébe, melyet az elbirálandó emberi elme neki önkényesen kiszab; sőt mert valóságok kivonatja lehet az által, hogy nem is akar a valóból menteni, — semmiből pedig mi lehne más, mint épen semmi? Élettelen képletekre kapnak, melyek bizonyos gépies arányossággal forrnának együvé s látszólag rendben képzetekké alkotnak, valósággal azonban csak képzetek és fogalmak kiüt játékai. A valóság szétfoszlik, valamennyi lény s valamennyi fogalom határai összemosódnak, és mind az emberi, mind az isteni személyiség a végtelen határozatlanság tengerébe olvad.

Lássuk már, mennyire ovta meg magát az „Elméleti lélektan" szerzője mindezen hibáktól.

II.

Lássuk először is, mennyire oszlodott a gondolkozásunktól, — annál inkább, mivel ő maga közvetlen akar gondolkozásunk tartalmát.

Szerző isten- és világtana következőleg vezető fonal. A világra nézve három állományt kell megkülönböztetni: a világtestet vagy világanyagot vagy világlétet, s a világlelket vagy világöntudatot vagy átalányt" (2. l.). E három együtt azonban csak egy egész, s ez egész az egésznek egy gondolata (3. l.), vagyis maga az átalány, s így az átalány nyilatkozik mind a jellemben, mind az anyagban, mind a lélekben (17. l.). Az átalány egésze

seül a M. Akadémiai Értesítők természettud. orgánumának.

Akorban

azonban öffecsik a világ eszméjével (25. l.) s világ és átalány egyet jelent (28. l.), habár az átalány fogalmát a világétól megkülönböztetve is, sőt az isten fogalmává magasítva is találjuk. „A világ nem egyéb — mond szerző (25. l.) — mint térben és időben megjelent, vagyis tudattá s létté átváltozott átalány, vagy röviden szólva = reális átalány, az átalány pedig = eszmei világ.“ Feljebb is láttuk, hogy a világ lelket vagy világöntudatot nevezi átalánynak. De nevezi határozottan istennek is, kijelentvén (26. l.), hogy „az átalány a tudat istene, philosophiai isten.“ Alább ismét (29. l.) mikrotheosnak, kisistennek mondja. Az átalány fogalma e szerint a világ és isten fogalma közt liteg határozatlanul, majd világ is, isten is, majd se nem világ, se nem isten. Semmi kétség, hogy ez átalányban Spinoza substantiájával van dolgunk, csakhogy a szentesi pap nem állítja elénk oly merészen és következetesen, mint a hágai bölcs. Szeretné a philosophiai istent kibékíteni a hit istenével — de mire jut? Csak ellenmondásokba bonyolodik.

„Az isten — írja (25. l.) — nem ugyanaz az átalánynyal, noha vele való azonságát sem tagadhatjuk.“ Tehát az isten különbözik a világtól, de azonos is vele. S miért? „Mert az ellentéteket sem azonítani sem különszakasztani tökéletesen nem vagyunk képesek“ (26. l.). Az

átalány e szerint az isten ellentéte, a mit bajos érteni, ha meggondoljuk, hogy szerző az átalányt másutt a világ lelkének, öntudatának (2. l.), majd kisistennek (29. l.), meg minden gondolatainkat magában foglalónak (28. l.), sőt „nem egyébnek mint a tudat és lét egységének“ (27. l.), itt tehát mindenségnek mondja.

Szintén ellenmondás fejlődik, midőn a philosophia istenét meg akarja különböztetni a hit istenétől. „Az átalányt — olvassuk a 26. lapon — öntudatosan ismerjük (dehogy ismerjük!), az istent csak sejtjük. Az átalány a tudat istene, philosophiai isten, az isten pedig a hit istene, kijelentett isten.“ Ez utóbbi számára tehát nincs a philosophiában hely; a philosophia istene csak az átalány, azaz „a világlét és világtudat egysége,“ azaz a mindenség. Ez tiszta pantheismus. És így kétféle isten volna: egyik a philosophiai, a pantheistikus; a másik a hitbeli vagy kijelentett. Melyik már az igazi? Ha mindakettő, vagy egy sincs, és atheismusban vagyunk; ha csak az egyik, úgy a másikat el kell ejteni, mert a mi a tudományban nem igaz, nem lehet igaz a hitben sem, és megfordítva.

De ím egy kibuvó menedék. Az átalány — hogy ugy mondjuk — csak relativ isten, mert hiszen a mi átalánynuk is csak relativ átalány. „Az áta-

seül a M. Akadémiát tekintsék természetes organumának.

Azonban

8

lány — mondja Petrő (26. l.) — viszonyában minhozzánk végetlen, viszonyában istenhez véges;" és alább: „Amiyben egy az általány az istennel, a mennyiben az = egyik ellenére az istennek, mivel a feltevény a Petrő lénykéje = mikrotheos; annyiban pedig különböznek, hogy az istennek több másnemü ellenei is lehetnek" (29. l.), azaz, hogy azon világon kivül, melyet mi ismerünk s „melynek egyik oldala lét, a másik tudat, a harmadik öntudat," lehetnek még másféle világok is. (De vajjon lehetne ezek közt csak egy is olyan, melynek a lét ne legyen egyik oldala!) Feljebb több istenre bukkantunk, itt több világra. De halljuk tovább. „Az általány az isten akaratából kifolyt egyik ellene" (30. l.), s valamint a világ az isten irányában „kisisten" (29. l.), úgy az ember a világ irányában „kisvilág" (3. l. és sokhelyt) s emelkedjen maga is általány, claritas „individuális vagy relativ általány" (17. l.). Az ember „oly viszonyban van az általánylyal, mint a buborék a vízhez: az ember individuális vagy viszonylagos általány, az általány pedig universális, általános ember" (33—4. l.). A világ, melynek az ember tagja, rá nézve végetlen, de egy magasb, nagyobb világhoz képest maga is véges és ép ezért csak relativ általány; s e folyvást a végtelenig gyarapodhatnak, a hol azután kell lennie az igazán abszolut általánynak.

Dezsényi

1

Vélemény ily czimen: „Elmélet. lélektan. Készitette Szalai István, fenteki ref. tanitó, m. akad. l. tag 1862. évben."

I.

Hijába vitatják némelyek, hogy az igaz ismeret alapja csak önmagunkban keresendő, hogy abban nem kivántatik egyéb mint józan gondolkodásnál, főnal hogy azt előleges fogalmaink közé lehetetlen megalkothatjuk; hijába vitatják ellenkezőleg mások, hogy az ismeret alapja nem benünk, hanem csak kivülünk található, hogy igazán csak a tapasztalás nyujthat ismeretet, főnal hogy ezek csak a tényekből merített általános fogalmak képeiről; és hijába kétkednek még mások mind a gondolkodásban, mind a tapasztalásban, s ügyetlenül mindkettőnek értékét a semmi fokáig lesüllyedni: — az személyek közül, kik a tapasztalást megvető nevelésnek zárják ki pendülőkerekeik magas üvi körében, magok sem lehetnek el tapasztalás nélkül, s előleges fogalmaikkal sohasem birják a valóságnak csak megközelitő képmását is megalkotni, nemhogy magát a valóságot állithatnák elő; a valóság de magégjai viszont, kik forradalmi kéjjel kikaczkodnek a gondolkodó én fölsége ellen, szintúgy

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST V. AKADÉMIA UTCA 2.

nem vonhatják ki magukat a gondolkodási elvek szabályai alól, s mert tényeket millióival fen tűzésről csak egyetlenegy esetnél is (kivillantani, akár megismételni, míg tévedésből az esetnél világ birodalmát felforgatni; a kétkedők vagy/kik se a gondolkodásban se a tapasztalásban nem bíznak, közvetlenül saját gondolkodásuk és tapasztalásuk által vannak megcáfolva, mint a melynek alapján ők épen a gondolkodás és tapasztalás értékét tagadják.

Minden ismeretnek, tehát a bölcseleminek is, két tényezője van fentartége: a tárgya, melyet ismerünk, s az ösze, mely azt ismeri. A tárgyat tapasztalnunk kell, hogy ismeretünk kiterjedő igazságú; az ösnek gondolkodnunk kell, hogy ismeretét megalapíthassa.

A ki e két tényező közül csak az egyiknek tulajdonít kizárólagos érvényt, a bölcselkedés azon végletébe esik át, melyet dogmatismusnak nevezünk; a ki mindakét tényező érvényét tagadja, skeptikus.

A dogmatismus — mint Szontagh jól mondja — elegendő okok nélkül állít, valamint a skepticismus elegendő okok nélkül tagad. A dogmatismus nevezetesen állítja: meg azt, hogy minden ismeret alapja csak bennünk, vagy azt, hogy csak kívülünk keresendő.

A dogmatismus tehát az ismeret felszeg meg-

alapításából ered, s a szerint, a mint vagy a gondolkodást vagy a tapasztalást tekinti az ismeret egyedüli helyes módjának, lehet kétféle:

1) mérőben az ismeret önjére támaszkodó, tehát egyoldalúan önteges és a priori fogalmú, eszmei, avagy gondolkodó, melynek módszere a következtetés (deductio); a dogmatismusnak e neme az úgynevezett szemlélődés;

2) mérőben az ismeret külvilágra támaszkodó, tehát egyoldalúan tárgyiagos és a posteriori fogalmú, valódi, avagy tapasztaló, melynek módszere a következtetés (inductio); ez az észlelés dogmatismusa, mely tényleges bölcselemnek positi magát nevezni.

Ez utóbbi a létből akarja kihozni az eszmélőt, az előbbi az eszmélőből a létet; az észlelő fejét magán kívül keresi mindennek magyarázatát, a szemlélődő saját magában.

Minthogy a tapasztalás nyújtja ismeretünk tárgyait, a gondolkodás pedig adja meg alakjait, az észlelő mert adatokat, alaktalan tartalmat halmozni össze, a szemlélődők viszont mert képzeletek, tartalmatlan alakzatokat vázolnak, s mindakét fél csaknem felfogás igazságra bír szert tenni.

A tartalmatlan alakszerűség, s ebből eredőleg a fogalmak határozatlansága, mely a szemlélődés természetét, a külső valóság megvetése s a mert eszmélkedés bálványozása a valóság tagadására vezet s

seül a m. Akadémiai Értesítő természettudományi osztályának.

Szontagh

4

a minden egyénit megkommunikáló személytelenség rendkívüliben, a pantheizmusban pacet pépjelfolyni.

Az alakítás tartalmasság, mely a kézzelfogható külvaló egyéni jelentőségeihez van bilincselve s az észlelést jellemzi, a szellemi önlélek tagadása és a nyers anyag elismerése végül a minden eseményit sötét semmibe süllyesztő felfogásból, azaz materialismussá merevedik.

Ez utóbbival most semmi dolgunk; de igenis a dogmatismus fentebb említett másik nemével, a szemlélődéssel, melyet Szalai István társunk egyik cikke bizonyít.

A szemlélődő dogmatismus ezen képviselőjét nem pusztán a tisztelet oltárának (különösen) demutatnom; az akadémia ismeri őt, mely 1858-ban adta ki „Tapasztalati lélektan"át s negyvenhat évben tagjává is választotta. Most e munka párja, az „Elméleti lélektan" van az akadémia (ítélete) alá bocsátva, s én is megbízatásom van annak vizsgálatával, mindenek fölött azt kérdezni, megvizsgálandónak, vajjon ez a munka is feltünteti-e (azon) hiányokat és tévedéseket, melyek a szemlélődés kísértében jámi feltűnt.

A szemlélődés tanulságai tartoztak — mint később előrebocsátottuk — hogy minden a psychologi módon kívüle és magyarázva meg, tartalmatlan, üres absolutismusra pályát s valódi ismeretet nem nyujt. Nem is nyujtott: mert nem csak gyakran ellenkezésbe állt a valóval, mely (a — kis ellentmondás végtelenül) gyakori ősi szemléletével, [illegible] már csak végtelen sokfeleségénél

magának is benne kell lennie. Igy is minden lehet mindenben. „A gondolat tehát — folytatja azok iránt diadalmasan — szellem is, anyag is; hiszen különben is tudjuk, hogy az ismeret két tényezőből áll: gondolható lehetségeinkből, és azon tárgyból, melyről gondolkodunk" (15. l.). Hátha épen ilyen szellemi tárgyról gondolkozunk, például gondolható lehetségeinkről: hogyan lesz gondolatunk — anyag is?.. És (az) ilyet (az ismeret vannak-e gondolatai? s ezek szintén szellem is anyag is?

De halljuk, mi a gondolkodás. Minthogy a gondolatok térben is időben is vannak, a tér és idő" egysége pedig mozgás, „következik tehát a gondolkodás nem egyéb, mint mozgás (tehát nem egyéb, mint tér és idő" egysége?), nem nagyon érzéki, de szellemi vagy értelmi térbeni mozgás" (15. l.). Megint üres képlet, fejjétér! (Smiwel pezsgő-pénz a szellem mintes térbe, csak időben, a „szellemi tér" képzelemség is.)

A pezsgő által felfedezett harmadik, nagyszerű szellemi érzék pontja csak a három képlet betöltésére való, különben minőségi célzatos, mely valós- vagy ellenszenvet mindenik érzék gerjeszt. 7 (113 – 9 l.)

Effélé ítéletlenségeket, határozatlan meghatározásokat, fejjátékokat, hibás ellentétekkel s hasonlatokat még nagy számmal lehetne idézni, de akkor e vélemény — hogy a pezsgő nyelvén fejjék — itéletben is időben is pénzben meghaladná magát a lélektant.

Valának egyébiránt a fejjátékok, ellentétek és hasonlatok bár a legszerencsétlenebbek: elmés hasonlatok és ellentétek a már meglevő ismereteket tisztábbá, világosabbá tehetik nagyon, de nem szaporíthatják; egy-egy fogalomnak pedig majd egy, majd másféle értelemben használata semhogy világosítana, sőt megtévesztő és félrevezető. A mi nevezetesen

Dessewffy

Közöltetett a M. Akadémiai Értesítő természettudományi osztályának.

Arontan

a bölcselmi ismeretet illeti, ezt épen nem mondtuk elő a fogalomjárót, hanem igenis a fogalmak pontos megállapítása s következetes kifejtése.

V.

Midőn végül azon kérdésre kell válaszolnom, kiadja-e a magyar tud. akadémia ex „elméleti lélektan"-a igen kényes helyzetben érzem magamat. Egyfelől nagyon kétségtelen vagyok e bölcselmi dolgozat[illegible]ban mind az irányt, mind a módszer határozottan kárhoztatni, másfelől azonban nem pectnem magamon hárítani a gyanút, mintha e munka előtt, mivel tekintetemmel ellenkezik, a rejtvényesség nélkül el akarnám zárni. Ezért tehát, és mert a magyar tud. akadémia minek kötve kizonyos bölcselmi rendszerhez s már a jelen munka pályát régebben kiadta: inkább arra határozok, adja ki ezt is — ha t. i. pótkre szóló költségvetése megengedi.

Arra előre azonban, ha az akadémia e munka kiadását elhatározza, mulhatlanul szükségesnek tartom, hogy pereszője azt még egyszer gondosan átvizsgálja s kijavítsa. Nem szabad benne oly elfogadást hagynia, mint például, hogy a test érez (21. l.), a lélek hogy a lélek érez a test által, vagy pedig, hogy a tudományos igazságot a lélek szükségei (95. l.), mintha a mi lelkünk nélkül igazság nem is volna; — lehetőleg el kell távolítania a gyönge dogmatizálást, rossz hasonlatokat, mint a hol például a halálról mondja, hogy pintoly szükségképen vezet élete, miképen a hegy szükségképen völgyet vezet (96. l.), a miből mindjárt az ellenkező is következik,

az t. i., hogy az élet meg ismét halálra vezet, mint a völgy is megint hegyre vezet; — sőtval, meg kell tisztítania munkáját azon meddő fejtegetésektől, melyekből (fentebb) csupán példákat bemutattam.

Szerző műfajait érintetlen hagyom. Azt azonban mégis megkívánom s meg is lehet méltán követelni, hogy a mely műfajt már bizonyos bevett jelentéssel bírnak, azoknak ne adjon önkényesen más jelentést. Ne használja tehát az épletes fajt elméletes helyett az esetben, mint (a 38. lapon tesz; mert épletes annyi mint megfigyelni, observare, legalább így van elfogadva. Kifogás illeti magát a munka címét is: elméleti lélektan — akár fogott épelmélet vesz azt elméletit, akár szemlélődő, speculativ helyett. Ha szemlélődő helyett veszi, eltér az általános nyelvhasználattól, mely az elméleten theoriát ért; ha theoretikusnak veszi, eltér a tudományos épületezéstől, mely szerint az elmélet ellentétje a gyakorlat, így tehát az elméleti lélektan pályája gyakorlati lélektan volna, nem pedig tapasztalati, a minek szerző — helyesen — 1858-ban megjelent lélektanát nevezte.

Vannak megigazítandó névtévék is. Így a matérialisták közt (45. l.) Mirabaud van felhozva. Tudvalevő, hogy e Mirabaud álnév, s a „Système de la nature" szerzőjének igazi neve Holbach. Ugyanott a matérialisták közt Erdmann és Julius Schaller nevével is találkozunk (46. l.); e két papfi ugyan erősen tiltakozott az ellen, hogy egy sorba állítják Moleschott és Büchner urakkal

seül a m. Akadémiai Értekezések természettudományi osztályának.

Arontan

24

kal! Mindakettő feddhetetlen jottoldali hegelista. És Rothe, Jul. Müller, Rückert, Bruch oly kis nagyságok a bölcselemben, hogy bátran kimaradhatnának.

A toldalékot (az imádkozás haknáról), mely ~~[illegible]~~ nem „lélek-, hanem erkölcs- és vallástanba való, az akadémia által netán eszközlendő kiadásban, véleményem szerint, mindenesetre mellőzni kell.

Pesten, april 5 dikén 1863.

Gregusz Ágost

531

1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST V. AKADÉMIA

Tekintetes Akademia!

Kerpely Antal vaskohászati almérnök Áninán a „Vastermelést" tárgyazó munkájának első irott 7 ivét azon ajánlattal küldötte be a tek. Akademiához, miszerint késznek nyilatkozik, azt végig kidolgozni, ha a tek. Academia azt kiadásra méltónak találandja.

A tek. Akademia a munkát véleményadás végett az alólirottaknak adta ki, a kik következőkben mondják ki véleményőket.

Alólirottak sajnálattal vették eddig, ~~miszerint~~ hogy hazánk minden tudósai közül épen a bányászok, a kik a haza mineralogiai és geologiai bő kincseinek fölfédézésére és emelésére leginkább hivatvák, eddig lételők és hazafiui kötelességök jeleit az Akademia előtt nem adták. Az Akademia mineralogiai és geologiai közléseket, melyeket hazai bányászoktól nyert volna, eddig nem mutathat fel, és mind a mellett, hogy foglalkozásuk folyvást bő anyagot nyujt a közlésre, eddig a M. Akademiához mint hazánk tudományos központi organumához soha sem fordultak.

Alólirottak tehát Kerpely urat, mint a hazai bányászok részéről mutatkozó első hirmondóját örömmel üdvözlik és reményleni akarják, miszerint Kerpely úrral fölébredt a hazai bányászokban azon kötelesség érzete, mellyel a hazának tartoznak, hogy t. i. ismereteik és tapasztalásaik bő anyagának közléseül a M. Akademiát tekintsék természetes organumának.

Azonban

Azonban, mind a mellett, hogy örömmel üdvözlik az alólirottak Kerpely uzat e téren, még is azt kivánták volna, miszerint a tárgy, mellyel ő az Akademiához fordult, más lett volna.

Ha bár az alólirottak a vastermelés fontosságát nem csak más országokra, hanem különösen hazánkra nézve nagyon is elismerik; habár tudják, miszerint a vas okszerü és a tudomány elveinek megfelelő előállitása egyszersmind a hazai ipar és gazdagságának hatalmas előmozditója; még is azt hiszik, miszerint az Akademia körén nagyon is tul esik, hogy az ugy is nagyon igénybe vett pénz ezejét ily szorosan müipari munkák kiadására forditsa, és igy azon eszközöktől megfossza magát, melyek főleg az elméleti tudományok előmozditására és azoknak hazánkbani terjesztésére rendelvék.

Alólirottak a szerző törekvését és hazai buzgóságát azon a téren, melyen ő működik, teljes mértékben elismerik és méltányolják, azt ohajtván, miszerint számosan találtatnának, a kik hasanló buzgalommal lelkesitve, tudományukat a hazában meghonositani és a hazai ipart tudományos alapra fektetni törekednek. Csak azza kivánják figyelmeztetni a tisztelt szerzőt, miszerint foglalkozása és tudománya számos más tárgyat nyujt, melyeknek segitségével igen kivánatos érintkezésbe jöhet a m. t. Akademiával. Ide tartozónak vélik alólirottak a magyar vastermelésnek leirását, annak netán hibáit és hátrányait, melyek annak fejlődését és a külfölddeli sikeres concurrentiaját akadályozzák; a hazai vasérceknek minőségét minden fontosabb lelhelyre nézve, azoknak jeles vagy netán hibás tulajdonságait, azoknak különbségét, mely köztük és más jelesebb külföldi vasércek között fenáll, azon eltérést, melyet épen ezen és más okoknál fogva a vastermelőnek követni kell, hogy kivánságának és a fogyasztó igényeinek megfelelő gyártmányt nyerjen és i. t. Ilyféle és számos más hasanló fejtegetések minden bányászra nézve igen méltó tárgyat tennének, melyet az Akademia természettudományi bizottmánya szivesen fogadna.

A mi a munka becsét illeti, a mennyiben t. i. azt az előttünk fekvő 28 lapból megitélhetni, melyek csak a bevezetést foglalják magukban, tagadni nem lehet, miszerint az tárgyavatottsággal és a legjobb német források felhasználása mellett ~~van~~ irva van; szintugy megfelel nyelvre nézve is azon kellékeknek, melyeket tankönyvtől igényelhetni, ugy hogy kétséget nem szenved, miszerint az ipar körébe vagó hazai irodalom annak megjelenésével annál inkább nyerne, miután a hazai irodalom eddig hasanló munkát teljesen nélkülöz.

Ha tehát a tek. Akademia pénztára egyéb teendői mellett megengedi, a munkát kiadhatónak vélik, de ez esetben okvetlenül szükséges, miszerint terjedelme meglegyen határozva, és a munka nyomatása előbb megne kezdetessék, mielőtt az az Akademiának készen beküldve nincsen.

A tekintetes Akademiának

Budán Julius 20dikán 1863.

alázatos szolgái
Nendtvich Károly
Rubinyi [illegible]

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA UTCA 2.

533
1863

Jegyzőkönyv. 1863.
29. ülés 315. pont.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA UTCA 2.

Inditvány a magyar nyelv szótára ügyében.

A magyar nyelv szótára első kötete 104 ivnyi tartalommal immár megjelent. Ebben foglaltatik előbeszéd is ezen szótár keletkezéséről, továbbá az akadémiai utasításról és a szerzők vezérelveiről annak készitésében. Ezen előbeszédből láthatni, hogy az Akadémia mindjárt eleinte az egész társaság közremüködésével oly nagy szótár készitését tüzte ki czélul, melyben minden egyes szóról el vala mondandó, mit róla nyelvtudósnak tudnia lehet. Az 1840 s következő években megkezdett felolvasások és mutatványokból az tünt elé, hogy miután az egyes dolgozók természet szerént saját nyelvészeti elveik vagy nézeteikből indulának ki, az így készitendett mű a legkülönnemübb sőt egymással ellentétben álló felfogások halmaza fogna lenni; mihez képest 1844-ben elhatároztatott hogy a szótár készittetése egyelőre csak az értelmezésre és még a nyelvtani és szókötési viszonyok eléadására szorittassék s ezek egy öntetű kivitelével két tag bizassék meg. A megbizott szerkesztők vagyis inkább szerzők két évi munkálkodás után azt jelenték az Akadémiának, miszerént ők korlátolt megbizatásuknál tovább menendők, készek, ha az Akadémia jóváhagyandja, munkálataikba mind

a szófejtést, mind a nyelvtudomány akkori állásához képest a többé-kevésbé rokon nyelvekkel hasonlítást is fölvenni; mely kibővitése a tervnek, miután több rendbeli ekkép kidolgozott szóczikk felolvastatott vala, közhelyeslést nyervén az a nagy gyülésnek is bejelentetett; a következő időkben pedig nemcsak a szótári munkálatok eléhaladtáról évenként, hanem több ízben az iránt is küldött ki kebeléből az Akadémia szakférfiakat, hogy a dolgozatokat belső tartalmuk és minőségök tekintetében is visgálják meg, jelentést teendők. Mi mindenkor teljes méltatás kiséretében meg is történt. Maguk a szerzők időnként több czikket, és értekezést közlöttek az ülésekben, melyek a jegyzőkönyvek tanúsága szerint általában helyeslést nyertek, sőt az évi munkálatok sorában jutalmakra érdemesittettek.

Szerzők törekvése vala ezek szerént munkálataikat az értelmezésen túl az egyes szók ~~értelmezésére~~, családositására, s némely rokon nyelvekbeliekkel mind anyagi mind alaki tekintetben összehasonlítására is kiterjeszteni s fölvevék dolgozataik közé, nemcsak az élő és közdivatú szókat, hanem a régi nyelvemlékekből s tájbeszédekből kiszedegetett érdekes beszédrészeket sőt a magyar szók alkatrészeit, u. m. a gyököket, képzőket és ragokat is, szóval igyekezének, a mennyiben két embertől telik, az Akadémia eredeti szándokát már most megközelíteni, egyedül a szorosan vett s köz életbe át nem ható műszók rekesztetvén ki, mi szintén akadémiai utasitás következtében történt. Így fejeztetett be, a zavaros idők kivételével mintegy tizenöt év múlva az egész munka s 1861 év ~~utóhónapjaiban~~ nyomatni megkezdetvén, az első kötet, – az egésznek mintegy ötöd része – a közönség kezében forog s a többi kötetek nyomatása is, hacsak a szerzőknél emberileg lehető akadályok nem jönek közbe, szakadatlanul folytattatni fog.

Minthogy azonban ekkorig az egész tulajdonképen csak a két szerző munkája, kivánatos hogy az jövendőben az egész magyar nemzet közös nyelvkincsévé váljék.

Ehez képest felszólitatír ~~volna~~ mind az Akadémia kebelében, mind azon kivül a két magyar hazában minden, a kit nyelvünk ügye érdekel – s melyik magyar embert nem érdekelné az! – és a ki ezen kivül ily müködésre magában hivatást érez, hogy ha akár pótoláskép, akár megigazitólag, akár a szerzőkével elkenkező nézetből indulva bármely egyes szótári czikkre vagy állitásra észrevétele volna, azt tétovázás nélkül tegye irásba s az ekkép czikkek szerént rendezett észrevételeit akár együtt, akár időszakonként, de minden esetre a szótár nyomtatása bevégeztével a nyelvtudományi bizottság jegyzőjéhez Hunfalvy Pálhoz küldje, hogy a beküldött észrevételek majdan egy pótlékkötetben szintén ~~kiadathassanak~~ felhasználhassanak. A további kivitelre az Akadémia a nyelvtudományi bizottságot ~~ruhá~~ ratossa fel olyképen, hogy a beküldött

észrevételeket vizsgálja, illetőleg két-két tag által vizsgáltassa meg az iránt: vajjon azok nyelvi és tudományos tekinteben kellő alappal és érdekkel birnak-e? Ha valamely esetben a két vizsgáló különböző vélemenyt adna, még egy harmadik véleménye is megkivántatnék, sőt ha a szótárkészítők nézetével egészen ellenkező észrevételek merülnének fel, ezek bizottsági ülésekben is megvitatandók lennének lévén.

Minden egyes beküldő neve, elfogadott észrevétele után minden egyes cikkrét a pótlékok közben gratis kinyomatni rendeltethetik.

Pesten 1863 január 1-én

Fogarasi János.

⊙ Kelt Pesten a magyar tudományos Akadémiának f. é. március 30-án tartott ülésében

Balay László titkár.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2

564
1863

3 Levelek 1863. (13. tétel)
75. pont

Miltényi Báró, M. Tud. Akadémiai Elnök Úr!

Folyó hó 4-kén megküldő levelét Miltényinek szerencsém volt vinni, melyből értesülök hogy a Jtk. Akademia azok sorába méltóztatott iktatni, kik a Corvina Bpestre jövő tagjainak megválasztásával és ismertetésével bízatnak meg.

Azért hogy néhai felejthetlen Elnökünk gr. Teleki József úrnak e küldetésre ajánlkoztam, tudhatom én mülete el; s bizom, változó egészségem, s ez év nyarára kitüzött irodalmi feladásom, mely által a Jtk. Akademia irányában egy régi tartozásom kivánok végleg törleni, semmi aggodalmaket költsenek benne: helyesen cselekszem-e, ha e megtiszteltetés parancsnak engedelmeskedem? Másfelül nincs valamely régiekben épitett hajó néhe nekem a magyar tudományosság, s tán a mitsége irodalom érdekébe gyümölcsözhető expedicióban, melynek első ohajtója én voltam.

Igy elhatároztam magamat Miltényinek irányomban kifejezett kivánságának hiv fogadni, akkor esetben t. i., ha a küldöttség augustus hóje előtt nem indulásnak, addig az egyetemtől, ezidei dékáni állásomnál fogva, meg nem válhatnám.

Miltényinek nagybecsü kegyeibe ajánlom, mély tisztelettel

Miltényinek
Pest, nov. 7. 1863

alázatos szolgája
Fehér Ferenc
M. Tud. Akad. tag.

565
1863.

Alulirottak a Fáy András nevét viselő takarékpénztári alapítvány ügyében véleményadással leven megbízva, azon tisztelő férfiúi szándékait, kinek nevét örökíti az alapítvány, örvendve üdvözlik a maga Fáy András sírjánál. Ezen szándékai is megértvén, abban állapodtak meg hogy a pesti takarékpénztár nagyszerű alapítványa keresletének elfogadását a M. Tud. Akadémiának ajánlják s ezután az alapítvány szövegének gondjainak világosabb, s azon tisztelő férfiúi szándékát, kinek nevét viseli az alapítvány, határozottabban kifejező módosítását hozzák javaslatba.

Ehhez képest az alapító levél 2 szakaszának b, pontjába, e szavak után: „mely a szaktudományok" következőleg lenne: „vagy a technika."

A 3-ik szakasz azon pontja, mely a jutalmazásra kijelölt munkák a szerző által legalább 1000 példányban rendeli kinyomatni, akképp módosítandó, hogy a szerző a jutalmazásra kijelölt művet „legalább 500 példányban" nyomassa ki.

A 4-ik szakasz most így hangzik:

„A jutalmazás vagy meghatározott tárgyú pályázat kitűzése folytán vagy három egymásutáni évfolyam alatt nyomtatásban megjelenendő s a jelen szabályzat minden követelményeinek megfelelő" művekre vagy föltüntetendő föltfedezésre s találmányokra vagy a 6-ik szakasz esetében meghatározandó pályafeladat kitűzésére nézve foganatosítandó."

A 6-ik szakasz elején e szó „kivül" elmaradna s előbb a „pályamű" helyett csupán „mű" iktatandó.

A 7-ik szakasz most előjön az 5-ik pont helyett így szólva:

„5. Azon kitűzött elbírálásának vagyon a jutalom a 4-ik pontban foglalt tárgyakból melyikére s a pályadíjról a szakértő bírák melyik ajánlatára történjék ki, a takarékpénztár ezentúl ezekre kiterjedő hatáskörét szerzi fen s választmánya által gondoskodik."

E szakasz a következő így való szerkesztéssel:

„7. Ezen esetre (t. i. a 6-ik pontban említett esetben), nem kívánt elbírálásról, vagyon a pályafeladat a szakértő bírák melyik ajánlatára történjék ki, a takarékpénztár ezentúl ezekre kiterjedő hatáskörét szerzi fen s választmánya által gondoskodik."

Kelt Pesten, novemb 30-1863.

Paulay Ede
Csengery Antal
Szabó József

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST

Másolat.

315. Előterjesztetett a hazai első pesti takarékpénztár választmányának
1863. f. é. junius 23-án tartott üléséből kelt következő levele: „Tekintetes
Akademia! A hazai első takarékpénztár részvényesei közelebb
mult 1862. évi közgyülésökben, kegyeletes elismeréseül azon érde-
meknek, melyeket Fáy András köztiszteletben álló honfiunk ezen által-
ala Pest megye közgyülésén az 1839. évi augustus hóban
indítványozott s már azon évi december 30-án, ugyancsak az ő
tevékeny buzgalma folytán, Pest megye pártfogása alatt meg
is alakult intézet felállitása körül magának szerzett, – egy
Fáy András név alatt kezelendő örök alapitvány letétetésére
20,000 ft tőkét ajánlottak fel, mely az évi tiszta haszonnak 2.
százalékából fog kiegészittetni. Azon tekintetből azonban, hogy
ezen intézkedések sikerét mind az alapitó egylet, mind az az-
zal megtisztelt férfiu a csak hosszas idő után bekövetkező ki-
egészités előtt már élvezhesse, úgy intézkedett egyszersmind a
f. é. április 11-én megállapitott szabálypontokban a közgyülés, hogy
az ezen alapitványból díjazandó szaktudományos munkákra
a jutalomkérdések kitüzése már az 1866-ik évre megkezdetvén, s az
után pedig három évenkint folytattatván, annak költségeit a
teljes kiegészitésig az alapitó intézet rendszeres kiadásai közöt
saját pénztárából fedezze. Ezek előrebocsátása mellett az emlí-
tett alapitványnak közgyülésileg megállapitott szabálypontjai
oly hazafias kérelemmel küldetnek meg ezennel a tek. Akade-
miának, hogy az alapitó egylet által a pályakérdések kitü-
zésére, megbirálására, s a jutalom osztályára vonatkozó
7. és 8. pontban ráruházott megbizást elfogadni s az annak
elkövetkezendő idejében a szerint eljárni méltóztassék."

A Fáy András nevét viselő alapitványnak mellékletben
közölt szabályai a következők: „1. A magyarországi takarék-
pénztárak, különösen pedig a pesti első hazai takarék-pénztár
alkotója: „Fáy András" nevének emlékére s e téreni érdemei
kegyeletes elismeréseül „Fáy András" nevét viselendő 20000 ftos

örökös

örökös alapítvány létesíttetik s ezen tőkeöszveg, az 1862-ik évi januar 1-től kezdve, az évenkénti takarék-pénztári tiszta haszonnak két száztólija s ennek 5% kamatai által fog kiegészíttetni, mely 20,000 ftnyi alapítványi tőke s ennek 5% kamatai, valamint a kamatok időközi kamatai, a hazai első pesti takarékpénztár által – és minden más vagyonától elkülönítve kezelendő. – 2. Ezen alaptőke kamatai szépirodalmi és szépmüvészeti munkák egyedüli kivételével a.) magyar nyelven irt oly szaktudományos munkák megjutalmazására forditandók, melyek az illető szaktudomány europai szinvonalát emelik, vagy legalább annak szinvonalát fölérvén, a hazai tudományosságnak hasznos szolgálatot tesznek. – b.) Oly hazai fölfedezések és találmányok megjutalmazására forditandók, melyek az ~~illető~~ szaktudományok valamely ágában tétetnek s a külföld figyelmét is magukra vonni képesek. – 3. E jutalmat absolut becsü munkák, találmányok s fölfedezések nyerhetik meg; népszerü nyelv a munka előnyeül szolgál; a jutalmazásra már kijelölt munka a szerző által legalább 1000. példányban kinyomatandó, s a munka megvétele a közönség részére lehetővé teendő: ellenesetben a jutalom ki nem adatik. Technikai fölfedezések s találmányok csak azon esetben nyerhetnek jutalmat, ha a fölfedező vagy föltaláló kizáró szabadalom által jutalmazva nincs. A jutalmazandó fölfedezés vagy találmány tehát, közhasználat végett, minden részleteiben közhirré teendő. Fordított munkák e jutalom tárgyai nem lehetnek. A jutalmazott munka a szerző tulajdona marad, ki a munkának három nyomatott példányát a takarékpénztári könyvtár számára díjtalanul átadni köteles. A jutalom összege csupán ezen átadás után lesz fölvehető. – 4. A jutalmazás (vagy meghatározott tárgyu pályázat kitüzése folytán) vagy) három egymásutáni év folyama alatt nyomtatásban megjelenendő s a jelen

len szabályzat minden föltételeinek megfelelő müvekre vagy fölmerülendő fölfedezésekre s találmányokra nézve foganatositandó. – 5. A jutalom 3000 ftnál sem több sem kevesebb nem lehet s föl nem osztható. Az alapítványi tőke kamatainak időközi kamatai: az alaptőkének 20,000 ftig leendő kiegészitéseig, ennek javára, – azután pedig a pályázat s bírálat költségei födözésére forditandók. – 6. Ha a (kiirt) jutalom bármely okból ki nem adatik, ez esetben a jutalom összege kamatoztatandó mindaddig, mig a jutalmazás esete e szabályok értelmében előálland. Ha ugyanazon pályázatnak első – és ennek kétszer ismételve meghosszabbitandó határidejére, jutalomra képes ~~pály~~amü nem találtatnék, ez esetben ugyanazon jutalom, valamely más, a 4. pontban foglalt kérdések egyikére tüzendő ki. – 7. Azon kérdés elhatározását, vajjon a jutalom (a 4. pontban foglalt tárgyaknak melyikére s a pályakérdés a szaktudományok melyik ágában tüzessék ki, a takarékpénztár esetről esetre kizárólag önmagának tartja fenn, s választmánya által gyakoroltatja. – 8. A 7-ik pontbeli korlátozás mellett a pályakérdések kitüzése, a pályázatok kürása, a pályamüvek átvétele, a megbirálás és a jutalom odaitélésének joga a magyar tud. Akademiára ruháztatik, mely a jutalom odaitélését maga, vagy, belátása szerint, szakértők meghivása mellett alakitandó bizottmánya által titkos szavazattal, indokolt határozatban eszközlendi; pályázókat a pályabiróságból kizárván. – 9. Pályázat esetében a munkák jeligével ellátva, idegen kézzel irva, lapjai számozva, bekötve, a szerző nevét tartalmazó lepecsételt s a jeligével ellátott levél kiséretében nyujtandók be. – 10. Mig az első pontbeli takarékpénztári tiszta haszonnak két százalékából s ennek kamataiból a 20,000 ftnyi alaptőke kiegészítve nem leend, ezen alaptőkéből s kamataiból jutalom ki nem adathatik. Hogy azonban az alaptőke kiegész

egészítéseig is, a takarékpénztár itt kifejezett szándékának sikerét lássa; minden harmadik évben egy 1500 ftos jutalom kiirandó, s ezen 1500 ftnyi jutalmat a takarékpénztár időszakonként azon öszletből fogja utalványozni, melyet évenként jótékony s közhasznu czélokra szán. Az első 1500 ftos jutalom 1866. évre kiirandó. S e jutalomdíj is a jelen szabályzat szerint kezelendő. Ezen 1500. ftos jutalom az alaptőkének 20,000 ftra leendő kiegészítésekor megszünik. — 11. Ha a m. tud. Akademia ezen alapítványt kezelni — bármi okból — gátolva lenne, ez esetben a 8. pontbeli jogok a hazai első pesti takarékpénztárra visszaszállnak. A hazai első pesti takarékpénztár megszünése vagy feloszlása esetében, a 7. s esetleg a 8-dik, továbbá a 12-ik pontbeli jogokról a takarékpénztári utolsó közgyülés határozna. — 12. E szabályok módositásának jogát a takarékpénztár önmagának tartja fenn s választmánya által gyakoroltatja. —

A M. Tud. Akademia hazafiui kegyelettel értesült a hazai első pesti takarékpénztár azon kegyeletéről, melylyel a magyarországi takarékpénztárak alkotójának emlékét, a hazai tudományosság érdekében tett alapítványnyal épen azon tudományos intézet kebelében, melynek a megtisztelt férfiu hosszas idő óta egyik büszkesége, kivánja megörökíteni. Miélőtt azonban e tárgyban végleges határozat hozatnék, maga az alapítvány és annak szabályai egy bizottság vizsgálata és véleményezése alá terjesztetnek, — a mely bizottságba maga a megtisztelt férfiu, Fáy András igazgató és tiszteleti tag is meghivandó lesz, s a melynek tagjaiul Toldy Ferencz, Horváth Czirill, Pauler Tivadar, Csengery Antal, Sztoczek József rendes, és Szabó József lev. tagok neveztettek ki.

A jutalmat és az irodalom concurrálnak?
Csak az esetre [illegible] fen a jogokban, ha
3 egymás mint évben az [illegible] irodalomban
[illegible]
Az egész [illegible] oldalon [illegible] az akadémia
[illegible] van fogamatosítva

Csengery Antal

566
1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V AKADÉMIA-UTCA 2.

Jegyzők. 1863. (37. ülés.) 388. pont.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V AKADÉMIA-UTCA 2.

Tekintetes Akademia!

Folyó év october havában a mathematicai és természettudományi osztály szakülése, végzésénél fogva, Hazslinszky Frigyes tanár „Északi Magyarhon viránya" czimű, s kézikönyvül irott műve olynemű megbirálására: ha valyon érdemes-é ezen szakmunka a kinyomatásra, – bizatván meg, a nevezett műre tett észrevételeimet következőkben van szerencsém előterjeszteni:

Hazslinszky úr, mint munkája czime is mutatja, Északi Magyarhon virányát oly czélból szerkesztette öszsze, hogy műve segitségével nem csak az avatott, hanem a kezdő füvész is képes legyen a Magyarhon felvidékén tenyésző növényzet virágos és a harasztok rendéhez tartozó virágtalan növényeit felkeresni és meghatározni. – Miután anyai nyelvünkön a nevezett vidék viránya meghatározására szolgáló könyv mind ez ideig nincs; szerző ebbeli czélja nem csak igen dicséretes, hanem megbecsülhetetlen előretörekvés is a füvészeti irodalom mezején, anynyira, hogy ha e mű napvilágot láthat, mind a füvész, mind a füvészetbe bevezetni szándékolt tanuló ifjuság e könyvben igen jeles vademecum-ra fog szerttenni, egyszersmind ezen könyv fontos és biztos segédeszközül fog szolgálni a magyarhoni átalános flora megirására is. – Ez utóbbi, szempontot illetőleg vegyanis, jelen kézirat, Arva, Turócz, Liptó, Szepes, Sáros, Zemplén, Ung, Abauj, Torna, Gömör s északi Borsod megyék virányát, – öszszesen 1885 növényfaj leirását fog

lalja

lalja magában s igy a hazánkban tenyésző növények felé-
nél többet. Ezen körülmény már maga elégséges okul szol-
gál arra, hogy ohajtsuk ezen könyv megjelenését.

Szerző két szakaszra osztja művét, az első szakasz
a nemek meghatározására szolgáló táblázatot, a
második a fajok leirását foglalja magában.

A növények biztos meghatározására az analy-
ticai vagy dichotomethodicai Lamarkféle módszert
alkalmazza, mely a meghatározási másféle módszer
felett azon kiváló előnynyel bír, hogy a vizsgáló elé-
be, a kérdésben levő növénynek mindég olyan felsü-
nő bélyegét állitja, melynek megismerését az ügyes
gyermek sem tévesztheti el; az igy felismertetett
bélyegről halad az ismeretlenre s vezeti a vizsgá-
lót mintegy kézen fogva mindaddig, mig a kezében
levő növényre nemi jegyeiből rá nem ismer. A
meghatározás ezen módszere szerző művében ügye-
sen van alkalmazva

Szerző műve második szakaszában a megismer-
tetett nemmel (genus) átvezeti a vizsgálót a fa-
jok leirásához. Itt a fajokat csoportokra osztja,
a csoportokat egy két szóval jellemzi s ez által se-
giti a tanulót oda, hogy ne kelljen neki a felta-
lált nem alá tartozó minden faj leirását átol-
vasni, hanem csak azon csoportba eső fajokat
melybe a felvett jellemnél fogva a kezben levő
növénynek is lenni kell. A fajok leirásában is
azon ügyes fogással él szerző, hogy azoknak
csak a leglényegesebb jegyeit adja elő, mely ki-
vált a kezdő vizsgálót minden lehető zavartól
megóvja s kevés fáradtággal jutván czéljához
a tovább haladásra munkálkodása szeréből
új örömet merit.

Ezen jeles tulajdonai mellett van azomban
e műnek egy árnyóldala is, de a melyen igen
könnyen lehet segiteni; nem birván ugyanis
szerző tökéletesen a magyarnyelvet, irásamodja

nem

nem egészen szabatos, s ugy a mint most megirva
van a magyar közönség elébe nem bocsátható.

Midőn tehát e mű megjelenhetését nem csak tel-
jes szivemből ohajtom, hanem meg nem jelen-
hetését füvészeti irodalmunk pótolhatlan veszte-
ségének tartanám; tisztelettel kérem fel a Te-
kintetes Akademiát, méltóztassék szerzőt műve
e hátrányára figyelmeztetni s egyszersmind fel-
hívni, hogy mielőtt ezt sajtó alá adná, javittas-
sa ki egy magyarul jól tudó s e tárgyhoz értő
szakemberrel.

Mely jelentésem mellett tisztelettel vagyok

Pesten November 6kán 1863

A Tekintetes Akadémiának

alázatos szolgája
Gönczy Pálmkszt

Gönczy Pál

567
1863

Uppsala. 1863. (87. ülés.)
389. pont.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Birálat

Than Károly lev. tag „a vegyelemek parányszulyáról" szoló értekezése felett.

Értekező e becses munkájával azon zavart, mely eddig a parányszuly és veggszulyok között uralkodott, felderiteni, és azon elemeknek is, melyek eddig gőzállapotban elő nem állithatók, vagy gőzállapotban nem mérhetők, fajmelegőkből származtatott térfogatra alapitott parányszulyokat adni törekszik.

Az értekezés szigoru tudományos alapra levén fektetve, nem csak a tudomány szinvonalán áll, de ezen tul is emelkedni törekszik, minél fogva biráló azt érdemesnek találja, miszerént az Akademia évkönyveibe fölvétessék.

Budán Majus 25 dikén
1863.

Nendtvich Károly

568
1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Tekintetes Titoknok Úr!

Ide mellékelve van szerencsém Sáros megye ásvány-vizeiről szóló szérfoglaló értekezésemhez tartozó térképet utólagosan beküldeni, azon alázatos kérésel, legyen szíves a czímlapról kimaradt következő 4 szót utólagosan udvarni „A megye földtani térképével".

Kérem továbbá a csak e napokban magán levél útján tudomásomra jutott következő hat, Kuczynski krakói egyetemi tanár által e nyáron megmért de csak most kiszámított magaslatot, az értekezésemhez csatolt betűrendszerez jegyzékbe beilleszteni:

Bártfa, a Tápoly alsó bidyán	–	Kuczynski –	131,4
" a városháza földszint	–	" –	147,7
" a postaház udvarán	–	" –	127,7
Bártfai fürdő d. ny. részén Denewffy úr házának első emeletén	–	" –	173,5

Hoszszúrét, a savanyu forrás szine – Kuczynski – 136. 1.
Zborói vár, az első körfal – " – 242. 9.

A Tekintetes Titoknok Úr igen becses levelében való fölszóli-
tására oda nyilatkozom, hogy mintán a természettudo-
mányi Közlemények I Kötetét szives rendelkezése
következtében egy példányban már megkaptam, a
többi 5. nekem mint szerzőnek járó példányból csakis
a magam értekezését fogom kérni.

Ez alkalommal azt is tudomására juttatni bátorkodom,
hogy a Nagy Szótárból eddig semmit sem kaptam,
s hogy Eggenberger Úrnak akademiai küldeményeiért
a postabért többnyire fizetem, holott mint az ügyrend
150 pontjából látom azt az Akademia fedezi.
Ezt nem a néhány krajczár kiadása végett, hanem
a rend fenntartása tekintetéből adom tudtára a
Tekintetes Titoknok Úrnak.

Székfoglaló értekezésemből 25 külön lenyomatot
fogok készíttetni, s kérem ennélfogva a Tekintetes
Titoknok urat hogy azon esetben, ha a nyom-
dásznak kinél ez ügyben rendelkezni fogok,

az Akademia engedelmére volna szüksége, azt
neki megadni ne tehelteszék.

Végül bocsánatot kérve több rendbeli alkalmat-
lankodásomért, ajánlom magamat s maradok
legmélyebb tisztelettel

a Tekintetes Titoknok Úrnak

alázatos szolgája
Chyzer Kornélfon
a. l. t.

Bártfán febr. 8 kán 1863.

569
1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

A magyar tudományos akadémiának
Pesten.

Tekintetes Akadémia!

Úgy lévén meggyőződve, hogy a Tek. Akadémia egyik magasztos feladatául tartja a nemzeti történetírás számára minden használható művet megörizni, értékesíteni s mennyiben jónak látja a tudomány közvagyonává tenni; ezoknálfogva bátorkodom felhívni és kikérni nagybecsű figyelmét mellékelt Krónikámra, melyben az 1848. és 1849. nemzeti forradalom dolgait igyekeztem történelmi hűséggel röviden vázolni.

A vázolt korszak irodalma nemzeti nyelvünkön még nagyon fejletlen. Ha a közel-mult sanyaru időknek az irott emlékek körül elkövetett pusztitásait s korlátait a sajtó terén, nem tudnók és éreznök; úgy tartom, igen kellene pirulnunk elmaradottságunk felett. A létező hiányt betölteni igénytelen Krónikámmal távolról sem szándékozom, mintán ilyesmi parányi erőm túlbecsülésével, s munka feladatának szem elől tévesztésével történhetnek. Czélom volt azon dolgozat kiszitésében, a hazai közönségnél elterjedt, részben hiányos, részben ferde fogalmakat némiképp megigazitani és kipitolni, vagy legalább annak szüksége iránt figyelmet költeni, mindenesetre egyengetni és könnyitni a későbbi történetiró előtt az útat, s többek közt bebizonyitani, hogy a történelmi eseményeknél nem mindig illethet embert a gáncs, mintán ő csak eszköz a sorsintéző hatalom kezében, melyet műveiért kirdőre fogni vagy helytelenitni

akarni, balgatagság volna, miután azok szükségesképen valók, s azonkívül igen tanusagosak.

Müvem legrövidebb vázlatát adja az eseményeknek és dolgoknak, szerkesztése annálfogva nehézséggel járt, miután a rövidség maga és jóformán ellensége az érthetőségnek s azt, mi sok tekintetben magyarázatot igényel, éppen nem teszi világosabbá. E körülmény figyelembe vételét kérem Netalán leendő t. cz. bírálóimtól.

Kronikámmal, bár a jelen sajtóviszonyok szem előtt tartásával készült, magam erejéből többé semmit sem tehetek. Irodalmi ismeretség, tehetős pártfogók s vállalkozó kiadók teljes hiányában, magamra hagyatva, bizodalmamat a Tekintetes Akadémia nagybecsü pártfogásába helyezem. Részemről azt tartom, a nemzet közel-multjának története, annak rejtett és sok tekintetben bonyolult dolgai, miknek tisztára hozása az élő nemzedékre nézve legnagyobb mértékben érdeklő és hasznos lenne, legalábbis oly mértékben érdemlik a Tek. Akadémia figyelmét, mint a mostani kortól mesze eső, századok homályától borzott események, – s e hitben vagyok bátor esedezni, hogy munkámra becses gondját kiterjesztem, s mennyiben arra érdemes, birtokába venni legyesen méltóztattál.

Miután munkám becsének meghatározását minden tekintetben a Tek. Akadémiától kérem, magamnak a díjazásra nézve semmi előre megszabott feltételeim sincsenek. Tudom, hogy azokat a Tek. Akadémia legilletékesebben és méltányosabban határozhatandja meg. Én minden esetben szerencsésnek fogom érezni magamat, ha érdemlett pártfogoltatás következtében, megkezdett tanulmányaim folytathatására új erőt és támogatást merithetendek.

Vagyok Csanádnagyében Makón 1863. okt. 23.

a Tekintetes Akadémiának

alázatos szolgája

Szeremlei Császár Sámuel mk

A Tek. Magyar Tudományos Akadémiának

Pesten.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPESTI
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Véleményes jelentés
a „hadászat alapelvei" czímü
kéziratról

Jeneziuszett kéziratnak szerzője azon dicséretes törekvéstől indíttatva, hogy hazai irodalmunkban egy nevezetes hiányt pótoljon, több jeles katonai iróként, a hadászat alapelveit állította össze azon óhajtással, hogy kezdeményezésével másokat is hasonló munkásságra buzdítson.

Munkáját megelőző rövid előszóban, lelkesen indokolja törekvésének nemes czélját, midőn dicső multunkra emlékeztetve, s más nemzetek példájára utalva, arra szólít fel bennünket, hogy az ismeretek általános terjesztése mellett el ne hanyagoljuk azon szép nemzeti tulajdonunk tudományos művelését, melynek gyakran mostoha viszonyok közt szerzett éves pótmaradásunkat köszönhetjük.

Majdnem kétszeny szomorú tanúságát foglalna magában szerzőnek ezen figyelmeztetése, ha némileg nem mérsékelnék annak megfontolása által, hogy önálló hadi irodalommal alig bírhat nemzet, melynek önálló hadserege nincsen. — Ha ismeretek terjesztését, a tudomány művelését főkép azoktól várhatjuk, kiknek hivatásában állott azokat megszerezni, s a gyakorlati életben alkalmazni. Ha anyagnak elmélet tudása, vagy puszta abstract ismeretek halmaza, még magában gyümölcsöző" lenni nem szokott, mert a tudomány, a gyakorlati élet kitételeiből veszi étetö" tápláléktát. — Mutatja ezt tudományos haladásunk egész története, s irodalmunk jelen állapota. — Ha orvos vagy jogtudós, kik anyanyelvükön szerették meg ismereteiket, s a közéletben azon gyakorolják, kedvezőbb állásban vannak arra nézve, hogy a hazai tudomány oltárán áldozzanak, mint volt még csak kevéssel ezelőtt a mérnök, vagy van a mai napig a katona. — Hátramaradásunkat azért a hazai irodalom megfelelő ágaiban, oly viszonyoknak vagyunk kénytelenek betudni, melyeken változtatni hatalmunkban nem állott.

Mindazonáltal, sőt épen ezért, általános tudományos haladásunk érdekében áll, hogy a katonai tudományoknak hazai

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

nyelvünkön mivelésére törekedjünk, s kétségtelen hogy egyesek, kik magukban erre hivatást éreznek, mihelyt a tárgyat viszonyaimkhoz képest helyesen megválasztják, – háladatlan munkára vállalkozni nem fognak.

Hányan vannak hazánkfiai közt, kik a hadseregben szolgáltak vagy most is annak soraiban állnak, hányan készülnek arra, hogy veszély idején a szeretett haza megvédésére siessenek, vagy hol van magyar, kit a hadviselés ügye ne érdekelne?

De ha eltekintünk a katonai pályától, tagadni nem lehet, hogy a hadügyi ismeretek, a mivelt nemzetek közéletében átalán kiváló figyelmet érdemelnek. – Államférfiaink, kik soha katonák nem voltak, a had és béke kérdésével foglalkoznak. Parlamentekben a hadi budget felett vitáznak, hadi működéseket birálat alá vesznek, s a nép erejének hadi czélokra fordítása felett határoznak. – S van e kérdés, mely a polgári élet minden osztályaiban az érzelmeket inkább megragadná, vagy a közfigyelmet inkább megfeszítené mint: – a háboru?

Bármi távol az ország határitól legyen a csatatér, rendítő eseményeinek csapásai visszahatnak az egész világ kereskedelemre, az iparra, az élet-szükségletek elosztására, s a tőke forgalmára. – Győzelem vagy veszteség, egyaránt érdekli a termelőt, az iparost vagy kalmárt, s az állami élet minden tényezői, a háboru eshetőségeivel oly szoros kapcsolatban állnak, miszerint felette kívánatos minden állampolgárra nézve, hogy magának minél több katonai ismereteket szerezzen, mik őt a háboru szükségességének, s a hadvezér tetteinek helyes megitélésére képesitik. – Megkivántatik erre, hogy legalább azon átalános törvények ismeretével birjon, mik a hadviselés mesterségét szabályozzák. De valamint egyéb tudományok köréből, ugy a hadviselésről is elméleti ismereteket szerezhet magának minden, ki az átalános miveltség fokára emelkedett. – S az iró, ki a hadtudományoknak hazai nyelvünkön mivelését tüzte ki feladatául, czélt téveszteni nem fog, hahogy munkájában a katonai ismeretek után vágyó közönség figyelmét, helyes tárgyalási móddal fölébreszteni s fontartani képes volt. – Ily munka, katonai ismeretek terjesztésében igen jó szolgálatokat tenne, s a hadiradalomnak hazánkban kétségtelenül kedvező lendületet adna.

Lássuk ezek szerint a szóbanálló kéziratot, hogy iránya s tartalma felett az érintett szempontokból itélhessünk.

A tárgy megválasztását és elrendezését illetőleg tagadhatlan, hogy az megfelelő feldolgozás mellett, hadi irodalmunkra nézve nyereségnek volna mondható. De nem lehet kielégitő a tudományosan képzett katonára nézve, ki abban ujat nem talál. – Tantételeit szerző ügyesen választott példákkal támogatja. De ha ezek egy részről az előadásra több világot deritenek, s a szöveget kedvesen élénkitik, másrészt azt mutatják, hogy szerző az 1815-ki kornál megállapodott azon irókkal, kiknek munkáit ugy látszik forrásokul használta.

Valljon a hadviselés mestersége, az egyesült Európának utólsó nagy küzdelmeire következett háborukban nagyobb előmeneteleket tett e, vagy megállapodott azon fejlődési fokon, melyre nagy Fridrik s Napoleon alatt eljutott, – a kérdés gyakorlati oldalát tekintve kétséges lehet. Tény azomban, hogy a téves fogalmak tisztázása, valamint az egyoldalu rendszeresség mellőzésének tekintetéből, a mai hadi elmélet nevezetes haladásnak örvend, s a seregek használatának mechanicája eddig nem ismert rendkivüli fejlődésnek indult. – Megkivánjuk azért, hogy ujabb hadászati művek, az utólsó nagy események sorából idézzenek magyarázó példákat, – kimutassák a nagy előmeneteleket, mik a gőzerőnek használatával, a nyugati hatalmasságok krimi expeditióját, vagy Napoleonnak az utólsó olasz háboruban bámulatos sevegszállitását lehetővé tevék, – s legalább futólagosan megérintsék azon elemeket, mik a legujabb hadviselésben nevezetes befolyást gyakorottak.

Ha ezeknél fogva a szóbanálló mű, a mivelt katonának kis fokra mérsékelt igényeit ki nem elégiti: – alakjánál s tárgyalási módszerénél fogva még kevesbé alkalmas avra, hogy nem katonai körökben figyelmet ébresszen. – Megkivántatnék ~~hogy~~ e czélra hogy a mű, mely több tekintetben a tudomány szinvonalán áll, mellőzve a pädagocicus előadást, inkább önálló elmélkedésekkel bővitve, több eredetiséggel birjon. – Végre hiányos e műnek nyelve is, mind az egyes kifejezéseket, mind a mondatok szabatosságát illetőleg, hol az idegenszerü szófüzés gyakran fordításokra emlékeztet.

Mindezeknél fogva a szóbanálló kéziratot kiadásra nem ajánlhatom.

Kött Pesten dec. 14. 1863.

Hollán Ernő

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

571
1863

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BUDAPEST
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Alulirottnak. Dobaij József „Hadászat" czimü hadtudományi munkájára az Akademiának benyújtott véleménye.

A fenczimzett munka feletti véleményemet három részletben foglalom, mint következik:

1. A munka belbecsét tekintve.
2. A' környülményekre nézve annak czélszerüsége-e?
3. Elfogadhatja-e a Akademia a munkának saját költségéni kiadását?

Elvitázhatlan igazság az, miszerint minden tudomány, igy tehát a harcztudomány is (: taktika.) tetszik a szerzőnek azt hadászatnak neverni:) gyakorlati mozzanataiban végheteten lehet, de a végrehajtás segédleteiben határozott, és épen e tesszi a harcztudományt is tudományá, sebből következik, hogy az-a' határozott segédleteivel a véghetetenségig eláradozó sokféleséget elöteremtse, és ezen elöteremtést némi szabályok által rendszeresitse is, és ezt neverük azán taktikai elveknek.

Legelöbb is kijelentenünk mindig szükséges, hogy mikép nyilatkozzunk azon tárgy felett, miről valamit előadni szándékozunk. Az ily definitióknak nem ritkán bár kevés becsük van, de ha van, már akkor eredményeiben dús böséget idézhetnek elé, s igy nagyon is szükséges, hogy ha a hadászatot - mint tudományt definiálni akarjuk, meg ismértessük az olvasót a harcztudomány ezerféle phasisaival, és mind ezen mozzanatokat sikerdús, vagy ellenkező eredményeivel, támogatást keresve állitásaink valodiságát bebizonyitására a harcztörténelem [illegible] anyiféle formában előfordulandó eseményeiben, és ez kölcsönöz a definitióknak oly anyira érdekes sokszerüséget.

Más alkalommal meg emlitettük már, hogy mind a ~~had~~ Stratégia, mind a taktika elválaszthatlan kapcsolatban áll a hadtörténelemmel, amazok hogy oktassanak a seregek vezérletére, emez pedig hogy tanulságot épitsen a' hadak mozgalmainak gyakorlati terén, a' harcz mezőn t. i: előfordult események dús anyagából. Hadtudományt irni had történelem nélkül

medő theoria oktató praxis nélkül, hadi történelmet pedig össze állítani a harcz tudományok ismerete nélkül, annyi mint vaktában tapogatozni a hadi események felhomály boritotta s csatái töredékeivel behintett terein.

Mind ezt röviden előre bocsátva, a mi a vélemény 1ső pontját illeti minden habozás nélkül kijelenthetem, hogy a' pezző a hadtudományilag ist több jeles munkák tanulmányozá által haszpas ismereteit nem kis mértékben bővitette, s azokat oktatólag rendszeresitette is. De elméve a' munkának nem elége correct magyarsága, és a hadi münyelvének az edigelé divó kitételektöli több eltéréseit, ha ki bontakorni képes lenne a német, neveretesen a poroß hadtudósok abstract theoriával kevert, egyébkép jeles, és classicitásra is nagy dött munkáinak törmkelegéből, egy kétség kivül előadási modora sokat nyerne, eredetiségét behiromyolhatná, s igy kivülhörne a coupe fordiás jelenségeiből, a mely most - a mint sau - az egész munkán át jövödik. A' pezző ugyan munkájának azzal igyekezett a közhasznusag jellegét magaadni, miszerint egyes tételeinek alaposságát a hadi történelemből meritett események előidézésével törekedik behiromyitani, a hadjáratok képletét rajzokkal illusztrálja, a melyeket ugyan nem lehet mindig sikerült dolgozatoknak tekinteni, mert a' pezzőnek nem sikerült munkájának vilagosabb értelmet kölsönözni, mint t: i: azon maszk jeles dolgozatokon végig clömlik, melyeket tanulmányozása tárgyává türött ki.

2ső: A' pezző előszavában elmondja, hogy ha szabad neki is a multak tapasztalásaiból a jelenre következtetéseket vonni, miszerint az 184$\frac{8}{9}$-i magyar hadseregnél bányrottak a Tábornoki testülethez számitandó értelmes és harczgyakorlatt, s a vezényletre alkalmas egyének, mert úgymond nem voltak, könyvek milyenekből az illetők ütbe igazitást meritheltek volna, hogy ezen hiányon némileg segitsen irja Dobáj József úr „Hadászat" czimü munkáját.

Hogy nem voltak nagyobb számmal a vezérletre alkalmas egyének, fájdalom tagadni nem lehet, de nem lehet azt sem, hogy még nagyobb, és érezhetőbb hiány mutatkozott a hadseregnél értelmes képzett vezénylőkben, a fegy és a rend fentartását kezelő parancsokban, s állomas tisztekben, mint ők a közlegény séggel folytonos érintkezésben álló altisztekben is,

De a kik épen hivatva érzik a hadseregnél magukat a tábornagyi vezénylő bot hordozására, nincs szükségük épen nyelvünkön irt munkákból tanulni, most föl kell tenniünk, hogy az olyanok Europa müveltebb nemzetek nyelvét is értik, azoknak sok kitünő munkáikat olvashatják, és in ultima analysi hazai nyelvünkön is megjelentek már olyanok; de ifjainknak kezükbe nem nyujthatunk tanulságos kéri könyveket, melyekből azok a taktika ebö elemeivel meg ismerkedhetnének, meg ismerkedhetnének azon taktikai példányokkal, melyek oly prámosak, oly változékonyak, mint a mengi mozzanatokon vonul át a csaták fejleménye, az ilyen munkák nyujthatnának vezérfonalat ifjaink kezükbe, hogy ezjékozhassák magukat minden hadias környülményekben a kötelességek teljesitései között.

Ÿ 2. Kénytelenek vagyunk saját tapasztalásainkból okulva kinyilatkoztatnunk, miszerint magyar Akademiánk pánzos teendői között inkább foglalkozzék most a jelenlegi, és a békés viszonyokat követelő tudományokkal, hogy sem felhalmozott költségeit mégtovábbra is a hadtudományok terjesztésére is fordithatná, mit az Akademiától méltányosan követelni akkal inkább sem lehet, mert köztudomás szerint a hadtudományi munkákra kiadott költségei az arra pánt budgetet annyira kimeritették, hogy a' Szerkezeja elvei" czimü munkát is a költség hiánya miatt csonkán közre bocsátani kénytelenitetett.

De ha Dobáj József úr mégis módot találand jelen munkáját kiadni, örömmel fogja öt a hazánk hadias járadozásai köre üdvözleni, s mindenki megismerendi, miszerint a „Hadászat" czimü munkájával, ha t: i: a' felvett irányokat helyesen követni tudja, s akarata is lesz, az ezen szakban már megjelent dolgozatokat papirosra tenni fogja, és nem kis mértékben gazdagitani az itt s ott parlagon maradt hadi literaturánkat, de igy azt mint a munka jelen phásisában van, az Akademiának kiadásra nem ajánlhatom.

Pesten Octob: 26: 1863

Kiss Károly m/p

Fedlik!

Tekintetes Akademia!

Alolirt a magyar tud. Akademia e folyó évi Május 18án tartott összes üléséből azon műszerek átvételére kiküldve lévén, melyeket a Nagy Károly-féle bicskei csillagda gyüjteményéből a folyó évi April 16án 6001 szám alatt kelt kegyes udvari rendelet szerint Ő cs. apost. Kir. Felsége legmagasb határozatával a m. tud. Akademia részére engedményezni méltóztatott, kedves kötelességét teljesíti, midőn eljárásának eredményéről ezennel jelentést téve a tek. Akademiát az iránt tudósítja, hogy az említett műszerek Somossy Lajos m. Kir. helytartótanácsi titkár felügyelése alatt Starke Gusztáv bécsi müegyetem gépészeti osztályzatának adjunctusa által legnagyobb részt ládákba kettően bepakolva Julius 13án és 15én Pestre szallíttatván neki általadattak, és az Akademia mélt. alelnökének előleges beleegyezésével addigi megőrzés végett, míg az Akademia épülő palotájába általtétethetnének, az egyetemi csillagda részére kijelett műszerekkel egyitt az egyetemi épület egyik teremében bepakolt állapotukban rakattak le.

E jelentés mellett bemutatja alolirt f. és ff. alatt ide csatolt laistromokat. Az elsőben magyar szöveggel 101 számtól kezdve 132-ig bezárólag mind azon műszerek felvannak jegyezve, melyek a pesti egyetem, budai müegyetem, és a tud. Akademia részéről kiküldött vegyes bizottmány okadatott javaslata nyomán legfelsőbb helyen a tud. Akademiának engedményeztettek. A második laistrom, mésolata lévén annak, melyet Starke Gusztáv a bepakolási eljárásának igazolásaul a nm. m. Kir. Helytartótanácshoz beadott, német szövegü, s magában feljegyezve foglalja nem csak az f. laistrom tartalmát, hanem a megszámozott ládák mindegyikében bepakolt műszerek jegyzetét is, s emélfogva

574
1863

Fedlik!

V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Tekintetes Akademia!

Alolirt a magyar tud. Akademia e folyó évi Május 18án tartott összes üléséből azon műszerek átvételére kiküldve lévén, melyeket a Nagy Károly-féle bicskei csillagda gyüjteményéből a folyó évi April 16án 6001 szám alatt kelt kegyes udvari rendelet szerint Ő cs. apost. Kir. Felsége legmagasb határozatával a m. tud. Akademia részére engedményezni méltóztatott, kedves kötelességét teljesíti, midőn eljárásának eredményéről ezennel jelentést téve a tek. Akademiát az iránt tudósítja, hogy az említett műszerek Somossy Lajos m. Kir. helytartótanácsi titkár felügyelése alatt Starke Gusztáv bécsi müegyetem gépészeti osztályzatának Adjunctusa által legnagyobb részt ládákba kellően bepakolva Julius 13án és 15én Pestre szallíttatván neki általadattak, és az Akademia mélt. alelnökének előleges beleegyezésével addigi megőrzés végett, míg az Akademia épülő palotájába általtétethetnének, az egyetemi csillagda részére kijelelt műszerekkel együtt az egyetemi épület egyik teremében bepakolt állapotukban rakattak le.

E jelentés mellett bemutatja alolirt f. és ff. alatt ide csatolt laistromokat. Az elsőben magyar szöveggel 101 számtól kezdve 132-ig bezárólag mind azon műszerek felvannak jegyezve, melyek a pesti egyetem, budai müegyetem, és a tud. Akademia részéről kiküldött vegyes bizottmány okadatolt javaslata nyomán a legfelsőbb helyen a tud. Akademiának engedményeztettek. A második laistrom, mésolata lévén annak, melyet Starke Gusztáv a bepakolási eljárásának igazolásaul a nm. m. Kir. Helytartótanácshoz beadott, német szövegü, s magában feljegyezve foglalja nem csak az f. laistrom tartalmát, hanem a megszámozott ládák mind egyikében bepakolt műszerek jegyzetét is, s emélfogva

574
1863

a müszerek bekövetkező kipakolásánal s öszeállításánál
becses kalauzul szolgálhat.

Végre megemlítendőnek véli alolírt, hogy az egyes
ládák tartalmáról ellenőrködő átvizsgálás utján magának közvet-
len meggyőződést nem szerezhetett, mivel az a beszegezett
ládáknak felszaggattatásával és a müszereknek legalább rész-
letes ki és ismétli bepakolásával járt volna; minthogy azon-
ban a bepakolás Somossy Lajos m. kir. helytartóta-
nácsi titkár felügyelete alatt történt, és az egyetem termé-
szettani müszertárának jutott müszerek mindannyian min-
den hiány nélkül ugyan azon ládákban bepakolva találtat-
tak, melyekre az illető laistrom utalt: ugy látszik a tud.
Akademia müszereire nézve sincs ok a bepakolás kellő rend-
beni megtörténtéről, és az illető laistrom igélyességéről
(: Richtigkeit:) kétkedni. — Egyebiránt, ha a müszerek
kipakolásakor azokban valamely, a netalán tökélyetlen
bepakolásnak tulajdonítandó sérülés vagy hiány mutatkoznék,
azért a többször dicsért Somossy Lajos helytartótanácsi
titkár nyilatkozata szerint a müszerek hiány és sérülés nél-
küli Pestre szállítására válatkozott Starke Gusztáv van
felelősé téve, s vagyoni tekintetben képességgel is bir a
felelősségre.

Pesten Julius 26án 1863-ban

Jedlik Ányos
mint a tud. Akademiának
ez ügybeni kiküldöttje

574
1863

E
63

Jelentés
a Nagy Károly-féle biskei
csillagda gyüjteményéből a m.
tud. Akadémiát illető" mű"
szerek átvételéről és elhelye-
zéséről Jedlik Ányos által

I. és II. jegyü mellékletekkel.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Nagyméltóságú magyar királyi Helytartótanács!

Midőn a magyar tud. Akademia a haza
mindenoldalú ismertetését tárgyazó feladatától

575
1863

MAGYAR TUD. AKADÉMIA
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Tekran Marçius 20adikán 1863.

Méltóságos Báró Úr,
Kegyelmes Pártfogom.

Tiszteletteljes kérelmem folytán a hó folyján ár osztrák
trapezunti konzultól, arra jelentést kapván, hogy
a Tekintetes Akademia Athenaeum et Comp. stam-
buli bankárinál számomra 43 arany 2 fl és 20
kr-t mélyhez tartozót letenni, mely összeget egy a
neverett hajóra rakott vételi által már is ter-
vemen elgyüttt fontalával felvettem. — Nem akarom
tagadni, miszerint helyzetem nagyon megszorult
vala, de tesséd elhinni, hogy Kegyelmes Uram ne-
hogy sorsa még is a számatlan segélyzet elöttem
egyéléki lett volna, fájdalom, hogy nem mélyatten
e kitüntetésre, és hogy az arab példabeszéd — "El
shazan bil teman = csak a tökéletes hogy a va-
lodi hogy —" ez egyszer nem teljesülhetett rajtam.
Tisztelet, szeretet mondjak Méltóságos Uram ezt
é segély főindítóját? Ihlet és hálatartos érzü-
letem nagyon is gyenge visszhangja volna! Va-
lamint mindenkor úgy most is, ~~úgy mindenkor~~
inkább tettel igazolandom felelni a szeretet ere-
től kitüntetést szívesen megtiszem, csak kér ezer

/.

Nagyméltóságú magyar Királyi Helytartótanács!

Midőn a magyar tud. Akademia a hazai

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁR
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Főtisztelettel megmondanom tehát, hogy mennyire okhajtja ri-
vem a haránbeni visszatérését, és mennyire vágyódom
előzővel kitörő örömeimet nyilvánítani ...at

Méltóságos Báró Ur és Kegyelmes Partfogomnak
mint

örökké hálóadatos szolgája a

Vámbéry Ármin

U. I. Bérem ha gyenek tudja a levelemet az Akademiával közölni valamint még kitételemmel kifejezni köszönetemet Nagyméltóságos elnökünknek jelenleni.

V—j

U. I. Akár levelemet kapcsolatban akarom midőn az okta-
tási ügy miniszter (!) a tiszteletünk személyeit a sáh-
tól sikerült pompás képével megtisztelvén, egy példány-
nyal nem is megemlékezett, a mit az alkalommal el-
várhat vagyok Kegyelmes uramnak bekülteni — A
perse főlött [illegible] nem chalancea seal akarta
magát tisztelni, akkor csak perse szokásban neki áll,
a szemét az elmarad de hogy egészen megégve ki-
nézzen /.

kára hogy Hazánk mostoha viszonyai által annyi
szép reménnyem meghiusul, annyi fáradságaimat
annyi költségeimet a várható eredmény csak har-
mad részben megjutalmazza.

Bár mily tisztelettel az Akademiának nagyméltóz. egy
egyszerű segélyt kérnem akarnék képest mély
és nagy véghetlen nagy köszönettel tartoznom mert
arrul egy erőt kapnom reám fölé egy hivel küld-
hetni — De O Excl. Hajdu Ujendi szives meghí-
vásának vele Majusban Stambulba menni köszö-
nettel kitérnem mert 3 hét mulva Meshedneka
darabok, hol a Turkmanok elkelőség it kivelebbi
szemlére, ha csak összintéri fenyegető kikerülhetlen
esetről nem kötek vagyam illetékaja Szamarkand
ba megyek — A mennyire itt a türelmenyeket ismerem
a legnagyobb haj csak mindég az emberrablo türkme-
nek, kik arrol hogy Mr: Blaquerille persa-francia
tiszteit 12,000 aranyat kaptak europai ajmeralis em-
lent mohon lesnek — En rongyos dervis öltönyem alatt
nincs tehát vallástársaik jelentemben nem jó ez tar-
tanak tőlük, ha a persa kormany ki kémlem a ti-
vők kivetség rendszeresítéséből itélve, török ügy-
nökök segitik el nem árul; mely esetben a pénzam
jos gaz türkmen minden hinne mint még az
Golenist is frenginek vesz, csakhogy gyors vallásgyá-
jat kaphassam — j.

Nagyméltóságú magyar királyi Helytartótanács!

Midőn a magyar tud. Akademia a haza mindenoldalú ismertetését tárgyazó tel[illegible]

Ily szerencsétlenségtől az ég őrizzen, én Hazámtól oly nagy váltságdijt nem remélhetek s sorsom örök fogság lenne. Mondom a még tehető szolgálatot szembe tartva, nem akarok örültként a vesz kanyaiba rohanni, mert a tovább nem utazhatás esetében is Meshedben annyit nyerek, hogy 1ő. A kivánt török szojárásokat az ott megfordulo nomadoktól tanulhatom 2ő. Tatárhonnali szomszédságnál fogva igen érdekes kéziratot másolhatok (Eredetiben megvenni lehetetlen, mert pénzem az élelemszerek költségét is alig kifutja)

Úgy hiszem hogy Méltóságos Uram e határozatomat nem fogja rosszalni. Visszatérve hazámba utom eredményeül, főleg Persiát illető munkálataimat felmutathatnám, mi honi irodalmunkban némi hézagot kipotolna ugyan de korántsem megfelelne azon követeléseknek, melyekkel u nyelvészetünk, és saját magamnak eddigi eljárásom után tartozom. Ha mindenki de Kegyelmes Uram soha sem fogja e pontbani iparkodásomat tulfeszültségnek tulajdonitani mert ha a magyar nyelv sajátunk sem volna, még akkor is igazolhatnám lépésemet Anglia és Frankhonnak a rég rég avult nyelvek költséges kutatácsára mutatva. Mit Layard, Rawlinson Loftus és mások Babylon, Ninive Khorszabad, Varka és Susából roppant költségén napiféryre hoztak, sem a régi angolszászok, sem

ne legyen a világhinü gyöngyfüzért akasztotta nyakába, melyről egyik ujján kezét lelógatja. Persia jelen fejedelme arcvonásaiból tiszta török tatár eredete kiviláglik, melyet a Kadsár család büszkén vall. Nemde ha a csunya idomtalan kalpag helyébe egy csinos pörge kalapot nyomna a fejébe és magyar paraszt pofát mutatna ő fölsége. Feltünő, hogy valahány tagyát látám az uralkodó Kadsár családnak, mindnyájan fölséges bajuszszal diszelkednek.

Ossian hősei történetének egy paraizony világgyőzött nemzet — És mi őseink történetünket oly nagyban indokló nyelvünkeli kincsét, mivel forrása a mindennapiság köréből saját esik kalandozseri elmefuttatások sekélyeiből — Nem csak a gyönyörű hű tőtött emlékezetben tartsa bennünket, ki ~~nem~~ kuljon hogy azon nemzet kimúltját ismerni és megbecsülni nem akarni annak jövőre nincsen érdeme és jövője nem is lesz. —

Midőn Kegyelmes Uram e sorimat kéjhez vezendette mai én meshedi utamon ballagok, mely városból a török követség útján Nemes Tekintetemet hogylétemről tudositom, így a Sultan neveretti hatósága kinek rejtélkezik gyors felelettel szolgálni, valahányszor az Akademia e czim alatt

Monsieur

Ismael Efendi

Premier Secretaire de la Legation Ottomane

a Teheran.

hozzafordul —.

Így a minden nem várt nélkülözés alá minden fáradság daczára kimondhatlan jó kedv és nemével elhagyom Teheránt. Addig az ujjaink a valódi eltöltésén alatt a kivánt semmen most nyugvon ülhetnek ugy a mint az a konon, jobb lehet ha egy nehéz jövőre kiviláglik talán a sors mely is annyira kedvez, hogy 22 tusa után nyári a Duna partján csendes kikötőmre akadok!

Nagyméltóságú magyar királyi Helytartótanács!

1

Midőn a magyar tud. Akademia a haza mindenoldalú ismertetését tárgyazó feladatától inditatva, kebelében egy statistikai bizottságot állitson, ~~létesitsen~~, hogy ez a magyar korona országainak közviszonyaira vonatkozó statistikai adatokat összegyüjtse, rendezze, megbirálja, más államok adataival is egybevetve feldolgozza s dolgozatainak kibocsátása által Magyarország kellőleg hü statistikai ismertetését eszközölje: ezt azon remény fejében tette, hogy a magas kormány, az egyházi és világi hatóságok, testületek, egyesületek és intézetek az állami és társadalmi életnek mindennemü nyilvanatait hiven visszatükröző adatokkal kedveskedni fognak. E remény ében az Akademia nemis csalatkozott. A statistikai bizottság mindenütt nagy készséggel találkozott, s az ország közhatóságai, egyletei és intézetei a hozzájok intézett felkérések következtében sok becses adatot küldtek be, mint ezt a „Statistikai Közlemények" eddig megjelent füzetei tanusitják. Azonban a statistikai bizottság minél tovább halad pályáján s minél inkább ismeretik feladatát a tudomány és gyakorlat kivánalmaihoz és az Akademia méltóságához képest megoldani: annál inkább érezi ~~ez~~ ennyi

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

és szellemi erejének elégtelenségét, annál nagyobb mértékben látja be szükségét egy kormányi tekintélylyel intézkedhető statistikai hivatal felállításának.

Hogy a statistikai bizottság az illető adatokat tudományosan feldolgozhassa, mindenek előtt teljes adatokkal kell bírnia.

Hézagos vagy hiányos adatoknak ugyszólván semmi hasznát sem veheti: De ~~ennek~~ hogy ez egész országból s az állami és társadalmi élet minden köréből és ágából biztos és teljes adatokat a megkivántató rendszerességgel összegyüjtsön; arra a statistikai bizottság mint magános és tisztán tudományos bizottság nem képes és nem elegendő. Ezt csak kormányi tekintélylyel felruházott statistikai hivatal tehetné.

A statistikai bizottság ugyan több kitelhetőleg iparkodott s ezentúl is iparkodni fog az ország különböző állapotainak és viszonyainak felderítésére szolgáló adatoknak birtokába jutni, s ~~mély~~ mély tiszteletet és hálával kell elismernie, hogy ebbeli igyekezetében különösen a Nagyméltóságú magyar Kir. Helytartótanács részéről is többrendbeli becses adatok közlése által gyámolitatott. De másfelől azt is nyiltan kell bevallania, hogy azon adatok,

1 és folyvást szaporodnak.

A magyar tud. Akadémia a múlt évben fól. kérte a Nagyméltóságú m. k. Helytartótanácsot, méltóztassék a népnevelésre és az összes tanodaügyre vonatkozó adatokat országszerte begyüjteni s feldolgozás végett a stat. bizottságnak átküldeni. A Nmgú m. k. Helytartótanács elismerendő készséggel megtette az illető intézkedéseket s az időről időre beérkező adatokat átküldi a bizottságnak. Ez a jogakadémiákra és reáliskolákra vonatkozó adatokat már össze is állította, de azt kellett tapasztalnia, hogy a beküldött adatok sok tekintetben hiányosak. A ~~p~~ népis. kolákat tárgyazó adatok, ~~még~~ melyek eddigelé a bizottság kezéhez jutottak, még hiányosabbak és tökéletlenebbek, és sem a kellő readdel, sem a kivánatos gyorsasággal nem gyülnek be. Némely iskoláról két három jelentés is van, ~~a~~ más iskolák pedig egészen elmellőzvék.—

Az ország egyes közhatóságai már régóta szoktak statistikai kimutatásokat begyüjteni s részint a Nagyméltóságú m. k. Helytartótanácsnak ~~a~~ beküldeni; egyes tudósok is találkoztak, kik részint a hivatalos kimutatásokat, részint a ~~sa~~ saját személyes utánjárásokkal összegyüjtött adatokat feldolgozták. Mindezzel szemben meg kell valkanunk, hogy a statistika mezején ~~a~~ a szomszéd államok törekvései által messze túlszárnyaltattunk. Egy, hogy csak egy példát említsünk, az ország népesedési mozgalmáról 1848-ig egy szálván sincs alapos tudomásunk sem volt. Az esketési, születési és halálozási hajtatomok vagy épen nem, vagy csak hiányosan küldettek be az egyes törvényhatóságokhoz s az egész országról sehonnan sem gyüjtettek össze és szedettek rendbe. Azért az egyes tudós fel sem használhatta s kénytelen volt a közzétett egyházi névtárak adataival beérni. — 1850 – 1860-ig az említett népmozgalmi kimutatások Bécsbe küldettek fel s ott a stat. hivatal által szedettek rendbe és dolgoztattak fel. Vajjon 1860 óta készittetnek-e azon kimutatások ~~a~~ kellő szabatossággal, hol gyüjtetnek össze az egész országról, s ~~mi~~ (általában) törvénytik vetők, arról a stat. bizottságnak nincs tudomása, de meg van győződve, hogy azoknak évenkinti rendszeres folytatása, összeszedésére és feldolgoztatására nagyonis szükséges, sőt el sem nélőzhető. Angliában ez ide vágó adatok eredményei minden évnegyedben közzététetnek. —

Hogy a statistika dolgában is hátramaradtunk, azt (bizonyára) sem a köz-

~~kormányi közeg, mely a statistika körében tendő méveletekat vezérelje, hazánk statistikai viszonyainak rendszeres ismertetését eszközölje, s a közigazgatásnak a szükségelt támpontokat nyujtsa.~~

Mindezeknél fogva a magyar tud. akademia a kebelében működő statistikai bizottság előterjesztése folytán arra bátorkodik a Nagyméltóságú magyar kir. Helytartótanácsot fölkérni: méltóztassék kebelében egy külön statistikai hivatalosztályt felállítani, mely a Nagyméltóságú Helytartótanács egyes osztályaihoz érkező statistikai kimutatásokat és mindenféle statistikai adatokat egybeállítsa, megrostálja, kitisztázza, a hiányokat kiegészítse, a rendszeres adatgyüjtést országszerte kormányi tekintélylyel eszközölje, vezérelje, ellenőrözze, s az ekkép begyült, megrostált, kiegészített és kiigazított adatokat más államok efféle statistikai hivatalainak példájára közzétegye s ekkép a tudományos feldolgozásra való anyagot szolgáltassa. Az Akademia stat. bizottsága mindenkor főkötelességének fogja ismerni, a statistikai hivatalosztály részéről nyujtott anyagot tudományosan feldolgozni, s általában ~~[illegible]~~ is a felállítandó statistikai hivatalosztály iránt közreműködését és ~~[illegible]~~ viszon szolgálatát (onár előre is) készségesen fel ajánlja. ~~kezik~~ Ha az indítványozott statistikai hivatalosztály a Nagyméltóságú magyar

TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST V. AKADÉMIA-UTCA 2.

kir. Helytartótanács kebelében felállíttatnék, létesítését pedig ugy hiszi az Akademia, semmiféle akadály sem hátráltathatja, — s ha az és az Akademia stat. bizottsága, egymást gyámolítva, közremunkálkodhatnának: akkor remélhető volna, hogy hazánknak statistikai viszonyai ~~is~~ nemsokára szintén hű és hiteles adatok nyomán fel lesznek világosítva; ~~s~~ hogy mind a közigazgatás gyakorlati czéljainak, mind a tudomány igényeinek elég lesz téve; hogy tehát édes hazánkat sem minmagunk sem a külföldiek nem fogjuk többé „terra incognita"-nak nevezhetni.

melyeket eddigelé nyerni szerencsés volt, ~~sem~~ nem az ország összes viszonyaira ~~nem~~ vonatkoztak, ~~sem~~ s egyébként sem voltak mindig kimerítők és teljesek. S ez a fenforgó körülmények között máskép nem is lehet. ~~Régóta sokat nálunk is úgy mint más országokban statistikai kimutatások az egyes közhatóságok kebeléből a Nagyméltóságú magyar kir. Helytartótanácshoz felküldetni, s másfelől régóta találkoztak egyes tudósok és tudománykedvelők, kik részint a hivatalos kimutatásokat, részint a saját igyekezetők által összegyüjtök adatokat egybeállítottak és feldolgozták. Mindezáltal nem dicsekedhetünk, vele hogy a statistika mezején a szomszéd államok törekvéseit elértük, ezekkel képest tartokunk volna. Sem a köz-~~ hatóságok, sem az egyesek buzgalomhiányának nem lehet tulajdonítani; oka csak abban keresendő, hogy nálunk külön statistikai hivatal ~~nálunk~~ még nincsen, mely a Nagyméltóságú magyar kir. Helytartótanácshoz beküldetni szokott különböző statistikai kimutatásokat és adatokat összefoglalná, kellőleg rendezné, a hiányokat kiegészítené, a hibákat kiigazítaná s egyszersmind az adatok folytonos és rendszeres összegyüjtését eszközölné. ~~volna~~

Kétséget nem szenved, hogy teljes ~~és~~ rendszeres statistikai adatokra mind a közigazgatásnak, mind a tudománynak egyaránt szüksége van. Ha valamely tudomány képes az

579
1863

A TUDOMÁNYOS MŰVEK
V. AKADÉMIAI OLVASÓ

állami közigazgatás napszítos czéljait elő-
dítani, a kormánynak a szükséges intézkedé-
sekről s egyszersmind a tett intézkedések
eredményeiről
hajlott tájékozatást nyujtani, ugy
a statistikát kell azon tudománynak tartani.
Ezt valamennyi europai állam elismerte, s
azért valamennyi europai kormány
tiszta tudományt
nemcsak az egyesek
statistikával vonatkozó
sulatok tételeit törekvéseit gyámolitotta, de
külön kormányi hivatalokat is felállitott,
melyeknek hivatása: a statistikai adatokat
rendszeresen összegyüjteni, kizsákázni, egybe-
állitani és közhasználatul kiadni. Ez igy
nyujtott biztos adatokat a tudomány emberei azu-
tán tudományosan, egybehasonlitólag, nagyszerü-
leg dolgozzák fel, hogy ekképp az állam szük-
ségalom minden viszonyait és szerveseit
kellőleg felvilágosithassák s az öntudatos és
üdvös kormányzást lehetővé tegyék.

~~A magyar birodalmi kormány s nálá~~
~~évtizedben ez egész birodalomra nézve megtett~~
~~emlékére~~
~~a tehetséges intézkedéseket, s a legutóbb időben~~
~~szélesebb terjedelmet adott a statistikai~~
~~hivatalnak, hogy~~ ~~azt~~ ~~nagyobb sikerrel működ-~~
~~hessék. De a magyar tud. Akademia úgy~~
~~vélekedik, hogy~~ ~~bennünket is~~
~~valamenyi szerint ez tudomány számára~~
~~hivatott kormányok~~ ~~azon kötelességét, hogy~~
~~annyit az országot viszonyait tárgyazó~~
~~statistikai adatokat~~ ~~gyüjtsenek~~ ~~és~~
~~és dolgozzanak fel; hogy valósuljon is legyen~~

Euer Hochwohlgeboren!

Seine Kaiserliche Hoheit der Durchlauchtigste Erzherzog Albrecht &c. mein gnädigster Herr, sichtlich Unwohlseins über die nähere Anordnungen der Akademie, damit der Wissenschaften in Ungarn, haben Ihre Übersetzung des Werkes Faksimile-weise, Grundsätze der Baukunst, Platz in Fürstlichen Bibliothek einzureihen, und zu besitzen gewünscht, die Übersetzung meines Herrn Vaters: "Grundsätze der Baukunst" in Ihrem Verlage zu übersenden.

Seine k. k. Hoheit haben mir zugleich Ihr Hochwohlgeboren auf insbesondere den gnädigsten Befehl für die gnädige Mühewaltung Ihnen den Einsatz bei der Übersetzung dieses Werkes unterzogen haben, welche Seine Kaiserl. Hoheit auf das günstigste aufgenommen, und Ihnen bestens in Dankbarkeit zu verbleiben geruhen.

Ich bin mit vollkommener Hochachtung

Euer Hochwohlgeboren

ergebenster Diener

Joseph Schindler

Hofsekretär

Wien, am 15ten Juli 1837.

15

Empfangen Euere Hochwohlgeboren bei diesem Anlasse zugleich die Versicherung meiner besonderen Hochachtung

Wien 1. Februar
1863.

Braida
F.M.L.

Seiner Hochwohlgeboren
Herrn Carl von Kiss
ord. Mitgliede der ung.
Akademie der Wissenschaften
zu Pest.

576/1863
Monsieur le Baron Joseph Eötvos
Vice-Président de l'Academie hongroise
à
Pesth.
M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Genf, Rue de Lausanne 39.
1863 h. october 15 hén.

Tisztelt Barátom!

Bár igen sokára, csak a mult september végén, jutott hozzám gr. Károlyi Gábor által, még a mult évi december tjén ixt nagy becsü leveled: még is ünnepé tétte az előttem a napot, melyen átnyujtatott. Annak tudása, hogy Akademiánk a Mátyás király fejét tőlem szivesen fogadva, s az értesülés, hogy a hép adományozója iránt is oly kegyes, oly megbecsülhetetlen emléket ajól kebleben, — nem eschélyebb kárpotlást nyujtott nekem a levél kisö megérkezteért, mint az hogy te, Akademiánk érdemdus Alelnöle, irodalmunk büszkesége, méltóztattál, s oly meleg és érdemem felettri kifejezésel méltóztattál azt tudtomra adni.

576/1863
M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BUDAPEST V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Empfangen Euere Hochwohlgeboren bei diesem Anlasse zugleich die Versicherung meiner besonderen Hochachtung

Wien 1. Februar
1863.

Braida
J.M.L.

Seiner Hochwohlgeboren
Herrn Carl von Kiss
ord. Mitglieder der ung.
Akademie der Wissenschaften
zu Pest.

576/1863

Monsieur le Baron Joseph Eötvös
Vice-Président de l'Academie hongroise.
à
Pesth.

M. TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA
V. AKADÉMIA-UTCA 2.

Nem is tagadom, a hettős méltányláś mondhatatlanul üdítőleg hatott reám; bár annak fölös mértéke megpirított volna, ha nem annak kell vala vennem, hogy Kegyes-sége azt ivul mérte a honvágy sóvárgá-saitól gyötrött bujdosó hebbre; hi mivel hazája levegőjét nem szívhatja, legalább tör-ténelmében keres magának némi vigasztalást.

Igazul érette, tisztelt barátom, legfi-vesb kifejezetemet s őszinte tiszteletem s nagyrabecsülésem lufejezése mellett, hazafiui meleg kifszorításomat

hi tisztelő s barátod
Kovátsh Mihály

Figyelmeztetés az A.1271.sz. mikrofilmtekercs olvasóihoz

Az 1963-ban készitett A.1271.sz. negativ mikrofilmtekercs elveszett.

Tartalma volt:

I. Akadémiai Levéltár	1862. III. folytatás	390 felvétel
II. Akadémiai Levéltár	1863. I.rész.	390 felvétel

1971-ben vettük ismét mikrofilmre ezeket a részeket, de mivel a Kézirattár időközben rendezte ezt a gyüjteményt, az iratok sorrendje s esetleg összetétele nem teljesen azonos a korábbival.

1971.jan.19. T.L.

MTA KÖNYVTÁRA
KÉZIRATTÁR
AKADÉMIAI LEVÉLTÁR

Kéziratok. 1863

FINIS

VEGE